

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı

**H. 1143-1191 TARİHLİ SIVAS-DİVRİĞİ ŞER'İYYE SİCİLİ
(DEĞERLENDİRME-METİN)**

Yüksek Lisans Tezi

Mehmet YÜREK

Sivas
Temmuz 2019

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı

H. 1143-1191 TARİHLİ SİVAS-DİVRİĞİ ŞER'İYYE SİCİLİ
(DEĞERLENDİRME-METİN)

Yüksek Lisans Tezi

Mehmet YÜREK

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Ebubekir Sıddık YÜCEL

Sivas
Temmuz 2019

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : İslam Tarihi ve Sanatları
Tezin Başlığı : 1143-1191 Tarihli Sivas-Divriği Şer'iyye Sicili
(Değerlendirme-Metin)
Savunma Tarihi : 23/07/2019
Danışmanı : Dr. Ebubekir Sıddık YÜCEL

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Dr. Öğretim Üyesi Ebubekir Sıddık YÜCEL

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Fatih Ramazan SÜER

İmza

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Tuğba AYDENİZ

İmza

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Mehmet YÜREK tarafından hazırlanan 1143-1191 Tarihli Sivas-Divriği
Şer'iyye Sicili (Değerlendirme-Metin) başlıklı tez, kabul edilmiştir.

...../...../.....

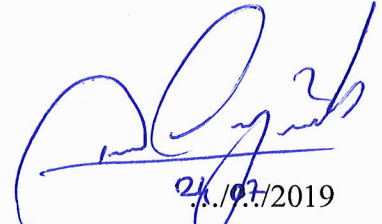
Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dâhil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

24.07/2019
Mehmet YÜREK

ÖNSÖZ

Şer'iyye Sicilleri XV. yy'ın ortalarından başlayıp XX. yy'ın ilk çeyreğine kadar geçen zaman zarfında Türk kültür tarihinin en önemli kaynaklarından birisidir. Söz konusu bu sicillerde Osmanlı Devleti'nin dinî, hukûkî, iktisadî, sosyal, askerî ve idarî müesseseleri hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır.

Şer'iyye Sicilleri, Osmanlılar dönemindeki idarî teşkilatın ortaya çıkarılması yönünden de oldukça önemlidir. Başta kaza olmak üzere, sancak ve eyalet taksimatı, beylerbeyilik, sancak beyliği, voyvodalık, kadılık, nâiblik gibi idarî ve adlî müesseselerin idarî yapısını, icmâ etmiş oldukları görevleri sicil kayıtlarında bulmak mümkündür.

Kadıların devlet merkeziyle yaptıkları resmî, yazışmalar, halkın şikâyet ve dilekleri olan arzuhaller, mahallî idarelere ait hukukî düzenlemeler olarak kabul edilen fermanlar, en önemlisi de ait olduğu yerin sosyal ve iktisadî hayatını yansıtan mahkeme kararlarını içeren bu siciller incelenerek, Osmanlı Devleti'nin siyasî, idarî, askerî, dinî ve sosyal tarihini öğrenmek mümkündür.

Sivas Şer'iyye Sicillerinden çalışmaya esas aldığımız 1143-1145 tarihli (77 numaralı) Şer'iyye Sicil Defteri, Divriği'ye aittir. Bu defterden; Divriği merkez ve köylerinin hayat ve geçim tarzı, giyim-kuşam eşyaları, yetiştirdikleri tarım ürünleri, incelemeye esas alınan dönemde mevcut olan san'at ve meslek çeşitleri, devlete ödedikleri vergiler, devletin memurlarına ödediği tahsisatlar, fiyat tespiti, alış-veriş davranışları, davalar, camiler ve görev yapan imamlar, nüfus hareketlilikleri, müslim ve gayri müslim arasındaki ilişkiler, eşkıya ile mücadele ve imparatorluk merkezine asker sağlama gibi konular hakkında bilgi sahibi olmaktadır.

Defter kayıtlarda 1145-1191 tarihine ilişkin olarak gözükmesine rağmen 1143 tarihinden başlayıp 1191 de bitmektedir. Hatta 32/1 ve 33/1 numaralı pozlarda h.1284 (M.1868) tarihli 2 adet tereke kaydı belgesi de bulunmaktadır.

İncelediğimiz sicil M. 1730-1777 yılları arasında Divriği Şer'î Mahkemesi'nde görülen davalar ile yaklaşık 50 yıllık süre içerisinde aralıklarla deftere kaydedilen diğer belgeleri kapsamaktadır.

Çalışma giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. Tezimizin son bölümünde ise kaynakça ve ekler bölümü bulunmaktadır. Giriş kısmında çalışmaya esas aldığımız tezimizin tarih aralığı olan 1730-1789 yılları siyasi tarihine genel olarak temas edilmiştir. I. Bölümde Osmanlı hukuk sisteminde şer'iyeye sicilleri, önemi, kapsadığı belgeler ve Osmanlı mahkemelerine genel bir bakış yapılmıştır. II. Bölümde, Divriği tarihçesi, tarihi eserleri ve coğrafi konumu işlenmiştir. III. Bölümde, sicilimizdeki konular sınıflandırılarak bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde şehrin idarî, adli, askerî ve dinî yapısı örneklerle anlatılmıştır. Divriği'ye bağlı yerleşim yerleri, sosyal, ekonomik ve dinî durum geniş bir şekilde değerlendirilmiştir. IV. Bölümde çalışmış olduğumuz belgelerin özetleri yapılmıştır. V. Bölümde ise metin transkripsiyonu verilmiştir. Sonuç bölümüyle de tezimiz tamamlanmıştır.

Bu çalışmayı bize tevdi eden ve çalışma süresince her türlü desteği sunan kıymetli hocam Dr. Ebubekir Sıddık YÜCEL Bey' e ve bu çalışma boyunca beni destekleyen eşime ve çocuklarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Mehmet YÜREK
HARDERWIJK – 2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	vii
TABLO LİSTESİ	ix
ÖZET	xi
ABSTRACT	xiii
GİRİŞ	1
1. 1730-1789 Yılları Arası Siyasî Tarih	1
1.1. I. Mahmud (1730-1754) Dönemi.....	1
1.2. III. Osman (1754-1757) Dönemi	4
1.3. III. Mustafa (1757-1774) Dönemi.....	5
1.4. I. Abdulhamid (1774-1789) Dönemi	7
I. BÖLÜM	11
OSMANLI HUKUK SİSTEMİNDE ŞER'İYYE SİCİLLERİ VE ÖNEMİ	11
1. Osmanlı Mahkemelerine Genel Bakış.....	11
1.1. Şer'iyye Mahkemeleri.....	11
1.2. Nizamiye Mahkemeleri.....	13
2. Mahkeme Görevlileri.....	15
2.1. Kadılar	15
2.2. Nâibler	16
2.3. Muhzırlar	16
2.4. Çavuşlar	16
2.5. Şubaşılar	17
2.6. Mübaşirler.....	17
2.7. Başkâtipler	17
2.8. Kâtipler.....	17
2.9. Mukayyidler.....	18
2.10. Mahkeme İmamı	18
3. Şer'iyye Sicilleri, Önemi Ve Kapsadığı Belgeler	18
3.1. Şer'iyye Sicillerinin Tanımı	18
3.2. Şer'iyye Sicillerinin Önemi	19
3.3. Kapsadığı Belgeler	21

3.3.1. Kadınların İfadesiyle Kaleme Alınan Belgeler.....	21
3.3.1.1 İ'lámlar ve Unsurları.....	21
3.3.1.2. Húccet ve Çeşitleri.....	22
3.3.1.3. Ma'ruzlar.....	23
3.3.1.4. Mürâsele.....	24
3.3.1.5. Terekeler.....	24
3.3.2. Başka Makamdan Gelen Yazılar.....	24
3.3.2.1. Padişahıtan Gelen Emir ve Fermanlar.....	24
3.3.2.2. Sadrazam, Beylerbeyi ve Kazasker Buyrulduarı.....	25
3.3.2.3. Tezkireler.....	25
3.3.2.4. Temessükler.....	25
3.3.3. Diğer Kayıtlar.....	25
II. BÖLÜM.....	27
DİVRİĞİ'NİN TARİHÇESİ VE TARİHİ ESERLERİ.....	27
1. Divriği'nin Tarihçesi.....	27
2. Divriği'nin Tarihi Eserleri.....	31
2.1. Divriği Ulu Camii ve Dâru'ş-Şifâsı.....	32
2.2. Diğer Camiler.....	33
2.3. Türbeler (Kümbetler).....	34
2.4. Kiliseler.....	34
2.5. Divriği Hamamları.....	35
3. Divriği'nin Coğrafi Durumu.....	35
III. BÖLÜM.....	37
DEĞERLENDİRME.....	37
1. Divriği'nin İdarî Mülki Yapısı.....	37
1.1. İdarî Görevliler.....	37
1.1.1. Vali.....	37
1.1.2. Mutasarrıf.....	38
1.1.3. Mütessellim.....	39
1.1.4. Serdar.....	40
1.1.5. Çuhadar (Çukadar).....	40
1.1.6. Peykler ve Solaklar.....	41
1.1.7. Âyân.....	42
1.2. Adlî Görevliler.....	43

1.2.1. Kadılar	43
1.2.2. Nâibler	43
1.2.3. Muhzırlar	44
1.2.4. Çavuşlar	45
1.2.5. Şubaşılar	45
1.2.6. Mübaşirler	45
1.2.7. Kâtipler	46
1.2.8. Mukayyidler	46
1.3. Askerî Görevliler	47
1.3.1. Dizdar Ağa	47
1.3.2. Kethüdayerlik	47
1.3.3. Harçlıkçılar	48
1.3.4. Menzilci	49
1.3.5. Çeribaşı	50
2. Divriği'ye Bağlı Yerleşim Yerleri	51
2.1. Mahalleler	51
2.2. Karyeler/Köyler, Nahiyeler ve Mezralar	51
3. Sosyal Yapı	52
3.1. Sosyal Durum	52
3.1.1. Müslim-Gayr-i Müslim İlişkileri	53
3.1.2. Evlilik ve Boşanma	53
3.1.3. Terike /Muhallefat ve Miras	54
3.1.3.1. Kassâm	55
3.1.4. Alacak- Verecek İlişkileri	60
3.2. İsimler Ünvanlar ve Lakaplar	62
3.2.1. Müslüman Erkek İsim-Künyeleri	62
3.2.2. Gayr-i Müslim Erkek İsimleri	63
3.2.3. Müslüman Kadın İsimleri	63
3.2.4. Gayr-i Müslim Kadın İsimleri	63
3.2.5. Lakaplar	63
3.2.6. Ünvanlar	65
3.3. Nüfus Yapısı	66
4. İktisadî Yapı	67
4.1. Genel Ekonomik Durum ve Meslekler	67

4.1.1. Narh.....	71
4.2. Mâlî Görevliler	72
4.2.1. Hazinedar Ağa	72
4.2.2. Voyvoda.....	73
4.2.3. Cizyedâr.....	73
4.3. Bazı Vergi Çeşitleri	74
4.3.1. Avarız ve Nüzül	74
4.3.2. İmdâd-ı Seferiye ve İmdâd-ı Hazariye	75
4.3.3. Mukata'a.....	75
4.3.4. Cizye.....	76
4.3.5. Cebelü Bedeli.....	76
4.3.6. İspenç.....	77
4.3.7. Harçlar	77
5. Dinî Durum Müesseseler Ve Görevliler.....	78
5.1 Camiler.....	78
5.2. Vakıflar	79
5.2.1. Vakf-ı Nukud ve Gayr-i Menkul Vakfı.....	80
5.2.2. Mütevelliler.....	80
5.2.3. Sicilde Bulunan Vakıf İsimleri	82
5.3. Din Görevlileri	82
5.3.1 Müftü	82
5.3.2. İmam.....	82
5.3.3. Müezzin-Kayyım	83
6. Toplumsal Olaylar.....	84
6.1. Sicilde Geçen Toplumsal Olaylar.....	84
6.1.1. Müsadere	84
6.1.2. Mütegalibe Zulmü ve Eşkîyalık Vakalar.....	84
6.1.3. Re'âya/ Fukaranın Gözetilmesi.....	86
6.2. Münferit Olaylar.....	87
6.2.1. Şüf'a/ Ön Alım Hakkı	87
6.2.2. Tabiat Olayları İle İlgili Kayıtlar	88
6.3. Ceza Hukuku İle İlgili Davalar	88
6.3.1. Darp/ Yaralama.....	88
6.3.2. Cinayet ve Cinayet Şüphesi.....	89

6.3.3. Hırsızlık ve Müzevirlik	89
6.3.4. Gasp	90
6.3.5. Diyet Talebi.....	91
7. Ahlakî Davalar	92
IV. BÖLÜM.....	95
BELGE ÖZETLERİ.....	95
V. BÖLÜM	119
METİN TRANSKRİPSİYONU.....	119
SONUÇ.....	271
KAYNAKÇA.....	277
EKLER.....	283
EK-1 Belgelerin Tarih Gruplarına Göre Sınıflandırılması	283
EK-2. Belgelerin Konularına Göre Tasnifi.....	287
EK-3. Belgelerin Türlerine Göre Tasnifi.....	288
EK- 4. Sicil Defterinde Geçen Tarihli Belgelerin Padişah Dönemlerine Göre Taksimi.....	289
EK- 5. Osmanlıca Metin Örnekleri	290
ÖZ GEÇMİŞ	295

KISALTMALAR

age	: Adı geçen eser
agm	: Adı geçen madde
bk.	: bakınız
B.	: Belge
C.	: cilt
CÜSBE	: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
çev.	: çeviren
DEND	: Divriği Esas Nüfus Defteri
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
h.	: hicri
İA	: İslam Ansiklopedisi
k.	: Kuruş
m.	: miladi tarih
No	: numara
S	: Sayı
s.	: sayfa
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SSN	: Sicil Sayfa Numarası
SŞS	: Sivas Şer'iyye Sicili
TDAV	: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Vb.	: ve benzer(ler)i
Yay.	: Yayınları

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Mahalleler	51
Tablo 2. Karyeler/ Köyler.....	52
Tablo 3. Nahiyeler.....	52
Tablo 4. Mezralar	52
Tablo 6. Mutfak Eşyaları	58
Tablo 7. Giyim Eşyaları	58
Tablo 8. Mefruşat Eşyaları	59
Tablo 9. Ziyet Eşyaları	60
Tablo 10. Diğer malzemeler	60
Tablo 11. Vilayet Masraf Defteri (23/1).....	69
Tablo 12. Vilayet Masraf Defteri (27/1).....	70

ÖZET

Osmanlı tarihi, dünya tarihi içerisinde 600 yılı geçen muhteşem bir dönemi kapsamaktadır. 1299 yılında Osman Bey adına Karacahisar'da adına hutbe okutularak başlayan serüven, 3 Mart 1924 tarihinde TBMM tarafından hilafetin kaldırılmasıyla yerini yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetine bırakmıştır. 1730-1789 yılları arası, bu muhteşem tarihin sadece yarım asırlık bir dönemidir.

Sivas–Divriği şer'iye sicili 77 numaralı defter h.1143-1191 (1730-1777) tarihleri arasındaki Sivas ili Divriği azası ve köylerinde gerçekleşen bazı adlî, ekonomik, sosyal-kültürel ve dinî olaylar ile üst makamlardan Sivas vilayetine veya Divriği kazasına gelen yazılı emirleri kapsamaktadır. Defterin tamamı 72 sayfadan ibaret olup 40 pozdan oluşmaktadır.

Tezimizde Giriş kısmında Osmanlı padişahlarından I. Mahmud (1730-1754), III. Osman (1754-1757), III. Mustafa (1757-1774) ve I. Abdülhamid (1774-1789) Han dönemleri hakkında siyasî tarih açısından özet yapıldıktan sonra, I. Bölümde Osmanlı hukuk sistemi ve şer'iye sicillerinin önemi, kapsadığı belgeler ve mahkemede görev yapan memurlar hakkında bilgi verilmiştir. II. Bölümde Divriği tarihçesi ve eserleri hakkında şer'iye siciline atıflar yaparak ön bilgi vermeye çalışılmıştır. III. Bölümde değerlendirme yapılmış olup son bölümler olan IV. ve V. bölümde sırasıyla belge özetleri ve metin transkripsiyonuna yer verilmiştir.

Önceleri Sivas Kongre ve Etnografya müzesinde muhafaza edilen Sivas Şer'iye Sicillerinin orijinalleri Ankara Millî Kütüphanede muhafaza altına alınmıştır. Sivas'a ve kazalarına ait şer'iye sicillerinin mikrofilmleri daha önceleri Sivas İl Halk Kütüphanesinde araştırmacıların istifadesine sunuluyorken, bugün için çalışılmak üzere bizim de temin ettiğimiz gibi Sivas Ziya Bey Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunmaktadır.

Osmanlı Devletini ve kendisinden önce kurulan Müslüman Türk Devletlerinin idarî teşkilatlarını şer'iye sicilleri gibi belgelerle ortaya çıkararak anlamamız mümkün olacaktır.

Divriği'nin yaklaşık 50 yıllık durumunu ortaya koymaya çalıştığımız bu çalışmadaki temennimiz, mahalleler, köyler ve o devrin toplumu ve devlet yapısı hakkında soysal, ekonomik, siyasî, adlî ve dinî alanlarda araştırma yapmak isteyenlere yol göstermesidir.

Anahtar Kelimeler: Şer'iyeye Sicili, Osmanlı Hukuku, Divriği, Kadı.

ABSTRACT

The Ottoman history covers a period of more than 600 years in the history of the world. It started with a declaration in Karacahisar on behalf of Osman Bey. On March 3 1924 the period officially ended by the dissolution of the Caliphate and the start of the Republic of Turkey and its parliamentary system. The period between 1730-1789 only covers half a century of a magnificent period.

Court record number 77 Sivas – Divriği dated 1730-1777 (h.1143-1191) contains some of the judicial, economic, social-cultural and religious incidents that took place in the villages plus the court decisions taken by the upper authorities from and the orders from upper authorities from the province of Sivas or the district of Divriği. The book consists of 72 pages and 40 poses.

In the court records we review the period containing a introduction of the political history of the administrative politics during the time of the Ottoman sultans Mahmud I (1730-1754), Osman III (1754-1757), Mustafa III (1757-1774) and Abdulhamid I (1774-1789). The sharia court decisions contained a wealth of material about the administrative policies of the sultans. It sheds light on the judicial, economic, social-cultural and religious events and incidents that occurred during that period.

The originals of Sivas Şer'iyye registers, which were previously kept in Sivas Congress and Ethnography Museum, are now enclosed in the Ankara National Library. While the microfilms of the Sivas registers and its records were previously offered to the use of researchers in the Sivas Public Library, it is now located in the Ziya Bey Writing Works Library in Sivas as we have provided for the study.

It will be possible to understand the administrative organizations of the Ottoman Empire and the Muslim Turkish States before by revealing these documents such as the sharia registers.

The aim of this study is that it provides guidance for the people who want to do research in the social, economic, political, judicial and religious areas about neighborhoods, villages and the state and society, which we have tried to reveal for about fifty years of Divriği,

Key Words: Court Records, Ottoman Law, Divriği, Qadı.

GİRİŞ

Osmanlı tarihi, dünya tarihi içerisinde 600 yılı geçen muhteşem bir dönemi kapsamaktadır. 1299 yılında Osman Bey adına Karacahisar’da hutbe okutularak başlayan süreç, 3 Mart 1924 tarihinde TBMM tarafından hilafetin kaldırılmasıyla yerini yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetine bırakmıştır. 36 padişahla yönetilen bu devletin, her döneminin kendisine has farklı özellikleri bulunmaktadır.

1. 1730-1789 Yılları Arası Siyasî Tarih

1.1. I. Mahmud (1730-1754) Dönemi

I. Mahmud, 3 Muharrem 1108’de (2 Ağustos 1696) Edirne’de doğdu. II. Mustafa’nın büyük oğlu olup annesi Sâliha Sultan’dır. Çocukluk yılları Edirne’de geçti, ilk eğitimini burada almaya başladı. Hocalığını Şeyhülislâm Seyyid Feyzullah Efendi’nin oğlu İbrâhim Efendi yaptı. Babasının tahttan indirilmesiyle sonuçlanan (1115/1703) Edirne Vak‘ası’nın ardından kardeşleriyle birlikte İstanbul’a getirildi. Genellikle kuyumculukla uğraştığı 27 yıl süren kafes hayatının ardından Patrona Halil İsyanı neticesinde III. Ahmed’in tahttan feragati üzerine 19 Rebiülevvel 1143’te (2 Ekim 1730) padişah oldu.¹

I. Mahmud, hükümdarlığının ilk haftalarında âsi reislerinin taleplerini yerine getirmeye özen gösterdi. Sadece yüklü nakitlerle yetinip herhangi bir memuriyet istemeyen Patrona Halil ve yandaşları şeyhülislâmlık ve kazaskerlik görevlerine, başta yeniçeri ağalığı olmak üzere önemli ocak ağalıklarına kendi adamlarını, sadrazamlığa da Silâhdar Mehmed Paşa’yı getirttiler. Ayrıca Nevşehirli Damad İbrâhim Paşa zamanında konulan bazı vergileri kaldırttiler. Devlet âdeta Patrona Halil’in vesayeti altına girdi ve Etmeydanı’ndaki kırk dokuzuncu cemaatin bulunduğu odadan yönetilir oldu. Bu sebeple padişah öncelikle Patrona Halil ve yandaşlarından kurtulmak istiyordu.² Asi grupları ortadan kaldırıp devlet idaresine tam anlamıyla hâkim olan I. Mahmud dış meselelerle ilgilenmeye başladı. Şark seraskerliğine getirdiği Bağdat Valisi Ahmed Paşa 1144’te (15 Eylül 1731) İranlıları yenmiş, Urmiye ve Tebriz de alınmıştı. 1144’te (10 Ocak 1732) Osmanlı – İran arasında imzalanan antlaşmaya göre Tebriz, Erdelân, Kirmanşah, Hemedan, Huveyze

¹ Abdülkadir Özcan, “Mahmud I”, *DİA*, C: 27, TDV Yay., İstanbul 1988, s. 349.

² agm., s. 348.

ve Lûristan İran'ın; Gence, Tiflis, Revan, Şirvan, Şemâhî ve Dağıstan dolayları Osmanlı'nın olmuştur. Ancak Osmanlı tarafından Tebriz'in İran'a bırakılmasına karşı çıkıldı. 1146'da (6 Ekim 1733) İran'a tekrar savaş ilân edildi. 1049 (1639) Kasrışîrin Antlaşması şartlarına göre Ca'ferîliğin beşinci mezhep olarak kabulü teklifinin reddi, fakat Nâdir'in şahlığının tanınması ve İran'da Sünnîliğin resmen ilânı şartıyla 1149 (1736) yılında anlaşma sağlandı. Rusya ve Avusturya ile mücadelesi uzun yıllar sürdü. Belgrad-Hisarcık mevkiinde yapılan şiddetli muharebelerde Avusturyalıları yenilerek Belgrad tekrar alındı. Avrupa'daki gelişmeler karşısında Rusya Osmanlı Devleti ile barış yapmak zorunda kaldı (11 Ramazan 1152 / 12 Aralık 1739).³

I. Mahmud, hükümdarlığı boyunca, içeride Dârüssaâde Ağası Moralı Beşir Ağa zamanında çıkan saray ağaları vak'ası, Anadolu'daki levent eşkıyasının tenkili, Şam'da Seyyid Fethi'nin cezalandırılması, 1161 (Temmuz 1748) İstanbul'da çıkan isyan ve Necid'deki Vehhâbî meselesi gibi olaylarla uğraşmak zorunda kaldı.⁴ Sicil defterimizdeki 1165 (1752) tarihli bir emr-i âlîşân da Sivas Valisi, Divriği kadısı, mütesellimi ve önde gelenlerine halkın mallarını yağma edip, buna ilaveten bir de halkı katl etmeye cüret gösteren eşkıyanın şiddetle tedip edilip yakalanması ve halktan aldıkları emvale de el konulmasının tembih edilmesi eşkıyaya karşı alınan tedbirler arasında gösterilebilir.⁵

I. Mahmud dış ve iç meselelerde denge politikası izlemiş, içerdeki huzursuzlukları sık sadrazam değiştirmekle önlemeye çalışırken dış politikada başarılı anlaşmalara imza atmıştır.⁶

Avrupa ordularına karşı savaş araç-gereçleri alanında askeri bir ıslahat çalışması başlatan I Mahmud⁷ askeri alanda Avrupa askeri sistemlerini yakından bilen, Fransız bir subay iken Osmanlı'ya sığınan ve İslamiyeti kabul ederek "Ahmed" ismini alan, asıl ismi Cloude Alexandre Comte de Bonneval (1675/1747) ki daha sonra kendisine "Hummaracı Ahmed Paşa" olarak adlandırılan bir yabancı/Avrupalı getirmiştir.⁸ Bu reformlar neticesini vermiş ve 1736-17339 yılları arasında Ruslara ve Avusturyaya karşı yapılan seferlerde üstünlük sağlanmasında etkili olmuştur.

³ agm., s. 349-350.

⁴ agm., s. 352.

⁵ ŞŞS, 77, 60/2.

⁶ Abdülkadir Özcan, agm., s. 352.

⁷ Mithat Sertoğlu, *Resimli Haritalı Mufassal Osmanlı Tarihi*, C:5, Güven Yay., İstanbul 1962, s. 2497.

⁸ Abdülkadir Özcan, "Humbaracı Ahmed Paşa", *DİA*, C:28, TDV Yay., İstanbul 1988, s. 351.

Belgrad da dâhil olmak üzere Sırbistan'ın büyük bir bölümü tekrar alınmış ve Osmanlı, Bosna'da kalıcı hale gelmiştir.⁹

İncelemiş olduğumuz sicil defterimizde I. Mahmud dönemine ait tarihli 20 adet belge bulunmaktadır.¹⁰ Bu belgeler arasında bulunan bir ferman da Sultan I. Mahmud (1730-1754) devrinde Dersaadetten (İstanbul) Sivas ve köylerinde bulunan kadılara müfettiş olarak gönderilen Mehmet isimli şahsa yapılan tenbihatı haiz bir vesika bulunmaktadır. Bu fermanla Osmanlı devleti hudutları içerisinde bulunan gayri müslimlerden alınan cizye vergisinin su-i istimale uğramayıp; herkesten kudretine göre vergi talep edilmesi ve bunun haricinde ilave olarak kimseden fazla bir akçenin dahi istenmemesi emredilmektedir. Yine bu belgede bir önceki sadrazam İbrahim Paşa devrinde halktan cizye vergisine ek olarak berat-ı ubudiyet ve caize adı altında zulmen vergiler tahsil edildiği bu hususun ehemmiyetle üzerinde durularak cizyedarların bu halden men edilmesi lüzumu bildirilmektedir. Ayrıca 1144 ve 1145 hicri yıllarında cizyedar olan Abdullah adlı şahıs ve emrindekilerin Sivas ve civarındaki halktan zulmen akçe ve vergi istedikleri anlatılarak müfettiş olan Mehmet adlı şahsın bu kişileri kontrol ederek ahvali Der-saadete bildirmesi istenmiştir.¹¹ Yine Safer/1157 (Nisan 1744) tarihinde Sultan I. Mahmud zamanında Sivas eyalet'ine bağlı Divriği ve Darende naiblerine gönderilmiş emr-i âlişânda imdad-ı seferiye adıyla (10)52 ve (10)54 senelerinde adı geçen yerlerin ahalisinden alınan verginin zaten fakir olan halkı ziyadesiyle perişan edip; yeni alınacak imdad-ı seferiye ve hazariye adlı vergilerin bu durumu daha da kötü bir hale sevk edeceğinden dolayı buraların halkının başka yerlere göçmeleri melhuz olduğundan ve bura halkının adı geçen vergilerden muaf tutulmasını yetkililere bildirerek¹² iktisadî açıdan da özellikle fakir halkı da koruyarak iç huzuru sağlama hususunda tedbirler aldığı görülmektedir.

Osmanlı Devleti'ne son parlak dönemini yaşatan ve haleflerine uzun bir barış devri bırakan I. Mahmud, 1168'de (13 Aralık 1754) cuma namazından dönerken Topkapı Sarayı'nın Demirkapı girişinde vefat etti. Halefi III. Osman'ın iradesiyle

⁹ Alan Palmer, *Osmanlı İmparatorluğu: Son Üç Yüz Yıl*. (Çev. B. Çorakçı Dışbudak), Sabah Yay., İstanbul 1993, s. 45.

¹⁰SŞS, 77, 2/1, 9/1, 19/1, 19/2, 42/1, 42/2, 43/1-2, 46/1, 47/1, 52/2, 57/1, 57/2, 57/3, 58/1, 60/1, 60/2, 60/3, 62/1, 62/2.

¹¹SŞS, 77, 2/1.

¹²SŞS, 77, 9/1.

Yenicami yanındaki Vâlide Turhan Sultan Türbesi'nde babası II. Mustafa'nın yanına defnedilmiştir.¹³

1.2. III. Osman (1754-1757) Dönemi

III. Osman 1 Receb 1110'da (3 Ocak 1699) Edirne Sarayı'nda doğdu, 1171'de (30 Ekim 1757) vefat etti. Babası II. Mustafa, annesi Şehsüvar Vâlide Sultan'dır. 1124'te (Aralık 1712) Edirne'ye giden III. Ahmed'in maiyetindeki şehzadeler arasında yer aldı. AğaBeyi I. Mahmud'un 1 Ekim 1730'daki cülûsuyla beraber tahtı bekleyen en büyük şehzade oldu. I. Mahmud'un vefatı üzerine 1168 (14 Aralık 1754) Cuma günü 58 yaşında tahta çıktı. Osmanlı tarihinde en uzun süreyle Şimşirlik Dairesi'nde kalan şehzadedir. İstanbul'da iki küçük ölçekli deprem, bir sel felâketinin vuku bulduğu III. Osman devrinde şiddetli soğuklar ve yangınlar dikkati çeker.¹⁴

Bu dönemde Anadolu'da ve Rumeli'deki eşkıyalık ve özellikle başıboş leventlerin hareketlerine karşı hükümler göndermiştir. Sicilimizdeki Zi'l-hicce /1170 (Eylül 1757) tarihli belgede Sivas bölgesindeki eşkıyanın yakalanması, halkın korunması ve bu eşkıyalara karşı merhamet edilmemesi için Sivas Valisi Abdullah Bey görevlendirilmiştir.¹⁵ Aynı zamanda Bozulus ve Cihanbeyli aşiretlerine, İran'daki kargaşa sebebiyle Ermenilere, Erzurum ve Sivas çevresindeki eşkıyaya karşı birtakım tedbirler alınmış, meşhur âyan Karaosmanoğlu Hacı Mustafa Ağa yakalanıp idam edilmiş. Hac güzergâhındaki eşkıyalığı ve vakıflardaki yolsuzlukları padişahın sert tedbirlerle ortadan kaldırmaya çalışmıştır.¹⁶

Dış siyasette Avrupa devletlerine oranla epeyce sakin bir dönem geçirilmiştir. Prusya Kralı II. Friedrich, gayri resmî olarak gönderdiği bir heyetle Osmanlı Devleti ile ticaret ve dostluk antlaşması yapmak için girişimlerde bulundu. Osmanlı Devleti ile Danimarka Krallığı arasında imzalanan dostluk, seyrifâin ve ticaret antlaşması bu ülkeyle ilk ve devrin tek antlaşmasıdır.¹⁷

İncelemiş olduğumuz sicil defterimizde III. Osman dönemine ait fazla bir belge bulunmamaktadır. Sadece tarihli 4 adet belge bulunmaktadır. Bunlar; 8 R. âhir 1170 (31 Aralık 1756) tarihli miras taksimi, 16 Safer 1170 (10 Kasım 1756) tarihli

¹³ Abdülkadir Özcan, agm, s. 352.

¹⁴ Fikret Sarıcaoğlu, "Osman III", DİA, C:33, TDV Yay., İstanbul 1988, s. 457.

¹⁵ ŞŞS, 77, 65/1.

¹⁶ Fikret Sarıcaoğlu, agm, s. 458

¹⁷ agm., s. 459

borç tahsili için mubaşir tayini, Sivas bölgesindeki eşkıyanın yakalanması için Sivas Valisi Abdullah'ın görevlendirilmesi ile ilgili Zi'l-hicce 1170 (Eylül 1757) tarihli ve 1 Muharrem 1171 (15 Eylül 1757) tarihli masraf defteri ve takside bağlanan vergi emrine¹⁸ ait olan belgeleridir. Bu belgede geçen "*Sivas Vâlisi Enver Mükerrerem el-Hac Abdulkerimhan Paşa hazretlerinin imdâd-ı hadariyyeye gelen el-Hac Hüseyin Ağa'ya olan masraf*" cümlesinden, o dönemde Sivas Valisi olarak Abdulkerimhan Paşa'nın görev yaptığını anlamaktayız.

1.3. III. Mustafa (1757-1774) Dönemi

'Mustafa-yı Selase', "Sultan Mustafa Han bin Ahmed-i Sâlis" olarak tanınan III. Mustafa 14 Safer 1129'da (28 Ocak 1717) Edirne'de doğdu. Babası III. Ahmed, annesi cariye kökenli Mihrişah Emine Sultan'dır. 16 Safer 1171 (30 Ekim 1757) günü 26. hükümdar olarak 41 yaşında tahta çıkmıştır.¹⁹

III. Mustafa'nın tahta geçinceye kadar ki 40 yıllık süre içerisindeki hayatı hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır.²⁰ III. Mustafa'nın ilk icraatı geniş kitleleri memnun edecek izler taşıyor. Mukâtaat ve zeâmet rûsûmunun affı ve yenilenmesi gereken berat harçlarının yarıya indirilmesi bu adımlardandır. Ardından hac yolunun güvenliğini tehdit eden gelişmelere son vermek üzere sert önlemler aldı, bilhassa kötü idare edilmekte olan Evkâf-ı Haremeyn Mukâtaası'na düzen vermeye çalıştı. Dârüssaâde ve Silâhdar ağalarının haslarını ilga etti. Tahta çıktığında, 1739 Belgrad Antlaşması'ndan itibaren barış dönemine giren devlet biraz rahatlamıştı. Osmanlı Devletinin maliyesi düzelmiş ve yaşanan uzun barış ve istikrar ekonomik büyümeye, özellikle Akdeniz üzerinden yapılan ticarete önemli gelişmeye ve ekonomik şartlarda gelişmelere yol açmıştır. Bu rahatlık Rus-Osmanlı savaşının başlamasıyla fazla uzun sürmemiş ve bu olumlu gelişmelerin hepsi çok hızlı bir şekilde bozulmaya başlamıştır.²¹ Bu durumun karşısında III. Mustafa Avrupa'daki askeri ve iktisadî gelişmeler karşısında bazı ıslahatlar yapmak için Koca Râgıp Mehmed Paşa'yı sadrazam olarak göreve getirmiştir.²²

Babası III Ahmed ve I Mahmud gibi ıslahat çalışmaları yapan III. Mustafa büyük çabasına rağmen gerilemeyi durduramamıştır. Saltanatının son 5-6 yılında

¹⁸ ŞŞS, 77, 1/2, 64/1, 65/1, 66/3.

¹⁹ Necdet Sakaoğlu, *Bu Mülkün Sultanları*, Oğlak Yay. İstanbul 2000, s. 398.

²⁰ Bekir Sıtkı Baykal, "III Mustafa", *DİA*, C:8, İstanbul 1989, s. 700.

²¹ Kemal Beydilli, "Mustafa III", *DİA*, C:31, TDV Yay., İstanbul 1988, s. 281.

²² Mustafa Nuri Paşa, *Netayicü'l-Vukûat*, C:3-4, (sad. Neşet Çağatay), TTK Yay., Ankara 1992, s. 55.

gerçekleşen Osmanlı Rusya savaşları dolayısıyla ordunun zayıflaması, idaredeki çeşitli bozukluklardan dolayı meydana gelen yenilgiler içerisinde de bazı eşkıyalık faaliyetlerinin artmasına neden olmuştur.²³

Bu dönemde eşkıyalık faaliyetleri kapsamında Sivas ve Divriği bölgesinde Kapusuz eşkıyası ve Rişvan aşiretinin halkı huzursuzluğa sevk ettiği 77 numaralı Divriği şer'iyeye siciline de yansımıştır.

Birkaç örnek verecek olursak; Sivas Valisi Ruşen Mehmed Paşa Divriği Kadısına göndermiş olduğu 1752 tarihli bir emirde haramzâde eşkıyanın Dîvân-ı Rûm'a ihdârı hususunda dikkatli olmaya davet edilmekte ve eşkıyaya karşı uyanık olunması istenmektedir.²⁴ Yine Sivas bölgesindeki eşkıyanın yakalanması için Sivas Valisi Abdullah'a emr-i âlişân gönderilmiştir.²⁵

Bu dönemde Anadolu ve Rumeli'nin merkezden uzak bölgelerinde idare yerel güçlerin (mütegallibe) elinde kalmış ve Anadolu'da özellikle kapusuz Levendat eşkıyasının sebep olduğu huzursuzluklar ortadan kaldırılamadığından merkezî otoritenin buralardaki zafiyeti sürmüştür. 1767 tarihli iki belgede Sivas ve Divriği bölgesindeki Eşkıya üzere alınması gereken tedbirler bulunmaktadır.²⁶ Bunlardan bir tanesi Sivas ve Divriği bölgesindeki Kapusuz ve Rişvan aşiretleri Sivas Valisi Feyzullah Paşa ve Malatya Valisi Hacı Ramazan hazretlerinin de gayretleriyle Rakka'ya sürülmüşlerdir.²⁷ Bu bölgedeki eşkıyanın bertaraf edilmesi müşahede edilip halkın da bu kargaşada devlete yardımcı olduğunun görülmesi neticesinde bölge halkının vergiden muaf tutuldukları, şayet tekrar bu havalide eşkıya zuhur edecek olursa, bunlara hiçbir türlü yardım edilmeyip karşı konulacağına dair yöre ahalisinin önde gelenlerinin Divriği mahkemesine gelerek Beyanda buldukları ve bu Beyanlarının hilafına hareket etmeleri halinde devlete beş bin kuruş vermekle beraber sadece bununla da kurtulamayıp bu meblağın iki katının kendilerinden tahsil edilip bundan başka bir de şer'i cezaya da müstahak olacaklarının bildirmeleri, imparatorluğun iç düzenin sağlanması hususunda ne kadar kararlı olduğunun önemli bir göstergesidir.²⁸

²³ Zuhuri Danışman, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C:2, Yeni Matbaa Yay. İstanbul 1993, s. 1039.

²⁴ ŞŞS, 77, 60/2.

²⁵ ŞŞS, 77, 65/1.

²⁶ ŞŞS, 77, 7/1, 69/1.

²⁷ ŞŞS, 77, 10/1, 10/2, 15/4, 16/1.

²⁸ ŞŞS, 77, 10/1.

Yine 1768 tarihli bir belgede Çuhadar Osman Bey'in Rişvân Aşîretinden Kelerli Mehmed Can'ı tutuklaması emrini,²⁹ 15 Safer 1182 (1 Temmuz 1768) tarihli bir başka belgede de Rakka Valisi vezir Mehmet Paşa'nın Malatya ve havalisinin eşkiyadan temizlenerek sulh ve sükûna kavuşturulduğunu teftiş edildiğini, Divriği ve civarı bölge ahalisinin meclisi şer'a çağırılarak şekavet hadiselerinin tekrar zuhuru üzerine buna fırsat verilmeyeceği hususunda kendilerinden söz alındığı, şayet bunu yapmazlarsa 2005 kuruş devlete vergi vermek zorunda kalacakları ve bu hususun hazine-i âmire baş muhasebe defterlerine kaydedilerek tescillendiğini görmekteyiz.³⁰

Bu dönemde 1768'de başlayan Rus savaşına ciddi hiçbir askerî hazırlık yapılmadan girilmesi ve altı ay öncesinden ilân edilen savaşın baştan itibaren kötü bir gidiş arz etmesi büyük sıkıntı doğurmuştur. Ayrıca ordunun ehil olmayan ellere teslimi, Rus donanmasının Akdeniz'e gelmesi ve Çeşme'deki Osmanlı filosunu yakılması (6-7 Temmuz 1770), Rus kuvvetlerinin Memleketeyn'i ve Kırım'ı istilâ etmesi (Temmuz 1771), Tuna'yı aşması (Temmuz 1773), yaşanan bozgun ve ağır yenilgiler, askerinin içinde bulunduğu düzensiz haliyle savaşmaktan kaçınması, yağmacılığı ve isyanı bir dizi felâkete yol açmıştır.³¹

İncelemiş olduğumuz sicil defterimizde 47 adet belge ile en fazla bu döneme ait kayıt bulunduğunu görmekteyiz.³² Burada sadece siyasî tarihle ilgili olanlarını paylaştık. Bu belgelerle birlikte diğer belgelerin tamamını çalışma içerisinde Divriği'nin idarî ve mülki yapısı başlıklı bölümde detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

1.4. I. Abdulhamid (1774-1789) Dönemi

I. Abdulhamid; III. Ahmed'in III. Mustafa'dan sonra hükümdar olan ikinci oğludur. 5 Receb 1137'de İstanbul'da doğan I. Abdülhamid, Özi Kalesi'nin Ruslar tarafından işgalini bildiren sadrazam kâimesini okurken, aniden gelen bir felç sonucu, 11 Receb 1203 (7 Nisan 1789) tarihinde de vefat etmiştir. 1730 Patrona İsyanı sonunda babası tahttan indirildiği sırada henüz beş yaşında idi. Çocukluk ve gençlik çağı, kardeşleri ile birlikte sarayda göz hapsinde geçti. Bu durum, büyük kardeşi III. Mustafa'nın padişahlığı dönemine kadar devam etti ve kardeşinin ölümü üzerine, 21 Ocak 1774'te Osmanlı Devleti'nin buhranlı bir döneminde 49 yaşında

²⁹SŞS, 77, 15/2.

³⁰SŞS, 77, 10/2.

³¹İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Ankara 1988, IV/1, s. 429

³²SŞS, 77, 3/3, 3/4, 4/1, 7/1, 8/1, 10/1, 10/2, 12/2, 14/2, 14/4, 14/5, 15/2, 16/1, 11/1, 17/3, 17/4, 17/5, 18/6, 20/1, 20/3, 23/1, 24/1, 26/1, 27/2, 28/1, 35/1, 35/2, 36/1, 37/1, 39/1, 40/1, 40/3, 41/1, 55/1, 56/b-1, 57/2, 59/4, 61/3, 63/1, 66/1, 68/1, 68/2, 68/3, 69/1, 70/3, 70/4, 70/5.

tahta çıktı. I. Abdulhamid'in ilk yaptığı icraatlar, III. Mustafa devrinde başlamış olan ve beş yıldır devam eden Osmanlı-Rus savaşını kesin bir sonuca bağlamak, İran ve Avusturya gibi komşu devletlere de birer elçi göndermek olmuştur.³³

Sicilimizde bulunan m. 14 Ocak 1778 tarihli bir emr-i âlîşân ayet ve hadislerle de desteklenmiş 'Moskov Keferesi Üzerine Sefer İçin Sûret-i Hattı Humâyun' adı altında Divriği'ye gönderilerek 1768 de III. Osman döneminde başlayan ve devam eden Rus-Osmanlı savaşı için maddi manevi destek talep edilmiştir. Bu belge özetle şöyledir. "Sultan I. Abdülhamid devrinde (1774-1789) Rusya üzerine yapılacak sefer hakkında Anadolu'nun orta kolu olarak tabir edilen kısımda bulunan idareciler ve komutanların savaş için asker toplayıp ayet ve hadisler ışığında halkı cihada teşvik eylemelerini; silahaltına alınacak kişilerin tespit edilip; savaşa müheyya kılınmalarını bildirir."³⁴

18. yüzyılın son 20 yılı boyunca Osmanlı, peşpeşe saldırılar nedeniyle çok sarsılmış durumdaydı.³⁵ III. Mustafa döneminde başlayan ve 6. yılına giren Rusya ile savaş, ülkenin muhtelif bölgelerinde emniyet ve asayiş bozmuştur. Asayiş bozulmakla kalmamış, aynı zamanda ekonomik sıkıntılar da ortaya çıkmıştır.³⁶ Böylesi bir çaresizlik içinde 21 Temmuz 1774'te Küçük Kaynarca kasabasında Osmanlı Devleti'nin en ağır muahedelerinden birisi imzalanmıştır. Bu antlaşmaya göre; Kırım, Kuban, Bucak, yalnız mezhep işlerinde kalmak üzere müstakil oluyor, Yenikale, Kerç, Azak, Kırım, Büyük ve Küçük Kabartay Rusya'ya geçiyordu. Eflak, Boğdan, Cezayir-i Bahr-i Sefid ve Gürcistan Osmanlı'ya terkediliyordu. Bu duruma ilaveten sürekli asker talebi karşısında zor duruma düşen eyaletlerde isyanlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Suriye'de Tahir Ömer'in, Lübnan'da Dürzîlerin ve Arabistan'da Vahhabîlerin isyanları zaman zaman tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. I. Abdulhamid, Rusya ile barış imzaladıktan sonra, bütün bu karışıklıklara son vermek için harekete geçti. Cezayirli Gazi Hasan Paşayı ve Cezzar Ahmed Paşa'yı iç karışıklıklara son vermekle görevlendirdi. Suriye'de isyan etmekle kalmayıp Akdeniz'deki Rum donanmasıyla işbirliği yapan Tahir Ömer'in isyanı kısa sürede bastırıldı (1775). Daha sonra Mısır'da isyan halinde olan Kölemenler ve Mora'daki huzursuzluğun kaynağı olan sarraf ve tefecileri yola getirilerek, halk huzura erdirildi. Anadolu'da senelerdir

³³ Münir Aktepe, "Abdülhamid I", DİA, C:I, TDV Yay., İstanbul 1988, s. 213.

³⁴ ŞŞS, 77, 28/1.

³⁵ Alan Palmer, Osmanlı İmparatorluğu, İstanbul 1992, s. 84.

³⁶ M. Cavid Baysun, "Abdülhamid", DİA, C:I, MEB Yay., İstanbul 1993, s. 74.

ortalığı karıştıran levendler 1775-76 yıllarındaki takipler sonucu ortadan kaldırıldı. Ancak, bu başarılarla rağmen Necid Emiri Abdülaziz b. Suud'un Orta Arabistan'ı kontrol etmesine, İran Şahı Zend Kerim Han'ın Basra şehrini işgal ederek, Bağdat ve Güneydoğu Anadolu'yu yağmalamasına engel olunamadı.³⁷

Bu dönemde Anadolu'da huzursuzluğun ve eşkıyalığın kaynağı haline gelen "Levend teşkilatı" ortadan kaldırılmıştır. İstanbul'dan her sancağa gönderilen emirler neticesinde bir kısmı yok edilen leventlerin kaçabilenlerinin bir kısmı Akka'da Cezzar Ahmed Paşa'ya, bir kısmı da Şam Valisinin yanına iltica etmişlerdir.³⁸

1768 Osmanlı-Rus savaşından önceki senelerde, bazı eyalet ve sancaklar istisna olmak üzere, Anadolu ve Rumeli'deki vilayet ve sancakların azil ve tayinleri her sene rütbelerde değişiklik ve yerinde bırakmak suretiyle idare edilir, tayin olunan valiler has usulünün ilgasından sonra maaşlarını savaş olmayan durumlarda *imdad-ı hazariyye* ve savaş zamanlarında *imdâd-ı seferiyye* yoluyla halktan vergi alırlardı. Valiler, her sene değişebildiği gibi, yıl içerisinde görev yerleri birkaç kez değişen valiler de bulunabilmekte ve üç-beş sene makamında kalabilen vali sayısı pek azdı. Atanan yönetici zümre, eli boş işe başladığından dolayı imdad-ı hazariyye zamanında toplanan vergilerde halka zulüm yapılabilmekteydi³⁹. Ayrıca bazı valiler, bölgelerinde âyanların nüfuzları altına girmiş, halk arasında hoşnutsuzluk meydana getirmeye başlamışlar ve bu valilere fermanlarla görevleri hatırlatılmıştır.⁴⁰

Küçük Kaynarca Antlaşması ile Osmanlı ve Rusya arasında gerçek manada bir sulh yapılmadı. Ne Osmanlı Kırım'dan vazgeçebiliyor ne de Rusya bununla yetiniyordu.⁴¹ Öte yandan Fransa da Akdeniz ticaretine çok zararı dokunacak bir Osmanlı-Rus savaşı istemiyordu. İran ile savaş halinde olan Osmanlı ise hem ekonomik ve hem de siyasî bakımdan iyi durumda değildi. İki taraf 1779 yılında Aynalıkavak kasrında, Küçük Kaynarca Anlaşmasının ihtilafli taraflarına açıklık getirmek amacıyla bir antlaşma imzaladı. İmzalanan bu antlaşmaya göre Kırım müstakil kalacak, Ruslar buradan askerlerini geri çekecek ve Osmanlı Devleti Şahin Giray'ın hanlığını tasdik edecekti. Ayrıca Eflak ve Boğdan voyvodalıklarında Hı-

³⁷ agm., s.74-76.

³⁸ Mustafa Cezar, *Osmanlı Tarihinde Levendler*, Güzel Sanatlar Akademisi Yay., 1965 İstanbul, s. 307.

³⁹ III. Selim 9 Temmuz 1789 tarihinde Sivas valisine gönderdiği hatt-ı hümayunda buna dikkat çekmiştir. SŞS, 3, 136/1.

⁴⁰ SŞS, 3, 230/2, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C:IV, Ankara 1988, s. 438-439

⁴¹ M. Cavid Baysun, agm, s.74-75.

ristiyanlığın serbestçe icrası, yeni kiliseler yapılması, 1739 Belgrad Antlaşması'yla Osmanlı Devleti'nin aldığı yerlerin geri verilmesi, Kaynarca Antlaşmasıyla Mora'da ele geçirilen arazinin eski Hristiyan sahiplerine iadesi gibi maddeler de antlaşmada yer almıştır.⁴²

İncelemiş olduğumuz sicil defterimizde I. Mahmud dönemine ait tarihli 11 adet belge bulunmaktadır. Bunlardan sadece 28/1 numaralı belge siyasî tarihle ilgili olduğu için burada belirttik⁴³ Geri kalan belgeler ise III. bölümde yeri geldikçe işlenecektir.

⁴² Münir Aktepe, agm, s.215.

⁴³SSS, 77, 7/3, 7/4, 11/1, 2, 3, 4, 13/1, 13/2, 28/1, 29/1, 36/4.

I. BÖLÜM

OSMANLI HUKUK SİSTEMİNDE ŞER'İYYE SİCİLLERİ VE ÖNEMİ

1. Osmanlı Mahkemelerine Genel Bakış

Tanzimat'ın 3 Kasım 1839 yılında ilanı ile başlayan yeni dönem Osmanlı Hukuku için önemli bir geçiş aşaması olmuştur. Bu zamana kadar Osmanlı Hukuku hem mahkemeler ve hem de mahkeme de uygulanan hükümler açısından İslam hukuku/fıkhı özelliğini taşımıştır. Tanzimat'tan sonra ise yapılan bir dizi değişikliklerle gerek mahkemeler ve gerekse hazırlanan kanunlarla bu özelliğinden büyük miktarda ayrılmıştır. Özellikle tek hâkimin davalara baktığı tek dereceli diyebileceğimiz mahkemelerden görev alanları biraz azalmış olan şer'iyye mahkemelerine, hukuk ve ceza konularına bakan "Toplu Hâkimli Nizâmiye Mahkemelerine" ve daha sonraları ise nizamiye mahkemeleri içerisinde birleşen "Toplu Hâkimli Ticaret Mahkemelerine" dönüşmüştür.

Tanzimat'ın ilanından önce hukukî statüsü bir üst mahkeme niteliğinde olan Divân-ı Hümayun, Divân-ı Ahkâm-ı Adliye, Şûrâyı Devlet ve Meclis-i Tedkîkât-ı Şer'iyye'ye dönüşmüştür.⁴⁴

Şer'iyye mahkemeleri ve Nizamiye mahkemeleri olmak üzere ikiye ayrılmış olan bu hukuk sistemini biraz daha yakından inceleyebiliriz.

1.1. Şer'iyye Mahkemeleri

Kuruluşunun ilk yıllarından itibaren şer'i kaza usulü benimsenmiş ve fethedilen her bir idare merkezine imparatorlukça birer kadı tayin edilmiş, bunun neticesinde de yavaş yavaş adli teşkilatlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Tek kadı'nın görev yaptığı bu yönetime Şer'iyye Mahkemeleri adı verilmiştir. Bu mahkemeler kadıların şer'i hükümlere göre yargılama yaptıkları yerlerdir. Şer'iyye

⁴⁴ Ekrem Buğra Ekinci, *Tanzimat ve Sonrası Osmanlı Mahkemeleri*, Arı Sanat Yayınları, İstanbul 2004, s. 97-189.

mahkemelerini ifade etmek için meclis-i şer, meclis-i şer-i şerif-i enver tabirleri de kullanılmaktadır.⁴⁵

Şer'iyeye mahkemelerinin belirli bir binası yoktu. Ancak kadıların yargı işlerini kolayca yürütebilecekleri ve tarafların her an kadıya ulaşabilecekleri ve mahkemenin vakarına uygun bir mekânın bulunması şarttı. Bu yer, umumiyetle ya kadının evi, ya cami-mescid, ya da medreselerin bir odası olmuştur.⁴⁶

Osmanlı Devleti'nin XV. yüzyıldan sonra hızlı bir şekilde genişlemeye başlamasıyla birlikte askerî nitelikli bir idare birimi olan sancakların çoğalması neticesinde bir kadı, sancağın bütün hukukî işlerini tek başına göremez hale gelmiş ve yeni oluşturulan idare bölgeleriyle birlikte kadıların sayıları önemli ölçüde artmaya başlamıştı.⁴⁷

Bu devirde genel olarak adlî teşkilat üç merciden oluşmaktaydı: Bunlardan birincisi devletin ilmiye sınıfının ve kazâ teşkilatının başı konumunda olan Şeyh'ül-islamlardır. 1826 yılına kadar belirli bir makamları yoktu. II. Mahmud yeniçeri ocağını kaldırınca, Ağa Kapısını Şeyh'ül-islamlık haline getirmiş ve burası Bâb-ı Vâlâyı Fetvâ diye anılmaya başlamıştır. İkincisi de Osmanlılarda yargı teşkilatının asıl başı ve ilmiye sınıfının ikinci derecede reisi olan, bütün Müslüman Türk devletlerindeki Kâdî'l-kudatlık makamının başı haline gelen Kazaskerlerdir. Osmanlı devletinde yargı adına Divân-ı Humâyuna katılan ve askeri zümrenin şer'î ve hukukî işlerine bakan, bütün kaza ve sancaklarda görev yapacak kadıların atama mercii olan makama Kaz-asker denmiştir. 1913 tarihli bir Kanun-ı Muvakkat ile Kaz-askerlik teşkilatı kaldırılarak yerine Rumeli ve Anadolu Kaz-askerlik Mahkemeleri ihdas edilmiştir. Üçüncüsü de Çok geniş yetkileri bulunan ve şer'iyeye mahkemelerinde yargı görevini ifa eden, bununla birlikte şer'iyeye sicillerinin tutulması, veli ve vasisi olmayanları evlendirme, yetimlerin ve gaiplerin mallarını muhafaza, vasi veya vekilleri tayin veya azl, vakıfları kontrol, evlenme akdinî icra, kısacası bütün hukukî meseleleri takip eden kadılardır.⁴⁸

Tanzimat'tan önce yargı gücü Şer'iyeye Mahkemeleri tarafından müstakil bir şekilde yürütülmüştür. Tanzimat'tan sonra özellikle II. Mahmud ve onu takip eden

⁴⁵ Ahmet Akgündüz, "İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki: Şer'iyeye Mahkemeleri ve Şer'iyeye Sicilleri", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* S/Yıl:14/2009, s. 14.

⁴⁶ Ahmet Akgündüz, *Şer'iyeye Sicilleri*, C.I, İstanbul 1998, s. 77; Ekrem Buğra Ekinci, age, s. 24-25.

⁴⁷ M. Akif Aydın, "Mahkeme", *DİA*, C:27, TDV Yay., Ankara 2003, s. 341-344.

⁴⁸ Ahmet Akgündüz, *İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki*, s. 15-16.

dönemlerde yargı organları yeniden düzenlenme evresine girmiştir. Önceleri yargı gücünü tek başına elinde bulunduran Şer'iyeye Mahkemeleri'nin ve kadıların yetkileri II. Mahmut'tan itibaren azalmaya ve yeniden şekillenmeye başlamıştır.⁴⁹ Tanzimatla birlikte Şer'iyeye Mahkemeleri ceza ve hukuk davalarına bakan toplu hâkimli Nizâmiye Mahkemeleri haline dönüşmüş,⁵⁰ daha sonra ise, hukuk sistemi içerisinde Şer'iyeye Mahkemeleri'nin bir üst mahkemesi durumunda olan Meclis-i Tetkîkât-ı Şer'iyeye kurulmuştur.⁵¹

1.2. Nizamiye Mahkemeleri

Tanzimat'tan sonra yargı gücünün kullanılmasında şer'iyeye mahkemelerine ortak olan yeni denilebilecek olan bu mahkemelere nizamiye mahkemeleri adı verilmiştir.⁵² XIX. yüzyıldan itibaren bir kısım davalara bakma yetkisi davanın mahiyeti ve önemine ve davacının sıfatına göre birtakım meclislere havale edilmiş, bazı davaları görmek için de özel komisyonlar oluşturulmuş ve Tanzimat Fermanı'ndan sonra adlî alandaki ıslahat çerçevesinde taşralarda eyalet yahut livâ merkezi olan şehir ve kasabalarda yargılama yetkisine de sahip birtakım meclisler kurulmuştu. 1 Ocak 1840 tarihinde Avrupa ve hayriye tüccarlarının davalarının görülmesi için bir ticaret meclisi kurulmuştu. Ceza ve ticaret davalarına bakmak üzere kurulan adı geçen meclisler esasen nizâmiye mahkemesi işlevi görmüşse de resmî anlamda nizâmiye mahkemelerinin ilk çekirdeğini Tanzimat sonrası ceza kanunlarının uygulanması için 1854'de İstanbul'da kurulan meclis-i tahkikler oluşturmuştur. İlk düzenleme 7 Kasım 1864 tarihli Vilâyet Nizamnâmesi ile yapılmıştır. Buna göre her kazada bir deâvî meclisi kurulacak ve bu meclis, kaza'nın şer'î hâkimi başkanlığında Müslüman ve gayri Müslim mümeyyizlerden oluşan üç üyeden meydana gelecekti. İkinci düzenleme ise 1 Nisan 1868 tarihinde çıkarılan ve hukukî işleri idarî işlerden ayırmayı amaçlayan Dîvân-ı Ahkâm-ı Adlîyye Nizamnâme-i Esâsîsi'dir. Bununla da Osmanlı Devleti'nde şer'î davalar dışındaki davalar için en yüksek yargı mercii olan Dîvân-ı Ahkâm-ı Adlîyye kurulmuştur.⁵³

Nizamiye mahkemeleri 1871 tarihli bir nizamnameyle kurulunca Osmanlı yargılama hukukunda iki adlî mahkeme ayrı ayrı sahalarda yargı görevini

⁴⁹ Ahmet Akgündüz, age, s. 17.

⁵⁰ Muhammed Ceyhan, "Tanzimat Dönemi Sonrası Şer'iyeye Sicil Defterlerinin Muhteva ve Diplomatik Açından Tahlili", *OTAM* Yay. C:14, S/Yıl:29/2012, s. 50-82.

⁵¹ Ahmet Akgündüz, age, s. 13-19.

⁵² Ahmet Akgündüz, *Şer'iyeye Sicilleri*, C:I, s.79.

⁵³ M. Macit Kenanoğlu, "Nizâmiye Mahkemeleri", *DİA*, C:33, TDV Yay., İstanbul 2007, s. 185-188.

üstlenmiştir.⁵⁴ Bu nizamnâme ile nizâmiye mahkemeleri iki dereceye ayrılmış ve ilk derece mahkemelerinin bidâyeten, ikinci derece mahkemelerinin istînafen dava göreceği, bu sebeple kazalardaki deâvî meclislerinin bidâyeten, livâlardaki temyiz meclislerinin hem bidâyeten hem istînafen, vilâyet temyiz divanlarının ise sadece istînafen dava göreceği hükme bağlanmıştır.

Zaman içerisinde bir düzenleme ile dîvân-ı temyîzlerin adı Mahkeme-i İstînaf'a, deâvî meclislerinin adı Bidâyet Mahkemesi'ne dönüştürülmüştür.

Bu sefer 18 Haziran 1879'da neşredilen "Mehâkim-i Nizâmiyenin Teşkilâtı Kanûn-ı Muvakkati" ile nizâmiye mahkemelerinin teşkilâtı hakkında tekrar yeni bir düzenlemeye gidilmiş ve yeni kanuna göre nizâmiye mahkemeleri ceza ve hukuk mahkemeleri olarak ikiye, bidâyet ve istînaf olarak da ayrıca iki dereceye ayrılmıştır.⁵⁵

Nizamiye mahkemeleri yurt çapında teşkilatlandırılınca 'Şer'iyye' denilen konular dışındaki bütün yargı yetkileri bunlara devredilmiştir. Nizamiye ve Şer'iyye Mahkemelerinin görevini tespit hususunda bazı karışıklıklar ortaya çıktıkça, zaman zaman yapılan hukukî düzenlemelerle her iki mahkemenin görevleri birbirinden net olarak ayrılmaya başlamıştır. Bunlara göre şer'iyye mahkemeleri sadece vakıf mallarının aslına, vasiyete, vasi tayini ve azline, yetim mallarına, vakıfların borç ilişkilerine, miras hukukuna ve diğer şer'i haklara ilişkin davalara bakabilecek, diğer davalara da nizamiye mahkemeleri yetkili olacaktı.⁵⁶

Nizâmiye mahkemeleri varlığını Osmanlı Devleti'nden sonra bir müddet daha devam ettirmiştir. Mahkeme-i Temyîz'in yetkileri 1920'de bir kanunla Sivas'ta geçici olarak kurulan Temyiz Heyeti'ne devredilmiştir. 1923'te Temyiz Mahkemesi Eskişehir'e taşınmış, 1923 tarihli Hey'et-i Temyîziyye Merkezinin Eskişehir'e nakline ve teşkilâtının tevsiine dair kanun'la mehâkim-i nizâmiye teşkilâtı Kanunu'nun bu kanuna aykırı hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır. 1924'te çıkarılan mehâkim-i şer'iyyenin ilgasına ve mehâkim teşkilâtına dair ahkâmı muaddil kanun ile adlîye teşkilâtında köklü değişiklikler yapılmış, istînaf ve şer'iyye mahkemeleri ilga edilmiştir. Böylece nizâmiye mahkemelerinin varlığı sona ermiştir.⁵⁷

⁵⁴ Halil Cin, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Hukuku ve Yargı Usulleri*, TTK Yay., Ankara 1992, s. 25

⁵⁵ M. Macit Kenanoğlu, agm, s. 185-188.

⁵⁶ Halil Cin, age, s. 25

⁵⁷ M. Macit Kenanoğlu, agm, s. 185-188.

2. Mahkeme Görevlileri

2.1. Kadılar

Osmanlı Devletinde çok geniş yetkileri bulunan, kazâ ve adlî selâhiyeti olan, şer'iyeye mahkemelerinde yargı görevini yerine getiren kimseye kadı adı verilirdi. Kadılar bugünkü hâkim ve savcı vazife ve yetkilerini tek elde toplar ve şer'i/örfi konulara göre hüküm verirdi.⁵⁸ Kadı, şer'î ve hukûkî hükümleri tatbik edici demek olup aynı zamanda hükümetin emirlerini de yerine getiren bir makamdı. Kadılara hâkimü'ş-şer'î ve daha sonra ale'l-ıtlak hâkim denilmiştir.⁵⁹ Kesmek, ayırmak gibi sözlük anlamları bulunan kazâ, terim olarak hüküm ve hâkimlik anlamlarını da ifade etmektedir. Osmanlı hukukçuları kadıyı insanlar arasında meydana gelen dava ve anlaşmazlıkları şer'î hükümlere göre sonuca bağlamak için devletin en yüksek icra makamı tarafından görevlendirilen kişi diye de tarif etmişlerdir. Nahiye ve köyler dışında kalan diğer idarî merkezler aynı anda birer yargı merkezleri olduğundan her birinde birer kadı da bulunmaktaydı. Osmanlı hukuk sisteminin temel unsuru olan kadılar, görev yaptıkları yerin hem hâkimi, hem belediye başkanı, hem emniyet amiri ve hem de halkın her konuda müracaat edebileceği güvenlik makamıydı.⁶⁰

İlk kadı Osman Gazi tarafından atanmış, Sultan Murad Hüdâvendigar zamanında da kazaskerlik kurumu uygulanmış ve kadıları da bu teşkilat atamaya başlamıştır. XVI. yüzyıldan sonra ilmiye sınıfının başı haline gelen şeyhu'l-islamlık makamı birtakım üst rütbeli kadıları görevlendirmeye yetkisine sahip olmuştur. İş gücünün fazla olduğu durumlarda kadılar gidemedikleri yerlere yardımcı görevli olarak nâib göndermişler. Düzenli bir gelirleri/maaşları olmayan kadılar, vakıf veya mahkeme gelirleriyle geçimlerini sürdürmüşlerdir.⁶¹

⁵⁸ Mithat Sertoğlu, *Osmanlı Tarihi Lugatı*, Enderun Kitabevi, İst. 1986, s. 166. Ayr. bkz, İlber Ortaylı, "Kadı", *DİA*, C:24, TDV Yay., İstanbul 2001, s. 69-73.

⁵⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı İlmiye Teşkilatı*, TTK Yay. Ankara 1995, s. 83

⁶⁰ Ahmet Akgündüz, *İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki*, : Şer'iyeye Mahkemeleri ve Şer'iyeye Sicilleri", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* S/Yıl:14/2009, s. 16.

⁶¹ Ekrem Buğra Ekinci, age, s. 25.

2.2. Nâibler

Nâib, kelime anlamı olarak vekil manasına gelmektedir. Ancak, Osmanlı idarî yapısında üst düzey devlet memurlarının, özellikle de kadıların çeşitli sebeplerle gidemediği görev mahalline, kendi adına gönderdiği kişilerdir.

Nâibler yetki alanlarına göre kaza nâibleri, kadı nâibleri, mevali nâibleri, ayak nâibleri ve arpalık nâibleri olmak üzere birkaç kısma ayrılmıştır.⁶² Osmanlılarda yeni fethedilen yerlere idareyi temsilen sancak Beyi veya subaşı, hukuku temsilen kadı veya naib atanması bir fetih geleneğiydi. Naibler, medrese eğitimi alarak özellikle fıkıh alanında kendi kaza dairesinde ihtilafları çözebilecek bir seviyede tahsil görmüş ilmiye mesleği mensubu kişilerdi. Osmanlı adlî teşkilatında kadı yardımcısı ve vekili olan naib kadı tarafından belirlenir, Anadolu veya Rumeli kazaskeri tarafından onaylanırdı.⁶³

2.3. Muhzırlar

Muhzır, eskiden şer'iyat mahkemelerinde mübaşir hizmetlerini gören kimselere verilen addır. Muhzırlar yerel halk arasından seçilirdi. Anadolu'daki bazı şer'iyet sicil kayıtlarında 'Şuhûdü'l-Hal' ve yerine 'Şuhûdü'l-Muhzır' yani muhzırların şer'i meclise getirdiği şahitler ifadesinden muhzırların küçük kaza merkezlerinde mahkeme mübaşirliği, mahkeme kâtipliği, emniyet görevlisi ve hem de savcının bazı görevlerini ifa ettiklerini görülmektedir. Muhzırların bir başka görevi de yargılama esnasında mahkemenin emniyet ve asayişini temin etmektir. Hizmet süreleri ise bir yıl olan muhzırların gelirleri düzenli maaş şeklinde olmayıp taraflardan ve ilgililerden alınan belli ücretlerdir.⁶⁴

2.4. Çavuşlar

Şer'i mahkemelerde ortaya çıkan i'lâmların icrası, borçlunun mallarını satarak borcunun ödenmesini, borçlunun itirazı üzerine gerekirse mahkeme kararıyla hapisle tazyik edilmesi, hukuken kesinleşen para ve bedenî cezaların infazı, kısaca günümüzde icra memurlarının tamamen, emniyet mensuplarının ve savcının isekısmen görevlerini ifa eden memurlardır.⁶⁵

⁶² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, age, s. 117.

⁶³ Mehmet İpşirli, "Naib", *DİA*, C:32, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 312-313.

⁶⁴ Ahmet Akgündüz, *Şer'iyet Sicilleri, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı*, C:I, İstanbul 1998. s. 72

⁶⁵ Ahmet Akgündüz, age, s. 73

2.5. Şubaşılar

Subaşılar; şimdiki zâbita ve daha ziyade belediye memurlarının gördükleri işleri gören ve kasabaların yönetiminin başında yer alan memurlardır.⁶⁶

Şer'i mahkemelerdeki görevleri ise icra ve infaz memurları şeklindeydi. Zira Şer'îye mahkemelerinin kararlarını tatbik etmek, hapsine karar verilen şahısları hapsetmek, hapisaneye nezaret etmek, cezaları infaz etmek ve cezai tazminatları tahsil etmek subaşılardan görevleri arasındadır.⁶⁷

2.6. Mübaşirler

Mahkemelerde celb ve tebliğ işine memur olan kişilere mübaşir denir. Bundan başka görülecek davaların soruşturmasını da yaparlardı. Mübaşire devlet tarafından maaş verilmediğinden masrafları gittiği yerin halkından mübaşiriyye adı altında tahsil edilirdi.⁶⁸

2.7. Başkâtipler

Başkâtibin görevleri, katiblerin tutacakları her çeşit kaydın yazım kurallarına uygun olmasını kontrol ederek, kayda geçirilen ferman, buyruldu, emr-i âlişân vb. resmî yazıların asıllarına uygun biçimde yazılmasını temin etmektir. Başkâtipler, bunu yanı sıra kadının veya nâibin izniyle nikâh kıyabilirdi. Ayrıca sicillerin korunmasından da bunlar sorumlu idi.⁶⁹

2.8. Kâtipler

Kâtip, adlî idarenin başında olan kadılar tarafından yazıları düzgün, güvenilir ve becerikli kimseler arasından seçilirdi. Görevleri mahkemede görülen duruşmaları anında mahkeme defterine kaydetmek, gelen resmî yazı ve belgeleri olduğu gibi sicile aktarmaktı. Yine hüccet, i'lam ve vâkif yazışmaları ile her çeşit senetleri de kâtipler kayda geçiriyorlardı.⁷⁰

⁶⁶ M. Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C:3, MEB. Yay. İstanbul, s. 259

⁶⁷ Ahmet Akgündüz, age, s. 74.

⁶⁸ Ahmet AKŞİN, *218 Numaralı Harput Şer'îyye Sicili*. FÜSBE Yayınları, Elazığ. s. 23.

⁶⁹ Musa Çadırcı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kenetlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları*, TTK.Yay. Ankara 1991, s. 88.

⁷⁰ age, s. 88.

2.9. Mukayyidler

Kâtipler gibi sicillerin usulüne uygun olarak tutulması, okunaklı ve düzgün yazılmasını sağlamaktı. Bunun yanında keşfe de gidebilirlerdi.⁷¹

2.10. Mahkeme İmamı

Mahkeme binası içinde mescide ‘mürâsele’ (mektub) ve beratla imam olarak atanan mahkeme imamları, belirli bir süre bu görevi yürütmekte ve zaman zaman da görevi dışında gayri resmî olarak şer’i ve fenni konularda mahkeme kâtiplerine yardım etmekteydi.⁷²

Sicilimizde geçen diğer adlî, idarî, askeri ve dinî görevliler ise sicil defterimizin detaylıca incelemeye tabi tutulduğu "Değerlendirme" bölümünde ele alınacaktır.

3. Şer’iyye Sicilleri, Önemi Ve Kapsadığı Belgeler

3.1. Şer’iyye Sicillerinin Tanımı

‘Şer’i’ veya ‘Şer’iyye’ kelimeleri; şerîatle ilgili, şerîate uygun,⁷³ ‘İslam dinî nin esaslarına ve İslam dinî nin emrettiği dünya nizamına uygun olan şeye denmektedir.⁷⁴

Osmanlılarda idarî teşkilatın en küçük birimi olarak kazalar bulunmaktadır. Bu kazalarda kadıların her türlü adlî vakıa hakkında verdikleri karar suretlerini, hucetleri ve yargıyı ilgilendiren çeşitli yazılı belgeleri içeren defterlere şer’iyye sicilleri, kadı defterleri, mahkeme defterleri veya vekâyı sicilleri denmiştir.⁷⁵ Kadıların görev yaptıkları yerlerde kaleme aldıkları ve ait olduğu bölgenin sosyal, siyasal, iktisadî, idarî ve askeri hayatını kapsayan bu siciller içermiş olduğu birçok belge çeşidiyle geçmiş tarihe ve gelecek nesillere ışık tutmaktadır. Yerleşim yerlerinin tespiti, köy, mahalle, nahiye, otlak, mahal, unvan, lakap, isim, aşiret ve

⁷¹ Ahmet Akşin, age, s. 22

⁷² Rifat Özdemir, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1986, s. 193

⁷³ Ferit Develioğlu, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yay. Ankara 1995, s. 1187.

⁷⁴ M. Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri Sözlüğü*, C: III., MEB. Yay., Ankara 1993, s. 343.

⁷⁵ Ahmet Akgündüz-Halil Cin, *Türk-İslam Hukuk Tarihi*, C: I, Timaş Yay., İstanbul 1990, s. 98-99.

değişik cemaat isimlerinin defterlere kaydedilmiş olmaları Türk-İslam tarihi açısından son derece öneme sahiptir.⁷⁶

Şer'iyeye sicilleriyle ilgili olarak üç temel mefhumun bilinmesi şarttır. Bunlardan birincisi mahdar kavramıdır. Mahdar sözlük anlamı itibariyle huzur ve hazır olmak demektir.⁷⁷ Sicilimizin ilk belgesi olan miras davasıyla birlikte birçok alım-satım, tereke kaydı ve mülk satışı gibi belgelerde görmekteyiz. Terim olarak ise iki manasından ilki; hukûkî bir dava ile ilgili kayıtlar, ikincisi de; herhangi bir mesele hakkında düzenlenen yazılı belgenin muhtevasının doğruluğu için, belgenin altında, mecliste hazır bulunan ve meseleye vakıf olan başta subaşı, çavuş ve muhızır gibi şahısların yazılı olarak tahrir ettikleri şahadet Beyanlarına ve imzalarına da mahdar denir. Şer'iyeye Sicillerinde bu ikinci manada mahdar çokça bulunmaktadır.⁷⁸

İkinci kavram ise sözlükte okumak, kaydetmek ve karar vermek anlamına gelen sicildir. Terim olarak ise insanlarla ilgili bütün hukukî olayları, kadıların verdikleri karar suretlerini, hüccetleri ve yargıyı ilgilendiren çeşitli yazılı kayıtları ihtiva eden defterlere Şer'iyeye Sicilleri (Sicillâtı-ı Şer'iyeye), kadı defterleri, mahkeme defterleri, zabt-ı vakâyi sicilleri veya sicillât defteri denmektedir.⁷⁹

Şer'iyeye Sicillerinde üçüncü kavram ise sözlük anlamı berât, hüccet, temessük, tapu tezkeresi gibi yazılı belge manalarını içeren Sakk' tabiridir. Terim olarak ise şer'iyeye defterlerinin yazılmasında takip edilen yazım usulüne ' Sakk-ı Şer'i' denmektedir.⁸⁰

3.2. Şer'iyeye Sicillerinin Önemi

Şer'iyeye Sicilleri Türk-İslam kültür tarihinin en önemli kaynaklarından birisidir. Söz konusu bu sicillerde devletin hukûkî, iktisadî, sosyal, askeri ve idarî müesseseleri hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır.⁸¹

En erken tarihli sicil; bir numaralı Bursa Şer'iyeye Sicili olup, XV. yy'ın ortalarından başlayıp XX. yy'ın ilk çeyreğine kadar geçen zaman zarfında Türk

⁷⁶ Ahmet Akgündüz, "Osmanlı Kanunnamelerinin Şer'i Sınırları Osmanlı", C: IV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s. 401.

⁷⁷ SŞS, 77, 1/1,

⁷⁸ Ahmet Akgündüz, Şer'iyeye Sicilleri, TDV, C:I, İstanbul 1998, s. 17.

⁷⁹ Ahmet Akgündüz, age, s. 17.

⁸⁰ age, s. 18.

⁸¹ Ali Aktan, "Osmanlı Paleoğrafyası ve Siyasi Yazışmalar", Osmanlı İlim Ve İrfan Vakfı Yay., İstanbul 1995, s. 175.

tarhini, sosyal ve hukûkî vb. hayatını çok yakından ilgilendiren Türk kültürünün temel kaynaklarının başında gelmektedir.⁸²

Şer'iyeye Sicilleri, eski idarî teşkilatın ortaya çıkarılması yönünden de oldukça önemlidir. Başta kaza olmak üzere, sancak ve eyalet taksimatı, Beylerbeyilik, sancak Beyliği, voyvodalık, kadılık, nâiblik gibi idarî ve adlî müesseselerin idarî yapısını, icra ettikleri görevleri sicil kayıtlarında bulmak mümkündür. Ayrıca askeri tarihimiz açısından önemli olan ferman⁸³ ve emirler⁸⁴ de sicillerde mevcuttur.⁸⁵

Kadıların devlet merkeziyle yaptıkları resmî yazışmaları, halkın şikâyet ve dileklerini, mahallî idarelere ait hukukî düzenlemeler olarak kabul edilen ferman ve hükümleri, ait olduğu yerin sosyal ve iktisadî hayatını yansıtan mahkeme kararlarını ihtiva eden bu belgeler incelenmeden, Osmanlıların siyasî, idarî ve sosyal tarihini hakkıyla anlamak ve ortaya çıkarmak mümkün değildir.⁸⁶

Hukuk tarihi açısından vazgeçilmez kaynakların başında gelen Şer'iyeye Sicilleri, iktisadî tarih açısından da bulunduğu yerin iktisadî hayatına dair birinci elden asılbelgelerdir.⁸⁷ Sicilimizde bulunan Alım-satım⁸⁸, alacak-verecek⁸⁹, miras taksimi⁹⁰, vergi tahsili, masraf defteri⁹¹ belgeleri Divriği'nin iktisadî ve ticari hayatına dair bizlere ışık tutmaktadır. Şer'iyeye sicilleri sayesinde Anadolu halkının yaşantısı ve geçim tarzı, giyim-kuşamları, ithalat ve ihracat eşyaları, halkın yetiştirdiği tarım ürünleri, Anadolu da mevcut olan san'at ve meslek çeşitleri, devlete ödedikleri vergiler, devletin memurlarına ödediği tahsisatlar, para arzı ve çeşitleri, hayvancılık ve mal fiyatları gibi bütün iktisadî hususlar Şer'iyeye Sicilleri sayesinde ortaya çıkmaktadır. Bu siciller, eski idarî teşkilatımızın aydınlatılması konusunda da incelenmesi gereken belgelerdir. Özellikle kaza, sancak ve eyalet taksimatı, Beylerbeyilik, sancak Beyliği, kethüdalık, voyvodalık, kadılık, nâiblik, muhızrlık, mübaşirlik, çavuşluk ve subaşılık gibi idarî ve adlî müesseselerin hem idarî yapısını

⁸² Ahmet Akgündüz, age, s. 11.

⁸³ ŞŞS, 77, 2/1, 17/1.

⁸⁴ ŞŞS, 77, 5/3, 9/1, 10/1, 2, 15/4, 16/1, 19/1,2, 28/1, 40/3, 41/1, 43/1, 43/2, 46/1,56/a-1,57/3, 59/4, 60/2,3, 62/2, 64/1, 65/1, 68/3, 69/3.

⁸⁵ Akgündüz, age, s.16.

⁸⁶ Ahmet Akgündüz, age, s. 12.

⁸⁷ age, s. 15.

⁸⁸ ŞŞS, 77, ¼, 4/8, 9, 6/3, 4, 5 7/3, 11/3, 4, 12/4, 13/1, 2, 14/2, 4, 5, 17/2, 3, 4, 20/1, 27/3, 29/1, 36/2, 36/4, 57/1, 58/2, 59/3, 68/1, 70/2, 3, 4.

⁸⁹ ŞŞS, 77, 6/6, 14/3, 40/3, 59/1, 61/4.

⁹⁰ ŞŞS, 77, 3/1, 5/4, 5, 18/2, 3, 24/1, 32/1, 33/1, 1/1, 2, 3, 12/1, 12/3, 12/5, 15/3, 21/1, 70/1, 5,

⁹¹ ŞŞS, 77, 23/1, 27/1, 44/1, 45/1,2, 54/1, 62/1, 66/3.

hem de ifa ettikleri görevlerikayıtlardan elde edilebilir.⁹² Ayrıca yaklaşık 470 yıllık harp tarihimizi de bütün detaylarıyla bu sicil defterlerinde bulmak mümkündür.⁹³

Sivas şer'iyye sicilleri üzerine üzerine yapılan ilk toplu katalog çalışmalarından Sivas ve ilçelerine ait 119 adet defter olduğu anlaşılmaktadır. 1- 65 arası Sivas merkez, 66-94 arası Divriği, 85-90 arası Kangal, 91-94 arası Şarkışla, 95-102 arası Suşehri, 102-119 arası ise Gürün'e aittir.⁹⁴ Sadece 119 defteri ihtiva eden ve içeriği açıklanmadan defter numarası ile birlikte kapsadığı tarihleri ihtiva eden toplu kataloğa ilaveten teferruatlı bir katalog hazırlanarak Sivas'a ait defter sayısı 240 olarak tespit edilerek toplu katolog haline getirilmiştir.⁹⁵

3.3. Kapsadığı Belgeler

3.3.1. Kadıların İfadesiyle Kaleme Alınan Belgeler

Şer'iyye Sicillerinin büyük çoğunluğunu oluşturan bu belgeler kendi aralarında "Hüccetler, İ'lamlar, Maruzlar, Müraseleler ve diğer kayıtlar" olmak üzere beşe ayrılırlar.

3.3.1.1 İ'lâmlar ve Unsurları

İ'lâm, hâkimin bir davada şer'î kanuna göre verdiği hükmünü ve üstünde imza ve mührünü taşıyan bir vesikadır.⁹⁶ Her i'lam belgesi davacının iddiasını, dayandığı delilleri, davalının cevabını ve def'i söz konusu ise def'inin sebeplerini, son kısımda da verilen hükmün gerekçelerini ve nasıl karar verildiğine dair kayıtları ihtiva eder. İ'lâm belgesini diğer şer'iyye sicil kayıtlarından ayıran en önemli özellik; kadı'nın verdiği kararı ihtiva etmesidir. Kadı'nın verdiği kararı ihtiva eden her belge i'lamdır.⁹⁷

İ'lam'ın belli başlı unsurları ise şunlardır.

- **Hakimin imza ve mührü:** İ'lamda hâkimin imza ve mührü bulunur. İmza isehâkimin kendi eliyle yazmış olduğu ismi ve künyesidir.

⁹² Ahmet Akgündüz, age, s.16.

⁹³ age, s. 17.

⁹⁴ Osman Ersoy, "Şer'iyye Sicilleri Toplu Kataloğuna Doğru", *A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Ankara 1963, C.XXI, Sayı: 1-4, s. 32-64.

⁹⁵ Abubekir Sıddık Yücel, "Sivas Şer'iyye Sicilleri Toplu Kataloğu Üzerine", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, C: 22, Sayı 22, Sivas 2018, s. 1059-1079.

⁹⁶ Ahmet Akgündüz, age, s. 2.

⁹⁷ age, s. 29.

- **Davacı'nın adı ve adresi:** Sırası ile davacının adresi, kendisinin ve babasının adı yazar.

- **Davalının adı:** Adı, varsa lakabı ve babasının adı yazılır. Bu kısımda adresine yer verilmez.

- **Davanın konusu:** davacının iddiasına eksik ve fazla olmaksızın yer verilir.

- **Davacının cevabı:** Davalı cevabında şahsı ile ilgili iddiayı kabul veya reddeder veya iddiayı hükümsüz bırakacak şekilde karşı tarafa da dava açabilir.

-**Beyyine talebi:**İddianın isbatı, delillendirilmesi manasına gelip davalının iddiayı kabul etmemesi halinde hâkim, davacıdan iddiasını ispat etmesini ister.

-**İsbat ve yemin:** Davacı davasını isbat edemediği takdirde karşı taraf bir yemin teklif edebilir.

-**Şahitler hakkında güvenilirlik soruşturması:** Kadılar gizli ve açık olmak üzere şahitleri tezkiye ederler.

-**Hüküm:** İ'lamda daha önce verilen bilgiler hükmün gerekçesi kabul edilmekte ve aynı gerekçe tekrar yazılmamaktadır.

-**Tarih:** Arapça olarak bu günkü tarih atma şekline uygun bir şekilde atılır.

-**Şuhûdül-hal:** Şahitlerin isimleri yazılır. Şayet şahit sayısı çok ise bunlardan bir kısmının ismi yazılır, kalanlar için ise "ve gayruhum" ifadesi tercih edilirdi.⁹⁸

İncelemiş olduğumuz sicil defterimizde borç ikrarı, karşı tarafa yemin teklifi, nikah-talak, iftira, su-i hal, maktulün tespiti, alacağın tespiti, miras davası, mal taksimi, vasiyet ve tereke kaydı gibi 50 adet i'lam belgesi defterimizde önemli bir yekün oluşturmaktadır.⁹⁹

3.3.1.2. Hüccet ve Çeşitleri

Kadı huzurunda ikrar, taktir, akid, vasi tayini ve bir hususa izin verilmesi gibi hükmü ihtiva etmeyen hususlar hakkındaki vesikalar için kullanılan bir tabirdir.¹⁰⁰

⁹⁸ Abdülaziz Bayındır, age, s. 3-18

⁹⁹ ŞŞS, 77, 1/1, ½, 4/2, 4/3, 7/4, 17/3, 27/2, 4/7, 9, 6/3,6, 7/2 10/3, 11/1,4, 12/1, 3, 4, 5, 13/1, 2, 14/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 15/1, 3, 5, 16/2, 17/2, 3, 4, 18/2, 3, 4, 5, 6, 7, 20/1, 21/1, 27/2, 32/1, 36/2, 4, 57/1, 59/1.

¹⁰⁰ M. Zeki Pakalın, age, s. 865.

Şer'iyeye sicillerindeki belgelerin çoğunluğu hüccetlerdir. Taraflara verilen hüccetlerin üst tarafında, kadı'nın imzası ve mührü mutlaka bulunur fakat defterdeki kayıtlarda bunlar görülmezler. Hüccetin konusunu teşkil eden mal açıklanır, hukukî şekil talep, tarih ve şühûdü'l-hal veya şühûd-ı mahzur adıyla hukukî muameleye şahit olanların isimleri ve ünvanları yazılır. Hüccetin yazıldığı şehir 'Medine', 'Mahmiye', Mahsûret' şekillerinde kayda geçerdi.

-Konularına göre hüccetler nikah hüccetleri, talak hüccetleri, muhâlaâ (Rıza ile boşanma), fesh-i nikah, mehir, nafaka, kadı'nın vâsi ta'yinine dair hüccetler, izin ve yetki verilmesine dair, köle azadı, alım-satım, ferâğ, sulh, diyet vb. hüccetlerdir.

Çeşitlerine göre ise vakfiye hüccetleri olup, bunlarda uslûb ve muhteva bakımından diğerlerinden ayrılırlar.¹⁰¹

İncelemiş olduğumuz sicil defterimizde yukarıda anlatılan çeşitli konuları ihtiva eden 46 adet hüccet bulunmaktadır.¹⁰²

3.3.1.3. Ma'ruzlar

Kelime anlamı itibariyle arz edilen şey anlamına gelmektedir. Genellikle i'amlar ile karıştırılır. İ'amların birçoğu icra makamına yazılarak onlara arz edildiğinden i'amlara da ma'ruz adı verilmektedir. Ma'ruzun farklı bir belge olarak asıl anlamı, kadı tarafından kaleme alındığı halde, kadı'nın kararını ihtiva etmeyen ve hüccet gibi hukukî bir durumun tespiti açısından yazılı delil olarak kabul edilmeyen ve sadece kadı'nın icra makamlarına idarî bir durumu arz ettiği yazılı kayıtlara veya halkın icra makamına yahut kadıya hitaben yazdığı şikâyet dilekçeleridir.¹⁰³

İncelemiş olduğumuz sicil defterimizde sadece kadı'nın icra makamlarına idarî bir durumu arz ettiği veya halkın icra makamına yahut kadıya hitaben yazdığı şikâyet dilekçelerinden altı adet ma'ruz bulunmaktadır.¹⁰⁴

¹⁰¹ Ahmet Akgündüz, age, s. 27.

¹⁰² ŞŞS, 77, 1/3, ¼, 1/5, 3/1, 3/2, 4/4, 5, 6, 4/8, 5/1, 2, 4, 5, 6/1, 2, 4, 5, 7/3, 4, 11/2, 3, 17/5, 21/2, 3, 4, 23/3, 24/1, 27/3, 29/1, 33/1, 36/3, 42/1, 56/b-1, 58/2, 59/2, 3, 5, 68/1, 5, 70/1, 2, 3, 4, 5, 6, 72/1.

¹⁰³ Ahmet Akgündüz, age, s. 29.

¹⁰⁴ ŞŞS, 77, 35/3, 40/1, 2, 61/1, 2, 4, 68/2, 69/2.

3.3.1.4. Mürâsele

Eğer kadılar protokolde kendilerine denk veya aşağı olan şahıs veya makamlara hitaben bir yazı kaleme almışlarsa buna ‘Mürâsele’ denir.¹⁰⁵ Bundan başka Anadolu ve Rumeli kazaskerleri tarafından naip ve kadılara nahiye naiplerinin atamaları, yetki ve sorumluluklarını belirlemek üzere yazılan emirler için de mürasele tabiri kullanılmaktadır. Ayriyeten, bir husus hakkında kadılar tarafından yazılan resmî evraklara da mürasele denmektedir.¹⁰⁶ İncelemiş olduğumuz defterimizde bir adet müraseleyle rastlanmıştır.¹⁰⁷

3.3.1.5. Terekeler

Tereke defterleri vefat eden kimsenin hayatta iken sahip oldukları her türlü giyim ve ev eşyası, mobilya ve mutfak takımları, kiler araç ve gereçleri, hayvan cins ve miktarlarını, ambarlarda mevcut veya tarlalarda ekili tahılın miktar ve çeşitlerini, atölye, dükkân gibi ticarî faaliyetlerin yapıldığı mekânlarda bulunan aletlerle, malzemenin veya ticari emtianın çeşit ve miktarlarını vermekte ve bütün fiyatlarını tespit ve nakletmiş bulunmaktadır.¹⁰⁸

3.3.2. Başka Makamdan Gelen Yazılar

3.3.2.1. Padişahın Gelen Emir ve Fermanlar

Padişahın, yasama ve icra yetkisine dayanarak verdiği emirler, göndermiş olduğu bölgenin şer’iyye siciline kaydedilerek halka duyurulurdu.¹⁰⁹ Bunlar kamuya ait konular olduğu gibi, vazife tevcihi, tımar tevcihi, ticaret beratı vb. konuları da ihtiva etmektedir. Bu tür emirler için müstakil defterler tutulmadığı zaman sicillere yazılır, bazen de ayırt edilebilmesi için ters olarak da kaydedilirlerdi¹¹⁰

Bunlardan ilki umumî olarak gönderilen emirler ve ikincisi de hususi şahısları ilgilendiren vazife tevcihi, tımar tevfihi, ticaret beratı vb. konulara ilişkin kaleme alınan ferman,¹¹¹ berat¹¹² ve emr-i alîşanlardır.¹¹³

¹⁰⁵ Ali Aktan, age, s. 176.

¹⁰⁶ M. Zeki Pakalın, age, s. 621.

¹⁰⁷ SŞS, 77, 61/3.

¹⁰⁸ Ahmet Akgündüz, age, s. 29-30

¹⁰⁹ Mithat Sertoğlu, "Osmanlı Tarih Lugatı", Enderun Kitabevi Yay., İstanbul 1986, s. 166-167.

¹¹⁰ Ahmet Akgündüz, age, s. 39-40.

¹¹¹ SŞS, 77, 2/1, 17/1.

¹¹² SŞS, 77, 3/3, 12/2, 23/2, 47/1, 52/1, 57/2, 58/1, 60/1.

3.3.2.2. Sadrazam, Beylerbeyi ve Kazasker Buyruvduları

Sadrazam, beylerbeyi ve Kazaskerden kadılara gönderilen yazılı emirlerdir. Padişah'tan sonra şer'î ve kanûni hükümleri icra ve takip ile görevli olan makam, padişahın bir çeşit mutlak vekili olan sadrazamlardır. Sadrazamlar bazı hususları kadılara hatırlatabilirlerdi. Buyruvdular, Sadrazam, Kaptan-ı Derya, Vezir, beylerbeyi, Kazasker gibi devlet erkânının yazılı emirleridir.¹¹⁴ Sicilimizde 11 adet buyruvdu bulunmaktadır.¹¹⁵

3.3.2.3. Tezkireler

Osmanlı diplomatlarında daha ziyade üstten alta veya aynı seviyedeki makamlar arası yazılı ve resmî bir konuyu içeren belgelere tezkere denir.¹¹⁶ Başta sadrazam olmak üzere devlet memurlarının bir nevi özel kalem müdürü demek olan tezkereciler tarafından, kendilerine berat ile bir cihet tahsis edilen şahısların eline söz konusu berata dayanarak tezkire verilirdi. Bu tezkirelerin suretleri de beratlarıyla beraber kayıt edilirdi.¹¹⁷

3.3.2.4. Temessükler

Sözlükte: tutunma, sarılma, delil izhar etme gibi anlamlara gelen temessükler,¹¹⁸ şer'îyye sicillerinde, mîr-i arazide ve gayri sahih vakıflarda tasarruf hakkı sahiplerine yetkili makam veya şahıslar tarafından verilen belge (tapu) anlamına gelmektedir.¹¹⁹

3.3.3. Diğer Kayıtlar

Sicil defterlerinde yukarıda anlatılanların dışında başka kayıtlar da bulunmaktadır. Ancak bu yukarıda zikredilenler şer'îyye sicillerindeki kayıtların büyük bir bölümünü teşkil etmektedir. İncelemiş olduğumuz (h.1143-1191) tarihli defterimiz yaklaşık 50 yıllık bir aralığı kapsadığından çok farklı belgeleri de ihtiva etmektedir. Masraf defterleri,¹²⁰ nüfus sayımları,¹²¹ vakfiye,¹²² narh,¹²³

¹¹³ ŞŞS, 77, 5/3, 9/1, 10/1, 2, 15/4, 16/1, 19/1, 2, 28/1, 40/3, 41/1, 43/1, 43/2, 46/1, 56/a-1,57/3, 59/4, 60/2, 3, 62/2, 64/1, 65/1, 68/3, 69/3.

¹¹⁴ Ahmet Akgündüz, age, s.39.

¹¹⁵ ŞŞS, 77, 3/4, 4/1, 7/1, 15/2, 20/3, 36/1, 39/1, 66/1, 67/2, 69/1, 69/4.

¹¹⁶ M. Zeki Pakalın, age, s. 491.

¹¹⁷ Ahmet Akgündüz, age, s. 46.

¹¹⁸ M. Zeki Pakalın, age, s. 453.

¹¹⁹ Ahmet Akgündüz, age, s. 29-38.

¹²⁰ ŞŞS, 77, 23/1, 27/1, 44/1, 45/1, 2, 54/1, 62/1, 66/1.

şimşek/yıldırım çakması veya gökten bir cisim düşmesi¹²⁴ silah sayımı ¹²⁵ gibi bazı farklı belgeler de bulunmaktadır.

¹²¹ SŞS, 77, 30/1, 48/1, 49/1, 50/1, 51/1.

¹²² SŞS, 77, 8/1, 12/2, 14/8, 57/2, 58/1, 60/1.

¹²³ SŞS, 77, 4/1, 11/2, 21/3, 4, 68/4.

¹²⁴ SŞS, 77, 56/b-1.

¹²⁵ SŞS, 77, 67/1.

II. BÖLÜM

DİVRİĞİ'NİN TARİHÇESİ VE TARİHİ ESERLERİ

1. Divriği'nin Tarihçesi

Sivas'ın güneydoğusunda, Doğu Anadolu bölgesinin Yukarı Fırat bölümünün İç Anadolu sınırına yakın kesiminde, denizden 1250 m yükseklikte, Fırat nehrinin kollarından biri olan Çaltı ırmağı ile birleşen derenin vadi tabanında ve yamaçlarında yer alır. Şehrin ilk kurulduğu yer ise kuzeydoğu kısmında Çaltı vadisine çok dik yamaçlarla inen bir tepe üzerinde bulunan kale civarı ve etekleridir.¹²⁶

1649'da Divriği'ye uğrayan Evliya Çelebi, Divriği'yi muhkem kalenin eteğinde uzanan asıl şehrin bağlı bahçeli evleri, üstü kapalı çok süslü bir çarşısı, müteaddit cami, tekke ve hamamı vardı. Şehirde 46 mahalle bulunuyor, bunların en meşhurları Ali Paşa, Hâmisi Ağa, Bekir Çavuş ve Keyvan adlarını taşıyordu. Şehirde Ulu Cami'den başka Kızıl Medrese Camii, Hatip Şemsi Camii, Bezmgâh Camii'de yer alıyordu diye tarif etmiştir.¹²⁷

Eski Yunan kaynaklarında Apblike, Bizans kaynaklarında Tephrike (Tefrike) şeklinde kaydedilen Divriği, Arap kaynaklarında eski kullanımına yakın olarak Abrik veya Ebrik şeklinde geçer. İbn-i Bibi Selçukname'de burayı Difrigi (دفریگی), XV. Yüzyıl Osmanlı kaynakları Divrik (دیوریک) veya bu günkü kullanımına yakın bir şekilde Divriği tarzında yazarlar. XVII. Yüzyıldan sonra bu sonuncusu tercih edilerek yerleşmiş ve bu güne ulaşmıştır.

Şehrin ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu bilinmemekle birlikte eski Bizans şehri Tephrike'nin yerinde kurulduğu ispatlanmıştır. Hititler zamanında önemli yerleşmelerin bulunduğu yöre m.Ö 550'de Perslerin eline geçti. m.Ö 334'te kısa süre Makedon işgaline uğradı ve m.Ö 330'da Kapadokya Krallığı sınırları içinde yer aldı. Kapadokya'nın Roma İmparatorluğuna bağlanmasından ve 395'te

¹²⁶ AbdulkadirBalgalmış, "Divriği" *DİA*, TDV Yay., Ankara 1999, C: 9, s. 451; bkz. Mehmet Besim Darkot, "Divriği", *DİA*, C: 3, s. 586-587.

¹²⁷ Evliya Çelebi, *Seyâhatnâme*, (Çeviren Zuhuri DANIŞMAN), Danışman Yayınları, İstanbul 1970. C: V, s. 212-213.

imparatorluğun ikiye ayrılmasından sonra Doğu Roma (Bizans) toprakları içinde kaldı. VII. Yüzyılda kısa sürelerle Bizans ve Sasaniler tarafından işgal edilmiştir.¹²⁸

Divriği Sasaniler'in Bizanslılara yenilmesinin ardından İslam ordularının hücumuna uğramıştır. Anadolu'ya yönelik Türk akınları sırasında Bizanslılar tarafından esaslı bir şekilde tahkim edildi. 1066 yılında Büyük Selçuklu Emiri Gümüşteğin'in Murad ve Dicle havzalarına yaptığı akınlar sırasında yıkılan Divriği kalesinin surlarını yeniden müstahkem hale getirmiş. Ardından İmparator Romanos Diogenes, 13 Mart 1068 de çıktığı doğu seferinde Divriği civarında karşılaştığı Türk kuvvetlerini geri çekilmeye mecbur etmiştir. Malazgirt (1071) zaferinden sonra Mengücekli Bey'i İshak'ın ölümünden (1142) sonra Mengücekler biri Kemah-Erzincan, diğeri Divriği olmak üzere iki kola ayrılmış ve İshak'ın oğullarından Süleyman, Divriği'nin başına geçmiştir. İlk Anadolu Türk Beyliklerinin en eskisi ve en çok yaşayanı, küçük bir Türk Beyliği olan Divriği Mengücekleridir.¹²⁹

Sosyal alanda en parlak dönemini bu zamanda yaşayan ilçe, dinî müesseselerin çokluğu ile dâru'l-hayr sıfatıyla da anılmıştır. Köseadağ Savaşından sonra tüm Anadolu gibi Divriği de İlhanlıların hâkimiyetine girmiştir.¹³⁰

Divriği bir süre İlhanlıların akınlarına uğradı. Şehir 14. Yüzyılın başlarında Kayseri ve Sivas yöresinde hüküm süren Eretnaoğulları'nın hâkimiyetine girdikten sonra da bu sefer 1391 de Memlûklüler tarafından zaptedildi. 1398 de Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı topraklarına katılan şehir yaklaşan Timur tehlikesinden dolayı 1401 de tekrar Memlûklülere verildi. Divriği'nin kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine girişi, Yavuz Sultan Selim'in 24 Ağustos 1516 Mercidabık zaferiyle gerçekleşmiştir. Memlûk sultanlığına bağlı olan Divriği, Yavuz Sultan Selim'in (1512-1520) Mısır seferi sırasında Halep ve ona bağlı Antep, Malatya, Darend, Behisni, Kâhta, Kal'atu'r-Rum gibi yerlerle birlikte Osmanlı yönetimi altına girmiştir.¹³¹

Divriği, Osmanlı idaresine girdikten sonra merkezle aynı adı taşıyan bir sancak haline getirilip Vilayet-i Arab adıyla oluşturulan Beyler Beyliğine bağlanmıştır. Daha sonra bu Beyler Beylik dağılınca Divriği Sancağı Sivas,

¹²⁸ Abdülkadir Balgalmış, agm, s. 586-587. bkz Darkot, "Divriği", *DİA*, C: 3, s. 586-587.

¹²⁹ Osman Turan, *Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1973, s. 55-79. Balgalmış, agm, s. 452

¹³⁰ age, s. 68.

¹³¹ Zeki Arıkan, *Divriği Kazası'nın İlk Sayımı (925/1519)*, Osmanlı Araştırmaları Yay., İstanbul 1991, C: XI, s. 49.

Amasya, Tokat bölgelerini içine alan Rum Beyler Beyliğine dâhil edilmiş ve bu durum uzun süre devam etmiştir. XVI. yüzyılda Divriği Sancağının Divriği ve Darende adlı iki kazası, bu kazalara bağlı 12 nahiyesi bulunuyordu. İlçenin merkez bucağından başka Danişmend, Gedikbaşı, Mürsel (Mursal), Sincan adlı dört bucağı ve 107 köyü bulunmaktadır. İlçenin yüzölçümü 2782 km kare olup 2018 sayımına göre ilçe merkez nüfusu 16.377 dir.¹³²

İncelemiş olduğumuz defterimizde Divriği de 35 mahalle ve 86 karye/köy, 4 nahiye ve bir mezra bulunmaktadır.¹³³ Bu bahsedilen köylerin isimleri 1167/1754, 1177 /1763, 1180 /1766, 1181 /1767 tarihli belgelerde, mahallelerin isimleri de "Mahallelerde Kalanları Beyan Eden Defter" başlığı altında tarihsiz diğer beş (5) nüfus sayımı belgesinde geçmektedir.¹³⁴ Mahalle sayımlarında metnin sonunda şehrin toplam sayısını belirten bir bilgi bulunmamaktadır. Nüfus sayımlarında sadece erkeklerin isimleri belirtilmiş olup kadınlar sayım dışı tutulmuştur.

Cumhuriyet Üniversitesi Tarih Bölümü Kütüphanesinde muhafaza edilen Divriği'ye ait iki ciltlik Divriği Esas Nüfus Defterleri'nin (DEND) 1870 (h.1286) tarihinden itibaren tutulmaya başlandığı ve bu sayımdan sonra kadınlara yer vermeye başlandığı görülmektedir.¹³⁵ Yaklaşık yarım asırlık bir tarih aralığını içeren sicilimizde bulunan nüfus sayımı belgelerinde düzenli bir sistemin olmadığı göze çarpmaktadır.¹³⁶ Sicilde bulunan h.1181/1767 tarihli bir vesikada "kışlakçı taifesi"nden olup da kışları şehirde yazları da yaylalarda ikamet eden bir yapıya da şahit olmaktayız.¹³⁷

Mengücekoğulları hâkimiyetinden sonra Türklerin iskânına sahne olan ve Oğuzlar'ın Salur boyunun yerleştiği Divriği'nin XVI. yüzyılın ilk çeyreğinde yaklaşık 3700 civarında nüfusu vardı. Müslüman hâne sayısı 498 olup bunun toplam hâne sayısına göre nisbeti % 70'e ulaşıyordu. Divriği 1547'de yapılan tahrir göre 14 mahalleden oluşan bir yerleşim yeri idi. Mahalle isimleri ise Câmi-i Kebîr, Mescid-i Süflâ, Mescid-i Bezzâz Sinan, Sinaniye (Turbalı), Kemankeş, Mescid-i Kaya,

¹³² Abdülkadir Balgalmış, agm, s. 453-454.

¹³³ Bkz. Tablo:1, SŞS, 77, Mahallelerle ilgili bkz. Galip Eken, "Fiziki, Sosyal ve İktisadi Açından Divriği (1775-1845)" Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1993, s. 7-25.

¹³⁴ Bkz Tablo.2, 77 numaralı SŞS, 77, 30/1, 48/1, 49/1, 50/1, 51/1.

¹³⁵ Hasan Yüksel, "Osmanlıda Modern Anlamda Yapılan İlk Nüfus Sayımına Göre Divriği'nin Demografik Yapısı", *Nüfus Bilim Dergisi*, 2006, s. 74.

¹³⁶ SŞS, 77, 30/1, 48/1, 49/1, 50/1, 51/1.

¹³⁷ SŞS, 77, 30/1.

Pasban, Billûr, Kürtüncü, Ali Çelebi, Arhudsu, Aruncar, Kalealtı ve Ermeniyan idi. Ermeniyan mahallesinde toplu olarak sadece Ermeniler oturuyordu. Şehrin toplam nüfusu ise 5000 civarındaydı. Câmi-i Kebîr, Mescid-i Süflâ, Ermeniyan, Mescid-i Bezzâz Sinan, Mescid-i Kaya ise en kalabalık mahallelerini oluşturmuştur.¹³⁸

XVI. Yüzyılda Divriği'nin durumunu Evliya Çelebi şöyle anlatmaktadır. "Sancak 2000 asker vermekle yükümlüydü. Sancağın alayBeyi, çerbaşısı, yüzbaşısı, şeyhülislamı, nâkibü'l- ešrâfi olup, paşa Beylerden oluşan âyan ve ešrafi çoktur. Sipahi kethüdası, yeniçeri serdarı ve şehrin serdârdarı idi. Ulema ve Sülehası gayet çoktur. Kadısına, sende altı kese, paşasına 30 kese mahsul olurdu. Kalede Dizdar ve kale neferâtı bulunurdu. Bağlı bahçeli, mamur 46 mahalleli bir şehirdir. Meşhur mahalleleri, Ali Paşa, Hamis Ağa, Bekir Çavuş ve Keyvan'dır. Saraylarından Çarşı başında Paşa sarayı, dere karşısında Ali Paşa Sarayı, çarşı başında Mehmet Ağa Sarayı meşhur olup, mahkemesi Ulu Cami yanındadır."¹³⁹ "Pek ma'ruf dört büyük medresesi, memlekette çok büyük âlimler yetiştirmekteydi. Tarihi önemi ve sinesinde yaşattığı tesislerle seyyahların, âlimlerin ve değerli bilginlerin uğrak noktasıydı. Kaza 118 köyden ve dokuz tane nahiyeden oluşmaktadır. 34.000 ahali olup, bunun 7000 Ermeni ve Hristiyan olup, geri kalanı İslâm'dır. Kazanın içinde 52 camii, 31 mescid ve 35 mektep vardır."¹⁴⁰

XVI. yüzyıl başlarında eyâlet-i Rûm da denilen Sivas eyaleti'nin merkezi (Paşa sancağı) Sivas şehri olmuş; Amasya, Çorum, Canik, Tokat, Karahisarışarkî ve Bozok gibi Divriği'nin durumu da bazı değişikliklerle beraber XIX. yüzyılın ortalarına kadar aynen devam etmiştir. Zaman zaman Divriği de, Malatya, Kemah ve Bayburt gibi eyâlet-i Rûm'a bağlanmıştır.¹⁴¹

XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı hâkimiyetinin zayıflamasıyla Divriği ve yöresi mahalli hanedanların eline geçmiştir. XVII. yüzyıldan başlayarak Orta Anadolu'da güvenliğin bozulması üzerine diğer şehir, kasaba ve köylerle aynı kaderi paylaşmış ve şehir Tunceli dağlarına sığınan eşkıyaların baskısı altında kalmıştır.¹⁴²

¹³⁸ Abdülkadir Balgalmış, agm, s. 454.

¹³⁹ Evliya Çelebi, age, C: III, s. 210.

¹⁴⁰ Şemseddin Sami, *Kâmusu'l- A'lâm*, C: 3, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996, s. 220.

¹⁴¹ Ömer Demirel, "Sivas", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yay., İstanbul 2009, C: 32, s. 282.

¹⁴² Musa Akdağ, *Türk Halkının Dirlik Düzenlik Kavgası-Celali İsyânları*, Yapı Kredi Yay., Ankara 1975.

XVIII. Yüzyıl şer'iyye sicilleri Divriği ve çevresine Kapulu-kapusuz levendler köylere saldırmış, sicil kayıtları reâyadan haksız yere yem, yiyecek ve para isteyen şikâyetlerle doludur. Fakir-fukaranın haksız yere akçasını almaya yeltenenlerin bertaraf edilmesi için gönderilen hükümler bir işe yaramamış, reâya, öşür ve resimlerini "defter mucebince" ödemiş, "zulüm ve teaddi olunmak icap etmekte iken" fermanlara rağmen nice eziyetlerle halkın paraları gasp edilerek, üstelik "evlat ve iyallerine " haksızlık edilmiş, halk "perakende ve perişan" bir hale getirilmiştir.¹⁴³

Eşkıyalık faaliyetleri tezimizin III. Bölümünde daha detaylı bir şekilde anlatılacaktır.¹⁴⁴

I. Ahmed zamanında mülki alanda değişiklik yapılarak, Sivas vilayet merkezi haline getirilmiş ve Divriği Sancağı da buraya bağlanmıştır. Tanzimat'tan sonra yapılan mülki taksimatta ilçe Sivas'ın bir ilçesi haline getirilmiş ve bu durum şu anda da sürmektedir.¹⁴⁵

Artık XIX. Yüzyılın sonlarında Divriği nüfusu 34.000 civarlarında olan bir kazadır. Cumhuriyet döneminde Sivas'a bağlı bir ilçe merkezi haline getirilen Divriği'nin 1927 deki nüfusu 4789 idi. 1937 de önce demiryolu ile ulaşım kavuşmuş, ardından burada demir cevherinin 1939'dan itibaren çıkarılarak Karabük Demir Çelik Fabrikasına gönderilmesiyle hayat canlanmaya, nüfusu yavaş yavaş artmaya başlamıştır. Nüfus 1970'te 10.389, 1985'te 15.974 ve 1990'da da 17.664'e ulaşmıştır.¹⁴⁶ 2018 verilerine göre ise şu anda ilçe merkez nüfusu 16.377 dir.¹⁴⁷

2. Divriği'nin Tarihi Eserleri

Divriği ilçesi Tarihî Eserler yönünden zengin yörelerimizdendir. Bilhassa 1180-1277 yılları arasında Türk-İslâm sanatının önemli mimari eserlerini veren Mengücekoğulları'nın hâkimiyeti sırasında birçok eser meydana getirilmiştir. Fakat bu nâdide eserlerin çoğu bugün harap haldedir. İlk olarak Doğu Roma döneminde yapıldığı düşünülen Divriği Kalesi, Ortaçağ Anadolusundan günümüze kalan en

¹⁴³ Necdet Sakaoğlu, *Anadolu Derebeyi Ocaklarından Köse Paşa Hanedanı*, Yurt Yay., Ankara 1984, bkz. Mustafa Cezar, *Osmanlı Tarihinde Levendler*, İstanbul 1965.

¹⁴⁴ Bkz. Bölüm III.6.1.2. Mütegalibe Zulmü ve Eşkıyalık Vakaları.

¹⁴⁵ Veli Savaş Yelok, *"Divriği Merkez İlçe Ağzı"* Gazi Univ. Sos. Bil. Enst. Türk Dili ve Edebiyatı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999.

¹⁴⁶ Abdülkadir Balgalmış, agm, s. 454.

¹⁴⁷ <https://www.nufusu.com/il/sivas-nufusu>, (27.04.2019)

önemli askeri yapılarından birisidir.¹⁴⁸ Divriği Kalesi'nde günümüzde dikkati çeken tek kalıntı kare planlı atış kulesidir. Dik yamaçlı bir tepe üzerinde dörtgen biçiminde dört kapılı, kesme taştan yapılan kale XIII. yüzyıla Mengücekler dönemine aittir.¹⁴⁹ Kalesi son dönemlerde arkeoloji bilimi tarafından jeofizik yöntemlerle incelenerek de bilimsel araştırmalara konu olmuştur.¹⁵⁰

Kale Camii'nin taçkapı kemerinin üstündeki iki satırlık çiçekli kitâbesinde buranın 1181'de Mengücekoğlu Seyfeddin Şehinşah b. Süleyman tarafından yaptırıldığı yazılıdır. Başka bir kitâbede de mimarının Merâgalı Hasan b. Fîrûz olduğu yazmaktadır. Divriği Ulu camii ve Dârüşşifâsı, 1228'de Şehinşah'ın torunu Ahmed Şah ve eşi Âdil Melike Turhan tarafından bir külliye olarak yaptırılmıştır. Mimarı Ahlatlı Hürremşah olup abanoz minberi 1241 tarihlidir. Yapı erken dönem taş işçiliğinin önemli örnekleri arasında sayılmaktadır. Diğer eserler arasında Çaltı köyündeki Burmahan Kervansarayı, Handere köyündeki Mircinge Hanı, Hammâm-ı Süflâ ve Bekir Çavuş hamamları sayılabilir.¹⁵¹

2.1. Divriği Ulu Camii ve Dârû's-Şifâsı

Divriği Ulu Cami ve Daru's-Şifası adıyla dünya sanat tarihinde yer alan bu eşsiz eser, Anadolu Selçuklu Devleti Mengücek Oğulları Beyliği döneminde (1228) Mengücek Beyi Ahmet Şah tarafından, Şifahane ise Ahmet Şah'ın eşi Melike Turan tarafından yaptırılmıştır. Arapça olan kitabesine göre h.626/ m. 1228 yılında inşa ettirilmiştir. Turan Melike Hatun ise Mengücekoğullarından Ahmed Şah'ın eşidir.¹⁵²

Yapı üç eyvanlı, revaklı avlulu olup batı ve güney yönünde iki kat halinde düzenlenen bir plana sahiptir. Avlusunun üzeri örtülü olan yapının batı cephesinde dışa taşkın biçimde ele alınan taçkapısı plastik değeri yüksek, zengin kabarık bitkisel

¹⁴⁸ Erdal Eser, " Divriği Kalesi Kazısı- 2006-2012", *XVI. Ortaçağ- Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, 18-20 Ekim 2012, Sivas 2014, C: I, s. 405-420.

¹⁴⁹ Abdülkadir Balgalmış, agm, s. 454.

¹⁵⁰ Fatih İnanç, " Divriği Kalesi Arkeolojik Alanının Jeofizik Yöntemlerle Araştırılması" Jeofizik Mühendisliği Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2014.

¹⁵¹ Abdülkadir Balgalmış, agm, s. 455. bkz. Ersin Gülsoy, "XVI. Asrın İlk Yarısında Divriği Kazâsı Vakıfları", *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*, 1 (1995) s. 107-130.

¹⁵² İsmet Kayaoğlu, *Ulu Camiinin Vakfiyesinin Değerlendirmesi*, *Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası*, (Derleyenler: Yılmaz Önge, İbrahim Ateş, Sadi Bayrami), 1978 Ankara, s. 10-11, bkz. Yusuf Küçükdağ, Divriği Darüşşifası'nın Osmanlı Döneminde, *İstem*, Yıl:3, Sayı:5, 2005, s. 97-104.

ve geometrik süslemeleriyle âbidevî bir görünüme sahiptir; iç içe yerleştirilen kalın silmelerin teşkil ettiği sivri kemerinden dolayı gotik tarzını hatırlatmaktadır.¹⁵³

İncelemiş olduğumuz sicilimizde Divriği Ulu Camii adında bir isme rastlanmamıştır. Fakat iki belgede Cami-i şerif¹⁵⁴ adıyla geçen yerlerin Ulu camii olduğunu değerlendirilebilir.

Cami'nin güneyine bitişik olan Darüşşifa, Turan Melik Şifahanesi olarak bilinmektedir.¹⁵⁵ Anadolu'da kitabesinde "darüşşifa" tanımı geçen tek binadır. Külliye'nin vakfiyesi kayıp olduğundan, darüşşifanın kuruluş amacı tam olarak anlaşılamamıştır. Divriği'deki Darüşşifanın medrese olarak kullanıldığına dair tespit edilen ilk bilgi XVII. yy.da bu kazayı ziyaret eden Evliya Çelebi'nin *Seyahatnamesinde* bulunmaktadır.¹⁵⁶

Darüşşifa kelimesi, 13. yüzyılda, medrese, imaret, konukevi anlamlarında kullanılıyordu. Bu binalara gezgin hekim veya cerrahlar uğruyor, hastaları muayene ediyordu. 1985 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesine alınmıştır.¹⁵⁷

2.2. Diğer Camiler

Ahmet Paşa Cami, Abuçimen Cami (1840), Boyalı Cami, Çağlı Cami, Cedit Paşa Camii (1799), Celdek Cami, Gökçe Cami (1844), Horevenk Cami, Kantebe-İmamoğlu Cami, Kültür Cami, Kadıasker Cami, Hacı Osman Mescidi, Mah Cami, Kale Camii (1180),¹⁵⁸ Kemankeş Cami, Karamahmut Cami, Saray Cami, Süleymanağa Cami, Zeliha Hatun Cami (1869), Şemsi Bezirgan Cami, Selavattepe Cami. Tavukçu ve Turabali Mescitleri.¹⁵⁹

İncelemiş olduğumuz sicilimizde Divriği de birçok caminin olduğuna şahit olmaktadır. İçlerinden en meşhuru tarihi bir eser niteliği taşıyan Divriği Ulu Camiidir. Bundan başka Gökçe Camii¹⁶⁰, Hamâmı Süflî Mescidi Şerîfi,¹⁶¹ Sinaniye

¹⁵³ Ahmet Vefa Çobanoğlu, "Ulu Cami- Divriği", *DİA*, Ankara 2012, Türkiye Diyanet Vakfı, C: 42, s. 95-96. Ayr. Bkz. Arıkan, "Divriği Kazası'nın İlk Sayımı (925/1519)", C: 9, *Osmanlı Araştırmaları*, İstanbul 1991, s. 50-70.

¹⁵⁴ *SŞS*, 77, 18/4, 56-a1.

¹⁵⁵ Ersin Gülsoy, age, s.118.

¹⁵⁶ Evliya Çelebi, "Seyahatname" C: 3, s. 132.

¹⁵⁷ [http://www.divrigi.gov.tr\(30.07.2013\).http://www.divrigi.bel.tr/divrigi.aspx](http://www.divrigi.gov.tr(30.07.2013).http://www.divrigi.bel.tr/divrigi.aspx) (30.07.2013)

¹⁵⁸ Ersin Gülsoy, age, s.110.

¹⁵⁹ Galip Eken, "Fiziki, Sosyal ve İktisadi Açından Divriği (1775-1845)" Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1993, s. 25-42.

¹⁶⁰ *SŞS*, 77, 29/1, 35/1, 36/4

¹⁶¹ *SŞS*, 77, 57/2

Mescid-i Şerifi,¹⁶² Uruncar Mescidi,¹⁶³ Dizdar Ağa Mescidi,¹⁶⁴ Züleyhâ Hâtun Mescidi,¹⁶⁵ Çağlı Mescidi,¹⁶⁶ Cami-i şerif¹⁶⁷ gibi cami isimlerine rastlamaktayız.

Ayriyeten camii ismi belirtmeksizin 1181 (m.1768) tarihli Divriği'ninvergi muafiyetine şahitlik yapan mahalle imamları sıralanırken birçok mescid/cami kayıtlarda bulunmaktadır.¹⁶⁸

2.3. Türbeler (Kümbetler)

h.592'de (m.1196) Mengücekoğlu Emîr Seyfeddin Şehinşah için yapılan Şahin Şah Türbesine (Sitti Melike Türbesi)¹⁶⁹, daha sonra hanımının da buraya defnedilmesinden dolayı halk arasında Sitti Melik (Melike) Kümbeti de denilmiştir. Türbebu gün hâlâ Şemsibezirgan mahallesinde ayakta durmaktadır. h. 592/m. 1196 tarinde yapıldığı kitabesinde yazmaktadır. Yine Divriği'de Hoca Mircan ve Çakırca Bey Türbesi de bulunmaktadır.¹⁷⁰

1196 tarihli Hâcib Kamerüddin Kümbeti de Mengüceklî hazinedarı Kamerüddin'e aittir. Ayrıca Ahî Yûsuf Kümbeti, Kemankeş (Nûreddin Sâlih) Kümbeti ve Memlûklere ait Nâib Kümbeti,Ahi Yusuf Türbesi (13'üncü yüzyıl), Araplık Türbesi, Saracın Türbesi (18'inci yüzyıl), Nasreddin Mehmet Yatırı (1489), Dumluca Köyü Dilber Kümbeti (13'üncü ve 14'üncü yüzyıl), Seyit Baba Türbesi, Saçlı Baba, Akça Baba, Hasan Paşa Türbesi, Hüseyin Gazi Türbesi, Gani Baba Türbeleri de ilçenin değişik yerlerinde bulunmaktadır.¹⁷¹

2.4. Kiliseler

Yukarı Kilise, kalenin batısında büyük bir bölümü yıkılmış durumdadır. Aşağı Kilise ise, yukarı kilisenin alt tarafında bulunmaktadır. Duvarlar ve üst kısmı büyük çapta yıkılmıştır. Kayaburun Köyü Kilisesi de, aynı adla anılan köyün giriş kısmında bulunmaktadır.¹⁷²

¹⁶² SŞS, 77, 3/3

¹⁶³ SŞS, 77, 14/8

¹⁶⁴ SŞS, 77, 17/4

¹⁶⁵ SŞS, 77, 35/1

¹⁶⁶ SŞS, 77, 59/1

¹⁶⁷ SŞS, 77, 18/4, 56-a1

¹⁶⁸ SŞS, 77, 10/1

¹⁶⁹ Halk arasında Sitti Melike Türbesi olarak bilinmektedir.

¹⁷⁰ Ersin Gülsoy, age, s.117.

¹⁷¹ Abdülkadir Balgalmış, agm, s. 452-455. bkz. Ersin Gülsoy, agm, s. 107-130.

¹⁷² <http://www.divrigi.gov.tr> (30.07.2013). <http://www.divrigi.bel.tr/divrigi.aspx> (30.07.2013)

Bunlardan başka; Kaya Yakup Kilisesi, Erşün Kilisesi, Uzunkaya (Pargam) Kilisesi, Güresin ve Venk köyü mevkiinde bulunan kiliseler de mevcuttur.¹⁷³

2.5. Divriği Hamamları

Günümüzde ilçe merkezinde yalnızca biri çalışan üç hamam bulunmaktadır. Ancak şer'iyeye sicilleri, tahrir defterleri ve seyâhatnâmeler gibi tarihi belgelerde bu sayının çok daha fazla olduğudur. Bu belgelerde geçen hamamların birçoğu günümüze kadar ulaşmamıştır. Divriği'yi 1648-49 yıllarında ziyaret eden Evliya Çelebi şehirde Bekir Çavuş, Heya ve Hatip olmak üzere üç hamamın adını vermektedir.¹⁷⁴ Heya Hamamının hangi eser olduğu tespit edilememiş fakat günümüze ulaşamayan Hatip Hamamının çarşı kenarında bulunduğu, çifte hamam olduğu ve kadınlar bölümünün 18.yy'ın sonlarında kullanılmadığı, erkekler bölümünün ise 18.yy'ın ilk yarısında onarım geçirdiği kaynaklarımızda geçmektedir.¹⁷⁵ Diğer hamamlar ise Bekir Çavuş Hamamı, Aşağı Hamam ve İmamoğlu Hamamıdır. Bu üç hamam farklı mimari unsurlarıyla Türk Su mimarisinin en önemli örnekleri olarak kabul edilmektedir.¹⁷⁶

İncelemiş olduğumuz defterimizde herhangi bir kilise, kümbet ismine rastlanmamıştır. Sadece üç yerde hamam ismine rastlanmıştır. Bunlardan birincisi 1171(Nisan 1758) tarihli bir vakfiye belgesinde 'Bekir Çavuş Hamamı'¹⁷⁷ diğeri de 'Hamâmı Süflî Mescidi Şerîfi',¹⁷⁸ olarak mescid ismi şeklinde geçmektedir. Bir başka belgede ismi belirtilmese de bir Han'dan bahsedilmektedir.¹⁷⁹

3. Divriği'nin Coğrafi Durumu

Divriği yukarı Fırat havzasının İç Anadolu sınırında Sivas'ın Güneydoğusunda yer almaktadır. İlçe Fırat nehrinin bir kolu olan Çaltı çayı vadisi kenarında kurulmuştur. Denizden yüksekliği 1225 metre olup yüzölçümü 2781, 56 Km. karelik bir alanı kaplar. Doğuda İliç ve Kemaliye, Batısında Kangal; Kuzeyinde İmranlı ve Zara; Güneyinde Arguvan, Arapgir, Hekimhan İlçeleri bulunmaktadır. Divriği İlçesi çok dağlık bir bölgeyi içine almaktadır. Dağlar arasında dik ve derin

¹⁷³ <http://www.divrigi.bel.tr/divrigi.aspx> (30.07.2013)

¹⁷⁴ Evliya Çelebi, " *Seyahatname*" (Çeviren: Zuhuri Danişman), C: V, İstanbul 1970, s. 101.

¹⁷⁵ Galip Eken, age, s. 52-53.

¹⁷⁶ Yıldırım Özbek, "Divriği Hamamları", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S/16, Yıl 2004/1, s.191-228. Galip Eken, age., s. 50-53.

¹⁷⁷ SŞS, 77, 8/1.

¹⁷⁸ SŞS, 77, 57/2.

¹⁷⁹ SŞS, 77, 61/2.

vadiler içerisinde Fırat'ın küçük kolları akmaktadır. Karasal iklim özelliklerinin görüldüğü ilçede eskiden kışları çok karlı ve soğuk, yazları sıcak ve kurak geçmesine karşın yapılan barajların etkisi ile iklim birazda olsa sert özelliğini kaybetmiştir. İlçenin bazı dağlarında meşe, ardıç ve çam türü seyrek orman alanları mevcuttur. Çengellidağ (2650), Deli dağ(2150), Efendi, Göldağ ve Akdağ kuzeyde, Yama, Demirli, Geyikli Güneyde bulunmaktadır. Güney Doğuda Sarıçiçek, Doğusunda Iğımbat, Batıda Dumluca dağları ile çevrilidir. Dağların yüksek, serin ve yaylacılığa elverişli şekilde otlaklarla kaplı olması, ayrıca toprak veriminin düşüklüğünden dolayı yaylacılık ön plana çıkmıştır.

Başlıca yaylaları: Yama, Sarıçiçek, Göldağı, Eğrisu, Demirli ve Dumluca yaylası olmakla birlikte birçok köyün kendine ait yaylaları vardır. İlçenin en önemli akarsuyunu Kangal ilçesi Karagöl dağlarından çıkan çaltı suyu teşkil eder. Bu su aktığı vadi boyunca Kemaliye ilçesi topraklarında Karasuyla karışarak Fırat'ı oluştur. Sulamada bunların en önemlisi Sincan ve Hamu dereleri ile Nih çayı ve Palha çaylarıdır.¹⁸⁰

¹⁸⁰<http://www.divrigi.bel.tr/divrigi.aspx> (30.07.2013).

III. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

1. Divriği'nin İdarî Mülki Yapısı

Osmanlı Devletinde taşra teşkilatı küçük birimlerden başlamak suretiyle karye, nâhiye, kaza, sancak ve eyalet biçiminde düzenlenmiştir. Karyelerle Nahiyelerin birleşmesiyle de kazalar meydana gelmiştir. Kazaların birleşmesinden sancaklar, sancakların bir araya gelmesinden de eyaletler meydana getirilmiştir. İdari teşkilatta en fazla yere sahip olanlar ise kaza ve sancaklardır.¹⁸¹ Osmanlı idaresinde beylerbeyi olan Sivas'ın Amasya, Bozok, Canik, Arapgir, Sivas ve Divriği olmak üzere yedi sancağı vardı. 1926 yılında Sivas'ın vilayet olmasından sonra Koçhisar, Yıldızeli, Darende, Kangal, Aziziye, Şarkışla, Gürün ve Zara ile birlikte Divriği'de Sivas'ın birer ilçesi olarak kalmış ve sonradan Aziziye Kayseri'ye rapt edilmiştir.¹⁸² Mali görevlilere iktisadî durum bölümünde, Dinî görevlilere de Dinî Durum ve Müesseseler bölümünde yer verilecektir.

1.1. İdarî Görevliler

1.1.1. Vali

Hükümdarlar tarafından başşehirin dışındaki şehirleri / beldeleri yönetmek üzere tayin edilen memurlara vali, valilerin sorumluluğu altındaki yerlere vilâyet, şehirden daha geniş bölgelere eyâlet adı verilmiştir. Eyalet valileri sorumluluk ve yetki bakımından vilâyet valilerinden daha nüfuzlu olup eyaletine bağlı şehrin Valisini tayin edebildikleri gibi gerek gördüklerinde azletme yetkileri de vardır.¹⁸³ Ayrıca Valiler, savaşa katılmak, vergilerin dağıtımını kontrol etmek, devlet

¹⁸¹ Yusuf Halaçoğlu, "XVI. Ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı", Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1991, s. 73

¹⁸² İsmail Hakkı Uzunçarşılı- Rıdvan Nafiz Edgüer: (haz. Recep Toparlı), *Sivas Şehri*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 2014 s. 153-154.

¹⁸³ Ünal Kılıç, "Vali", *DİA*, C: 42, TDV Yay., İstanbul 2012, s. 492-494.

binalarının ve kalelerin yönetimini gözetmek hususlarında da görevlere sahiptiler.¹⁸⁴

Osmanlılar döneminde beylerbeyi, mîr-i miran, emîrû'l-ümerâ ve valî olarak çeşitli adlarla kullanılmıştır. Vali unvanı XVII. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmış, XIX. Yüzyılda idarî teşkilatta peş peşe yapılan değişiklikler neticesinde vali kelimesi resmen kabul edilmiştir.¹⁸⁵ Sicilimizde 1170 / 1757 tarihli belgede Sivas Valisi Abdullah'tan bahsedilmektedir.¹⁸⁶ 3 Muharrem 1182 (20 Mayıs 1768) tarihinde Malatya ve Divriği'yi teftiş için gönderilen Rakka Valisi Mehmed Paşayı¹⁸⁷ ve Malatya Valisi Hacı Ramazan hazretlerini (1768),¹⁸⁸ 5 Zi'l-ka'de 1180 (4 Nisan 1767) tarihinde Sivas Valisi Feyzullah Paşayı,¹⁸⁹ 1165 / 1752 tarihinde Sivas Valisi Rûşen Mehmed Paşayı,¹⁹⁰ 1171(m.1757) tarihli bir masraf defterinde de "Sivas Vâlisi el-Hac Abdulkerimhan Paşa hazretlerinin imdâd-ı hadariyyeye gelen el-Hac Hüseyin Ağa'ya olan masraf"¹⁹¹ denilerek el-Hac Abdulkerimhan Paşa'yı da Sivas Valisi olarak görmekteyiz.

1.1.2. Mutasarrıf

Osmanlı idarî teşkilâtında "herhangi bir makam, görev veya memuriyeti elinde bulunduran, tasarruf eden" kişi anlamına gelir. Bu tabir ayrıca vekille unvan sahibini birbirinden ayırmak, mâlikâne, has ve timara sahip olmak mânasında sıkça kullanılmıştır. İlmiye teşkilâtında kadılığa bilfiil getirilenler de mutasarrıf şeklinde anılmıştır. Kelimenin "sancağa veya livâyâya gönderilen idareci" anlamını kazanması XVII. yüzyıl başlarından itibaren meydana gelen gelişmelerle ilgilidir. Sosyoekonomik değişimler taşra idarî yapısının büyük ölçüde farklılaşmasına, yönetimde Beylerbeyi/vali ve sancak Beyi / mir-livâlardan ayrı olarak mutasarrıf, mütesellim, muhassıl, voyvoda ve âyan gibi yönetim silsilesinin doğmasına zemin hazırlamıştır.¹⁹² Sicilimizde h.1167 (m. 1753) tarih ve 62/2 nolu Emr-i Âlişân belgesinde; "*Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki mukâta'a-i Divriği öşr-ü ğalâl ber-vechi iştirâki mutasarrıf olduğumuz Divriği mukâta'asının iş bu bin yüz altmış yedi senesine mahsûben mart iptidâsından şubat ğâyetine gelinceye dek zapt ve rapt*

¹⁸⁴ Yücel Özkaya, "XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı", T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985, s. 180.

¹⁸⁵ Mehmet İpşirli, "Beylerbeyi", *DİA*, C: 6, TDV Yay., İstanbul 1992, s. 69-79.

¹⁸⁶ *SŞS*, 77, 65/1.

¹⁸⁷ *SŞS*, 77, 10/1,2.

¹⁸⁸ *SŞS*, 77, 10/2.

¹⁸⁹ *SŞS*, 77, 16/1.

¹⁹⁰ *SŞS*, 77, 60/2.

¹⁹¹ *SŞS*, 77, 66/3.

¹⁹² Ali Fuat Örenç, "Mutasarrıf", *DİA*, C: 31, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 378-379.

taraflarımızdan iş bu Dârende-i temessük izzetlû Şâkir el-Hac Ali Efendi zîde kadruhûya der-uhde ve iltizâm olunup ol dahî bezl-i iltizâmı kabul eyleyip efendî-i mûmâ ileyhi zapt ve rapt için yedine iş bu temessük verildi" şeklinde Şâkir el-Hac Ali Efendi'yi görmekteyiz.¹⁹³ Divriği mukataatında Burmacık Mezrası mutasarrıfı Bayram adlı şahsın vefatına binaen yerine İsmail adlı bir şahsın mutasarrıfı olarak atandığını¹⁹⁴ ve yine Divriği mukataasının köylerinde malikâne mutasarrıfı olan el Hac Osman adlı kişinin İstanbulda mahkemeye gelip kendi rızası ile bu malikiyet hakkını 150 kuruşa İbrahim adlı bir şahsa verdiğini bu durumun resmî olarak tescil edildiğini belirten belgede de el Hac Osman'ı mutasarrıf olarak görmekteyiz.¹⁹⁵

1.1.3. Mütesellim

Sözlükte "teslim edilen şeyi alan, kabul eden" anlamındaki mütesellim kelimesi Osmanlılar'da çeşitli idarî görevliler için kullanılmıştır. Beylerbeyinin veya sancak Beyinin vekili olarak onların sefere gittiklerinde veya görev bölgelerine gitmedikleri zamanlarda yerlerine bakan, vergileri toplayan görevlileri ifade eder. Bazen bunlara voyvoda da denmiştir. XVI. yüzyılın sonlarından Tanzimat dönemine kadar varlığını sürdüren mütesellimlik, Osmanlı taşra idaresinde önemli gelişmelere yol açan bir kurum niteliği kazanmış, özellikle âyan denen mahallî güçlerin sivrilmesinde bir basamak oluşturmuştur. Ayrıca mütesellim, sancağın devlet hazinesine ödemek zorunda olduğu para ile diğer gelirleri toplayıp zamanında merkeze göndermekle görevliydi. Beylerbeyi yahut sancak Beyinin vekili durumunda bulunduğu için onların yetkilerine de sahipti¹⁹⁶ Sicilimizde 1184 / 1770 tarihli iki belgede Sivas Mütesellimi el-Hac Ebubekir Efendi tarafından Divriği, Arapgir ve Eğin kadılarına gönderilen buyruhdan bahsedilmektedir.¹⁹⁷ 1753 tarihinde ise gasp suçlusunun Sivas'a sevki hususunda sevk emri Divriği mütesellimi Norşinli Zâde izzetli el-Hac Kara Ağa'ya verilmiştir.¹⁹⁸ 1771 tarihli bir belgede Sivas Mütesellimi el-Hac Ebubekir tarafından Divriği, Arapkir ve Eğin kadısına gönderilen buyruduya şahit olmaktayız.¹⁹⁹ Ayrıca Sivas Eyaleti'nde Eğin ve Divriği kazaları civarında bulunan Sarıçiçek adlı yerde Mülûkanlı Aşireti'nin Kapusuz eşkiyasıyla

¹⁹³ SŞS, 77, 62/2.

¹⁹⁴ SŞS, 77, 46/1.

¹⁹⁵ SŞS, 77, 52/1.

¹⁹⁶ Yücel Özkaya, "Mütesellim", DİA, C: 32, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 203-204.

¹⁹⁷ SŞS, 77, 69/3, 4.

¹⁹⁸ SŞS, 77, 43/2.

¹⁹⁹ SŞS, 77, 69/3.

müttefik olmasına mebni bu aşiretin halka verdikleri zararın izalesi için buldukları yerden kaldırılıp Rakka havalisine nefy edilmelerini bildiren Emr-i Âlişânda Sivas Valisi Feyzullah Paşa'nın yanısıra isim belirtilmeden Malatya sancağı mutasarrıfından bahsedilmektedir.²⁰⁰

1.1.4. Serdar

Osmanlı döneminde serdar unvanı yaygın biçimde geçer ve daha çok taşrada bir eyalete veya sancağa tayin edilen vezir, Beylerbeyi ve sancak Beyleri için kullanılırdı. Serdarların maiyetinde bir miktar yeniçeri, cebeci, topçu ve süvari askeriyle malî işleri yürüten bir defterdar veya ona vekâleten bir hazine kâtibi bulunur, maiyetindeki tezkireci bir nevi reîsü'l-küttaplık görevini ifa ederdi. Sefer sırasında divan toplayıp dava dinleme hakkı da bulunan vezir serdarın azil ve tayin yetkisi gayet genişti.²⁰¹ *"Şerîat-Şiâr Divriği Kadısı Efendi zîde fazluhû ba'de's-selâm inhâ olunur ki zikr-i hükûmetinde vâkî dergâh-ı âli bekçileri serveri olan ref' olunup yerine üslûb-u sâlik olan kâdvetü'l-emâsil-i ve'l-akrân Hacı Osman zîde kadruhû serdâr nasb ve ta'yîn olunmağın iş bu mektup tesyîr ve irsâl olunur inşâallâhu teâlâ vusûlünde gerektir ki merkûm serdârlık umûruna kıyâm-ı devlet-i huddâm eyleyip âheri mudâhele ettirmeyesiz ve ol tarafta Yeni Çeri ve Cebeci ve Topçu ve Top Arabacısı ve Kûl Oğulları ve ğulâmi acemî merkûm efendilerine Serdâr ve Zâbid bulub"*²⁰² cümlesinde 1754 tarihli bir belgede Hacı Osman Ağa'nın Divriği'ye Serdarlık tayini ile atandığını görmekteyiz. 29 Ra 1185 (11 Ağustos 1771) tarihli bir buyruldu'da Divriğide Mevlâna Ahmet Efendi azledilip yerine Nuşirevan Zâde Mahmut Ağa serdar olarak atanmıştır.²⁰³

1.1.5. Çuhadar (Çukadar)

Çuhadar, Farsça'da "yün kumaş" mânasına gelen çuhaya, "sahip olan" anlamındaki dâr kelimesinin ilâvesiyle oluşmuştur. Selçuklular'daki câmedarın karşılığıdır. Yaygın olarak çukadar şeklinde de kullanılır. Çuhadarlık Çelebi Sultan Mehmed zamanında (1413-1421) ortaya çıkmıştır. Başçuhadar ağa ve maiyetindeki ikinci ve üçüncü çuhadarların başlıca görevleri padişahın yağmurluğunu, kürk, kaftan, ayakkabı ve çizmelerini korumak, merasimlerde ve biniş'lerde bunları bir

²⁰⁰ SŞS, 77, 16/1.

²⁰¹ Abdülkadir Özcan, "Serdar", *DİA*, C: 36, TDV Yay., İstanbul 2009, s. 551-552.

²⁰² SŞS, 77, 57/3.

²⁰³ SŞS, 77, 3/4.

yerden bir yere taşımak, bayram törenlerinde halka para serpmekti. Başçuhadar ağa aynı zamanda padişah bir yere giderken veya cuma selâmlığına çıkınca gerektiğinde çuhadarlarla birlikte bostancıbaşı, büyük ve küçük mîrâhur ağalarla kapıcılar kethüdâsının, solakların ve sandalcıların nâzırlığını yapardı.²⁰⁴

1166 (1753) tarihli masraf defterinde *20 kuruş Sadrı A'zâm çûkadârını getiren Sivas Ağalarına masraf ve 1000 kuruş Sivas Vâlisi Hazretlerine vilâyetten verilen ve me'a Çûkadar Ağa'ya hizmet*²⁰⁵ şeklinde karşımıza çıkmakta. 1768 tarihli bir belgede; *Çukadar Osman Beyin Rişvân Aşîretinden Kelerli Mehmed Can'ı tutuklaması* emrinde,²⁰⁶ tarihsiz bir masraf defterinde de *Sivas Vâlisi Çukadârı Pahlivan Ağaya Norşîni Zâde Mehmet Ağa yediyle 40 kuruş..* ifadesinde, Pehlivan Ağayı Çuhadar olarak görmekteyiz.²⁰⁷

1.1.6. Peykler ve Solaklar

Peyk kelimesi Osmanlılar'dahaber götüren kimse ve yaya postacı sınıfı için kullanılmıştır. Bu görevin ne zaman ortaya çıktığı tam olarak bilinmemekle birlikte İlhanlı ve Selçuklular'dan Anadolu Beyliklerine ve Osmanlılar'a geçmiş olabileceği düşünülmektedir. Fatih Sultan Mehmed'in teşkilât kanunnâmesinde peyk adı verilen bir görevli sınıftan söz edilmesi en azından XV. yüzyıl başlarında bu teşkilâtın ortaya çıktığına işaret eder. Peykler genellikle padişahın hemen yanında bulunur, resmî haber ulaştırma ve istihbarat gibi görevleri icra ederlerdi. Özellikle padişahın emirlerini gerekli yerlere süratle bildirme başlıca vazifeleriydi. Fâtih'in teşkilât kanunnâmesinde sefer zamanında solakbaşı ile birlikte peykbaşının padişahın yakınında bulunması gerektiği kaydedilmiştir. Bundan peykbaşının padişah alayında solaklarla beraber sultanı koruma görevini de üstlendiği anlaşılmaktadır. Padişahın yakınında olduklarından bu mevkiye yakışır tarzda gösterişli ve süslü kıyafetler giyerlerdi. XV ve XVI. yüzyıllara ait minyatürlerde padişah yanındaki peyklerin tasviri dikkat çekicidir ve bir tören kıtası şeklinde alayda yer aldıkları görülür. Postacı ve tören bölüğü olarak temelde iki görev icra eden peykler ince ve çevik

²⁰⁴ Abdülkadir Özcan, "Çuhadar", *DİA*, C: 8, TDV Yay., İstanbul 1993, s. 381-382.

²⁰⁵ SŞS, 77, 62/1.

²⁰⁶ SŞS, 77, 15/2, 43/2.

²⁰⁷ SŞS, 77, 45/2.

yapılı olurlar, iyi koşabilmek için sürekli idman yaparlardı. Peykler çavuşların atla gidemediği yerlere giderler ve saatlerce koşabilirlerdi.²⁰⁸

Divriği bölgesinde payklerin varlığını isimlerin önünde bulunan unvan ve lakaplardan çıkartmaktayız. Şöyleki; *Peyk oğlundan alınan tüfenkçi bayraktârına verilen beş vekîye kahve akçesi. Peyk Oğlu Hüseyin*²⁰⁹ ve Safer 1167 (Kasım 1753) tarihli bir belgede *Üçpınar Karyesinin nısf-ı mahsûlünün vâkıfı olan İbrâhim Peyk nâm vâkıf*²¹⁰ adında bir hayırsever olarak bu ismi görmekteyiz görmekteyiz.

1.1.7. Âyân

Osmanlı taşra teşkilatında vali, mutasarrıf, mütesellim ve voyvodalar merkezden atanırlardı. Bunlardan başka her şehir ve kasabada âyân-ı vilâyet arasından seçilen bir âyân bulunurdu. Merkeze karşı halkın ve halka karşı da merkezi hükümetin temsilcisi durumunda bulunan ve halk ile devlet arasındaki işleri yürüten kimseye baş âyân, reis-i âyân, aynü'l-âyân veya resmî âyân denmiştir.²¹¹

Âyânlar, XVII. yüzyılın sonlarından itibaren ve XVIII. Yüzyıl boyunca, devlete asker temini, vergi dağıtımı ve toplanması, zahire ve hayvan tedariki gibi konularda aracı olan ve halkın isteğiyle seçilmesi gerekirken; bu kuralın dışına çıkılarak, özellikle şehrin ileri gelenlerini kendi yanlarına alarak bu görevi suiatimal eden bir grup haline gelmiştir. Buldukları yerlerde önemli bir nüfuz edinerek vergi toplanması esnasında yolsuzluk yaparak halka zulüm etmeye ve bu durumlarda ada asker istemek durumunda kaldıkları bilinmektedir.²¹² Sicilimizde Emr-i Âlişanlarda ve fermanlarda kendisine emir verilenler arasında âyânlarda bulunmaktadır. Bir örnek verecek olursak. 12 Safer 1165 (31 Aralık 1751) tarihli eşkıya üzerine alınacak tedbirleri belirten belgede şöyle denmektedir: "*Hâlen Sivas Vâlisi Vezîrim Rûşen Mehmed Paşa'nın haramzâde eşkiyâlarının cezâları tertibi Şerî'at-şiâr Divriği kadısı efendi zîde fazluhû ve mefâhiri'l-emâcid-i ve'l-'ayân Divriği mütesellimi izzetlü ağa zîde mecdühû ve a'yân ve vilâyet ve zâbitân işerleri zîde kadruhum inhâ olunur ki mukaddemen haklarında müte'addid evâmir-i âliler südür eden başı boş levandât eşkiyâları beşer ve onar dahî ziyâde geşt-u güzâr ve envâ-i mezâlim ve*

²⁰⁸ Erdoğan Merçil, "Peyk", *DİA*, C: 34, TDV Yay., İstanbul 2007, s. 263-264.

²⁰⁹ *ŞŞS*, 77, 49/1.

²¹⁰ *ŞŞS*, 77, 58/1.

²¹¹ Özcan Mert, "Âyân", *DİA*, C: 4, TDV Yay., İstanbul 1991, s. 195-196.

²¹² Yücel Özkaya, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1985, s. 199.

te'addiyât ile fukarâ-ı raiyyet ve ahâli-i memleketi ta'cîz ve izrâr ve turuk ve mesêkinede haydût ve kuttâ-i tarîk ve lusûs ve haramzâdeler ebnâ-i sebîlin önlerine inip katl-i nüfûs ve gasb-ı emvâl-i âdet-i müstemirreleri olup tertîb-i cezâyı mâl'ları olunmaları dikkat ve cehd ve basîret olunması ehem-i mehâmm-i lâzimi'l-itmâm olmaktan nâşî eşkiyâları mezburdan üç ve beş zuhûr edenleri hemen buldukları mahallerden bi-eyyi hâl ahz ve ber-muktezâyı evâmir-i aliyye haklarından gelinmek"²¹³Bundan başka²⁹ Ra 1185 (11 Agustos 1771) tarihli serdarlık tayininde ve 22 R 1145 (12 Eylül 1732) tarihli vergi memurlarına halka zulüm yapmamaları hakkındaki ferman da âyânlara da uyarı yapıldığı anlaşılmaktadır.²¹⁴

1.2. Adlî Görevliler

1.2.1. Kadılar

Osmanlı Devletinde kazâî ve adlî selâhiyeti olan kimseye kadı adı verilirdi. Kadılar bugünkü hâkim ve savcı vazife ve selâhiyetlerini nefsinde toplar. Şer'î ve örfî konulara göre hüküm verirlerdi.²¹⁵ Kadı, şer'î ve hukûkî hükümleri tatbik edici demek olup aynı zamanda hükümetin emirlerini de yerine getiren bir makamdı. Kadılara hâkimü'ş-şer'î ve daha sonra ale'l-ıtlak hâkim denilmiştir.²¹⁶ 1181 / 1768 tarihli bir Nüfus Sayımının sonunda²¹⁷ *Hurrîre hâze'd-defter bi ma'rifeti'l-ehâlî namâkahu'l-fakîru ileyhi azze şânuhû es-Seyyid İbrahim el-Kâdîbi Medîneti Divriği* ifadesinden Divriği kadısı olarak es-Seyyid İbrahim'i görmekteyiz. Cemâziye'l-ûlâ 1180 (Ekim 1766) tarihinde Divriği kadısı Ali Efendi Çemişgezek'e görevlendirilmiş yerine de Kadı olarak Abdülkerim Bey atanmıştır.²¹⁸ Muharrem 1177 (Temmuz 1763) tarihinde ise Mevlânâ el-Hac Ömer'i Divriği kadısı olarak görmekteyiz.²¹⁹

1.2.2. Nâibler

Nâib, kelime manası itibariyle vekil demektir. Ancak, Osmanlı idarî yapısında üst düzey devlet memurlarının çeşitli sebeplerle gitmediği görev mahalline, kendi adına gönderdiği kişidir. Nâibler vazifelerinin mahiyetine göre kaza

²¹³ SŞS, 77, 602/2.

²¹⁴ SŞS, 77, 2/1, 3/4.

²¹⁵ Mithat Sertoğlu, *Osmanlı Tarihi Lugatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1986, s. 166. Ayr. bkz., İlber Ortaylı, "Kadı", *DİA*, C: 24, TDV Yay., İstanbul 2001, s. 69-73.

²¹⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı İlimiye Teşkilatı*, TTK Yay. Ankara 1995, s. 83.

²¹⁷ SŞS, 77, 63/1.

²¹⁸ SŞS, 77, 36/1.

²¹⁹ SŞS, 77, 20/3.

nâibleri, kadı nâibleri, mevali nâibleri, ayak nâibleri ve arpalık nâibleri olmak üzere birkaç kısma ayrılmaktadır.²²⁰ Naibler Osmanlı da başlangıçtan beri mevcuttu. Yeni fethedilen yerlere idareyi temsilen sancak Beyi veya subaşı, hukuku temsilen kadı yahut naib tayin edilmesi bir fetih geleneğiydi. Naibler, medrese eğitimi alarak özellikle fıkıh alanında kendi kaza dairesinde ihtilafları çözebilecek bir seviyede tahsil görmüş ilmiye mesleği mensubu kimselerdi. Osmanlı adlî teşkilatında kadı yardımcısı ve vekili olan naib kadı tarafından belirlenir, Anadolu veya Rumeli kazaskeri tarafından tasdik edilirdi.²²¹

Sicilimizde bulunan tarihsiz bir belgede²²² Naib Seyyid İsmail Efendi'den ve 1182 / 1768 tarihli bir Emr-i Âlişanda²²³ *Malatya nâibi el-Hac İbrahim Halil Zide ilmuhû'nun verdiği bir kıt'a hüccet-i şeriyeye hazîne-i âmiremde mahfûz baş muhâsebe defterlerine sebt ve kayd olmakla îlâm-ı hâl için iş bu emr-i şerîf-i âlişân isdâr ve irsâl olunmuştur*" denilerek dönemin Malatya naibinin Divriği'ye mübaşir olarak tayin edildiğinden bahsedilmektedir.

Ayrıca Safer 1167 (Kasım 1753) tarihli İbrahim isimli malikâne sahibinin tevliyet kaydı adlı berat belgesinde şuhûdu'l-hal listesi²²⁴ ile Şuf'a talebi davasında²²⁵ vekil olarak Nâib Seyyid İsmail Efendi bulunmaktadır.

1.2.3. Muhzırlar

Muhzır, eskiden şer'î mahkemelerde mübaşir hizmetlerini gören kimselere verilen isimdir. Muhzırlar yerel kimseler arasından seçilirdi. Anadolu'daki bazı şer'îye sicil kayıtlarında 'Şuhûdü'l-Hal' ve yerine 'Şuhûdü'l-Muhzır' yani muhzırların şer'î meclise getirdiği şahitler ifadesinden Muhzırların küçük kaza merkezlerinde mahkeme mubâşirliği, mahkeme kâtipliği, emniyet görevlisi ve hem de savcının bazı görevlerini ifa ettiklerini görüyoruz. Ayrıca Muhzırlar, yargılama esnasında mahkemenin emniyet ve asayişini teminle de mükellef idiler. Muhzırların ücretleri maaş şeklinde değildi. Bunlar taraflardan ve ilgililerden belli bir ücret alırlardı. Hizmet süreleri ise bir yıldır.²²⁶ Defterimizde bir mülk satışında²²⁷ ve 15

²²⁰ Mehmet İpşirli, "Naib", *DİA*, C: 32, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 312-313. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, age, s. 117.

²²¹ Mehmet İpşirli, age s. 312-313.

²²² SŞS,77, 72/1.

²²³ SŞS,77, 10/1.

²²⁴ SŞS,77, 58/1.

²²⁵ SŞS,77, 72/1.

²²⁶ Ahmet Akgündüz, age, s. 72.

Cemâziyel-âhir 1178 (10 Aralık 1764) tarihli *Hacı Halil Ağa Vakfı*²²⁸ vakfiyesinde şühûdî'l-hal listesi ile Safer 1167 (Kasım 1753) tarihli İbrahim isimli malikâne sahibinin tevliyet kaydı adlı berat belgesinde²²⁹ şühûdî'l-hal listelerinde Muhterem Kanber Paşa bin Mehmed Paşa bulunmaktadır.

1.2.4. Çavuşlar

Şer'i mahkemelerde sadır olan i'lâmların icrası, borçlunun mallarını satarak borcunun ödenmesini, borçlunun itirazı üzerine gerekirse mahkeme kararıyla hapsle tazyik edilmesi, hukuken kesinleşen nakd ve bedenî cezaların infazı, kısaca günümüzde icra memurlarının tamamen, emniyet görevlilerinin ve savcının ise kısmen görevlerini ifa eden memurlardır.²³⁰

1.2.5. Şubaşılar

Subaşılar; günümüzdeki zâbita ve belediye memurlarının gördükleri işleri gören ve kaza itibar olunan, genellikle de kasabaların idaresinin başında bulunan memurlardır.²³¹

Subaşılardan şer'i mahkemelerdeki görevleri ise icra ve infaz memurlarıdır. Zira Şer'î mahkemelerinin kararlarını tatbik etmek, hapsine karar verilen şahısları hapsetmek, hapisaneye nezaret etmek, cezaları infaz etmek ve cezai tazminatları tahsil etmek subaşılardan görevleri arasındadır.²³²

1.2.6. Mübaşirler

Mübaşir; Mahkemelerde celb ve tebliğ işine memur olan kişi demektir. Bundan başka görülecek davaların soruşturmasını da üstlenmektedirler. Mübaşir'e devlet tarafından maaş verilmediğinden masrafları göreve gittiği yerin halkından veya ilgililerden mübaşiriyye adı altında tahsil edilirdi.²³³ 1177 / 1764 tarihli²³⁴ ve bazı tarihsiz²³⁵ ma'ruz/arzu hal belgelerinde; *Divriği Kadısı izzetlü efendi zide*

²²⁷ SŞS,77, 15/1.

²²⁸ SŞS,77, 35/1, 3.

²²⁹ SŞS,77, 58/1.

²³⁰ Ahmet Akgündüz, age, s. 73.

²³¹ M. Zeki Pakalın, "*Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*", C: 3, MEB. Yay. İstanbul 1993, s. 259

²³² Ahmet Akgündüz, age, s. 74.

²³³ Ahmet AKŞİN, *218 Numaralı Harput Şer'îyye Sicili*. Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları, Elazığ. s. 23.

²³⁴ SŞS,77, 40/1, 10/1.

²³⁵ SŞS,77, 61/1, 3, 68/3.

fazlühü inhâ olunur ki sâhib-u arzuhâlin hasmî ta'yîn olunan mubâşir ma'rifetiyle ihdâr-i şer'î ve tarâf-u ve ber muktezâyî şartı vâkıf ve senedâtı ma'mûlün bihâsı mücebince ba'de's-sübût tarafına zapt ve hak icrâ olunub ol tarafta ehakkın bih olmaz ise sûreti tescilâtı deyu, Divriği Sancağı'na atanan mübaşirlerden bahsedilmektedir. 1767 tarihinde de Divriğide tayin olunan sadrazam etbandan İskender Bey mübaşir olarak bulunmaktadır.²³⁶

1.2.7. Kâtipler

Yazıları düzgün, güvenilir ve becerikli kimseler arasından kadılar tarafından seçilirdi. Kâtiplerin görevleri mahkemede yapılan duruşmaları anında mahkeme defterine kaydetmek, gelen resmî yazı ve belgeleri olduğu gibi sicile geçmekti. Yine hüccet, i'lam ve vâkıf yazışmaları ile her çeşit senetleri bunlar kayda geçiriyorlardı.²³⁷ "İmdâd-ı Seferiye ve Hadariyenin Afv-u Emr-i Sûretidir" başlıklı Vergi affı belgesinde 'reîsu'l küttâp Mehmed Râğip dâme mecdûhu' nun adı²³⁸, tarihsiz iki tereke belgesinde "Burnâz Ağa Mahallesi sâkinlerinden Bezli İbrâhim Çelebî'nin zevce-i menkûhesi Hatîce Hâtun tarafından vekil olan Kâtip Zâde Yusuf" un,²³⁹ tarihsiz bir Vilayet Masraf Defterinde "Sivas Vâlisi Efendimizin Hazînedâr Ağanın konakcısına Kara Mahmut Zâde Kâtip Muhammed Ağa yediyle bir kile şâyir" Kâtip Muhammed Ağa'nın adı²⁴⁰ adlarını görmekteyiz.

Sicilimizde bir belgede "Hurrirehû el-kâtip bi'avnillâhi el-meliku'l-vehhâb" diye isim belirtilmeden bir kâtip bulunmaktadır.²⁴¹

1.2.8. Mukayyidler

Sicillerin usulüne uygun olarak tutulması, okunaklı ve düzgün yazılmasını sağlayan bu görevliler bunun yanında ayrıca kadı'nın emriyleolay mahallini veya şahısları keşfe de gidebilirlerdi.²⁴²

²³⁶ SŞS, 77, 16/1.

²³⁷ Musa Çadircı, age, s. 88.

²³⁸ SŞS, 77, 9/4.

²³⁹ SŞS, 77, 5/4, 5.

²⁴⁰ SŞS, 77, 27/1.

²⁴¹ SŞS, 77, 1/5.

²⁴² Ahmet Akşin, age, s. 22.

1.3. Askerî Görevliler

1.3.1. Dizdar Ağa

Türk-İslâm devletlerinde kale muhafazası ve idaresinden sorumlu olan görevliye verilen bir addır.. “Kale, hisar” anlamına gelen Farsça diz kelimesinden türetilmiştir. Kale muhafızlarının kumandanı durumunda bulunan dizdar, Türk-İslâm şehirlerinde kalenin sadece bir askerî mevki olmaktan çıkması ile askerî görevinin yanı sıra şehrin asayişi, kalede saklanan değerli eşyaların korunması, hapishaneden sorumlu olma gibi çok çeşitli vazifeler de yapmış ve şehrin sosyal hayatı ile yakından ilgili bir görevli olarak önem kazanmıştır.²⁴³ Defterimizde tarihsiz bir buyruğuda; *Şerîat-i Şîâr Divriği Kadısı Efendi zîde fazluhû ve kıdvetü'n-nikâb-ı ve'l-mustahvizîn Kal'a Dizdâr-ı zîde hifzuhâ inhâ olunur ki Kal'a-i mezbûrenin müstahfizi mevcûd ve nâ mevcûdların ve derûn-i kal'a da olan top vecîhi hânenin ve mühimmât-i sâirenin yoklanması*²⁴⁴ cümlesinden Divriği Kalesi'nde bulunan mühimmatın sayımını ve muhafazasını dizdar ağanın yaptığını anlamaktayız. Ayrıca Safer 1167 (Kasım 1753) tarihli malikâne tevliyet kararı belgesinde "*Medîne-i Divriği sâkinlerinden Koca Ağa bin Hacı Hasan Ağa, Divriği Kalesi Dizdârı Hasan Ağa bin Hacı İbrahim nâmûn kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclîs-i şer'de hâzırân olup isre'l-istişhâd fi'l-hakîka Üçpınar Karyesi'nin nisf-ı mahsûlünün vâkıfı olan İbrâhim Peyk nâm vâkıfın evlâdından Hüseyin Beğ fevt olup*"²⁴⁵ Divriği Kalesi Dizdârı olarak Hasan Ağa bin Hacı İbrahim bulunmaktadır.

1.3.2. Kethüdayerlik

Kethüdâ tabiri, Osmanlı devlet teşkilâtında XV. yüzyıldan itibaren “bazı devlet görevlilerinin işlerini yürüten yardımcı” anlamında kullanmıştır. Devletin en üst kademesinde görev yapan sadrazamdan en alt seviyedekine kadar mülkî ve askerî erkândan pek çok görevlinin kethüdâ unvanını taşıyan yardımcısı bulunmaktaydı. XVII ve XVIII. yüzyıllarda kaza yöneticileri arasında kethüdâlar önemli yere sahipti. Şehirlerde sancak müteselliminin fonksiyonunu icra eden voyvodaların da kethüdâsı veya vilâyet kethüdâsı denilen yardımcıları bulunmaktaydı. Şehir kethüdâsı olarak da bilinen bu görevli halkın hizmetlerini görmek üzere seçilirdi. XVII. yüzyılda şehir

²⁴³ Yusuf Oğuzoğlu, "Dizdar", *DİA*, C: 9, TDV Yay., İstanbul 1994, s. 488-481.

²⁴⁴ *SŞS*, 77, 67/2.

²⁴⁵ *SŞS*, 77, 58/1.

kethüdâsı sadece tüccar ve seçkin esnaftan değil askerî sınıf üyeleri ve şehir âyanı arasından da seçilebiliyordu.²⁴⁶

Kethüdayerliği II. Bayezid zamanında ihdas edilmiştir. *Kethüda* vekili yani *kul kethüdasının* vekil ve muavini demektir. Padişah sefere gitmediği halde *kul kethüdası* ilk defa olarak sefere memur edildiğinden onun ocaktaki vazifesini görmek üzere ocaktan *baş bölükbaşı* memur edilmiş ve adına *kethüdayeri* denilmiştir.²⁴⁷

Sicilimizde h.1184 (m.1770) tarihli bir mütesellim ataması belgesinde sivas ve bölgesinin muhafazasında Kapu Kethudâsı vekîli olan Hâcegan-ı Hümâyundan Mehmed isimli bir kethüda vekilinden bahsedilmektedir.²⁴⁸ Ayrıca diğer iki belgede Koyun-keçi fiyatlarının yüksekliği ile ilgili bir ihdar da "*Mefâhiru'l Kudât ve'l kelâm Kudât ve Nüvvâb zîde fadluhum ve mefahiru'l-emasili ve'l-akran mütesellimler ve kethudâyerleri ve yeniçeri serdarları*"²⁴⁹ olarak kethüdayirlikten bahsedildiği gibi 1175 / 1761 tarihli yoldaşlık tayini yazısında Mehmed Sâmi adlı şahıs²⁵⁰ bizzat görevli adı olarak zikredilmiştir.

1.3.3. Harçlıkçılar

Harçlıkçı usulünü ilk defa 1421 yılında Düzme Mustafa hadisesinde Cüneyt oğlu Hamza Bey tatbik etmiş ve ondan sonra da bu usul Osmanlılara intikal etmiştir.²⁵¹ 25 Haziran 1789 tarihli bir buyruldu'da harçlıkçı teriminin tanımı şöyle geçmektedir: *Seferler esnâsında eyâlet ve elviyenin senede bir de'fa harçlıkçıları vilâyetlerine varub neferât-ı sâirenin harçlıklarını getirmek kâide-i me'lûfe ve âdât-ı ma'rûfelerinden olub binâ-berîn Sivas sancağının on nefer harçlıkçı irsâli mu'teber ve eslâf-ı ser-askerân vakitlerinde dahî bu muvâcehe izin ve ruhsat verile gelmekle iş bu alaybeğisi i'lam mucebince kırk bir nefer harçlıkçılarına izin ve ruhsat verilmekle sene-i mezbûre zi'l-hiccesi gâyetinde gelib bayrağı altında isbât-ı vücûd edinceye dek nân-pârelerine zarar gelmemek üzere kaydlarına şerh verilmek için ordu-yı İsmâil ve cânib-i ser-askerîden iş bu buyruldu isdâr ve i'ta olundu.*²⁵²

²⁴⁶ Mehmet Canatar, "Kethüda", *DİA*, C: 25, TDV Yay., Ankara 2006, s. 332-334.

²⁴⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Kapıkulu Ocakları*, C: I, TTK Yay. Akara 1984, s. 211.

²⁴⁸ *SŞS*, 77, 69/3.

²⁴⁹ *SŞS*, 77, 5/3.

²⁵⁰ *SŞS*, 77, 69/4.

²⁵¹ M. Zeki Pakalın, age, s.739.

²⁵² Ebubekir Sıddık Yücel, *Sivas'ın 15 Yılı 1787-1802 Tarihli Şer'iyye Sicillerine Göre*, Asitan Kitap Yay., Sivas 2018, s. 68.

Sicilimizdeki vilayet masraf defterlerinde bulunan ödemelerin bir bölümünün de harçlıklar tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. *Kara Ali Ağa 'ya Sivas 'a gidince harçlık Molla Ali yediyle²⁵³ 11 kuruş- Sâlih ve Karakollukçu ve sâirlerine Dönekli Hasan Paşa Sivas 'ta Ömer Beğ oğlundan aldıkları harçlık. 19 kuruş- Sivas 'a gidince Sâlih ve Kara Kollukçu ve Dönekli Hasan Paşa Sivas 'ta Ömer Beg Oğlundan aldıkları harçlık. Sarı Bekir Paşa Sivas ta Asitâneye gittikte verilen harçlık. Kadı Efendiye i 'lâm ve harç".²⁵⁴*

1.3.4. Menzilci

Osmanlı Devleti'nde resmî haberleşmeyi sağlayan posta teşkilâtı ve ordunun konaklama noktaları için kullanılan bir terimdir. Menzil masraflarının bir kısmı devlet hazinesinden, bir kısmı ulak ücretlerinden, bir kısmı da menzilci tayin edilen ahalinin avârız ve nüzüllerinden karşılanırdı. Bazan da bir mukâtaa veya gümrükten sağlanırdı. Bunların yeterli olmadığı zamanlarda ve özellikle savaş durumunda "imdâdiyye" adı altında menzile yardım olarak vergi toplanırdı. Menziller, ilk zamanlarda eyaletlerin durumu ile serhadlerde elde edilen bilgileri devlet merkezine bildirmek ve hükümetin emirlerini gereken yerlere ulaştırmak için kurulmuştu. Daha sonraları ordunun sefer esnasında iâşesinin temini, özel haberleşmeler, şehirlerarasında irtibatın ve nakliyenin sağlanması gibi amaçlara da yönelmiştir. İcra ettiği görevler arasında en önemlisi askerî gaye için kullanılmaları olan menziller ordunun sevki ve iâşesinin temini gibi konularda önemli rol oynamıştır. Osmanlı ordusu sefere çıkmadan önce konaklayacağı yerler tesbit edilir ve oraların kadılarına gönderilen emirle belirtilen malzeme ve yiyeceklerin menzillere getirilmesi talep edilirdi.²⁵⁵ Bu askeri görev de genellikle Menzilciler aracılığıyla yerine getirilirdi. İncelediğimiz defterde özellikle vilayet masraf defterlerinde vilayet ile haberleşmeyi sağlarken menzilcilere verilen bargir (Beygir) kiralarından, menzil kiralarının tahsilinden bahsedilmektedir.²⁵⁶

²⁵³ ŞŞS, 77, 66/3.

²⁵⁴ ŞŞS, 77, 27/1, 42/1, 45/1.

²⁵⁵ Yusuf Halaçoğlu, "Menzil", *DİA*, C: 29, TDV Yay., Ankara 2004, s. 159-161.

²⁵⁶ ŞŞS, 77, 23/1, 24/1, 42/1, 44/1, 45/1, 54/1.

1.3.5. Çeribaşı

Osmanlı Devleti'nde müsellemlerin, timarlı sipahilerin, çingene, yörük, tatar, evlâd-ı fâtiyhân, voynuk ve akıncı gibi eyalet askeri konumundaki kuruluşların zâbitlerinden birisine verilen isimdir. Müsellem Çeribaşısı, Osmanlı Devleti'nin ilk teşkilâtli askerî birlikleri, Orhan Bey zamanında kurulan yaya ve müsellemlerdir. Orhan Bey zamanında ilk askerî teşkilât kurulurken her nahiyenin timarları bir çeribaşının idaresine verilmiş, çeribaşılar da sancak Beyine bağlanmıştır. Sipahi Çeribaşısı. Osmanlı kuvvetlerinin asıl kalabalık kısmını oluşturan timarlı sipahilerin en büyük kumandanı Beylerbeyidir. Onun altında sancak Beyi, alay Beyi ve çeribaşılar vardı. Nahiyelik bölgesinin âmirleri konumundadırlar. Cebelü denilen atlı askerlerle doğrudan münasebet halinde olan sipahi çeribaşılarının başlıca görevi hizada bulunduğu yerin güvenliğini sağlamak, sefer zamanında gerekli askerleri çıkarmak ve bunları emrindeki çeri sürücülerini vasıtasıyla istenilen yere göndermek, savaştan sonra da gerekli vergileri tahsil etmektir. Yörük ve Tatar Çeribaşısı zâbitlerin başlıca görevi emrindeki yörük müsellemlerini sefere göndermektir. Evlâd-ı fâtiyhân çeribaşılarının başlıca görevi ise sorumlu oldukları yerlerde asayişini muhafaza etmek ve vergi tahsili yapmak, savaş esnasında ise gerekli eşkincileri çıkarıp göndermektir. Bunlar 5 Haziran 1845 tarihinde çıkarılan bir fermanla, bağılı olduğu teşkilâtın lağvedilmesiyle birlikte ortadan kaldırılmıştır. Gayri müslim ve özellikle Bulgar asıllılardan seçilen Voynuk Çeribaşısının başlıca görevi seferde olan ordunun ve devlet adamlarının atlarına bakmaktır.²⁵⁷

Sicil kayıtlarındaki lakapları 22 Zi'l-hicce 1144 (16 Haziran 1732) tarihli Cebelü bedelinin tahsilini isteyen berat belgesinde; "*mefâhiru'l-kudât ve'l-hukkâm meâdinü'l-fedâil-i ve'l-keâm Sivas ve Amasya ve Canik ve Diyarbekir ve Divriği ve Çorum ve Bozok sancaklarında vâkî' olan kazâların kadıları zîde fazluhum ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân evliye-i mezkûrların alayBeyleri ve çeribaşları zîde kadruhum tevkî-i rafî-i humâyun vâsil olacak*" şeklinde geçmektedir.²⁵⁸

²⁵⁷ Abdülkadir Özcan, "Çeribaşı", *DİA*, C: 8, TDV Yay., İstanbul 1993., s. 270-272.

²⁵⁸ ŞŞS, 77, 47/1.

2. Divriği'ye Bağlı Yerleşim Yerleri

2.1. Mahalleler

Sicilimizde mahalleleri Beyan eden nüfus sayımı belgeleri, bazı alacak-verecek davaları, mülk satışları ve tereke kayıtlarında geçtiği şekliyle 35 adet mahalle bulunmaktadır. Bu bahsedilen mahallelerin isimleri de *Mahallelerde Kalanları Beyan Eden Defter* başlığı altında beş tarihsiz belgede²⁵⁹ geçmektedir. Mahalle sayımlarında metnin sonunda şehrin toplam sayısını belirten bir bilgi bulunmamaktadır.

Tablo 1. Mahalleler

MAHALLELER			
Çaybaşı	Çağlı Mescidi	Celdek Ulya	Şatiroğlu
Hacı Osman Mescidi	Pulur Süflâ	Süleyman Ağa	Burnaz Ağa
Hatip Mescidi	Oduncuoğlu	Sâdık Mahallesi	Ebussuûd
Hazîne Bend	Kürtler Mescidi	Gökçe	Hûravenk
Himmet Beğ	Paşanişin	Berdaiye	Pir Eyyüp
Kara Mahmutoğlu	Dillioğlu	Hacip Seyyid Ömer Mescidi	Mustafa Paşa
Koca Ağa	Dilektaş Mescidi	Abuçimen	Örencar
Kuloğlu	Pulur Ulyâ	Sallık Mescidi	Hacı Kumruoğlu
Müftü Efendi	Ebu Şahme	İmamoğlu	

2.2. Karyeler/Köyler, Nahiyeler ve Mezralar

Sicilimizde Müslim ve gayri Müslim olarak bir ayırımı tabi tutulmaksızın yapılan 5 adet nüfus sayımı ile bazı alacak-verecek davaları, mülk satışları ve tereke kayıtlarında 86 adet köy 4 adet nahiyeye²⁶⁰ ve 1 adet mezra²⁶¹ bulunmaktadır.²⁶² Bu bahsedilen yerleşim yerlerinin isimleri 1167 / 1754, 1177 / 1763, 1180 / 1766, 1181 / 1767 tarihli belgelerde geçmektedir.

²⁵⁹ SŞS, 77, 30/1, 48/1, 49/1, 50/1, 51/1.

²⁶⁰ SŞS, 77, 10/2.

²⁶¹ SŞS, 77, 46/1.

²⁶² SŞS, 77, 301/48/1, 49/1, 50/1, 51/1.

Tablo 2. Karyeler/ Köyler

Purunsur	Kömüşfengi	Murvana	Hornavil	Hinora	Erekli
Kilisecik	Ziniski	Savrun	Norşun	Galun	Karşıcık
Nordîn	Kesme	Zimâra	Pingen	Ömerli	Huturki
Arçûki Nordin	Kürtlerli	Ağılderesi	Zanzana	Zeğnek- Sığnek	Örenik
Behik	Ziyankâr/Zenekar	Gedenek	Venk (Fenk)	Ekrek	Karasar
Kale Dibi	Kâfir Damı	Hazekrek	Ahi Köyü	Hâris	Paynik
Vâzıldan	Kund Viran	Kömek	Vartan	Kârsı	Kârsı
Üçpınar	Ürik	Mursallı	Venk	Ödek	Tülünk
Şigi (Kâfir)	Timsi Ulyâ	Gödeş	Olukmân		Deregen/Daregan:
Körküsü	Tuğut	Orta Köy	Dejdekar	Eliski	Murçinge
Livanlı	Gömündürüm	Ağcadam	Başmahtar	Kâhtik	Odur
Pütge	Brestik	Palha	Gamhu	Cürek	Kirkidi
Çitme	Armutak	Ovacık	Parğam	Arşun (Erşuşin)	Susuz Ören Viran
Doğan	Kömek		Çaltı	Sağırtaş	
Kızılca Viran	Hapa	Bahtiyâr	Merendî	Karageban	

Tablo 3. Nahiyeleler

Anzahar	Sevir	Hamo	Haşke		
---------	-------	------	-------	--	--

Tablo 4. Mezralar

Burmacık					
----------	--	--	--	--	--

3. Sosyal Yapı

3.1. Sosyal Durum

77 Numaralı sicil defterinde bulunan belgelerde ortaya çıkan duruma göre halk inanç yönünden Müslim ve gayr-i Müslim olarak ikiye ayrılmış olarak

görülmektedir. Gayr-i Müslim vatandaşlar için *zimmi*²⁶³ tabiri kullanılmıştır. Fakat etnik kimlikleriyle ilgili bir kayda rastlanmamıştır. Belgelerde Müslümanlar için 'bin', 'bint' 'ibn. Gayr-i Müslimler için ise 'veled' tabiri kullanılmıştır. Vefat eden şahıslardan söz edilirken zimmîler için 'fevt', Müslümanlar için ise 'vefat' tabiri kullanılmıştır. Genellikle kullanılan Müslüman isimlerinin başında es-Seyyid' El-Hâc ifadeleri, isimlerin sonunda da 'Ağa', 'Efendi', 'Bey' ve 'Hafız' ifadeler kullanılmıştır.

3.1.1. Müslim-Gayr-i Müslim İlişkileri

Belgelerde, mahkemeye intikal eden davaların azlığı Divriği merkez ve köylerinde halkın kendi arasında Gayr-i Müslim vatandaşlarla sorunsuz bir şekilde yaşadığı izlenimini vermektedir. Defterde gayr-i Müslimlerle ilişkili belge sayısı 4'tür. Bunlar arasında kavga, alacak-verecek, mülk satışı ile ilgili belgeler bulunmaktadır. Belgelerdeki davalar genellikle Müslümanlarla ilgili olmakla birlikte bazı belgeler Asador zimmi ile Müslim bir şahıs ile, Pir Boğos nâm Veled-i Serkiz, Veled-i Boğos ve Artin ve Kürkçü Boğos nâm zimmiler arasındaki kavga ve yine bir alım-satım meselesinde Burnaz Ağa ile Bilpos²⁶⁴ arasındaki alacak verecek meselesinde cereyan etmiştir. 1184/1770 tarihli bir arzuhaldeki han basması davasında olayın aydınlığa kavuşturulması için şâhide Gül Vârid Zimmiye ve şâhide Matos Zimmiye'nin şahit olarak mahkemeye sunulduğu görülmektedir.²⁶⁵

3.1.2. Evlilik ve Boşanma

Sicil defterinde geçen belgelere ve tereke kayıtlarına baktığımızda az da olsa aile hayatıyla ilgili bilgi sahibi olmaktayız. Evlilik ile ilgili belgeler fazla bulunmamakla birlikte birkaç yerde talak ve ona bağlı olarak boşama şekillerine rastlamaktayız. Hacı İbrahim adlı şahsın söz verdiği arpayı getirmeyip; şayet bu olmazsa eşimi üç talakla boşadım demesi ve bu durumun tahkiki neticesinde

²⁶³ İslâm ülkelerinde yaşayan gayri müslim tebaa için kullanılan bir terimdir. İslâm devletiyle yaptıkları zimmet antlaşmasına dayanarak İslâm ülkesinde (dârüislâm) vatandaş olarak yaşayan zimmîler, İslâm egemenliğini tanıyıp cizye ödemelerine karşılık devletten, dolayısıyla müslüman toplumdaki kendilerini ve haklarını koruma güvencesi (zimmet) almışlardır.

Ahmet Yaman, "Zimmi", *DİA*, C: 44, TDV Yay., İstanbul 2013, s. 434-438.

²⁶⁴ SŞS, 77, ¼.

²⁶⁵ SŞS, 77, 4/3, 6/6, 68/2.

hadisenin doğru olduğunun şahitlerce ispatlanması üzerine verilen ilamda²⁶⁶ Hacı İbrahim adlı kişi hanımını üç talakla boşamış ve şahitlerle de bunu ispatlamıştır.

"*Hatıce'nin kızı Ayşe nâm Hâtun müteveffiyenin zevcesinden terekesini ve mehr-i mu'eccelesini da'vâ*²⁶⁷ denilerek kayıtlara giren bir başka belgede de mehir talebinde bulunmaktadır. Divriği Kızılcaviran köyü sâkinlerinden Sadullah Ağa, çiftçisi İsmail ve iki şahid ile mahkemeye gelerek vekili olan Ömer Paşa, çiftçisi İbrahim'in mahkemede İsmail adlı şahsın Salih kethüdanın kızıyla evlenmesine rağmen bu kızın daha önce de bir başka şahısla nikâhının bulunmasına mebni ikinci nikâhının düştüğünü bildirir bir hüccette konunun çözümü için mahkemeye gidilmiştir.²⁶⁸

3.1.3. Terike /Muhallefat ve Miras

Fıkhi bir terim olarak miras, ölen bir kimsenin mal varlığının durumunu açıklayan ve düzenleyen kurallar bütünüdür. Ölen kimsenin miras olarak bıraktıklarına "tereke" (Arapça'da, terike, tirke) veya "muhallefât" denir. Günümüz hukuk dilinde tereke mûrisin mâmelekini yani mal, hak, alacak ve borçlarının bütününe ifade eden bir kavram iken fıkıh terminolojisinde ölenin mal varlığının sadece aktif kısmını belirtmek üzere kullanılır. Varis olma sebebi kan hısımlığı, evlilik ve velâ yolu ile meydana gelmektedir. Terekenin taksiminde öncelikler sıralaması ölenin tekfin ve defin masrafları, ölenin borçları ve kalan malın üçte birini aşmamak kaydıyla vasiyeti şeklindedir. Bunlardan sonra kalan mal mirasçılara paylarına göre dağıtılır.²⁶⁹ Miras payları belirtilmeksizin kadınların da mirasçı olacağı bildirilmiş, miras taksiminde hazır bulunan, fakat vâris olmayan yakınlar, yetimler ve yoksulların da gönlünün alınması tavsiye edilmiştir. Nihayet mirasçılar ve payları hakkında ayrıntılı açıklama getiren Nisâ sûresinin 11 ve 12. âyetleri daha sonra da çocuksuz vefat eden kimseye (kelâle) kimlerin mirasçı olacağını belirten aynı sûrenin 176. ayetinde açıklanmıştır.²⁷⁰

²⁶⁶ ŞŞS, 77, 18/7.

²⁶⁷ ŞŞS, 77, 5/4.

²⁶⁸ ŞŞS, 77, 7/4.

²⁶⁹ Hamza Aktan, "Miras", *DİA*, C: 30, TDV Yay., İstanbul 2005, s. 143-144. en-Nisâ Suresi 4/7-8.

²⁷⁰ en-Nisâ Suresi 4/7-8.

3.1.3.1.Kassâm

Sicil defterlerinde geçen ve ikinci derecede adliye görevlilerinden olup hâkimin yardımcıları olan kassamlar, miras davalarında bizzat dava mahalline giderek gerekli tahkikatı yapıp ihtilâf hakkında bir neticeye vardıldıktan sonra davayı hükme bağlayan ve terekeyi vârisler arasında taksim eden şer'î memur olarak görev yapan kişilerdir. Kassâmlar, kadı veya kazasker adına tahririni yaptıkları terekeden *resm-i kısmet* adı altında binde 15 ile 25 arasında değişen bir resim alırlardı. Terekeden ayrıca kassâmın payı olarak *kassâmiye* adıyla genelde binde 5 oranında bir kesinti yapılmakla birlikte esasen kassâmiyenin resmî tarifesi çeşitli kanun metinlerinde farklı oranlarda yer almaktadır.²⁷¹

Sicilimizde de kadı tarafından görevlendirilen ve devletin alması gereken resm-i kısmet, hüddâmiye, küttâbiye ve teçhiz-tekfin vergisini kestiklerini ve geri kalan miktarı da varisler arasında taksim ettiğini görmekteyiz.²⁷²

Bazı tereke kayıtlarında da vefat eden kişilerin mallarının taksimine, terekesinin isim isim sayılarak kayıt altına alındığına ve İslamî usullere göre bir taksimat yapıldığına şahit olmaktadır.²⁷³ Bu tereke kayıtlarından bir tanesini örnek olarak verecek olursak;..*iş bu nukûdu Beyân eder, sâir olan eşyâyı Beyân eder* ifadeleriyle ölen kişinin hayatta iken kullandığı ve terike olarak bıraktığı en ufak şeylerin dahi kayda geçirildiğini görmekteyiz. Bu kayıtlar aynı zamanda o devrin kullanılan eşyalarının tam bir dökümünü vermesinden dolayı, toplumun sosyal ve aile yaşantısı hakkında da geniş bir bilgiye sahip olmamızı sağlamaktadır.

Tablo 5. Tereke Kaydı (Belge No 5/5)

MÜTEVEFFÂNIN BORÇLARI	KURUŞ
Zimem	100
Eşyâ ve nukûd	100
Mehr-i Müeccelesi	100
Hâne ve Tarla esabili-Beyt	
İş bu nukûdu Beyân eder	
Hasan Paşa'nın kızı Emine Hanım zimmetinde	18
Hoca Kızı	9
Durdu Zâde Bekir Efendi	3
Zevcine verdiği	300
Kemer Bilezik Altın Şerit	5
Aslan Oğlu Bekir de	13
Durdu Zâde Hacı Mustafa Efendide	2
Arhusuluda	40
Su arklarında	5

²⁷¹ Said Öztürk, "Kassam", *DİA*, C: 24, TDV Yayınları, İstanbul 2001, s. 579-582.

²⁷² SŞS, 77, 24/1, 32/1, 33/1.

²⁷³ SŞS, 77, 3/1, 5/4,5, 18/2, 3, 24/1, 32/1, 33/1.

MÜTEVEFFÂNIN TEREKESİ	ADED	KURUŞ
Mum Değirmi	5	
Ruzrûnî	3	
Kaftân	2	
Altun Armûd	50	
Mercan Tespih	2	
Altun Dâvud	1	
Halhal sim	2	
Çûka Cevbe	1	
Kaşani Pohça		
Hamam Eşyası Takımı	1	
Entârî	1	
Sim Tormuş Zinciriyle	1	
Altun Yüzük	14	
Sim Kûz	10	
Pul Sim Pahası		20
Gömlek	20	
İşleme Mûmi Cember	11	
Telli Su Yanacığı	1	
Peştemal	1	
Sim ön Kemerî	2	
Hasan Paşanın kızı Alimede olan nukudu		18
Kalpak	1	
Nâfe Kürk	1	
Kırmızı Cuka Beneş	1	
Oda Takımı Büyük Şilte	2	
Mak'ad	2	
Kilim iki yan kilimi	2	
Döşeme	1	
Yastık	1	
Minder	7	
İhram	1	
Kürsî Yorganı	1	
Cicim	2	
Döşek	2	
Kilim	1	
Bir def'a Yorgan	1	
Def'a Entârî	1	
Çakşır Cuka	1	
Hancer Sim	1	
Lenger	1	
El Leğeni	2	
Kara ve Leh Leğeni	1	
İbrik	2	
Kahve Takımı Me'a Milhaf	1	
Altın Şerit		150
Pul İsim Pahası		20
Büyük Kevkir	1	
Tencere	2	
Kazan Bakır	1	
Sini Bakır	2	
Sahan Ma'a Tabâk	2	
Maşraba	1	
Su Tası	1	
Şerbet Tası	1	
Kollu Tas		
Kendi Tariki Yerden Gelen Hintâ		
Kendi Tariki Yerden Gelen Şayır		
Büyük Kevkir	1	
Hintâ Tohum	3	
Hazer GündeTohum Verdiğiniz Ortağında		40
Şatır Oğlunda		2
Kâtîp Oğlu Hacı Ömer Ağanın Ortağında		3
Hacı Bilal Arab'ın Ortağında		3

Yine Mübine binti Mehmet adlı bir kişinin mahkemede kendisine vekil tayin ederek “Annem olan Aişe binti Hasan hayatında malının üçte birini bana vasiyet etti, bunu isterim”²⁷⁵ demesinin, aile hayatında İslami paylaşım kurallarının halk tarafından uygulandığını ve gerekirse hak talebi için mahkemeye de muracaatta bulunulduğunu göstermektedir.

Defterde dikkat çeken bir başka belgede; Divriği kadısına gönderilen bir emirde Divriği havalisinde çocuğu olmadan vefat edenlerin mirasının satılıp parasının devlet hazinesine aktarılması da istenmiş olmasıdır.²⁷⁶ İslam hukukuna göre, karı ve koca dışındaki bir mirasçı terekenin tamamını almaya hak sahibidir. Ancak karı, kocasının terekesinin ¼, koca da karısının terekesinde ½ pay sahibidir. Karı veya kocadan başka bir mirasçının olmaması durumunda sözü edilen hisselerden artan kısma devlet el koyardı. Konuyu biraz daha açacak olursak mirasçısı olmayan kişilerin malları Şâfîlere göre miras payı, Hanefîlere göre ise sahipsiz mal olarak Beytül mâle aktarılmaktadır. Şâfîlerde Beytül mâlden başka mirasçı olmadığı durumda da vasiyetin terekenin üçte birini aşmaması esastır; devlet de mirasçı olduğundan vasiyetin terekenin üçte birini aşan kısmı gerçekleştirilmez. Hanefîlerde ise Beytül mâl mirasçılar arasında sayılmadığı için zevi'l-erhâm ve mevle'l-muvâlât gibi başka mirasçı yoksa vasiyetin tamamı yerine getirilir; geri kalan mal varlığı Beytül mâle intikal eder.²⁷⁷

Sicil defterimizde özellikle tereke kayıtlarında 18 yy. da Divriği’de kullanılan bazı eşyalar bulunmaktadır. Bazılarının karşılarında fiyatları bulunurken birçoğu da fiyat belirtilmeden kaydedilmiştir.

Yukarıda sicilimizde geçtiği şekliyle vermiş olduğumuz halkın kullandığı malzemeleri mutfak eşyaları, giyim eşyaları, mefruşat eşyaları ve diğer eşyalar olarak dört gruba ayırarak tablo şeklinde şöyle verebiliriz.

²⁷⁵ SŞS, 77, 12/1.

²⁷⁶ SŞS, 77, 57/2.

²⁷⁷ Mehmet Erkal "Beytül mâl", *DİA*, C: 5, TDV Yay., İstanbul 1992, s. 90-94. Ayr bk. Arif Bilgin-Fatih Bozkurt, "Bir Mali Gelir Kaynağı Olarak Varissiz Ölenlerin Terekeleri ve Beytül mâl Mukataaları", *Kocaeli Univ. Sos. Bil. Ens. Dergisi*, S/Yıl:20/2010/2, s. 1-31.

Tablo 6. Mutfak Eşyaları

Mutfak Eşyaları	Aded	Kuruş	Belge No
Büyük Kevkir	1		5/5
Büyük Kevkir	1		5/5
El Leğeni	2		5/5
Hamam Eşyâsı Takımı	1		5/5
İbrik	2		5/5
İbrik Rus		120	32/1
Kahve Takımı		50	33/1
Kahve Takımı Me'a Milhaf	1		5/5
Kara ve LEH Leğeni	1		5/5
Kazan		10	32/1
Kazan Bakır	1		5/5
Kollu Tas	1		5/5
Mâşraba	1		5/5
Mum Değirmi	5		5/5
Ruzrûnî	3		5/5
Sahan Ma'a Tabâk	2		5/5
Sandık		20	32/1
Satır		5	32/1
Sini Bakır	2		5/5
Su Tası	1		5/5
Şamdan		25	32/1
Şerbet Tası	1		5/5
Telli Su Yanacıkı	1		5/5
Tencere	2		5/5
Kahve Takımı		50	33/2

Tablo 7. Giyim Eşyaları

Giyim Eşyaları	Aded	Kuruş	Belge No
Entâri	1		5/5
Gömlek	20		5/5
İhram	1		5/5
İşleme Mûmi Cember	11		5/5
Kaftân			5/5
Kalpâk	1		5/5
Peştemali			5/5

Tablo 8. Mefruşat Eşyaları

Mefruşat Eşyaları	Aded	Kuruş	Belge No
Battaniye		10	32/2
Bir def'a Yorgan	1		5/5
Cicim	2		5/5
Cidim	1	60	32/2
Çakşır Cuka	1		5/5
Çûka Cevbe	1		5/5
Çul	4	120	33/1
Çuval	4	120	33/1
Def'a Entârî	1		5/5
Döşek	2		5/5
Döşeme	1		5/5
Hasır Kilim	8	60	33/1
Havlu	3	100	33/1
Havlu Çift		100	32/2
İhram	1		5/5
İşleme Mûmi Cember	11		5/5
Kaşani Pohça			5/5
Keçe	7	30	33/1
Kilim	1		5/5
Kilim		200	32/2
Kilim	22	100	33/1
Kilim iki yan kilimi	2		5/5
Köhne Yasdık	7	100	32/1
Kürsi Yorgan	1	150	32/2
Kürsî Yorganı	1		5/5
Lenger	1		5/5
Mak'ad	2		5/5
Minder	7		5/5
Minder		80	32/2
Oda Takımı Büyük Şilte	2		5/5
Peştemali	1		5/5
Seccade		20	32/2
Şamdan		25	32/2
Yağlık ve Açası		70	32/2
Yasdık	6	50	5/5, 33/1
Yatak Kat	11	.../, 300	32/1,33/11
Yün Yasdık	6		32/1

Tablo 9. Ziyet Eşyaları

Ziyet Eşyaları	Aded	Kuruş	Belge No
Altın Şerit		150	5/5
Altun Armûd	50		5/5
Altun Dâvud	1		5/5
Altun Yüzük	14		5/5
Çakşır Cuka	1		5/5
Çûka Cevbe	1		5/5
Halhal sim	2		5/5
Hancer Sim	1		5/5
Mercan Tespih	2		5/5
Pul İsim Pahası		20	5/5
Ruzrûnî	3		5/5
Sim Kûz	10		5/5
Sim Ön Kemerî	2		5/5
Sim tormuğ Zinciriyle	1		5/5
Zer-Küpe		100	32/1

Tablo 10. Diğer malzemeler

	Adet	Kuruş	Belge No
Avan Nühasi	30-20	500	33/2
Çift Takımı		50	33/2
İşari		100	32/1
Kirman		10	33/2
Nafe Kürek	1		5/5
Orak	4	10	33/2

3.1.4. Alacak- Verecek İlişkileri

İncelediğimiz sicilimize baktığımızda alacak verecek ilişkisinde Divriği ve yöresinin, sosyal ve iktisadî yapısının durumunu da görmekteyiz. Özellikle mahkemeye intikal eden mülk ve hayvan satışları ile tereke kayıtlarında rastlamaktayız. Sicilimizde Burnaz Ağa adlı şahsın posta göndererek borç senedi ile yetmiş kuruş alacağını daha önce adı geçen kişiden satın aldığı bağını, üç tane kumaş, bir gümüş kemer ve hunç vererek teslim eylediğini ve bu şekilde diğer varislerin de borcunun kapandığını bildirir hüccet buna bir örnektir.²⁷⁸

²⁷⁸ ŞŞS, 77, 1/4, bk. 3/1, 3/2.

Yöre insanının borç ilişkisinde en sık davaya konu ettikleri karı koca arasındaki mehir borçları ve kardeşler arasındaki miras paylaşımı borçlanmasıdır. Sicilimizin ilk belgesi bu konuyla ilgilidir. *"Merhum Mehmet Ağa'nın kızıdan olma torunu Hatice'nin babasının mirasını talep edip eşi Halil ve Mehmet adlı şahısları şahit ederek Ömer Ağa'yı vekil tutması ve bu duruma Mehmet Ağa'nın merhum oğlu İsmail'in eşi Zeynep'in itiraz ederek mahkemeye müracaat edip tacir Abdullah adlı şahsı vekil kılması üzerine Abdullah'ın Zeynep Hatun adına Mehmet Ağa'nın bağ, çayır ve ev eşyalarını istemesi üzerine Hacı Abdullah'ın Mehmet Ağanın vefatından sonra Zeynep Hatun'un merhum İsmail'den babasının hissesini aldığı lakin Mehmet Ağa'nın diğer bir borcundan dolayı kendisine zimmet ettiği bağ ve çayırını"*²⁷⁹ istemesini ve *Mustafa Ağa adlı şahsın İpek Ali adlı kişi huzurunda Molla Mehmet'in oğlu Hasan Paşa'dan ve kızlarından satın aldığı hisseleri Ali Paşa'ya 84 kuruşa satıp parasını aldım demesi ve Molla Mehmet'in torunu dahi merhumun hayatında bir miktar yeri kardeşime vermesi ve o dahi payını iki şahidi sadık huzurunda kendisine hibe etmesi ve kendisinin de bu bağı 5032 kuruşa satıp; parasını aldığı"*²⁸⁰ örnek olarak verebiliriz.

Bir başka borçlanma türü de hayatın akışı içerisinde çeşitli meslek gruplarının ve esnafın kendi arasında yaptığı borçlanmalardır.

Müslim ve gayr-i Müslim arasındaki alacak verecek ilişkileri de davaya konu olmuştur. Asador adlı zimmi tarafından vekil tayin olunan Guguş Paşa adlı kimsenin mahkemeye gelerek Asador adına konuşup kendisinin Molla Halil adlı şahsa bir miktar borcu olduğu lakin bunu verecek kudrette olmadığı halde Molla Halil tarafından kendisinin ve bilhassa eşinin dövülerek sakat bırakıldığı ve karısının halen de hasta olarak yatmakta olduğu bildirilerek Molla Halil'den Asador zimmi adına kan davası istendiğini şahitler huzurunda belirtmesi²⁸¹ ve yine İstanbul'da oturan Pir Boğos adlı şahsın Artin adlı bir zimmiyi vekil tutarak Kürkçü Boğos ve Murad adlı kişilerin huzurunda daha önceden 150 kuruş olarak alacağını tahsil eylediğini şahitler huzurunda ikrar etmesi²⁸² örnek olarak verilebilir.

Sicil kayıtlarına intikal etmiş olan dava kayıtlarına bakıldığında devletin o günün şartlarında içinde bulunduğu siyasî ve ekonomik problemlerine ve devletin

²⁷⁹ SŞS, 77, 1/1, Bk. 1/2, 1/3.

²⁸⁰ SŞS, 77, 4/8, Bk. 5/5.

²⁸¹ SŞS, 77, 4/3.

²⁸² SŞS, 77, 6/6.

duraklama dönemine girmiş olduğu bir atmosferde; halkın ticarî ve ekonomik hayatı canlı tuttuğunu görebilmekteyiz.

3.2. İsimler Ünvanlar ve Lakaplar

3.2.1. Müslüman Erkek İsim-Künyeleri

Sicilimizde Müslüman isimleri özellikle alım-satım, alacak-verecek, tereke kaydı, nüfus sayımı, yaralama ve adi suçlar, miras davası ve mal taksimi ve masraf defterleri gibi çok çeşitli belgelerde geçmektedir. Bu isimlerden en çok kullanılanlarını şu şekilde sıralayabiliriz.

Abbas bin Veli, Abdulkadir, Abdullah Efendi, Abdullah Halîfe, Abdullâtif Paşa, Ahmet bin Mehmed, Ahmet Paşa, Yasin bin Hüseyin, Ali Ağa, Ali Çavuş Oğlu Hayrullah, Ali Halil Paşa, Ali Köle Paşa, Ali Paşa Zâde, Ali Yazıcı Oğlu Hacı Mehmed, Bekir Ağa, Bekir bin Mehmed, Bekir Çavuş, Bektaşlı Ali Paşa, Burnaz Ağa, Burnaz Ağa Zâde, Seyyid Sâdullah Ağa, Cemil Efendi Zâde, Eylim Efendi, Cevdet Ağa, Cevr Oğlu Hacı Hüseyin, Coşlu Alemdâr, Coştâr Zâde Alemdâr, Çalap Verdi Zâde Hacı Ömer Ağa, Çaldır Bıçak Oğlu İbrahim, Darman Oğlu Hüseyin Paşa, Dede Ağanın Oğlu Seyyid Hasan Paşa, Dede Mehmed Oğlu Ali, Durdu Zâde Bekir Efendi, Durdu Zade Hacı Hasan Ağa, Durdu Zâde Hacı Mustafa Efendide, Ebu's-Suûd Zâde Seyyid Abdullah, Ebûbekir Halîfe, Emin Ağa, Emîn Rıza Ağa-Miralây, Ferhat Oğlu Mehmet Paşa, Feyzullah Paşa, Gülşen Ağa, Gürnaz Oğlu Mustafa Paşa, Halil Paşa, Halil Paşa İbni İbrahim Ağa, Hamîsin Paşa, Hasan Ağa, İbiş Paşa, İbrahim bin Yusuf, İbrahim Paşa, İhsan Oğlu Abdurrahman, İsâ Ağa, İzzet Beşir Mehmed, Mahmut Ağa, Mandi Oğlu Hüseyin Ağa, Mehmed Bâkır, Mehmed Kürt Hasan, Mehmed Oğlu Ahmed, Mehmet Sâit Beğ, Menla Ömer, Mevlâna Ahmet Efendi, Muhammed bin Abdullah, Murat Ağa Zâde Hacı Ali Efendi, Mûsa bin Molla Mustafa, Mustafa İbni Ali Efendi, Mustafa Ömer Paşa, Mustafa Paşa ibni Osman, Nebi Zâde Abdullah Efendi, Nekun Oğlu Nûman Ağa, Nûman Ağa, Osman Ağa, Osman Bin Halil Paşa, Ödek oğlu Mahmut Paşa bin Mehmet, Ömer Ağa bin Abdullah Ebubekir, Ömer Beğ Oğlu Hacı Ahmet Ağa, Ömer Beğ Zâde El-Hac Mehmed Ağa, Ömer Bin Molla Osman, Ömer ibni Bekir Ağa, Ömer Paşa Zâde, Ömer Paşa Zâde Bekir Beğ, Ömer Zâde Osman Ağa, Ösek Oğlunun Ğulâmı İbrâhim Paşa, Reis Oğlu Mâviş bin Mustafa Paşa, Rızvân Bey Oğlu Hasan Ağa, Ribatlı İbrahim bin Mehmed, Sadık Ağanın Ğulamı Ali, Sadıkların Ğulamı Mehmet, Salih

Kethudâ, Sefer bin Zâde Hâfız Ebûbekir Efendi, Süleyman Paşa bin Hasan, Şahit Hacı Serdar, Şehit Ömer Ağa, Şem'un Paşa bin Mehmet Paşa, Şemnûn Oğlu İbrahim Paşa, Şemsi Ağa İbrahim Paşa, Şükrullah Ağa, Tâhir Ağa Oğlu Hoca Mehmet, Tâhir Hacı Feraz Zâde, Tahma bin Ali, Tarabnacı Zâde Hacı Bekir Ağa, Timur Kayık Zâde Ömer Ağa, Timur Kayış Zâde Mehmet Efendi, Veli Bekir Paşa, Veli Paşa bin Yusuf, Yusuf bin İbrahim, Yusuf Bölük Paşa.²⁸³

3.2.2. Gayr-i Müslim Erkek İsimleri

Sicilimizde geçen gayr-i Müslim isimleri: Asador, Boğos, Serkiz, Artin, Bilpos²⁸⁴ Pir Boğos, Kürkçü Boğos,²⁸⁵ Celâbi Uci,²⁸⁶ Avanis Zimmî,²⁸⁷ Ander ve Sergiz²⁸⁸dir.

3.2.3. Müslüman Kadın İsimleri

Sicilimizde erkek isimlerine oranla az sayıda da olsa Müslüman kadın isimleri bulunmaktadır. Aişe Hatun, Mâli Hatun, Asiye, Emine Hanım, Esmâ, Fatıma Hatun, Hatice Hatun, Ayşe Hâtun, Mübîre bint-i Mehmed, Sâliha Hâtun, Şerîfe Hatun, Hatice binti Musa, Uzun Elif Hatun, Ülfet Hatun, Ümmi Gülsüm, Vesîle, Zehra, Züleyha Hatun vb. en çok geçen Müslüman kadın isimleridir.²⁸⁹

3.2.4. Gayr-i Müslim Kadın İsimleri

Sicilimizde gayr-i müslim kadın isimleri de bulunmaktadır: Gül Vârid Zimmî ve Matos Zimmî²⁹⁰ dir.

3.2.5. Lakaplar

Kişilere verilen lakaplar genellikle yapmış oldukları meslekler, oturdukları mahalle veya köy ismi, vücutlarında bulunan belirgin bir hastalık veya sakatlıklarla ilgilidir. Müftü Efendi Hazretleri, Hamurlu Oğlu Hasan Paşa, Kaya Oğlu Hüseyin

²⁸³ SŞS, 77, 1/4, 4/8, 9, 6/3, 4, 5, 7/3, 11/3, 4, 12/4, 13/1, 2, 14/2, 4, 5, 17/2, 3, 4, 20/1, 27/3, 29/1, 36/2, 36/4, 57/1, 58/2, 59/3, 68/1, 70/2, 3, 4, 6/6, 14/3, 40/3, 59/1, 61/4, 3/1, 5/4, 5, 18/2, 3, 24/1, 32/1, 33/1, 26/1, 30/1, 34/1, 37/1, 42/2, 48/1, 49/1, 50/1, 51/1, 55/1, 63/1, 4/3, 4/4, 4/6, 4/7, 5/2, 7/2, 14/6, 7, 18/4, 5, 23/3, 35/2, 3, 40/2, 43/2, 59/2, 59/5, 69/2, 70/6, 1/1, 2, 3, 12/1, 12/3, 12/5, 15/3, 21/1, 70/1, 5, 23/1, 27/1, 44/1, 45/1, 2, 54/1, 62/1, 66/3.

²⁸⁴ SŞS, 77, ¼.

²⁸⁵ SŞS, 77, 6/6.

²⁸⁶ SŞS, 77, 8/1.

²⁸⁷ SŞS, 77, 14/3.

²⁸⁸ SŞS, 77, 64/1.

²⁸⁹ SŞS, 77, ½, 3, 14/5, 15/3, 24/1, 12/1, 32/1, 58/1, 61/5, 70/3, 6.

²⁹⁰ SŞS, 77, 4/3, 6/6, 68/2.

Efendi, Vazıldanlı Molla Halil, Topal Nebî, Yazıcı Oğlu Hüseyin Paşa, Uzun Hasan Paşa, Arap Hacı Hasan Ağa, Arcukluoğlu Ramazan bin Osman, Aslan Oğlu Bekir, Bağvâncı Oğlu Abdullah, Bahtiyarlı Halil, Balcı Oğlu Osman Paşa, Bâli Oğlu Ömer Paşa, Bali oğlu Topal Mehmet bin Osman, Bardakçı Oğlu Osman Paşa, Basmacı Oğlu Ömer Ağa, Basmacı Zâde Ömer Ağa, Bayraktar Osman, Bayraktaroğlu Türkmen, Berber Oğlu Halil bin Osman Paşa, Bezli İbrâhim Çelebî, Boz Osman Paşa, Brestikli Benli Ali, Budak Zâde Yusuf Ağa, Bulgar Oğlu Ahmet, Bulgar Oğlu Ömer Paşa, Çıkrıkçı Usta İbrahim, Çıkrıkçı Zâde Hüseyin Ağa, Çiftçi Ali Oğlu Memiş Paşa, Çiftçi İbrâhim, Çolak Yektâ, Çolak Zâde Yusuf Ağa, Deli Ali Paşa, Demir Efendi, Demirci Mehmed bin Hamza Benli, Demirkapılı Mehmed Efendi, Eşki Zâde Yusuf Ağa, Eşkiyânın Oğlu İbrahim, Gavur Oğlu Ali Paşa. Guguş Mehmed Paşa, Hacı Abdullah bin Hamza, Hacı Abdullah ibni Molla Mehmed, Hacı Abdurrahman, Hacı Ahmet, Hacı Ali Ağa, Hacı Bayram Oğlu Yusuf Alemdar, Hacı Bekir Ağa, Hacı Bilal Arap, Hacı Boz, Hacı Cuma Zâde, Hacı Süleyman, Hacı Dâvut Oğlu Osman, Hacı Feyzullah Ağa, Hacı Hasan Ağa, Hacı Hasan Ağa Zâde Mustafa Ağa, Hacı Hasan Zâde Mustafa, Hacı Kamber, Hacı Kumran Oğlu Mahmûd, Hacı Kumru Oğlu İzzet, Hacı Mahmut Oğlu Molla Mehmed, Beşir bin Türkmen, Hacı Mehmed Ağa, Hacı Mehmet Bin Ali Yazıcı, Hacı Musa Oğlu Hacı Hafız, Hacı Mustafa, Hacı Mühürdar Ağa, Hacı Oğlu Alemdar, Hacı Osman Ağa, Hacı Osman Paşa, Hacı Ömer Ağa, Hacı Solak, Hacı Yusuf, Hacı Zülfî Oğlu Mustafa, Hafız Abdullah, Hafız Ağa, Hâfiz Zâde, Hafız Zâde Nûman Ağa, Hamurlu Oğlu Hasan Paşa, Hancı Zâde Ağa, Mumcu Seyyid Mustafa, Hazîneci Zâde Hacı Osman, Helvacı Molla, Hızgırlıklı Ahmet Paşa, Hızır Çavuş Paşa, Hızır Oğlu Hüseyin, İbik Ömer Paşa, İpek Ali Paşa, İpek Oğlu Ramazan, İpek Ömer Paşa, Kabakçı Mustafa bin Pîr Mahmut Bey, Kalfalı Oğlu Mehmet bin Ömer Ağa, Kanber bin Eflah, Kantar Oğlu Hacı Salih, Kara Baba Zâde Molla Mustafa, Kara Davud Zade Ali Efendi, Kara Kollukçu, Kara Mahmut Zâde Osman Ağa, Kara Mahmut Zâde Ömer Ağa, Kara Mahmut Zâde Seyyid Abdurrahman Ağa, Kara Mahmut Zâde Seyyid Hüseyin Ağa, Kara Veli'nin Oğlu Ca'fer, Kara Yusuf Zâde Seyyid Ömer Ağa, Karaman Oğlu Mehmet, Karamanlı Molla, Karasarlı Oğlu Osman, Kâtip Oğlu Hacı Ömer Ağa, Kâtip Oğlu Yusuf Ağa, Kâtip Zâde Yusuf, Kaya Oğlu Bekir, Kaya Oğlu Hüseyin Efendi, Kebapçı Zâde Abdullah Efendi, Kemer Zâde Seyyid Hüseyin Paşa, Kenan Zade Seyyid Molla İsmail, Kendir Oğlu Uzun Ağa, Kendir Zâde Molla İsmail, Kendir Zâde Molla Mehmet, Kendir Zâde Seyyid Molla Ömer, Keskin Zade Hacı

Hafız Efendi, Kılbaşıoğlu İsmail, Kirli Oğlu Velî, Koca Oğlu Seyyid, Kömüklü Uzun Ali, K r Ali Hasan, K r Hasan, K r Hüseyin bin Kürd, Kul Oğlu Hüseyin, Kul Oğlu Osman, Küçük Alemdar Z de Mustafa, Küçük Hüseyin Ağa Oğlu Hacı Abdullah, Küçük Hüseyin Paşa, Kürt Hüseyin, Kürt Mehmed Oğlu Hüseyin Paşa, Ma'r fun Oğlu Seyyid Ali, Mumcu Oğlu Molla Osman, Mumcu Z de Mustafa Ağa, Norşini Z de Ahmet Ağa, Norşini Z de İbiş Ağa, Norşini Z de Seyyid İbrahim Ağa, Saraç Ali Z de İbrahim, Sarık Ağa, Satılmış Oğlu Küçük Mehmed Paşa, Usta Ali Z de Molla Berber, Uzun Hasan Paşa, Uzun İbr him,  c nc n n Oğlu Ömer Paşa, Yarım Ömer Oğlu Hasan Paşa, Yazıcı Oğlu Hüseyin Paşa, Yedi Bel n n Oğlu Mustafa Ağa, Yedibel  Alemdar'ın oğlu Mustafa Ağa, Yeğinli Hasan Paşa, Yıldırım Oğlu Hüseyin bin Süleyman, Yıldırım Z de Seyyid Mehmed Ağa, Yolcu Oğlu Ahmet Paşa, Z im Ağa, Z im Alemdar Osman Ağa, Z im Mustafa Ağa, Zaza Oğlu Halim Paşa, Zem n Z de S dullah Ağa gibi sicilde geçen isim ve lakaplar örnek olarak verilebilir.²⁹¹

3.2.6. Ünvanlar

Sicilimizdeki  nvanlar da kişilerin daha çok yapmış oldukları meslek, iŐlerler veya sülale isimleri ile ilgilidir. Dizdar Yunus Efendi, Alay Beğ Hasan Ağa, Alemdar Ali, Alemdar Hacı Mehmet, Alemdar Mehmed Paşa, Alemdar Z de Ahmet Ağa, Alemdar Z de Muhammed Paşa, Aleybeği Oğlu Turan Halil, Seyyid Ömer Ağa, Emir Süleyman bin Yusuf Karabaş, Fahu'l Ulem  Hacı Mustafa Efend, Seyyid Molla bin Hacı Hasan, K tip Z de Yusuf, Kethud  Pir-i Mustafa Ağa, Kethud y  Emir Ramazan, Kethuda Mustafa, İmam İsm il Efendi, İmam Ali Efendi, İmam Hacı Mustafa Efendi, İmam İsm il Efendi, İmam K sım Efendi, İmam Mustafa Efendi, İmam Osman Efendi, İmam Seyyid Abdurrahman Efendi, İmam Seyyid Ahmet Efendi, imam Seyyid Eb bekir Efendi, İmam Seyyid Osman Efendi, V iz Z de Seyyid Osman, M ft  Efendi Hazretleri, Molla Abdullah bin Yusuf Efendi, Molla Bekir, Molla Hasan Yazıcı, Molla Mehmed, Molla Mehmed bin Kanber, Molla Veli Bin Hasan, Molla Yusuf bin  mer, Muhd r Kanber Paşa, Molla Muhammed Halife, M ft  Efendi Hazretleri, N ib Efendi İbrahim T bi, Serdar Ağa, Şeyh Nezir Oğlu  mer  avuŐ, V iz Z de Seyyid Molla Osman, Yüzbaşı Mehmet, gibi isimleri örnek olarak verebiliriz.²⁹² Bunlardan başka hürmet ifadesi olarak isimlerin başına veya sonuna efendi, bey, hacı, seyyid, paşa ağa gibi unvanlarda çok

²⁹¹ Bk. 3.2.1. Erkek İsimleri maddesi.

²⁹² Bk. 3.2.1. Erkek İsimleri maddesi.

fazla kullanılmıştır. Seyyid Hasan, Seyfi Ağa, Seyyid Abdurrahman Ağa, Seyyid Bekir bin Beşir, Seyyid Halil bin Mustafa, Seyyid Hasan, Seyyid İbrahim, Seyyid İsmail, Seyyid Molla bin Hacı Hasan, Seyyid Ömer, Seyyid Sıbğettullah Ağa, Seyyid Süleyman Cafer, Seyyid Mehmet Ağa, Ömer Beğ Zâde El-Hac Mehmed Ağa, Müftü Efendi gibi.²⁹³

3.3. Nüfus Yapısı

İncelediğimiz defterdeki tarih aralığındaki Divriği'nin nüfus durumunu ortaya çıkaracak elimizdeki bilgiler Divriği merkez mahallelerinde kalanları Beyan eden 5 adet nüfus sayımında defterlerinde bulunmaktadır.²⁹⁴ İncelediğimiz defterde çeşitli belgelerde adları zikredilen aile reislerinin ve bazı isimlerin başında bulunan lakaplardan köyden şehre bir nüfus hareketliliğinin olduğunu ve Divriği merkeze yerleştiği izlenimini vermektedir. Bunlardan Yeğinli Hasan Paşa,²⁹⁵ Decdekarlı Ali,²⁹⁶ Gömüklü Uzun Ali,²⁹⁷ Odurlu Kefere namı biri,²⁹⁸ Göresinli esir Zımmi,²⁹⁹, Vazıldanlı İbrahim,³⁰⁰ Ziniskili, Hamulu oğlu İbrahim Paşa,³⁰¹ gibi çevredeki köylerden gelip yerleşenlerle birlikte Gürünlüoğlu, Karamanlı Molla,³⁰² Arapgirli Kapucu Baş Hüseyn Ağa,³⁰³ gibi lakaplardan bazı diğer illerden gelenlerin olduğu örnek olarak gösterilebilir.

Ayrıca 1181 / 1767 tarihli medîne-i Divriği'nin 26 mahallesinde Kışlakçı Ekrât ve Kışlakçı Etrâk olanları beyan eden defterde bulunanlar da yazlık ve kışkıkçı olduklarından nüfus hareketliliğini önemli ölçüde etkilemişlerdir.³⁰⁴

Mahalleleri beyan eden bir tarihsiz belgede Divriği'de 33 mahallede toplamda 647 Kışlakçı Ekrât ve Etrâk'ın (Kürtler ve Türkler) hane reisleri olarak sayıldığı anlaşılmaktadır.³⁰⁵ Bu mahalleler arasında Celdek Sufî (243), Celdek Ulyâ (47),

²⁹³ Bk. 3.2.1. Erkek İsimleri maddesi.

²⁹⁴ SŞS, 77, 30/1, 48/1, 49/1, 50/1, 51/1.

²⁹⁵ SŞS, 77, 1/3.

²⁹⁶ SŞS, 77, 3/2.

²⁹⁷ SŞS, 77, 5/1.

²⁹⁸ SŞS, 77, 5/2.

²⁹⁹ SŞS, 77, 17/3.

³⁰⁰ SŞS, 77, 33/1.

³⁰¹ SŞS, 77, ½.

³⁰² SŞS, 77, 14/3.

³⁰³ SŞS, 77, 59/2.

³⁰⁴ SŞS, 77, 30/1.

³⁰⁵ SŞS, 77, 30/1.

İmam Oğlu (48), Koca Ağa (35), Gökçe (22) ve Hûravenk mahallelerinde (21) nüfusun yoğun olduğu yerlerdir.

Nüfus sayımları arasındaki farkların anlamı tam olarak anlaşılmasa da İmparatorluğun askeri alanda dışta Rusya ve İranla mücadelesi, içte de bazı eşkıyalık hadiselerinin vuku bulması toplumu köyden şehre, şehirden de köylere yönlendirmiş olabilir.

Çalışmaya konu olan defterimizde bulunan belge tarihleri hem karışık ve hem de uzun ve birbirinden kopuk tarihleri ihtiva ettiğinden dolayı nüfus hareketleri bakımından defter esas alınarak sıhhatli bir yorum yapmak zorlaşmaktadır.

4. İktisadî Yapı

4.1. Genel Ekonomik Durum ve Meslekler

Sicil defterimize baktığımızda o devirdeki meslekleri tereke kayıtlarında, mülk satışlarında, isimlerdeki unvan ve lakaplardan tespit etmekteyiz. Tutulan kayıtlarda ekmekçi, nalbant, tokmakçı, oyacı, balcı, basmacı, kendirci, yazıcı, katırcı, sulukçu, kebabçı, cübbeci, demirci, ocakçı, çıkrıkçı, davulcu,³⁰⁶ börekçi,³⁰⁷ menzilci,³⁰⁸ mumcu, tüfenkçi, kahveci, konakçı, casusçu,³⁰⁹ cerrah, sekban,³¹⁰ bardakçı, helvacı, hazineci gibi mesleklerin var olduğunu görmekteyiz. Bu meslekleri yapan esnaf grupları buldukları şehrin iktisadî hayatında önemli bir yere sahip olmuşlardır.

Esnaf kendi içinden yöneticiler de seçmekteydi. Bunların başında esnaf şeyhi olmak üzere âhibaba, nâkib, kethüdâ, yiğitbaşı vb. gibi bir takım görevliler bulunmaktaydı.³¹¹ Divriği de esnaf teşkilatının başında "şeyh-i seb'a" olarak adlandırılan esnaf şeyhi bulunmaktaydı.³¹²

³⁰⁶ SŞS, 77, 48/1, 51/1.

³⁰⁷ SŞS, 77,4/1.

³⁰⁸ SŞS, 77, 23/1, 24/1, 42/1, 44/1, 45/1, 54/1.

³⁰⁹ SŞS, 77, 44/1.

³¹⁰ SŞS, 77, 5/1.

³¹¹ Ömer Demirel, *II. Mahmud Döneminde Sivasta Esnaf teşkilatı Üretim Tüketim İlişkileri*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1989, s. 43-45.

³¹² Galip Eken, *"Fiziki, Sosyal ve İktisadi Açından Divriği (1775-1845)"* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1993, s. 103.

Ayrıca sicilimizde de bulunan 1191 /1777 tarihli bir belgede geçtiği gibi esnaf şeyhinin yanında esnafı temsilen "ehli sük hacılar"³¹³ diye adlandırılan kişilerin esnafın sorunlarıyla ilgilendikleri anlaşılmaktadır.

Divriği ve yöresinde tarım ve hayvancılık yapıldığını mülk satışı olarak tarla,³¹⁴ bağ ve bahçe,³¹⁵ yoncalık³¹⁶ ve bu nevi ticarete ait alacak-verecek ilişkilerinde görmekteyiz. Belgeler arasında hayvancılık ile ilgili konulardan celeb kelimesinin geçtiği görülmektedir. Celeb; “ mal ya da hayvanı satmak için getiren kişi” ve “bir yerden ithal edilen deve, at ve mal” anlamlarında kullanılmaktadır. Türkçede kasaplık hayvanları ve özellikle koyun sürülerini sevkedip kasaplara satan kimseler için de kullanılmıştır. Celeblerin sattığı kasaplık hayvanlara da “celeb malı” denilmiştir. Osmanlı belgelerinde celeb “hayvan tüccarı” anlamında da geçmektedir.³¹⁷ Celeb taifesine sicilimizde bir emr-i alişânda rastlamaktayız. Tarihsiz bir belgede " *konar-göçer*³¹⁸ *türkmen ve celeb taifelerine gerek hayvanları satın alınırken haksızlık yapılmaması gerek koyun keçileriyle uğradıkları ve konakladıkları yerlerde ziyade akçe alınarak bir nevi zulm edilmesine mani olunması*"³¹⁹ denilerek devlet memurları uyarılmıştır.

Vilayet masraf defterlerinde sık sık sefere çıkacak askerler için veya menzilci ve sair durumlar için levazımat istenmekteydi. Bu levazımatlar arasında şayir (arpa) ve dakik (un), kahve alım satımı, at ve beygir bakımı veya satımı, savaş malzemesi temini ve Sivas merkeze veya Divriği köylerine giden menzilcilere ödenen ücretler büyük bir yekün teşkil etmekteydi.³²⁰ Sivas bölgesinin ödemesi gereken bu tür iaşelerden Divriği'ye düşen miktarlar bölgenin tarım ve hayvancılık anlamındaki durumları hakkında da bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Burada vilayet masraf defterlerinden iki tanesini tablo olarak göstermekte fayda var.³²¹

³¹³ SŞS, 77, 11/1.

³¹⁴ SŞS, 77, 13/1.

³¹⁵ SŞS, 77, 12/5.

³¹⁶ SŞS, 77, 13/2.

³¹⁷ M. Sait Türkhan, "Celep", *DİA*, C:29, TDV Yay., Ankara 2004, s. 159-16.

³¹⁸ Konar-göçer, aslında reayadan sayılan ve göçebelerden farklı olarak kışlaklarında küçük çapta yaptıkları tarım/ziraattan dolayı bu isim kendilerine verilmiştir. Kuruluş devrinde de iskân unsuru olarak yeni fethedilen memleketlerin Türkleştirmelerinde kullanılmışlardır. Bk. Yusuf Halaçoğlu, *XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, TTK Basımevi, Ankara 1991, s. 100-105.

³¹⁹ SŞS, 77, 5/3.

³²⁰ SŞS, 77, 23/1, 27/1, 44/1, 45/1,2,54/1, 62/1, 66/1.

³²¹ Tablo: 6 ve 7, SŞS, 77, 23/1, 27/1.

Tablo 11. Vilayet Masraf Defteri (23/1)

SIRA	MUHTEVASI	MİKTARK URUŞ
1	Diyarbakır Vâlisi Ali Paşa hazretlerinin masrafı ve Feyzullah Paşa hazretlerinin masrafı ve Deli Paşanın ve Baş Ağanın ve Gülşen Mehmet Ağa'nın ve Hacı Ömer Ağa'nın ve Asitâniye giden Kethüdâların Pulharcı Tezkeresi	1529
2	Sivas Vâlisi hazretinin Deli Paşa Ağa'ya bâ-Tezkere	300
3	Mezbûr Deli Paşa'nın mâiyetinde olan Kukella Ağa'sına ve Etbâna bâ tezkere Dizdar Ağa'nın verdiği	80
4	Kapucu Paşa Ağa'nın zâyi ettiği bârgirin pahası Dizdar Ağa'nın tezkeresi	40
5	Kürt geldikte Zâim Alemdarın bârgirinin pahası bâ-tezkere.	30
6	Diyarbakır vâlisinin Hacı Osman Ağa'nın ve sâirlerinin verdikleri seksen üç kile şâir pahası	668
7	Sivas vâlisi hazretine verilen nal ve mih pahası, çukdârına ve tatarına hizmet verilen	332
8	Ehâli-i vilâyet ma'rifetleriyle Ekrât'a verilen ve Kapusuza ve sâir masrafa defter mücebince verilen	337
9	Be-hersene gidildikte harç dâhi ve masraf ve akça murâbahası Hacı Feyzullah'ın vilâyet temessükü mücebince verdiği	960
10	Diyarbakır vâlisine vilâyetten verilen bi'r-ra's Hacı Osman Paşa Ağa'nın âtî pahası	150
11	Vilâyetin kurâlarına tasallut eden Kapusuza ehâlî vilâyet ma'rifetiyle Hacı Osman Ağa'nın bâ-defter müfredât verdiği	800
12	Çalap Verdi Zâdenin Uski Oğlu Osman Ağaya yedirdiği şâir-arpa pahası	40
13	Bâ-emri âlî ve bâ-buyruldu şerîfi kazâya vârit olan bargir mubâya'asına verilecek	600
14	Bin yüz yetmiş dokuz senesine mahsûben kazâ-i mezbûr menzilcilerine verilen yüz kırk kuruş akçe murâbahasıdır	1140
15	Gülşen Ağaya Çolak Oğlunun eylediği masrafı	50
16	Menzilcilerin ziyâde verdikleri bargirlerin kirâsı	30
17	Bin yüz yetmiş dokuz senesine mahsûben uryâninin donluğu	20
18	Diyarbakır vâlisine tuğut zâhire getirip zâyi olan Kara Ali'nin merkep pahası	9
19	Paşa muşârun ileyhînin maîşetine tâyin olan Kapucubaşı Ağa'nın zâyi eylediği Cırcır Oğlunun bargiri pahası	30
20	Yüzbaşı Mehmet'in zâyî olan bargirinin pahası	10
21	Murat Ağa Zâde Ali Efendinî n ve Zâim Ağanın iki kıt'a tezkereleri	40
22	Mütesellim Ağaya Tahsildâriyye	130
23	Kadı Efendiye harc-ı imzâ için verilen	70
24	Kâtibiyye	22
25	10
26	12
27	Yalnız yedi bin dört yüz doksan sekiz kuruş	7498

Tablo 12. Vilayet Masraf Defteri (27/1)

SIRA	MUHTEVASI	MİKTARI KURUŞ
1	Devletlü Sivas vâlisi Paşa Efendimize zâhire pahası	1600
2	Bargir iştirâsından bâkî kalan akçe	535
3	Sivas Vâlisi Efendimizin Baş Ağasına verilen.	110
4	Sivas Vâlisi Efendimizin ikinci Ali Ağa'ya verilen, Çıkırcı Oğlu Hacı Ömer'den	5
5	Baş Ağa'ya verilen bir batman kahve. Hâfiz Oğlu Nûman Ağa vermiştir	16
6	Baş Ağanın onbaşısına verilen. Hâfi Zâde Nûman Ağa yediyle	8
7	Kapıcı Baş Ağa'nın boğaz masarrafâtı. On sekiz gün cümle reâyâların ma'rifetiyle	103
8	Kapıcı Baş Ağa'nın iki gün masarrafâtı. Kadı Efendini n mürâselesi ile	120
9	Bargir iştirâsına gelen Hacı Ali Çukdâr Ağaya hizmet. Çalap Verdi Zâde Memiş Ağa yediyle	16
10	Sivas Vâlisi Efendimizin Hazînedâr Ağanın konakcısına Kara Mahmut Zâde Kâtip Muhammed Ağa yediyle bir kile şâyir	6
11	Kapıcı Paşa Ağanın menzil kirâsına verilen	68
12	Ara Toplam	3468
13	Asitânede bekârların masrafları	230
14	Kara Kollukçu ve Venkli Hasan Paşa'ya Asitânede bekârların verdiği ücret	140
15	Sâlih ve Karakollukçu ve sâirlerine Dönekli Hasan Paşa Sivas'ta Ömer Beg oğlundan aldıkları harçlık	11
16	Sivas'a gidince Sâlih ve Kara Kollukçu ve Dönekli Hasan Paşa Sivasta Ömer Beg Oğlundan aldıkları harçlık.	19
17	Kara Kollukçu ve Venkli Hasan Paşa ve Sâlih Kul Oğlu Süleyman Ağa'dan verilen	15
18	Venkli Hasan Paşa ve Kara Kollukçu Ciğer Oğlu Velî Mehmet'ten aldıkları.	8
19	Kara Kollukçu ve Venkli Hasan Paşa ve Sarı Bekir Paşa Sâlih'in oğlundan aldıkları	11
20	Kara Kollukçu ve Venkli Hasan Paşa ve Sarı Bekir Paşa Sivas'ta harç ettikleri	18
21	Cümle reâyâların ma'rifetleriyle Tuğut Karyesine imdât	100
22	Dört yüz seksen kuruşun akçe murâbahası Mustafa Ağa'nın ve Kara Mahmut Zâde ve İpek Ali ve Seyfi Ağanın	4070
23	Kendir Oğlu Mehmet Ağa'nın Gülşen Ağaya verdiği kahve ve duhân. Ali Ağa yediyle	12
24	Kapıcı Baş Ağanın dört defâ Sivas'a gönderdiği sâiye verilen	20
25	Gere Kürt için ve Handan Oğlunun def'i için üç defâ sâiye verilen	11
26	Köylere iki haberci giden âdeme ücret	6
27	Paşa Hazretlerinin Tatârisine verilen. Seyfi Ağa yediyle	10
28	Sarı Bekir Paşa Sivas'ta Asitâneye gittikte verilen harçlı	25
29	İzzet ibni Hasan Paşa'ya verilen dutluk.	15
30	Sivas'a gittikte alınan ücret	20
31	Kadı Efendiye i'lâm ve harç İmzâ	55
32	Kâtibiyye	16
33	Hüdâmiyye	8
34	Ahdarat	7
35	Mütesellim Ağaya Tahsildâriyye	120
	Toplam	4532

Borç/alacak verecek ilişkisi de³²² Divriği ve yöresinde iktisadî hayatı canlı tutan unsurlardandır. Özellikle mahkemeye intikal eden mülk davası,³²³ gayr-i menkul ve hayvan satışları³²⁴, tereke kayıtları³²⁵, esnafın ve diğer vatandaşların kendi aralarında yapmış oldukları alış-veriş sonucunda oluşan borçlanmayı³²⁶ delil olarak kabul edebiliriz.³²⁷ Sicilimizde bir belgede Mustafa Ağa adlı şahsın Molla Mehmedin oğlu Hasan Paşa'dan ve kızlarından satın aldığı hisselerini Ali Paşa'ya 84 kuruşa satıp parasını almasını ve Molla Mehmet'in torunu dahi merhumun hayatında bir miktar yeri Mustafa Ağa'nın kardeşine vermesini ve o dahi payını iki şahit huzurunda kendisine hibe etmesini ve kendisinin de bu bağı 5032 kuruşa satıp; parasını aldığını bildirmesini gayr-i menkul bağ satışına örnek olarak verebiliriz.³²⁸ Bir başka örnek de, Emin Ağa adlı şahsın mahkeme huzurunda sınırları belli olan bağını ve beş adet dükkânını Saliha Hatun'a 400 kuruşa şahitler önünde satıp parasını teslim almasıdır.³²⁹

4.1.1. Narh

Fiyat takdir edilmesi ve sınırlandırılması anlamında fikhî bir terimdir. Kelimenin aslı Farsça nirh (kıymet, fiyat) olup halk ağzında nark şeklinde de kullanılmıştır. Arapçada piyasa râyicine si'r, bunun takdiri ve tahdidine tes'îr denir. Açık kamu yararı gereği, temel ihtiyaçları karşılayan mal ve hizmetlerin piyasa fiyatlarına doğrudan müdahale edilerek belirli sınırları aşmasının önlenmesi maksadıyla tavan fiyat belirlenmesine dar anlamda narh denmiştir.³³⁰

Osmanlılar'da günlük ve mevsimlik narhlar yanında savaş, abluka, kıtlık, tabii âfetler ve sikke tashihlerinden sonra yeni fiyat tesbitleri de yapılmıştır.³³¹

Sicilimizde 5 adet belgede çeşitli mallar için narh konması kararlaştırılmıştır. 1180 tarihli bir buyruhduda Divriği kasabasının fakir ve zayıfları ile önde gelenlerinin mahkemeye müracaat etmesi neticesinde kasabadaki ekmekçi esnafı zorla

³²² SŞS, 77, 6/6, 14/3, 40/3, 59/1, 61/4.

³²³ SŞS, 77, 1/1, 2, 3, 12/1, 12/3, 12/5, 15/3, 21/1, 70/1, 5.

³²⁴ SŞS, 77, 1/4, 4/8, 9, 6/3, 4, 5 7/3, 11/3, 4, 12/4, 13/1, 2, 14/2, 4, 5, 17/2, 3, 4, 20/1, 27/3, 29/1, 36/2, 36/4, 57/1, 58/2, 59/3, 61/5, 68/1, 70/2, 3, 4.

³²⁵ SŞS, 77, 3/1, 5/4, 5, 18/2, 3, 24/1, 32/1, 33/1.

³²⁶ SŞS, 77, 15/5, 42/2, 67/1.

³²⁷ Bk. 3.1.5. Alacak- Verecek İlişkileri.

³²⁸ SŞS, 77, 4/8.

³²⁹ SŞS, 77, 14/2.

³³⁰ Cengiz Kallek, "Narh", *DİA*, C: 32, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 390-391.

³³¹ Mübahat S. Kütükoğlu, "Narh", *DİA*, C: 32, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 390-391.

mahkemeye getirilerek 85 beş dirhemlik ekmeği 2 akçe karşılığında satmaları ve peynir, sabun, yağın da kanun ile tespit edilen değerleri dışında yüksek fiyattan verilmemeleri hususunda uyarılmışlardır.³³²

Bir başka belgede şehrin önde gelenlerinin (muhtemelen Divriği) isteği üzerine çarşıda pembeci (Pamuk) narhının 20 kuruş akçe olmasının ve fiyatın bunun üzerine çıkmaması kararlaştırılmış.³³³ Bir hüccette de Divriği kazasına gelen arpanın Han adlı mahalde satışının yasak olduğu kayıt altına alınmış.³³⁴

Bazende devlet çarşıda satılan gıda maddelerinin ve diğer lüzumlu maddelerin fiyatını belirlemede narh uygulamıştır.

Nân-ı Azîz 2 akçe, 80 dirhem.	Lahm kıyye 5 dirhem.
Yağ-ı Rugan kıyye 26 dirhem.	Asel 18 dirhem.
Asel Kıyye 20 dirhem.	Eritilmiş Asel 18 dirhem.
Sabun 1 akçe, 18 para.	Leblebi Kıyye 8 dirhem.
Mum Kıyye 10 dirhem.	Şem'u Rugan Kıyye 14 dirhem.
Üzüm Kıyye 5 akçe.	Bestil Kıyye 8 dirhem.
Peynir Okka 8 dirhem.	Tuz ve Yağ 8 dirhem.
Fındık Kıyye 8 dirhem.	Nâr 5 dirhem.
Pirinç 10 dirhem.	Hıntâ Kıyye 18 dirhem.
Bâdem Kıyye 24 dirhem. ³³⁵	

4.2. Mâli Görevliler

4.2.1. Hazinedar Ağa

Devlet hazinesini veya çeşitli depoları korumakla görevli memur olarak adlandırılan bu memuriyet³³⁶ sicilimizde "*Hazînedâr Ağa'ya verilen at pahası*,

³³² SŞS, 77, 4/1.

³³³ SŞS, 77, 11/2.

³³⁴ SŞS, 77, 11/3.

³³⁵ SŞS, 77, 68/4 ve 21/4.

³³⁶ Erdoğan Merçil, "Hazinedar", *DİA*, C: 17, TDV Yay., Ankara 1998, s. 141-143.

*Hazînedâr Ağa geldikte gerek setenciden ve gerek Hacı Osman Ağa'dan alınan şâir pahası. Ağalar ma'rifetiyle*³³⁷ şeklinde masraf defterlerinde geçmektedir.

4.2.2. Voyvoda

Voyvoda malî bir terim olarak, vergi gelirine sahip kimselerden aldığı yetkiyle kendi namına ya da bir başkası adına vekâleten vergi tahsil eden görevliler için kullanılmaktadır. Voyvodayı muhassıl ve mütesellimden ayıran temel farklardan biri onun tımar, zeâmet ve yüksek askerî zümreye ait haslar ile merkezî hazineye ait vergilerin ve vakıf gelirlerinin tahsilini de üstlenmesidir. Osmanlı İmparatorluğunda XVI. yüzyıldan itibaren yaygınlık kazanmaya başlayan Voyvodalık, aynı yüzyıl boyunca Osmanlı eyalet maliyesi içinde vergi gelirlerinin tahsilinde önemli bir kurum haline gelmiştir.³³⁸ İncelediğimiz defterimizde birçok ferman, emr-i alişân ve buyruhdular da giriş cümlelerinde herhangi bir isim belirtilmeden voyvodalıktan bahsedilmektedir. Orta Anadoluya musallat olan kapusuz eşkıyanın cezalandırılmasında kendilerine emir gelen devlet erkânı arasında ünvanları zikredilmektedir. "*Mefâhiru'l-Kudât-ı ve'l-hukkâm me'denu'l-fedâil-i ve'l-keâm eyâlet-i Sivas'ta vâki' kudât ve nüvvâb zîde fazluhum ve mefâhiru'l- emâsil-i ve'l- akrân ve voyvoda ve zâbitân ve Han Ağaları ve Derbent zâbitleri ve eyâleti merkûme kazâlarının harp ve darp'a kâdir süvârî ve piyâde ricâli zîde kadruhum tevkî-i refî'i humâyun vâsıl olacak*".³³⁹

4.2.3. Cizyedâr

Cizye, Osmanlı Devleti'nde XVI. yüzyıla kadar bu vergiyi ifade etmek üzere genellikle haraç kelimesi kullanılmış, daha sonra cizye veya cizye-i şer'î yaygınlaşmıştır. Ayrıca bazı belgelerde arazi haracından ayırt edilmek için cizye yerine "baş haracı" tabirine de rastlanır. Bu vergiyi toplayanlara önceleri harâcî veya haraccı denilirken, sonraları ise cizyedar denilmiştir.³⁴⁰ Sadrazam İbrahim Paşa devrinde halktan cizye vergisine ek olarak berat-ı ubudiyet ve caize adı altında zulmen vergiler tahsil edildiği bu hususun ehemmiyetle üzerinde durularak cizyedarların bu halden men edilmesi lüzumu bildirilmektedir. Ayrıca 1144-1145 / 1731-1732 yıllarında cizyedar olan Abdullah adlı şahıs ve emrindekilerin Sivas ve

³³⁷ SŞS, 77, 44/1.

³³⁸ Erol Özvar, "Voyvoda", *DİA*, C: 43, TDV Yay., Ankara 2013, s. 129-133.

³³⁹ SŞS, 77, 15/4, Ayr. Bkz. SŞS, 77, 27/2, 35/2, 40/1, 68/3, 69/4.

³⁴⁰ Halil İnalçık "Cizyedar", *DİA*, C: 8, TDV Yay., İstanbul 1993, s. 45-48.

civarındaki halktan zulmen akçe ve vergi istedikleri anlatılarak müfettiş olan Mehmet adlı şahsın bu kişileri kontrol ederek sonucunu Der-saadete bildirdiği³⁴¹ kayıttan, devlet görevlilerinin görevlerini kötüye kullandıklarını ve devletin de bu konuda titizlik gösterdiğini anlamaktayız.

4.3. Bazı Vergi Çeşitleri

Günümüzde vergi, devletin kamu giderlerini karşılamak üzere kişilerden cebren ve karşılıksız olarak topladığı ekonomik değeri ifade eder. Osmanlı iktisadî hayatının temelini de vergi sistemi oluşturmuştur.³⁴²

4.3.1. Avarız ve Nüzül

Kanunîlik ilkesini önemli ölçüde gerçekleştirmiş olması Osmanlı vergi sisteminin temel ayırıcı vasfı olarak kabul edilebilir. Olağanüstü bir vergi tipi olan Avarız sefer/savaş durumlarında devletin halktan nakit olarak topladığı bir vergi türüdür. Aynı dönemlerde halktan tahsil edilen "imdâd-ı seferiyye" vergisi bu payın miktarının düşmesine sebep olmuş ve ve daha sonra tanzimatla birlikte kaldırılmıştır.³⁴³ Nüzül ise savaşa giden askerin yiyecek ihtiyacını karşılamak üzere buğday ve arpa gibi hububattan alınan aynî vergiyi ifade eder. Bu da genellikle olağanüstü durumlarda cepheye giden ve cepheden geri dönen ordunun iâşesini temin etmek için belli menzillerde istenen buğday, un ve arpa gibi hububatın temin edilmesi arzusuyla ortaya çıkmıştır. Avarız gibi bu vergi türü de tanzimatla birlikte kaldırılmıştır.³⁴⁴ Bu vergilerin birçoğu ferman, berat ve kanunnâmelerle konulmuştur.³⁴⁵ Sicilimizde 18 Zilhicce 1144 (12 Haziran 1732) tarihli belgede "*hazîne-i âmiremde mahfûz olan mevkûfât defteri mücebince Divriği Sancağında vâkî kazâların yüz kırk dokuz ve iki sülüs avâriz hâneleri olup bin yüz kırk dört senesine mahsûp olmak üzere avârizları cem'i ve tahsîl olunmak lâzım gelmeğün*"³⁴⁶ denilerek görevlendirilen mübaşir marifetiyle kadılardan bu vergiyi halka eziyet etmeden ve hiç kimseyi de müdahale ettirmeden toplaması istenmektedir.

Nüzul akçesine seferlere destek için yapılan tekâlîfe "imdâdiyye-i seferiyye" de denilmiştir. Nüzül gibi bir kısım tekâlîf-i örfiyye başlangıçta bedeli hazineden

³⁴¹ ŞŞS, 77, 2/.

³⁴² M. Macit Kenanoğlu, "Vergi", *DİA*, C: 43, TDV Yay., İstanbul 2013, s. 43-58.

³⁴³ Halil Sahillioğlu "Avarız", *DİA*, C: 4, TDV Yay., İstanbul 1991, s. 108-109.

³⁴⁴ Ömer İşbilir "Nüzül", *DİA*, C: 33, TDV Yay., İstanbul 2007, s. 311-312.

³⁴⁵ ŞŞS, 77, 19/1, M. Macit Kenanoğlu, "Vergi", *DİA*, C:43, TDV Yay., İstanbul 2013, s.52-58.

³⁴⁶ ŞŞS, 77, 19/1, 19/2.

ödenerek halktan temin edilmekte iken daha sonra tekâlîf-i örfiyye olarak yerleşmiştir. Tekâlîf-i örfiyyenin zamanla ahali üzerine ağır bir yük yüklediği, yolsuzluk ve kuralsızlık neticesinde halkın ezildiği Osmanlı malî literatürüne de yansımıştır. Özellikle mahallî idarecilerin çeşitli adlarla halktan topladıkları gayri kanunî vergiler (tekâlîf-i şâkka) devletin her zaman önlemeye çalıştığı başlıca meseleyi oluşturmuştur.³⁴⁷

4.3.2. İmdâd-ı Seferiye ve İmdâd-ı Hazariye

Osmanlı Devleti'nde XVII. yüzyıl sonlarından itibaren görülen ve Tanzimat döneminde de kaldırılan bir vergi türüdür. Osmanlı devletinin savaş yıllarına has askere maddî destek vermek için koyduğu bir vergi türü denilebilir. Bu vergi çeşidini yanında, yaklaşık onun yarısı miktarında olup barış yıllarında yılda iki taksit olarak toplandığı için "İmdâd-ı hazariyye" adını alan yeni ve düzenli bir vergi türüne ilk defa 1718 yılında geçilmiş, böylece İmdâdiyye, savaş ve barış yıllarında birbirini tamamlayan iki kısım vergi türü olarak uygulanmıştır.³⁴⁸

İmdad-ı seferiye ve hazariye adlı vergiler Safer 1157 (Nisan 1744) Sultan I. Mahmud zamanında Sivas Eyaleti'ne bağlı Divriği ve Darende naiblerine gönderilmiş emr-i âlişânda, 1152 ve 1154 senelerinde adı geçen yerlerinahalisinden alınan verginin zaten fakir olan halkı ziyadesiyle perişan edip; yeni alınacak İmdad-ı seferiye ve hazariye adlı vergilerin bu durumu daha da kötü bir hale sevk edeceğinden dolayı buraların halkının başka yerlere göçmeleri melhuz olduğundan ve bura halkının adı geçen vergilerden muaf tutulması emrinde görmekteyiz.³⁴⁹

4.3.3. Mukata'a

Osmanlı maliyesinde vergi gelir birimini ifade eden bir terime mukata'a denir. Mukâta'a kelimesi başlangıçtan beri, mülkiyeti devlete veya vakıflara ait araziden ve arsalardan ifraz edilerek özel şahıslara veya kurumlara kiralanan parçalar için yapılan kira sözleşmesini ve ödenen kirayı ifade etmek üzere "mukâta'a-i zemîn" veya "mukâtaalı" gibi tabirlerde de kullanılmıştır. Ayrıca "vergiye tabi mükellef sahiplerinden üretimin oranına göre alınması gereken öşür, haraç vb. vergilerin sabit bir meblağ olarak belirlenmiş olması" anlamına da

³⁴⁷ SŞS, 77, 19/2, M. Macit Kenanoğlu, agm, s. 52-58.

³⁴⁸ Ahmet Tabakoğlu "İmdâdiyye", *DİA*, C: 22, TDV Yay., İstanbul 2000, s. 221-22.

³⁴⁹ SŞS, 77, 9/1,

geliyordu³⁵⁰ Defterde h.1167 (Aralık 1752) tarihli bir belgede " *sene tamâmına dek mahsûlâtı ve râcî olan rûsûmâtı cüz-î ve küllî her ne ahz ve kabz edip kânûn üzere zapt ve rapt etmek şartıyla mart iptidâsından şubat ğâyetine dek efendî mûmâ ileyhiye tevfiż olunmuştur ve taraflarımızdan zarâr-ı mutâlebesi olunmak üzere yedine iş bu temessük-i oşr-iğalâl ve sâir bâd-i havâsı için verilmiştir* bi-avnilâhi'l-melik-i vevahhâb-i rabbi'l-'ibâd" şeklindeki talimatla Şâkir el-Hac Ali Efendi mukata'a emri için görevlendirilmiştir.³⁵¹

4.3.4. Cizye

"Kâfi gelmek; karşılığını vermek" anlamında kullanılan cizye İslâm literatüründe teba'adan olan gayri Müslimlerin can ve mal güvenliğine kavuşturulmalarına karşılık ödedikleri vergi olarak adlandırılmıştır. Cizyenin "cizyetü'l-arz" (toprak vergisi) ve "harâcü'r-re's" (baş vergisi) terkiplerinde görüldüğü üzere haraç kelimesi gibi mutlak vergi mânasında kullanıldığı da olmuştur. Fakat ayrı ayrı kullanıldıkları zaman cizye tabiriyle baş vergisi, haraç ile de arazi vergisi anlaşılmaktadır.³⁵²

Sultan I.Mahmud (1730-1754) devrinde İstanbul'dan Sivas ve köylerinde bulunan kadılara müfettiş olarak Mehmet isimli şahıs cizyedâr olarak gönderilmiştir. Bu fermanda Osmanlı devleti hudutları içerisinde bulunan gayri Müslimlerden alınan cizye vergisinin su-i istimale uğramayıp; herkesten gücü oranında vergi talep edilmesi ve bunun haricinde ilave olarak kimseden fazla bir akçenin istenmemesi emredilmiştir. Yine bu belgede bir önceki Sadrazam İbrahim Paşa devrinde halktan cizye vergisine ek olarak beratı ubudiyet ve caize adı altında zulmen vergiler tahsil edildiği bu hususun ehemmiyetle üzerinde durularak cizyedarların bu halden men edilmesi lüzumu bildirilmiştir.³⁵³

4.3.5. Cebelü Bedeli

"Silâh, zırh" anlamına gelen Moğolca cebe kelimesinden Türkçe+lü ekiyle türetilen cebelü (cebeli) tımar sahiplerinin savaşa götürmekle yükümlü oldukları tam teçhizatlı, zırhlı asker demektir. Moğollar'da ve Osmanlılar'dan önceki Türk-İslâm devletlerinde cebe askerî bir terim olarak *cebepûş* şeklinde kullanılmıştır. Yaşları

³⁵⁰ Mehmet Genç, "Mukata'a", *DİA*, C: 31, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 129-132.

³⁵¹ *ŞŞS*, 77, 62/2

³⁵² Mehmet Erkal, "Cizye", *DİA*, C:8, TDV Yay., İstanbul 1993, s. 42-45.

³⁵³ *ŞŞS*, 77, 2/1.

küçük olan timar sahipleri sefere gidecek yaşa geldikleri vakit cebelü getirmekle mükellef tutulurdu. Sipahiler gelirleri oranında cebelü temin edemezlerse, kendilerinden “bedel-i cebelü” adı altında devlete vergi vermeleri istenirdi. Bu uygulama Osmanlı hazinesinin paraya olan ihtiyacı sebebiyle XVII. ve XVIII. asırlarda yaygınlaştırılmıştır. Tımar sisteminin zamanla önemini yitirmesinden dolayı bu askerî teşkilâtla birlikte ‘cebelü bedeli’ de kaldırılmıştır.³⁵⁴

Sicil kayıtlarında bulunan 22 Zi’l-hicce 1144 (16 Haziran 1732) tarihli bir berat belgesinde Sivas, Amasya, Diyarbakır, Divriği, Çorum ve Bozok (Yozgat) sancaklarında bulunan kadılar, bey ve çeribaşılara gönderilen berattır ki buralarda ve hassaten Tokat ile Sivas eyaletinde bulunan zeamet ve timar sahibi kişilerden istenen cebelü bedellerinin toplanıp, der-saadete irsal edilmesi ve bu hususta ziyade ihtimam gösterilip lakaytlığa mahal verilmemesi istenmiştir.³⁵⁵

4.3.6. İспенç

Sicilimizde gayri Müslimlerden alınan ve İспенç olarak adlandırılan bir vergi çeşidibulunmaktadır. İспенç, Osmanlılarda gayri müslimlerden alınan bir çeşit vergidir. En eski kayıt olarak I. Bayezid dönemine kadar (1389-1402) uzanan bu vergi XV. yüzyıla ait defterlerde “ispenc” ve “ispence” şeklinde kullanılmıştır. Hristiyan veya Yahudi, gayri müslim unsurlardan alınan ispence kullanılmaya başlaması itibariyle Rumeli’ye mahsus bir vergi türüdür; ancak daha sonra özellikle XVI. yüzyılda Doğu Anadolu’nun İslamlaşmasının ardından buradaki Hristiyan halka da uygulanmıştır. Orta ve Batı Anadolu’da ise ispenceye çok nadir olarak rastlanılmıştır.³⁵⁶ Sicilimizde bulunan bir vekâlette "Kuloğlu Hüseyin Ağa adlı şahsın mahkemeye gelerek Sivas’ta valilikyapan Feyzullah Paşa tarafından vekil kılınarak Divriği’de bulunan zimmilerin İспенç vergisini toplamak üzere vekil tayin kılınması"³⁵⁷ şeklinde geçmektedir.

4.3.7. Harçlar

Tekâlif kavramı içerisinde yer alan yükümlülüklerden biri de çeşitli muamelelerden alınan harçlardır. Bu harçlar arasında en bilineni mahkeme harcı olup ilk defa I. Bayezid zamanında uygulanmıştır. Tanzimat öncesinde “harc-ı i’lâm,

³⁵⁴ Feridun Emecan "Cebelü", *DİA*, C: 7, TDV Yay., İstanbul 1993, s. 188-189.

³⁵⁵ *ŞŞS*, 77, 47/1.

³⁵⁶ Halil İnalçık, "İspence", *DİA*, C:23, TDV Yay., İstanbul 2001, s.177.

³⁵⁷ *ŞŞS*, 77, 4/5.

mübâşiriyye, tahsildâriyye, kalemiyye³⁵⁸ gibi örfî vergiler yanında şer'î mahkemelerde kadıların verdikleri belgelerden değişik isimlerde alınan harçlar mevcuttu.³⁵⁹

Receb 1165 (Mayıs 1752) tarihli belgede yukarıda sayılan vergilerin halktan alınması hususunda adalete riayet edilmesi hatırlatılarak şu uyarı yapılmaktadır: Sivas Valisi ve Divriği kadısına İstanbul'dan gönderilen emirde Divriği'nin bölgesindeki Odur, Erşun ve Armutak köylerinde halktan gayri kanuni bir şekilde alınan vergilerin alınmaması ve bu hususta adalete riayet edilip; zulüm cihetine gidilmemesi; bu hususa uymayıp kendi başına buyruk olan zevatın da cezalandırılması için isimlerinin tescil edilip İstanbul'a bildirilmesi istenmektedir.³⁶⁰

5. Dinî Durum Müesseseler Ve Görevliler

5.1 Camiler

Kâbe'nin yeryüzündeki birer şubeleri olan camiler/mescidler tarih boyunca şehir, köy ve mahalle gibi yerleşim yerleri oluşturulurken hayatın tam merkezinde konumlandırılmıştır. Ecdadımız da fethettikleri yerlerde ilk iş olarak bir mescid/camii inşa etmişlerdir. Osmanlı döneminde camiler ve buldukları mahalleler cami ve mescidleri yaptıranların isimleriyle veya buldukları mahal ile anılmış ve isimlendirilmiştir.

İncelemiş olduğumuz sicilimizde Divriği de birçok caminin olduğuna şahit olmaktadır. İçlerinden en meşhuru tarihi bir eser niteliği taşıyan Divriği Ulu Camii'dir.

Bundan başka Gökçe Camii³⁶¹, Hamâmı Süflî Mescidi Şerîfi,³⁶² Sinaniye Mescid-i Şerifi,³⁶³ Uruncar Mescidi,³⁶⁴ Dizdar Ağa Mescidi,³⁶⁵ Züleyhâ Hâtun Mescidi,³⁶⁶ Çağlı Mescidi,³⁶⁷ Cami-i Şerif³⁶⁸ gibi cami isimleri bunlardan birkaç tanesidir.

³⁵⁸ SŞS, 77, 23/1, 27/1, 44/1, 45/1,2,54/1, 62/1, 66/1.

³⁵⁹ M. Macit Kenanoğlu, *agm*, s. 52-58.

³⁶⁰ SŞS, 77, 60/3.

³⁶¹ SŞS, 77, 29/1, 35/1, 36/4.

³⁶² SŞS, 77, 57/2.

³⁶³ SŞS, 77, 3/3.

³⁶⁴ SŞS, 77, 14/8.

³⁶⁵ SŞS, 77, 17/4.

³⁶⁶ SŞS, 77, 35/1.

³⁶⁷ SŞS, 77, 59/1.

Ayrıca cami ismi belirtmeksizin h.1181/m.1768 tarihli Divriği'nin vergi muafiyetine şahitlik yapan mahalle imamları sıralanırken birçok mescid/caminin mevcudiyetini görmekteyiz. "*mübâşir tâyin olunan el-Hâc İbrahim zîde kadruhû Divriği mahkemesine vurûdunda ehali-i kazâ bi-isrihim meclis-i şer'a ihdâr ve mutazammım menbağı cümleye i'lân olundukta cümlesi sem'an ve tâ'aten deyip Divriği mahallattan Câmi-i Kebîr Mahallesi sâkinlerinden İmam Osman Efendi ve Hacı Mustafa ve sâirleri ve Kemankeş Mahallesinde İmam Seyyid Ahmet Efendi ve İbrahim ve Hacı Mustafa ve sâirleri ve İmam Oğlu Mahallesinde imam Seyyid Ebûbekir Efendi ve Alemdar Hacı Mehmet ve sâirleri ve Sinâniye Mahallesi ehâlîlerinden İmam Hacı Mustafa Efendi ve diğer Mustafa ve sâirleri ve Şems-i Bezestan Mahallesinde İmam İsmâil Efendi ve İbrahim ve Seyyit Ömer ve sâirleri ve Bezestan Mahallesinde İmam Ali Efendi ve İbrahim ve Seyyid Ömer ve sâirleri ve Hamâm-ı Süflî Mahallesinde İmam Ömer Efendi ve Osman ve Ahmet ve sâirleri ve Hacı Osman Mahallesinde İmam Kâsım Efendi ve Ömer Paşa Zâde Mehmet Sâit Beğ ve diğer Ömer Paşa Zâde Bekir Beğ ve sâirleri ve Kul Oğlu Mahallesinde İmam Seyyid Osman Efendi ve Seyyid İsmail ve Hüseyin ve sâirleri ve Züleyhâ Hâtun Mahallesinde İmam Hacı Mustafa Efendi ve Ahmet Paşa ve Mustafa Ömer Paşa ve sâirleri ve Hurevenk Mahallesinde İmam Ali Efendi ve Hacı Mustafa ve Monla Ömer ve sâirleri Abuçimen Mahallesinde İmam Mustafa Efendi ve Hacı Ahmet ve Alemdar Ali ve sâirleri ve Hürevenk Mahallesinde İmam Ali ve sâirleri ve Gökçe Camî-i Şerif Mahallesinde İmam Seyyid Abdurrahman Efendi, Vâiz Zâde Seyyid Osman ve sâirleri.*"³⁶⁹ Metinde geçen mahalleler ve imam isimlerini düşündüğümüzde yaklaşık 15 adet cami/mescid'in varlığını düşünmek mümkündür.

5.2. Vakıflar

Vakıf, şer'i dilde bir Ayn'ın menfaatı ibadullaha ait olmak üzere aslı müebbeten hapsedmek şeklinde tarif edilmiştir.³⁷⁰ Maddi bir karşılık beklemezsizin ibadullaha yardım etmek gibi yüce bir düşüncenin mahsülü olan vakıf müessesesi Osmanlı da ictimai ve iktisadî açıdan da birçok etkiler bırakmıştır.³⁷¹

³⁶⁸ ŞŞS, 77, 18/4, 56-a1.

³⁶⁹ ŞŞS, 77, 10/1.

³⁷⁰ Nazif Öztürk, *Elmalı Muhammed Hamdi Yazır'ın Gözüyle Vakıflar*, TDV Yay., Ankara 1995, s. 49.

³⁷¹ Ziya Kazıcı, *Sosyal Açıdan Vakıflar*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1985, s. 54.

5.2.1. Vakf-ı Nukud ve Gayr-i Menkul Vakfi

İncelemiş olduğumuz sicilimizde de altı adet vakıfla ilgili belgeye rastlamaktayız. Bu belgelerden iki tanesini örnek olarak verebiliriz.³⁷² "*Medîne-i Divriği de Kul Oğlu Mahallesi sâkinlerinden sâhibü'l- hayrât ve râğibü'l-hasanât Hacı Osman bin el-Hac İsmail Ağa bağını, bahçesini, tarlasını, kütüklüğünü, değirmenini, demirci dükkanını hasbeten lillâh ve taleben li merzâtihî vakf*" eylediğini ve yine "*Divriği de vâkî Süleyman Paşa vakfında olmak üzere yevmî nîm akçe vazîfe ile câmi-i merkûmun nısfı hitâbete mutasarrıf olan Ebûbekir Halîfe veledisinin ismi mevcût ve cism-i nâ-mevcut ve hizmet-i lâzimesi muattal kalmakla erbâb-ı istihkakta ve ulemâdan iş bu rafî-i tevkî-i şân-ı hâkân-i diğer Ebûbekir Halîfe zîde salâhuhû ber vech ile mahall-i mustahak olmağın nısf-ı hitâbet merkûm mezkûr Ebûbekir Halîfenin terki hizmetinden mezkûr Ebûbekir Halîfeye tevcîh ve yedine berât-i şerîf-i âlişân verilmek bâbından*"³⁷³ demek suretiyle gayr-i menkul vakıf geleneğinin canlı bir şekilde sosyal hayatta varlığını sürdürdüğünü görmekteyiz.

Bir başka belge de o dönemlerde vakf-ı nukûd olarak adlandırılabilir şekilde vakfedilen gayr-i menkulun mahsulünden" Divriği'de vâkî Mehmed Ağa bin Mustafa nâm sâhibü'l-hayrât vakfiye-i ma'mûlün bihâsının Kamhu karyesi mahsulundan olmak üzere 56 kileden bir kile bir çerbik mahsûlünden ülemâdan ba'zılarına ve Hamâmı Süflî Mescîd-i şerîfnde İmam olanlara" şartlı olarak verildiğini, "vâkıfın rûhu ve devâm-ı ömür devletlim için duâya müdâvemet göstereler" cümlesiyle de vakfiyenin sürekli olarak dinî bir alanda kullanılmasına önderlik yapıldığına şahit olmaktayız.³⁷⁴

5.2.2. Mütevelliler

Vakıfların yönetimi vâkıfın vakfiyesinde belirtildiği şekliyle mütevelliler tarafından yapılmaktadır. Şehrin kadısının da vakıflar üzerinde denetim noktasında söz sahipliği söz konusuydu. Bu söz sahipliği, vakfın denetimini, gelir giderlerini kontrol etmek suretinde olabildiği gibi, mütevelliler vâkıfın şartlarını yerine getiremediğinde ve bir şikâyet konusu olduğunda dasöz konusuydu. Sicil defterinde şöyle bir konu dikkati çekmektedir. 25 Ra 1167 (19 Şubat 1954) tarihinde Mehmed Ağa bin Yusuf'un Divriği merkezde vakfettiği Kamhu Karyesinin mahsûlünün bir

³⁷² SŞS, 77, 8/1, 12/2, 14/8, 57/2, 58/1, 60/1.

³⁷³ SŞS, 77, 8/1, 12/2.

³⁷⁴ SŞS, 77, 60/1.

kısından istifade eden din adamlarından bazıları ile yine Divriğide bulunan Hamamı Suflâ Mescidinde İmam olan Ömer Efendi kendisine düşen hissesini alamayınca vakfın mütevellisi olan kişiyi mahkemeye şikâyet etmiştir. Konunun kadı tarafından incelenmesinden sonra, *mezkûr mescidin imamı Ömer Halife haklı görülerek kendisine berat verilmek*³⁷⁵ suretiyle olay çözülmüştür. Yine aynı mescidin vakfında Cemâziye'l-Evvel 1165 (Mart 1752) tarihli belgede günlük bir akçe ile mütevellilik yapan es-Seyyid Ahmet adlı şahsın vefatı üzerine bu vazife es-Seyyid Ömer adlı bir şahsa tevcihedilmiştir.³⁷⁶

Vakfiyelerde çoğu zaman vâkıfın birinci derecede yakınlarının müteveli olarak belirlendiğini bunun da genelde eşler olabileceğini gösteren kayıtlar mevcuttur. Kuloğlu Mahallesi sâkinlerinden Hacı Osman bin el-Hac İsmail Ağanın vefatından sonra vakfın mütevellisi olan eşi daha sonra kendi evladının müteveli olması şartını koymuştur. *Kufi Camii Şerifi Mahallesinde ve Hasan Bağı mevkiinde bulunan arsasını bütün müştemilatıyla; ayrıca yine Kebir Mahallesinde bulunan bir başka bağı ve bunlardan başka Anzahar ve Vartan köylerinde bulunan mülklerini de vakf eylediğini; bunlardan elde edilen gelirden her sene üç aylarda bal ve yağ alınarak; yemek yapılıp fakirlere ve tevhid okuyan kişilere bağışlanmasını; yine kendi vefatından sonra vakfın mütevellisi eşi daha sonra kendi evladı olduğunu şahitler huzurunda bildiririm.*³⁷⁷

Bir başkası çıkıp kendisini vakfın sahibi olarak iddia etmesin diye mütevelliler ellerinde tevliyet beratlarını bulundurmamak zorundaydılar. Divriği kazası ahalisinden olup Hatip Osman Efendi'nin vakfına, evladı olduğu hasebiyle burada 6 tane dükkân ve bir hana müteveli iken Seyyid Ebubekir adlı başka birinin elinde senedi olmadan kendisini müteveli ilan edip buraya sahip çıkıp vakfın asıl mütevellisine haksızlık yapması üzerine, verdiği zararının giderilmesi ve hakkının iade edilmesi istenerek, hak sahiplerinin veya mütevellilerin senet buldurma hususuna dikkatler çekilmiştir.³⁷⁸

Vakıf mallarına ve vâkıfların şartlarına azamî derecede özen gösterme hususunda bölge halkının çok hassas davrandığı anlaşılmaktadır. Divriği şehri sâkinlerinden olup buraya bağlı Üçpınar adlı köyün yarı mahsulü İbrahim adlı bir

³⁷⁵ SŞS, 77, 57/2.

³⁷⁶ SŞS, 77, 60/1.

³⁷⁷ SŞS, 77, 8/1.

³⁷⁸ SŞS, 77, 61/2.

zâtın çocuklarından Osman Ağa, Mustafa Paşa ve Emine Hatun'un vâkîf İbrahim'in birinci dereceden nesli olduklarının ve ikinci dereceden başka şahısların da bu mahsulden pay istemelerinin vakıf şartlarına aykırı olduğunun söylenmesi üzerine, köy sâkinleri arasında yapılan tahkikat neticesinde durumun böyle olduğunun sabit olması üzerine verilen berat buna güzel bir örnektir.³⁷⁹

5.2.3. Sicilde Bulunan Vakıf İsimleri

Sicilimizde bulunan üç belgede iki vakıf ismi geçmektedir: Süleyman Paşa Camii Vakfı³⁸⁰ ve Dizdar Ağa Mescidi Vakfı.³⁸¹

5.3. Din Görevlileri

5.3.1 Müftü

Osmanlılarda hanefî fikhî üzerine kendisine sorulan umumi ve hususi şer'î ve hukukî meselelere ait dinî hükümlere uyarak karar veren kişiye *müftî* adı verilmiştir.³⁸²

Divriği mahallelerinde kalanları Beyan eden tarihsiz nüfus sayımı belgelerinde ilmiye sınıfından olmak üzere şu isimlere rastlamaktayız: Müfti Efendi Hazretleri, Müfti-zâde Seyyid Mustafa Efendi, Müfti-zâde Seyyid Ömer Efendi, Müfti-zâde Seyyid Osman Efendi,³⁸³Müftü Seyyid Mustafa Efendi.³⁸⁴Vâizzâde Seyyid Osman³⁸⁵

5.3.2. İmam

Osmanlılarda imamlar, Müslüman topluma hizmet veren kadrolar arasında en geniş yeri teşkil eder ve hizmet sahaları itibariyle de çeşitlilik gösterirdi.³⁸⁶ Camilere imam tayini berat ile mümkündü. Aynı zamanda bir cami veyahut mescidin imamı, görevinden feragat edebilmektedirler.³⁸⁷

³⁷⁹ SŞS, 77, 58/1.

³⁸⁰ SŞS, 77, 12/2, 56/1-a.

³⁸¹ SŞS, 77, 17/4.

³⁸² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, age, s. 173.

³⁸³ SŞS,77, 48/1, 49/1.

³⁸⁴ SŞS,77, 58/1.

³⁸⁵ SŞS,77, 10/1.

³⁸⁶ Kemal Beydilli, "İmam", DİA, C: 22, TDV Yay., İstanbul 2000, s. 181-186.

³⁸⁷ Yücel Özkaya, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985, s. 230.

h.1181/m.1768 tarihli bir belgede Divriği'nin bazı mahallelerinde imamlık yapanların isimlerini görmekteyiz: Câmî-i Kebîr Mahallesinde İmam Osman Efendi, Kemankeş Mahallesinde İmam Seyyid Ahmet Efendi, İmam Oğlu Mahallesinde imam Seyyid Ebûbekir Efendi, Sinâniye Mahallesinde İmam Hacı Mustafa Efendi, Şems-i Bezirgan Mahallesinde İmam İsmâil Efendi, Bezestan Mahallesinde İmam Ali Efendi, Hamâm-ı Süflâ Mahallesinde İmam Ömer Efendi, Hacı Osman Mahallesinde İmam Kâsım Efendi, Kul Oğlu Mahallesinde İmam Seyyid Osman Efendi, Züleyhâ Hâtun Mahallesinde İmam Hacı Mustafa Efendi, Hurevenk Mahallesinde İmam Ali Efendi, Abuçimen Mahallesinde İmam Mustafa Efendi, Hürevenk Mahallesinde İmam Ali, Gökçe Camî-i Şerif Mahallesinde İmam Seyyid Abdurrahman Efendi³⁸⁸. Ayrıca h.1191 (m.1777) tarihli Moskof keferesi üzerine sefer için gönderilen suret-i hattı humayunda imam, vaiz ve hatiplerden bahsedilmektedir.³⁸⁹ h.1178 (m.1765) tarihli Hacı Halil Ağa vakfi konulu belgede de vakfedilen mülkten cami imamlarının tasarruf hakkı olduğu kayıt altına alınmıştır. Burada da Gökçe Câmî-i şerîfnde İmam olarak Çalapverdi-zâde Seyyid Abdurrahman bulunmaktadır.³⁹⁰ h.1191(m.1777) tarihli bir terekede Gökçe Camii imamı Seyyid Ömer İbni Süleyman,³⁹¹ Hamâmı Süflî Mescidi Şerîfnde İmam Ömer Halîfe,³⁹² tarihsiz bir mahalle nüfus sayımında Dilli Oğlu mahallesinde Seyyid Molla Abdussamed İmam olarak bulunmaktadır.³⁹³ Bunlardan başka vefat eden bir imamın yerine 1763 yılında medîne-i Divriği'de vâkî Mehmet Çavuşun binâ eylediği Câmî-i Şerîf'e es-Seyyid Ebû Bekir Halife imam olmuştur.³⁹⁴

5.3.3. Müezzin-Kayyım

Osmanlı Devleti'nde din hizmetlerinin yürütülmesinde önemli bir yer edinen müezzinler sivil ve askerî kesimlerde hizmet vermek üzere özel ve resmî kimlikleriyle geniş bir kitle oluştururlar. Osmanlı şehir örgütlenmesi içinde, önemli görevler üstlenen mahalle imamının yardımcısı müezzinlerdi. Müezzinler padişah beratı ile göreve başladıklarından Osmanlı devlet sisteminde şahsî vergi

³⁸⁸ SŞS, 77, 10/1.

³⁸⁹ SŞS, 77, 28/1.

³⁹⁰ SŞS, 77, 35/1.

³⁹¹ SŞS, 77, 36/4.

³⁹² SŞS, 77, 57/2.

³⁹³ SŞS, 77, 51/1.

³⁹⁴ SŞS, 77, 20/3.

yükümlülüğünden muaf olan gruplar (askerî) içinde sayılır ve görevlerinin sona ermesiyle yeniden sivil statüsüne dönerlerdi.³⁹⁵

h.1182/m.1768 tarihli bir belgeden anlaşıldığına göre Divriği’de Sinaniye Mescid-i Şerifinde ilk önce Abdullah Halîfe daha sonra daMolla Muhammed Halîfe müezzin olarak görev yapmıştır.³⁹⁶

6. Toplumsal Olaylar

6.1. Sicilde Geçen Toplumsal Olaylar

6.1.1. Müsadere

Müsâdere usulü, Osmanlı Devleti’nin ilk devirlerinde yalnız devlet malını zimmetine geçirenlerle, isyancılar hakkında uygulanan bir ceza türü iken zamanla merkezî yönetime siyasî ve iktisadî menfaat sağlamak amacıyla başvurulan bir vasıta haline almıştır. Devletin kuruluşundan XV. yüzyılın ikinci yarısına kadar devam eden bir buçuk asırlık süreçte keyfî müsâderelere pek rastlanmamışsa da Fâtih Sultan Mehmed döneminden (1451-1481) itibaren Tanzimat Fermanı’nın ilânına kadar çeşitli şekillerde uygulanmıştır.³⁹⁷ Sicilimizde Sivas ve Divriği bölgesindeki isyancılar olarak adlandırılabilen ve her defasında devlete karşı huzursuzluk çıkaran Kapusuz ve Rişvan aşiretleri İskender-zide kadruh, Sivas valisi Feyzullah Paşa ve Malatya Valisi Hacı Ramazan hazretlerinin gayretleriyle devlete ve halka karşı işlenen suç kapsamında Rakka’ya sürülerek malları müsâdere usulü ile cezalandırılmışlardır.³⁹⁸

6.1.2. Müttegallibe Zulmü ve Eşkîyalık Vakalar

Bozuk siyasî ve iktisadî şartların hüküm sürdüğü yerlerde oldukça sık rastlanan durumlardan birisi de tarih boyunca zor kullanılarak kamunun mallarına el koyma, hayatlarını yok etme, ahaliye veya devlete madden ve mânen zarar verme ve bu işi özel bir örgüt haline getirme durumu olarak tarif edilebilir. Genel olarak soygun yapıp halkın malına ve canına zarar veren, etrafı haraca kesen gruplar için İslâm tarihinde “yol kesen” anlamında harrâbe veya kuttâu’t-tarîk tabirleri de kullanılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde ise şakî ve bunun çoğulu olarak

³⁹⁵ Mustafa Sabri Küçükaşçı, "Müezzin", *DİA*, C: 31, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 491-496.

³⁹⁶ *ŞŞS*, 77, 3/3.

³⁹⁷ Tuncay Öğün, "Müsâdere", *DİA*, C: 32, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 67-68.

³⁹⁸ *ŞŞS*, 77, 10/1, 10/2, 15/4, 16/1.

eşkîya denmiştir. Ayrıca Levendât, başıboş levendât, celâlî, eşîrrâ, harâmî, haramzâde, türedi, haydut (hayduk), uğru kelimeleri de eşkîya'nın karşılığı olarak kullanılmıştır.³⁹⁹

Sivas ve Divriği bölgesinde Kapusuz eşkıyası ve Rişvan aşiretinin halkı huzursuzluğa sevk ettiği incelediğimiz defterde de görülmektedir. Mesela; Sivas valisi Ruşen Mehmed Paşa'nın Divriği kadısına göndermiş olduğu bir emirde eşkıyanın Dîvân-ı Rûma ihdarı hususunda dikkatli olunmaya davet edilmekte ve bu hususta uyanık olunması istenmektedir.⁴⁰⁰ Yine Sivas bölgesindeki eşkıyanın yakalanması için Sivas valisi Abdullah'a emr-i alîşân gönderilmiştir.⁴⁰¹

Anadolu ve Rumeli'nin merkezden uzak bölgelerinde zaman zaman idare yerel güçlerin (mütegalibe) elinde kalmış ve Anadolu'da eşkıyanın sebep olduğu huzursuzluklar ortadan kaldırılamadığından merkezî otoritenin buralardaki zafiyeti devam etmiştir. 1767 tarihli iki belgede Sivas ve Divriği bölgesindeki eşkıya üzere alınması gereken tedbirler bulunmaktadır.⁴⁰² Bu bölgedeki eşkıyanın def edilmesinde halkın devlete yardımcı olduğunun görülmesi sonucunda bölge halkı vergiden muaf tutulmuş; şayet tekrar bu havalide eşkıya zuhur ederse bunlara hiçbir şekilde yardım edilmeyip karşı konulacağına dair ahalinin önde gelenleri Divriği mahkemesine gelerek beyanda bulunmuşlar ve aksi takdirde devlete beş bin kuruş vergi vermekle beraber, bu meblağın iki katının kendilerinden tahsil edilip bundan başka bir de şer'i cezaya da müstahak olacakları bildirilmiştir. Bu uygulamalarda imparatorluğun iç düzenin sağlanması hususunda ne kadar kararlı olduğu görülmektedir.⁴⁰³

Yine 1768 tarihli bir belgede Çukadar Osman Beyin Rişvân Aşîretinden Kelerli ihtiyârî Mehmed Can'ı tutuklaması istenmiştir.⁴⁰⁴ h.1182/M 1768 tarihli bir başka belgede de Rakka Valisi veziri Mehmet Paşa'nın Malatya ve havalisinin eşkıyadan temizlenerek sulh ve sükuna kavuşturulduğunu teftiş edip bu hali müşahade etmesinden sonra Divriği ve civarı bölge ahalisinin meclisi şer'a çağırılarak düzeni bozmak isteyenlere karşı asla fırsat vermeyecekleri hususunda kendilerinden söz alınması, şayet bunu yapmazlarsa 2005 kuruş devlete vergi vermek

³⁹⁹ Mücteba İlgürel, "Eşkîya", *DİA*, C: 11, TDV Yay., İstanbul 1995, s. 466-469.

⁴⁰⁰ SŞS, 77, 60/2.

⁴⁰¹ SŞS, 77, 65/1.

⁴⁰² SŞS, 77, 7/1, 69/1.

⁴⁰³ SŞS, 77, 10/1,

⁴⁰⁴ SŞS, 77, 15/2

zorunda kalacakları söylenmiş ve bu husus hazine i âmire baş muhasebe defterlerine kayd edilerek tescillenmiştir.⁴⁰⁵

6.1.3. Re'âyâ/ Fukaranın Gözetilmesi

İslâm dünyasında yönetici konumundaki askerî tabaka ile ulemânın dışındaki vergi mükellefine tabi halkı ifade eden bir terim ikeni tarihin akışı içerisinde reâyâ kavramı, toplumun yönetici ve üst sınıflarını oluşturan kalem ve kılıç ehlinin dışında vergiye tâbi esnaf ve çiftçileri ifade eden bir kavram haline gelmiştir. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde özellikle XIX. yüzyılda haraç ödeyen gayri müslim tebaa için de kullanılmıştır. Reâyâ, mîrî araziye belirtilen sınırlarla tasarrufunda bulundurmuş, bir bakıma bu arazi onun mülkü gibi olmuştur.⁴⁰⁶ Aynı zamanda hür/özgür insan konumunda olan reâyâ devlete karşı bir vecibesi olan vergisini ödemiş, belirli bir yapı/grubun değil direkt olarak devletin gözetimi altında yaşamıştır.⁴⁰⁷

Sicilimizde birçok belgede özellikle vergi toplanması hususunda reâyâyâ eziyet/zulm edilmemesi istenmiştir. Bir kaç örnek verecek olursak, Divriği sancağı ve kazalarında bulunan kadırlara 149 ve 2 sülüs avarız vergisi hanelerinde h.1144/m.1732 senesine mahsus olmak üzere alınacak vergi hakkında halktan ancak istenen miktarda akçe tahsil edilip ziyadesinin alınmaması istenmiştir.⁴⁰⁸ 28 Şevval 1143 (6 Mayıs 1731) tarihli belgede Osmanlı devletinde Şam, Halep, Diyarbakır, Mardin, Adana, Malatya, Ayıntab ve Tokat taraflarında bulunan vali, muhassıl, kayyım gibi devlet ricali ve vilayet önde gelenlerine gönderilen emr-i alîşânda buralarda Osmanlı devleti tebasından malî cihetten zayıf ve kudretsiz kişilere yapılan tohum ve ziraî malzemelerin verilmeyip halka bir nevi zulmedildiği bu durumun önlenmesi ve bu hususta gerekli tedbirlerin alınması; halktan gücünün üzerinde vergi alınmaması, bu durumdan reâyânın rencide edilmemesi talep edilmiştir.⁴⁰⁹ Yine Osmanlı devletinde bulunan Şam, Halep, Diyarbakır, Mardin, Ayntab (Antep) Adana, Malatya, Çankırı'da vali, muhassıl vb. devlet adamları ve önde gelenlerine gönderilen 16 Safer 1144 (20 Ağustos 1731) tarihli başka bir belgede de buralarda bulunan mukataa ve tımar sahiplerinin halka verilmesi gereken tohum vs. yardımı

⁴⁰⁵ SŞS, 77, 10/2,

⁴⁰⁶ Mehmet Öz, "Reâyâ", *DİA*, C: 34, TDV Yay., 2007 İstanbul, s. 490-493.

⁴⁰⁷ Gül Akyılmaz, Osmanlı Devletinde Re'âyâ Kavramı ve Devlet Re'âyâ İlişkileri, Osmanlı Yay. C: 4, Ankara 1999, s. 40-54.

⁴⁰⁸ SŞS, 77, 19/1.

⁴⁰⁹ SŞS, 77, 46/1.

yapmadıkları; buna mukabil halkın murabaha yoluyla ezildiği, bu duruma bir an önce son verilip adaletin sağlanması hususuna riayet edilmesi istenmiştir.⁴¹⁰

Zaman zaman eşkıya tarafından da reâyâ yağmalanmış ve hatta öldürülmeye bile cüret edilmiştir. Sivas Valisi, Divriği kadısı, mütesellimi ve önde gelenlerine gönderilen emr-i alîşânda halkın mallarını yağma edip, buna ilaveten bir de halkı katletmeye cüret gösteren eşkıyanın şiddetle tedip edilip yakalanması ve halktan aldıkları emvale de el konulmasını tembih edilmiştir.⁴¹¹

Sivas valisi ve Divriği kadısına İstanbul'dan gönderilen emr-i alîşânda Divriği'nin Odur, Erşun ve Armutak köylerinde halktan gayr-i kanunî bir şekilde alınan vergilerin alınmaması ve bu hususta adalete riayet edilip; zulüm cihetine gidilmemesi; bu hususu nazar-ı dikkate almayıp; kendi başına buyruk olan zevatın da cezalandırılması için isimlerinin tescil edilip İstanbul'a bildirilmesi istenerek devletin reâyâsını her türlü baskı ve eziyetten koruma hususunda ne kadar kararlı olduğu anlaşılmaktadır.⁴¹²

6.2. Münferit Olaylar

Sicilimiz genellikle umumu ilgilendiren belgeleri ihtiva etsede belli aralıklarla münferid olaylar da önemine binaen kayıt altına alınmıştır.

6.2.1. Şüf'a/ Ön Alım Hakkı

Sözlükte “ilâve etme ve birleştirme” anlamlarına gelen şüf'a fıkıh terimi olarak, satım veya bu hükümdeki bir akidle alınmış taşınmaz veya taşınmaz hükmündeki özel mülkiyete konu bir malı müşteriye mal olduğu bedelle cebren alıp mülkiyetini elde etme hakkını ifade eder. Şüf'a hakkına konu olan mal meşfû veya şüf'a, şüf'a hakkı sahibine şefî, malı/ mülkü satan kişiye bâyî', şüf'a hakkının ortaya çıkmasına neden olan gayr-i menkule meşfû'un bih, malı satın alan kişiye müşteri/ meşfû'un-aleyh denir.⁴¹³

Sicil defterimizin son belgesinde şüf'a ile ilgili şöyle bir konu geçmektedir. İmamoğlu Mahallesi sâkinlerinden Hacı Şeyh Efendinî n mahkemede adı geçen mahalle de Habeşin oğlu denen bir zatın tarlasının şuf'adarı olduğunu, ancak bunun

⁴¹⁰SSS, 77, 52/1.

⁴¹¹SSS, 77, 60/2

⁴¹²SSS, 77, 60/3.

⁴¹³ İbrahim Kafi Dönmez, "Şüf'a", *DİA*, C: 39, TDV Yay., İstanbul 2010, s. 248-252.

gözetilmeyip tarlanın başka bir şahsa satıldığını şahitler huzurunda bildirmiş ve bu vilâyette bulunmaz isem tarafımdan Nâib Seyyid İsmail Efendi Şuf'âsını tutmaga vekildir diyerek kayıt altına aldırılmıştır.⁴¹⁴

6.2.2. Tabiat Olayları İle İlgili Kayıtlar

Sicil kayıtlarında nadirattan da olsa tabiat olayları ile ilgili birtakım gözlemlerin de mahkeme kayıtlarına tescil ettirildiğini görmekteyiz. h.1187/m.1773 senesi Cemaziye'l-evvel ayının 22. Perşembe gecesi gökyüzünde şimşeğe benzer bir ateş görülmüş ve bu mahkeme tarafından kayıt altına alınmıştır.⁴¹⁵ Aynı şekilde aynı senenin Rabiü'l-âhirin 17. Pazartesi günü; fırtınalı birrüzgârın estiği ve bu hayra yorulduktan sonra da akabinde şimşek çaktığının belirtilmesi ve bunun kayda geçirilmesi o dönemde meydana gelmiş coğrafik olayların tespiti bakımından dikkate değer bir kayıttır.⁴¹⁶

6.3. Ceza Hukuku İle İlgili Davalar

Defterimizde kavga, darp, yaralama, cürüm, hırsızlık, ırza tasallut gibi cezayı gerektiren birçok belge bulunmaktadır.⁴¹⁷

6.3.1. Darp/ Yaralama

Sicilimizde bulunan darp/yaralama ile ilgili hadiseler hem Müslümanların kendi aralarında ve hemde müslim-gayr-i müslim arasında yaşanmış ve adaletin sağlanabilmesi için mahkemeye intikal ettirilmiştir. Birkaç örnek verelim: *Bâlî Oğlu Mehmed huzûr-ı şer'de Kömüklü Uzun Ali mahdarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip târîh-i kitaptan on üç sene mukaddem benim başıma taş ile darp edip eseri cerâttan nâş-i kulağım işitmez oldu. Şer'an kulaklarımın diyetini talep ederim* ifadelerinde Asador zimmînin Molla Halil isimli bir kişiden borcunu istemesi neticesinde hem zimmî ve hem de hanımı darp edilmiş ve konu mahkemeye intikal etmiştir.⁴¹⁸ Bu yukarıdaki görülen davanın sonucunda ise *Gömüklü köyünden Uzun Ali adlı kişi "zimmînin kulağının diyeti olmak üzere dört tarla iki keçi ve yüz kuruş nukut akçe"*⁴¹⁹ diyet ödemek suretiyle cezalandırılmıştır. Başka bir belgede ise

⁴¹⁴ ŞŞS, 77, 72/2.

⁴¹⁵ ŞŞS, 77, 56/1-b.

⁴¹⁶ ŞŞS, 77, 68/1.

⁴¹⁷ ŞŞS, 77, 4/3, 4/4, 4/6, 4/7, 5/2, 7/2, 14/6,7, 18/4,5, 23/3, 35/2,3, 40/2, 43/2, 59/2, 59/5, 69/2, 70/6.

⁴¹⁸ ŞŞS, 77, 4/7, 4/3,4/4.

⁴¹⁹ ŞŞS, 77, 5/1.

"Vazıldanlı Molla Halil huzûr-ı şer'de Hızgırlıklı Ahmet Paşa'nın Odurlu bir kefereyi darp eylediğine"⁴²⁰ şahitlik yaparak gayr-i Müslim birisi de olsa adalet duygusuyla gayr-i Müslim vatandaşın yanında yer alarak hakkın teminini sağlamıştır.

6.3.2. Cinayet ve Cinayet Şüphesi

Sicil defterinde cinayetle bağlantılı dört adet belge bulunmaktadır. Bunlardan ilki kahve önünde Beyaz saplı bıçak ile boğazından darp edildikten sonra vefat eden Hüseyin adlı kimsenin varisi ve kardeşinin mahkemeye gelerek dava edip cinayet hadisesini şahitlerle açıklığa kavuşturmayı talep etmesiyle ilgilidir.⁴²¹ Bu olaya ahali de şahitlik yaparak cinayet hadisesi açıklığa kavuşturulmuş ve davalıların da isteği olacak şekilde konu kayıt altına alınmıştır. Diğer bir dava ise Fatıma adlı kadının ölen kocası Kürt Hüseyin'in Bekir adlı şahıs tarafından başına odun vurulduğu ve bu darptan 20 gün sonra öldüğü şeklindeki cinayet iddiasıdır. Kadın, vekil tuttuğu kişi vasıtasıyla mahkemeye şikâyetle bulunduysa da yapılan tahkikatta her ne kadar darp hadisesi doğru olsa da Kürt Hüseyin'in bundan sonra düzeliş başka bir hastalıktan öldüğünün görgü şahitleriyle ispat edilmesinden sonra dava düşmüştür.⁴²² Bir başka cinayet davası da Hasan adlı şahsın Cafer adlı bir kişiyi sol göğsünden kurşunla yaralayıp öldürmesini mahkemede ikrar edip diyetini/kan bedelini şahitler huzurunda ödemeyi kabul etmesi olayıdır.⁴²³

6.3.3. Hırsızlık ve Müzevvirlik

İnsanlık tarihi kadar uzun bir geçmişi olan hırsızlık suçunun ilk dönem toplumlarında nasıl karşılandığı ve cezalandırıldığı hakkında sağlam bilgiler bulunmama ile birlikte, son dönemlerde kamu düzenini ihlâl eden bir suç sayılarak cezalandırılması cihetine gidildiği söylenebilir. Buna karşın hırsızlık bütün toplumlarda suç olarak görülmüş, fakat hangi tür eylemin hırsızlık sayılacağı ve ne tür bir müeyyide ile cezalandırılacağı hususu toplumlara ve dönemlere göre değişiklik göstermiştir. İslâm fihhinde hırsızlığın cezası son derece ağır olmakla birlikte, suçun oluşması ve cezanın uygulanması çok ağır şartlara bağlanmıştır. Şartlardan birinin bulunmaması veya şüpheli olması durumunda had cezasının

⁴²⁰ SŞS, 77, 5/2.

⁴²¹ SŞS, 77, 7/2.

⁴²² SŞS, 77, 18/4,5.

⁴²³ SŞS, 77, 18/6.

düşmesi ilkesi benimsenmiş, bunlara ilâveten toplumda kişileri hırsızlık suçuna götüren amillerin de en aza indirilmesi yönünde bir dizi önlemler uygulanmıştır.⁴²⁴

Mahkemeye intikal eden bir davada hem hırsız olarak bir kişinin tutuklanmasını ve hem de bu kişinin ahâli-i karye tarafından hem hain ve hem de kendisinden emin olunmayan ve muzırru'n-nâs olarakmarufbir müzeviolduğunu görmekteyiz. Divriği-Pütge Köyü sâkinlerinden Musa Paşa oğlu Mehmet'in mahkeme huzurunda aynı köyün Sipahisi Mehmet Bey ve Serdar Hüseyin ile Çıkrıkçızade Hüseyin Ağa karşısında hırsız ilan edilmiş ve ceza olarak ıslah-ı nefis gayesiyle kal'a-bend⁴²⁵ yapılmıştır.⁴²⁶

6.3.4. Gasp

Başkasına ait bir malı veya hakkı zor kullanarak alma mânasında fıkıh terimi olarak adlandırılan gasp/hak ihlali hususunda sicilimizde kayıtlar bulunmaktadır.⁴²⁷

Sivas valisi ve Sivas kadısına yazılmış emr-i alîşânda Divriği kazasına bağlı Venk köyünden Hasan adlı bir kişinin el-Hac Osman oğlu denen başka bir kişinin h.1160/m.1747 senesinde malını, eşyasını ve mülkünü cebren zapt eyleyip; 200 baş koyun, beş baş öküz ve 70 kile buğdayını zulmen almasına mebni adı geçen el-Hac Osman oğlu adlı şahsın yakalanarak Sivas'a getirilip burada cezasının verilmesi ve bu gibi hadisatın bir daha tekerrür etmemesi hakkında gayret edilmesiyle ilgili tembihat bulunmaktadır.⁴²⁸ Hemen ardından gelen belgede de Hasan'a bu hususta zulmeden el Hac Osman Ağa adlı şahsın derdest edilerek Divriği'den Sivas'a gönderilmesi ve bu şahıs hakkında gerekli olan cezanın verilmesi istenmiş, fakat hangi cezanın uygulanacağından bahsedilmemiştir.⁴²⁹ Gasp olayları şahıslar arasında olduğu gibi vakıf mallarını gasp noktasında da yaşanmaktadır. Hatip Osman Efendi

⁴²⁴ Ali Bardakoğlu, "Hırsızlık" *DİA*, C:17, TDV Yay., İstanbul 1998, s. 384-396.

⁴²⁵ Kalebend, Arapça kal'a ve Farsça bend kelimelerinden oluşan kal'a-bend sözlükte "kaleye bağlanmış, kalede hapsedilmiş kimse" anlamına gelir. Terim olarak suçluların kale surları içinde ikamete tâbi tutulup hisardan dışarıya çıkmalarına izin verilmemesi şeklinde uygulanan bir cezayı ifade eder. Osmanlı Devleti'nde adam öldürme, yaralama, hırsızlık gibi cürümlerin ceza uygulamaları ehl-i örf'e havale edildiğinden bunların karşılığında farklı cezalandırma şekillerine başvurulabiliyordu. Kalebendlik cezası siyasî suçlar dışında teşhir, para cezası, küreğe koyma, hapis, sürgün gibi ta'zîr cezalarından biriydi. Bu ceza türü XVII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren belirgin şekilde uygulanmaya başlandı ve XVIII. yüzyılda yaygınlaşmıştır. Ömer İşbilir, "Kalebend", *DİA*, C: Ek-2, TDV Yay., İstanbul 2016, s. 5-7

⁴²⁶ ŞŞS, 77, 4/2.

⁴²⁷ Mehmet Akif Aydın, "Gasp", *DİA*, C: 13, TDV Yay., İstanbul 1996, s. 387-392.

⁴²⁸ ŞŞS, 77, 43/1.

⁴²⁹ ŞŞS, 77, 43/2.

vakfına ait altı adet dükkân ve bir hanı hal-i hazırda mütevellî ve nazırı var iken bir başka şahsın vakıf malını hile ile gasp etmeye çalıştığı da görülmektedir.⁴³⁰

6.3.5. Diyet Talebi

Arapçada “ödemek, vermek” anlamındaki vedy kökünden türeyen diyet, İslâm hukukunda bir şahsın haksız olarak kasden öldürülmesi, sakat bırakılması veya yaralanması halinde ceza ve kan bedeli olarak ödenen mal veya parayı ifade eder.⁴³¹

Sicilimizde diyet konusuyla bağlantılı olarak yedi adet belge bulunmaktadır.⁴³² Decdekârlı Ali adlı şahıs tarafından, Mehmet Paşa vekâleten dava edilerek kardeşi hakkında diyet talep etmiş İbrahim ve Ali adlı kimseler tarafından bu şahsın önceden seksen kuruş akçe ile tediye edildiğinin Beyanedilmesi üzerine diyet talebi mahkemece reddedilmiştir.⁴³³ Mehmet Paşa adlı şahıs kardeşi vasıtasıyla mahkemeye müracaat ederek Gömüklü Uzun Ali'den kulağının diyetini istemesine mebni diyet olarak 4 tarla 2 keçi ve 100 kuruşa sulh olmuşlardır.⁴³⁴

Şahıslar arasında meydana gelen ve bir diyet ödenmesi gereken durumlarda tarafların kendi aralarında sulh yoluna gittiği de görülmektedir. Arapgir'in Çit köyü sâkinlerinden Çolak Ahmet mahkemeye müracaat ederek dava konusundan iki ay önce kendisine herhangi bir kasıt olmadan atılan taşın neticesinde iki dişinin kırıldığını ve bundan dolayı da kendisini yaralayan şahıstan kırılan iki dişinin karşılığında gerekli diyeti aldığını ve bundan başka da herhangi bir hakkının olmadığını şahitlerin Beyanıyla tescil ettirdiğini görüyoruz.⁴³⁵

Diyet talepleri uzuv yaralanmaları veya kayıplarda olduğu gibi cinayet/ölüm vakalarında da karşımıza çıkmaktadır. Aşağıdaki iki örnek bu konuyla ilgilidir. Kendiroğlu Uzun Ağa adlı şahıs, Ali Paşa ve vefat etmiş olan kardeşi Mehmet Paşa adlı iki kişidaha önce beni dövüp yaraladılar. Ben de Ali Paşa'yı yüzünden ve Mehmet Paşa'yı da kolundan yaraladım. Fakat bunun üzerine muhakeme olmaksızın benden zorla 360 kuruş ve fazladan 140 kuruş diyet aldılar demesine binaen, hayır zorla almadılar diyeti bizzat kendisi bağışlamıştır; denmesi üzerine Kendiroğlu Uzun Ağa adlı şahıs bunu tekzip edip, istemeyerek baskı altında verdim demesi şahitler

⁴³⁰ ŞŞS, 77, 61/2.

⁴³¹ Ali Bardakoğlu, "Diyet", *DİA*, C: 9, TDV Yay., İstanbul 1994, s. 473-479.

⁴³² ŞŞS, 77, 3/2, 5/1, 10/3, 14/1, 15/1, 18/6, 68/5.

⁴³³ ŞŞS, 77, 3/2.

⁴³⁴ ŞŞS, 77, 5/1.

⁴³⁵ ŞŞS, 77, 68/5.

önünde mahkemece zapt edilmiştir.⁴³⁶ Hasan adlı şahıs Cafer adlı bir kişiyi sol göğsünden kurşunla yaralayıp öldürdüğünü mahkemede ikrar edip maktûlün yakınlarına diyet ödemeyi şahitler huzurunda kabul etmiştir.⁴³⁷

7. Ahlakî Davalar

Ahlâk Arapça'da "seciye, tabiat, huy" gibi mânalara gelen hulk veya huluk kelimesinin çoğuludur. İnsanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan mânevî nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya konan iradeli davranışlar bütünü olarak adlandırılan ahlak ile ilgili sicilimizde bazı davalara rastlamaktayız.⁴³⁸ İslam hukukunda cezası açık olarak belirtilen suçlardan birisi olan zina hakkında defterimizde belge bulunmamaktadır.⁴³⁹ Bunun aksine sicilimizde bazı taciz ve namusa musallat olma hadiseleri gerçekleşmiş ve mahkemeye intikal etmiştir.

Gümüşoğlu Mahallesi sâkinlerinden Mehmet adlı şahıs Bulur Ulya Mahallesi sâkinlerinden Ali Paşa'nın kızı Delileyi taciz etmesini,⁴⁴⁰ ve Divriği şehrinin önde gelenlerinin şeriat mahkemesine gelip Çaldırbıçakoğlu İbrahim adlı şahsın şarap içerek ahalinin namusuna musallat olduğunu Beyanla adı geçen şahsın kaçtığını, şayet yakalanırsa cezasının verilmesi gerektiğinin karara bağlandığını örnek olarak verebiliriz.⁴⁴¹ Ayrıca başka belgede de tecavüze yeltenme olarak değerlendirilebilecek bir hadise gerçekleşmiştir. Pingenli Kılbaçoğlu İsmail zevcesine, Şeyh'in Oğlu Emir Ömer isimli şahsın 'fi'l-i şeni' kasdî söz attığını ve zevcesinin de kaçıp elinden kurtulduğunu Beyan etmesi üzerine olay İbrahim isimli bir şahsın şahitliğine kesinlik kazandığından Kılbaçoğlu İsmail Efendi zanlıya şer'i ceza verilmesini talep etmiştir.⁴⁴² Belge yarım olduğu için olayın sonucu hakkında kesin yorum yapılamamaktadır. Sarkıntılık olarak da ifade edilen bu hadise karşısında Osmanlı hukuku da bazı yaptırımlar koymuştur. Sicilimizde İsmail Efendi tarafından sarkıntılık yapan kişiye verilmesini talep ettiği şer'i cezanın aşağıda anlatılan tazir cezası olma ihtimali bulunmaktadır.

⁴³⁶ ŞŞS, 77, 10/3.

⁴³⁷ ŞŞS, 77, 18/6

⁴³⁸ Mustafa Çağrı, "Aklâk", *DİA*, C: 2, TDV Yay., İstanbul 1989, s. 1-9.

⁴³⁹ Nur Suresi, 24/2. "Zina eden kadın ve zina eden erkekten her birine yüz sopa vurun; Allah'a ve ahret gününe inanıyorsanız, Allah'ın dininde onlara acıyacağınız tutmasın. Mü'minlerden bir grup da onlara uygulanan cezaya şahitlik etsinler"

⁴⁴⁰ ŞŞS, 77, 4/6.

⁴⁴¹ ŞŞS, 77, 11/1.

⁴⁴² ŞŞS, 77, 14/6.

Fatih Devri Kanun-ı Padişâhi I. Fasıl zina suçu ile ilgili müeyyideleri düzenlemiştir. Birinci maddeye göre; evli olanın zinasında fâil gani (1000 akçeye gücü yeten bir zengin) ise cezası 300 akçe, orta halli biri (600 akçeye gücü yeten) 200 akçe, fakir, (400 akçeye gücü yeten) ise 100, çok fakir ise 50, daha da fakir ise 40 akçe olmak üzere ceza öngörülmüştür. Kanunnamenin yedinci maddesine göre ise zinaya teşebbüs durumu, gerçekleşmiş zina suçu ile aynı yaptırıma bağlanmıştır.⁴⁴³ Yavuz Sultan Selim kanunu'nun birinci maddesine göre zina suçu bakımından "siyaset olunmaduğı takdirce" ifadesi bulunmaktadır. Bu durumda şer'i ceza yerine tazir cezası verilmesi uygun görülmüştür. Fail evli ise maddî durumuna göre 400, 200, 100, 50, 40 bekâr ise 300, 50, 40 akçe, köle veya cariye ise belirtilen miktarın yarısı oranında ceza verilmesi hükme bağlanmıştır. Kanunda ayrıca sarkıntılık veya tasaddi suçu eylemlerini yapanlara tazir cezası olarak ağaç başına bir akçe, cariyeye sarkıntılık edenden de iki ağaca bir akçe alınır denilmiştir.⁴⁴⁴

⁴⁴³ Mustafa Avcı, *Osmanlı Hukukunda Suçlar ve Cezalar*, Gökkuşbu Yay., İstanbul 2004, s. 175-202.

⁴⁴⁴ Mustafa Avcı, *age*, s. 202.

IV. BÖLÜM

BELGE ÖZETLERİ

Belge 1/1. Merhum Mehmet Ağa'nın kızdan olma torunu Hatice'nin babasının mirasını talep edip eşi Halil ve Mehmet adlı şahısları şahit ederek Ömer Ağa'yı vekil tutması ve bu duruma Mehmet Ağa'nın merhum oğlu İsmail'in eşi Zeynep'in itiraz ederek mahkemeye müracaat edip tacir Abdullah adlı şahsı vekil kılması üzerine Abdullah'ın Zeynep Hatun adına Mehmet Ağa'nın bağ, çayır ve ev eşyalarını istemesi üzerine Hacı Abdullah'ın Mehmet Ağa'nın vefatından sonra Zeynep Hatun'un merhum İsmail'den babasının hissesini aldığı lakin Mehmet Ağa'nın diğer bir borcundan dolayı kendisine zimmet ettiği bağ ve çayırını istediği hakkında ilamdır.

Belge 1/2. Hacı Hasan Ağa'nın iki kız varisi Züleyha ve Fatıma hatunların iki şahid-i sadıkla şeriat mahkemesine baş vurup kendilerine birer vekil de tayin kılarak haklarını talep etmeleri üzerine 500 kuruş ve bir kuyumcu dükkânının Züleyha Hatun'a beş yüz kuruş ve bir bakkal dükkânının diğer varise verilmesi hakkında ilamdır.

Belge 1/3. Fatıma Hatun tarafından iki şahit ile Yeğimli Hasan Paşa adlı bir şahsa vekâlet verip şeriat mahkemesinde Şükrullah Ağa ve Mehmet Ağa huzurunda söz alarak Hacı Hasan Ağa hayatında malını Fatıma Hatuna verdi ve bunun üzerine Fatıma Hatun ona yedi 700 kuruş verdi demesi hakkında hüccettir.

Belge 1/4. Merhum Burnaz Ağa adlı şahsın posta göndererek borç senedi ile 70 kuruş alacağını daha önce adı geçen kişiden satın aldığı bağını, üç tane kumaş, bir gümüş kemer ve hunç vererek teslim eylediğini ve bu şekilde diğer varislerin de borcunun kapandığını bildirir hüccettir.

Belge 1/5. Molla Bekir'in evine mahkeme tarafından vekil gönderilerek henüz sakalı çıkmamış genç oğlu Ali'nin hastalığı sual edildiğinde İbrahim ve Yusuf adlı şahıslar tarafından gelir getiren mülklerin değiştirilip ziyan verildiğinden bu ölümcül hastalığa yakalandım; bunun hesabı adı geçen kişilerden sorulsun demesi üzerine yazılan hüccettir.

Belge 2/1. Sultan I. Mahmud (1730-1754) devrinde Der-saadetten (İstanbul) Sivas ve köylerinde bulunan kadılara müfettiş olarak gönderilen Mehmet isimli şahsa yapılan tembihatı haiz bir vesikadır. Bu fermanda Osmanlı devleti hudutları içerisinde bulunan gayri Müslimlerden alınan cizye vergisinin su-i istimale uğramayıp; herkesten kudretine göre vergi talep edilmesi ve bunun haricinde ilave olarak kimseden fazla bir akçenin dahi istenmemesi emredilmektedir. Yine bu belgede bir önceki sadrazam İbrahim Paşa devrinde halktan cizye vergisine ek olarak berat-ı ubudiyet ve caize adı altında zulmen vergiler tahsil edildiği bu hususun ehemmiyetle üzerinde durularak cizyedarların bu halden men edilmesi lüzumu bildirilmektedir. Ayrıca 1144 ve 1145 hicri yıllarında cizyedar olan Abdullah adlı şahıs ve emrindekilerin Sivas ve civarındaki halktan zulmen akçe ve vergi istedikleri anlatılarak müfettiş olan Mehmet adlı şahsın bu kişileri kontrol ederek ahvali Der-saadete bildirmesi hakkında fermandır.

Belge 3/1. Aslen Divriği sâkinlerinden olup vefat eden Ahmet bin Mehmet'in varislerinin mahkemeye müracaat ederek ve Kemankeş mahallesinde Abbas bin Veli adlı kişi huzurunda konuşarak hudutlarının kendileri tarafından belirtildiği tarlayı mutasarrıf olduklarını ve on kuruşa aldıklarını bildirir hüccettir.

Belge 3/2. Decdekarlı Ali adlı şahıs tarafından Mehmet Paşa vekâleten dava ederek kardeşi hakkında diyet talep etmesi ve ona cevaben İbrahim ve Ali adlı kimseler tarafından bu şahıs önceden seksen kuruş akçe ile tediye edilmişti Beyanında bulunmaları üzerine reddedilmesine dair hüccettir.

Belge 3/3. Divriği'de bulunan Sinaniye Mescidine gündelik yarım akçe ile müezzin kılınan Abdullah Halife adlı şahsın kendi isteği üzerine kardeşi Muhammed halifeye adı geçen yerin müezzinlik vazifeyesi verilmesi ve bu işe kimsenin mani olmaması hakkında berattır.

Belge 3/4. Divriği kazasının önceki serdarının azli üzerine Nuşirevanzade Mahmut Ağa'nın onun yerine tayin olunduğunu Mevlana Ahmet Efendi'ye tebliğ eden buyruludur.

Belge 4/1. 1180 senesinde zilhicce ayında Divriği kasabasının fakir ve zayıfları ile önde gelen kişileri mahkemeye müracaat etmesi ve kasabadaki ekmekçi esnafının da zorla mahkemeye getirilerek 85 beş dirhemlik ekmeği 2 akçe

karşılığında satılması ve peynir, sabun, yağın da kanun ile tespit edilen değerleri dışında satılmaması hakkında buyruludur.

Belge 4/2. Pütge köyü sâkinlerinden Musa Paşa oğlu Mehmet'in mahkeme huzurunda aynı köyün Sipahisi Mehmet Bey ve Serdar Hüseyin ile Çıkrıkçızade Hüseyin Ağa karşısında hırsız ilan edilip ceza olarak islah-ı nefis gayesiyle kalabend yapılması hakkında buyruludur.

Belge 4/3. Asador adlı zımmi tarafından vekil tayin olunan Guguş Paşa adlı kimsenin mahkemeye gelerek Asador adına konuşup kendisinin Molla Halil adlı şahsa bir miktar borcu olduğu lakin bunu verecek kudrette olmadığı halde Molla Halil tarafından kendisinin ve bilhassa eşinin dövülerek sakat kaldığı ve karısının halen de hasta olarak yatmakta olduğu bildirilerek Molla Halil'den Asador zimmi adına kan davası istendiğini şahitler huzurunda belirtir ilamdır.

Belge 4/4. Bali oğlu Topal Mehmet bin Osman adlı kişi tarafından Kömüklü Uzun Ali adlı kimse hakkın da mahkemede kulağının (yaralanması) davasının görüşülmesi üzere iki şahidi sadık ile Guguş Mehmet adlı şahsın tayin kılındığı hakkında hüccettir.

Belge 4/5. Kuloğlu Hüseyin Ağa adlı şahsın mahkemeye gelerek Sivas'ta hamilik yapan Feyzullah Paşa tarafından vekil kılınarak Divriği'de bulunan zimmilerin ispenç vergisine vekil tayin kılınması hakkında vekâlettir.

Belge 4/6. Bulur Mahallesi sâkinlerinden Ali Paşa adlı bir şahsın mahkemeye gelerek Gümüšoğlu Mahallesi sâkinlerinden Mehmet adlı şahsın kızının başındaki örtüsünü alıp ona tacizde bulunduğu iddiası üzerine Mehmet'in cevabında kızında suç vardı demesinin tescili hakkında hüccettir.

Belge 4/7. Balioğlu Mehmet adlı şahsın mahkemeye gelerek Kömüklü Uzun Ali adlı şahıstan davacı olduğu; bu şahsın 13 sene önce başına taşla vurarak kendisini sağır ettiğini bildirmesi üzerine ahaliden ve halkın önde gelenlerinden kişilerin de bu hadiseyi tashih ve tasdik etmeleri üzerine Balioğlu Mehmet'in yaralanmadan dolayı sağır kaldığının tespit edilmesi ve ayrıca şahitlerin şهادetlerinden bir menfaat elde etme maksadı gütmeyeceği anlaşılması üzerine verilen ilamdır.

Belge 4/8. Mustafa Ağa adlı şahsın İpek Ali adlı kişi huzurunda Molla Mehmet'in oğlu Hasan Paşa'dan ve kızlarından satın aldığı hisseleri Ali Paşa'ya 84 kuruşa satıp parasını aldım demesi ve Molla Mehmet'in torunu dahi merhumun

hayatında bir miktar yeri kardeşime vermesi ve o dahi payını iki şahidi sadık huzurunda kendisine hibe etmesi ve kendisinin de bu bağı 5032 kuruşa satıp; parasını aldığıını bildirir hüccettir.

Belge 4/9. Dede Mehmet oğlu Ali adlı şahsın yaralı kısırağını İbrahim Ahmet oğlunun evine bırakması ve Ali'nin, Hüseyin adlı kardeşinin kısırağı bana verdi demesi üzerine iki şahit ile adı geçen iddiacının davasından meni hakkında ilamdır.

Belge 5/1. Mehmet Paşa adlı şahsın kardeşi vasıtasıyla mahkemeye müracaat ederek Gömüklü Uzun Ali'den kulağının diyetini istemesine mebni 4 tarla 2 keçi ve 100 kuruşa sulh olunmaları ve her iki tarafın bundan razı olduğunu şahitler huzurunda belirtir hüccettir.

Belge 5/2. Molla adlı şahsın mahkemede Ahmet Paşa'nın Odurlu kefere namılı birini darp eylemesi üzerine şehadeti ve bu darba bir diğer şahsın da şahit olması üzerine verilen hüccettir.

Belge 5/3. Anadolu'nun orta yerinden Diyarbekir'e varıncaya kadar olan yerlerde bulunan devlet görevlilerine konar-göçer Türkmen ve Celeb taifelerine gerek hayvanları satın alınırken haksızlık yapılmaması gerek koyun keçileriyle uğradıkları ve konakladıkları yerlerde ziyade akçe alınarak bir nevi zulüm edilmesine mani olunması hakkında verilen emr-i âlişândır.

Belge 5/4. Burnaz Ağa Mahallesi sâkinlerinden Bezli İbrahim adlı şahsın eşi Hatice'nin vekili olan Katipzâde Yusuf mahkemede konuşarak Hatice'nin kızı Ayşe'nin mirasını ve mehrini istemesini bildirir hüccettir.

Belge 5/5. Bezlinin eşi Hatun tarafından vekil kılınan Katipzâde Yusuf mahkemeye gelerek Hacı Yusuf huzurunda dava ederek Hacı Yusuf'un eşi ve Haticenin kızı olan Ayşe'nin mirasından hissesini talep etmesi üzerine Hacı Yusuf'un, kayın validem payını 40 kuruşa bana sattı işte senedi demesi üzerine verilen hüccet ve merhumenin terekesinin dökümüdür.

Belge 6/1. Hacı Osman Mescidi sâkinlerinden Hanım Hatun binti Hacı Mehmet adlı kişinin mahkemede görülen bir davayla alakasının olmadığını bildirir hüccettir.

Belge 6/2. Çaybaşı Mahallesi sâkinlerinden Ümmi Gülsüm, Mübin binti Ali ve Ümmi Gülsüm binti Molla Mustafa nam hatunların ve diğer bazı eşhasın Guguş Mehmet Paşa'nın vekâletine şehadet etmelerini bildirir hüccettir.

Belge 6/3. Çaybaşı Mahallesinde sakin olan Ümmi Gülsüm, Mümin, Hatice ve Gülsüm ile kardeşleri Musa'nın, Esmen'in oğlu Halil adlı kimse ile bağ davasında iki şahidi sadıkla Guguş Mehmet Paşa bunun zamanı geçmiştir diyerek mahkemede Beyanın bildirir ilamdır.

Belge 6/4. Emine Hanım ve oğlu Bekir Bey'in birbirleriyle kefil olarak 132 kuruş hakkında Norşinli zâde Hacı Veli Ağanın varisi Zaim'in davasını bildirir hüccettir.

Belge 6/5. Ferhat oğlu Mehmet Paşa adlı şahsın mahkemeye gelerek kendisi ve vekili olduğu kız kardeşinin Entağa köyündeki mülklerini 75 kuruşa sattıklarını Beyan eden hüccettir.

Belge 6/6. İstanbul'da oturan Pir Boğos adlı şahsın Artin adlı bir zimmiyi vekil tutarak Kürkçü Boğos ve Murat adlı kişilerin huzurunda daha önceden 150 kuruş alarak alacağını tahsil eylediğini şahitler huzurunda ikrar etmesi üzerine verilen ilamdır.

Belge 7/1. Rakka Valisi tarafından Divriği kadısına gönderilen buyruğudur ki halkın yollarını kesip; mallarını yağmalayan ve ibadullaha zarar veren eşkıyanın yakalanıp şiddetle te'dib edilmesi padişahın arzusu olduğu bildirilmekte ve bu eşkıyanın geçtiği yolların seddedilip geçmelerine mani olunması; yakalananların ise idam edilip cezalandırılması istenmektedir.

Belge 7/2. Kahve önünde Beyaz saplı bıçak ile boğazından darp edilip bilahire bu yaralanmadan dolayı vefat eden Hüseyin adlı kimsenin varisi ve kardeşi Ali'nin mahkemeye dava ederek bu hadiseyi tasdik ettirmek istemesine mebni ahaliden olayın şahidi kişilerin şehadetleriyle bu hükmün kayd edilmesi hakkında ilamdır.

Belge 7/3. Hicri 1191 yılının Ramazanından sonra Divriği kazasının köy ve tarlalarında bulunan buğday, arpa ve mercimek hasadının vakti geldiğini ve geçen sene ise aynı hasadın cemaziyel ulanın 2. günü olduğunu bildirir hüccettir.

Belge 7/4. Divriği şehrine tabi Kızılcaviran köyü sâkinlerinden Sadullah Ağanın çiftçisi İsmail ve iki şahit ile mahkemeye gelerek vekili olan Ömer Paşa çiftçisi İbrahim'in mahkemede İsmail adlı şahsın Salih Kethüdanın kızıyla evlenmesine rağmen bu kızın daha önce de bir başka şahısla nikahının bulunmasına mebni ikinci nikahının düştüğünü bildirir hüccettir.

Belge 8/1. Divriği şehrinde Kuloğlu Mahallesi sâkinlerinden Hacı Osman bin el-Hac İsmail Ağa'nın şeriat meclisine gelerek Kufi Camii Şerifi Mahallesi ve Hasan bağı mevkiinde bulunan arsasını bütün müstemilatıyla; ayrıca yine Kebir Mahallesi bulunan bir başka bağı ve bunlardan başka Anzakar ve Vartan köylerinde bulunan mülklerini de vakf eylediğini; bunlardan elde edilen gelirden her sene üç aylarda bal ve yağ alınarak; yemek yapıp fakirlere ve tevhid okuyan kişilere bağışlanmasını; yine kendi vefatından sonra vakfın mütevellisi eşi daha sonra kendi evladı olduğunu şahitler huzurunda bildirir vakfiye suretidir.

Belge 9/1. Sultan I. Mahmud zamanında Sivas eyaletine bağlı Divriği ve Darende naiplerine gönderilmiş emr-i âlişân ki imdad-ı seferiye adıyla 1052 ve 1054 senelerinde adı geçen yerlerin ahalisinden alınan verginin zaten fakir olan halkı ziyadesiyle perişan edip; yeni alınacak imdad-ı seferiye ve hazariye adlı vergilerin bu durumu daha da kötü bir hale sevk edeceğinden dolayı buraların halkının başka yerlere göçmeleri melhuz olduğundan ve bura halkının adı geçen vergilerden muaf tutulmasını yetkililere bildirmektedir.

Belge 10/1. Sultan III. Mustafa zamanında Rakka valisi Mehmet Paşa'nın Malatya ve Divriği'yi teftiş ederek buradaki eşkıyanın def edilmesini müşahede edilip halkın da bu def u ref'de devlete yardımcı olduğunun görüldüğü; bunun neticesinde bölge halkının vergiden muaf kılındıkları; şayet tekrar bu havalide eşkıya zuhur ederse bunlara hiçbir türlü yardım edilmeyip karşı konulacağına dair bura ahalsinin önde gelenlerinin Divriği mahkemesine gelerek Beyanda buldukları ve bu beyanlarının hilafına hareket etmeleri halinde devlete beş bin kuruş vermekle beraber sadece bununla da kurtulamayıp bu meblağın iki katının kendilerinden tahsil edilip bundan başka bir de şer'i cezaya da müstahak olacaklarını bildirir emr-i alişân.

Belge 10/2. Rakka Valisi vezir Mehmet Paşa'nın Malatya ve havalisinin eşkıyadan temizlenerek sulh ve sükûna kavuşturulduğunu teftiş edip bu hali müşahede etmesi üzerine Divriği ve civarı bölge ahalsinin meclisi şer'a çağırılarak şekavet hadiselerinin tekrar zuhuru üzerine buna asla fırsat vermeyecekleri

hususunda kendilerinden söz alındığı; şayet bunu yapmazlarsa 2005 kuruş devlete vermek zorunda kalacakları ve bu hususun hazine i âmire baş muhasebe defterlerine kaydedilerek tescillendiğini bildirir emr-i alîşân.

Belge 10/3. Kendiroğlu Uzun Ağa adlı şahsın Ali Paşa ve vefat etmiş kardeşi Mehmet Paşa hakkında beni dövüp yaraladılar ben de Ali Paşa'yı yüzünden Mehmet Paşa'yı kolundan yaraladım; lakin bunun üzerine muhakeme olmaksızın benden zorla 360 kuruş ve 140 kuruş diyet olarak aldılar demesine binaen kendisi bağışlamıştır; denmesi üzerine bunu tekzip edip istemeyerek zorla verdim demesi ve bu durumun şahitler önünde mahkemece zapt edilmesini bildirir ilamdır.

Belge 11/1. Divriği şehrinin önde gelenlerinin şeriat mahkemesine gelip çaldır bıçak oğlu İbrahim adlı şahsın şarap içerek ahalinin namusuna musallat olduğunu Beyanla adı geçen şahsın kaçtığını şayet yakalanırsa cezasının verilmesi gerektiğini bildirir ilamdır.

Belge 11/2. Şehir önde gelenlerinin (muhtemelen Divriği) isteği üzerine çarşıda pembeci narhının 20 kuruş akçe olmasının ve fiyatın bunun üzerine çıkmamasının kararlaştırıldığını Beyan eder hüccettir.

Belge 11/3. Divriği kazasına gelen arpanın han adlı yerde satışının yasak olduğunu bildirir hüccettir.

Belge 11/4. Divriği şehri ahalisinden ve İmamoğlu Mahallesi sâkinlerinden Yıldırım oğlu Hüseyin ve kız kardeşi Asiye adlı kişiler iki şahitle vekil tayin ettikleri Ebubekir Efendi bin Ömer vasıtasıyla mahkemede görevli Mumcu zâde Mustafa Ağa huzurunda İmamoğlu Mahallesindeki hudutları belirli mülklerini bütün müştemilatıyla beraber Mustafa Ağa'ya sattıkları ve bundan hâsıl olan parayı da adı geçen vekilin teslim aldığını Beyan eden ilamdır.

Belge 12/1. Mübine binti Mehmet adlı bir kişinin mahkemede kendisine vekil tayin ederek Aîşe binti Hasan adlı şahsın annesi hayatında malının üçte birini vasiyet etti bunu isterim demesi üzerine yapılan tahkikat neticesinde bu hükmün doğru olduğunu belirtir ilamdır.

Belge 12/2. Divriği'de bulunan Süleyman Paşa vakfında günlük yarım akçe ile hatiplik vazifesine tayin olan Ebubekir halifenin oğlunun mevcut olmadığı anlaşılmış olduğundan bu vazifenin atıl kalmaması için ismi Ebubekir olan bir diğer

şahsa tevcih edildiğini ve bu adı geçen vazifesini itmam ettikten sonra yarım akçelik yevmiesini adı geçen vakfın hâsılatından almasını bildirir berattır.

Belge 12/3. Emin Ağa adlı kişinin mahkemede davacısı olduğu Ömer Ağa huzurunda Ömer Ağa'nın kendisine birtakım ev eşyası ve sair metayı vereceğim deyip vermemesi ve Emin Ağa'nın bu hakkını kendisinden talep etmesi üzerine Ömer Ağa'nın bu durumu kabul etmeyip Emin Ağa'nın kendisinde alacak hiçbir şeyi olmadığını ayrıca zikri geçen malların da kardeşiyle emvali müşterekesi olduğunu beyanı üzerine verilen ilamdır.

Belge 12/4. Halil Koca adlı şahsın mahkemede davacısı Malatyalı Ahmet huzurunda bu zat benim bir sene önce bir sarı katırımı alıp evine götürdü; ben bu katırımı onun evinde gördüm demesi üzerine davalı şahsın bu duruma itiraz edip ben bu katırı beş sene önce Şam'da satın aldım demesine mebni köy sâkinlerinden Mehmet bin İbrahim'in Halil Koca lehine şahitlik etmesi üzerine verilen ilamdır.

Belge 12/5. Halil Paşa adlı şahsın kardeşi Mehmet Paşa adlı bir diğer şahıstan ortak bağımız olan bir yeri kardeşim diyet olarak başka bir şahsa verdi bana da bunun karşılığında 300 kuruş akçe veya bu değerinde bir bağ vereceğini taahhüt etti demesi üzerine iki şahidi bunu tasdik etmelerine binaen bu hükmün tescillendiğini gösterir ilamdır.

Belge 13/1. Divriği şehri mahallelerinden Berdaiye Mahallesi sâkinlerinden iken vefat eden Çalapverdi Zade el Hac Ömer Ağa'nın kız ve erkek varisleri tarafından vekil tayin kılınan Hacı Ali Ağa ve yine varislerden büyük oğlu olan Bekir Ağa'nın asil olarak bulunduğu mahkemede şahitler huzurunda babalarının kendilerine intikal eden sınırları belli tarlalarını 350 kuruşa Hacı Ahmet Ağaya satıp bundan hâsıl olan paranın kendilerine teslim edildiğini bildirir ilamdır.

Belge 13/2. Divriği şehri mahallerinden Züleyha Hatun Mahallesi sâkinlerinden Seyfi Ağa mahkemede huzurunda Kara Mahmutoğlu Mahallesinde bulunan sınırları belli bir parça Yoncalık araziyi bütün müştemilatıyla 145 kuruşa Süleyman Paşa'ya satması ve bundan hâsıl olan parayı teslim aldığını şahitler huzurunda bildirir ilamdır.

Belge 14/1. Kara Mahmutzade Abdurrahman Ağa asaleten; diğer kardeşlerinin vesayeten ve vekâleten mahkemeye müracaat edip annelerine olan 600 kuruşun 350 kuruşunu ödeyip 300 kuruşun kaldığını belirtir ilamdır.

Belge 14/2. Emin Ağa'nın mahkeme huzurunda sınırları belli olan bağını Saliha Hatun'a 5 dükkân ve 400 kuruşa şahitler önünde satıp parasını teslim alması hakkında ilamdır.

Belge 14/3. Seyyid Mehmet Ağa ve Halil Ağa mahkemede Avansı zimmi huzurunda murisimiz Hacı Veli Ağa'nın bu kişide 250 kuruş alacağı vardı bunun bir kısmını teslim etti lakin 120 kuruş kaldı demeleri üzerine mahkemeye çağrılan şahitlerin bunun karşılığında bu zimminin bağını merhumun eşi bir başka şahsa kiraya verdi demeleri üzerine verilen ilamdır.

Belge 14/4. Divriği Sinaniye Mahallesi sâkinlerinden Kabakçı Mustafa ve kız kardeşlerinin Hacı Kumru oğlu İzzet adlı şahsa vekâlet vererek Çağlı Mahallesinde sınırları belli bağlarını 133 kuruşa içindekilerle birlikte şahitler huzurunda Ahmet Ağa'ya satmalarını bildirir ilamdır.

Belge 14/5. İmamoğlu Mahallesi sâkinlerinden Mustafa Bey ve oğlunun asaleten; Mumcu Seyit Mustafa adlı şahsın ise vekâleten ve yine Yusuf, Seyit ve yakınlarının adı geçen mahallede arazilerini içindeki evleriyle birlikte 160 kuruşa satıp; parasını şahitler huzurunda aldığını bildirir ilamdır.

Belge 14/6. Kılbaşoğlu İsmail mahkemede köy sâkinlerinden Emir Ömer'in huzurunda bu Ömer benim eşime söz atıp tasallutta bulundu cezası verile demesi ve İbrahim adlı bir kişinin de buna şahitlik etmesi üzerine verilen ilamdır.

Belge 14/7. Abdullah Paşa adlı şahsın sabah çarşıya giderken Mustafa ve Bekir Ağa adlı iki şahıs tarafından baş, kol ve omzundan kılıç ile vurulup yaralandığını ve bundan hâsıl olan yaraları mahkemede gösterip ahalinin önde gelenlerinin de şahitler huzurunda bu hususu ikrar ettiklerini bildirir ilamdır.

Belge 14/8. Uruncar Mahallesi sâkinlerinden İbrahim Paşa ve Mahmut Paşaların mescit imamının kullanımı için vakf olan tarlayı on seneden fazla gasp ettiler demeleri üzerine iddialıların biz bu tarlayı diyet karşılığı zapt ettik vakıf olduğunu bilmiyorduk diye Beyanlarına binaen meselenin ahalinin önde gelenlerinden sorulup tarlanın vakfiyetini tescil hususunda ilamdır.

Belge 15/1. Abdullah Paşa'nın mahkeme huzurunda davacısı Mustafa yanında kendisinden şikâyetçi olup bu şahıs ve hizmetçisi beni yolda giderken kılıç ile yaraladılar demesi üzerine Mustafa ve kardeşinin diyeti kabul etmesini bildirir ilamdır.

Belge 15/2. Divriği kadısı ve mütesellimine Rışvan aşiretinden kelerli ihtiyari Mehmet Can adlı şakinin Divriği içinde olduğunun haber alındığı; bu şakinin derhal yakalanıp; zincire vurulup Rışvan ağası ve köy Beyine teslim etmeleri gerektiği; aksi takdirde kendilerinin mücrim olacağını belirtir buyruldu.

Belge 15/3. Kürtler köyü sâkinlerinden Ahmet oğlu İsmail'in mahkemede babası Ahmet ile Kanber Paşa'nın ortak mal ve eşyalarını Kanberoğlu mahkemede 4 davar ve 1 öküz karşılığında verdiğini şahitler huzurunda bildirir ilamdır.

Belge 15/4. Sivas eyaletinde bulunan kadı, naib, voyvoda, zabıt, han ağaları, derbenciler, süvari ve piyadelerine emr-i alîşân ki Yusuf adlı eşkıyanın muzır leventleriyle halka eziyet verdikleri; bu şahıs ve yandaşlarının her nerede görülür ise yakalanıp derdest edilmeleri aksi takdirde bunların yaptıkları hasaretin kendilerinden tahsil edileceğini bildirir.

Belge 15/5. Mustafa Ağa adlı şahsa kardeşi Süleyman Ağa ve Emin Ağa'nın mahkemede üzerine sabit olan diyet borcuna kefil olduklarını şahitler huzurunda bildirir ilamdır.

Belge 16/1. Sivas Valisi Feyzullah Paşa ve Malatya sancağı mutasarrıfına emr-i alîşân ki Sivas eyaletinde Eğin ve Divriği kazaları civarında bulunan Sarıçiçek adlı yerde Mülûkanlı aşiretinin Kapusuz eşkıyasıyla müttefik olmasına mebni bu aşiretin halka verdikleri zararın izalesi için buldukları yerden kaldırılıp Rakka havalisine nefy edilmelerini bildirir.

Belge 16/2. Nefsi şehirde sâkin ulemâ ve a'yân ve ehli sük ve sâirler kadıya müracaat edip taşrada zuhûr eden levendat ve ekrâd ve sâir haramzâdeleri kazâmızdan çıkarıp kurâlara isâli mazarrat eylediklerinden gelip halka zarar veren eşkıya levendlerden şikâyet ettikleri ve buldukları köylerden bir eşkıya etrafa zarar verirse beraberce tazmin etmeyi istediklerini bildirir hüccettir.

Belge 17/1. Sivas ve bu eyalete tabi kazalarda bulunan kadılara gönderilmek üzere yazılmış padişah fermanıdır ki cizyedarların ehli zimmetten alacakları cizyelerin vaktinde muntazaman tedarik edilmesi ancak bu yapılırken hiçbir zimmiye zulmedilmeyip takatlerinin fevkinde bir para alınmamasını bildirmektedir.

Belge 17/2. Hasan bin Veli Mustafa adlı şahsın Kirlioğlu Veliye vekâlet vererek mahkemede İsmail adlı şahıstan alacağı olan 250 kuruşunu talep etmesi üzerine verilen ilamdır.

Belge 17/3. Molla Bekir bin Ali adlı şahsın velayeten oğlu Ali'nin kızı Şerife Hatun babası Molla Osman'ın Göresinli esir zimmîde bağ, söğüt ve kavak ağaçları alacağı olduğunu Beyan etmesi üzerine esir zimmînin yüz kuruş annesine vermiştim deyip ağaç pahası olarak 90 kuruş da şahitler huzurunda vermesi üzerine verilen ilamdır.

Belge 17/4. İbrahim Paşa adlı kişinin mahkemede hududu belirli bir parça tarlayı Osman Paşa ve Halil Paşa'ya şahitler huzurunda sattığını ve bu satıştan 145 kuruş alıp buna ilaveten bir ev de sattığını bildirir ilamdır.

Belge 17/5. Sadece tarih kısmı bulunan boş belge.

Belge 18/2. Hatice binti İbrahim'in vekili İbrahim adlı şahsın şeriat mahkemesine gelerek babası İbrahim'in terekesine mahalle sâkinlerinden şahitler göstermesini Beyan eden ilamdır.

Belge 18/3. Mustafa ve Muhammed adlı iki kişinin mahkemede dedeleri İbrahim bin Hacı Ali'nin vakfı olan ev, tarla ve dükkânını Beyanları üzerine verilen ilamdır.

Belge 18/4. Fatıma binti Seyyid adlı kadın tarafından ölen kocası Kürt Hüseyin'in Bekir adlı şahıs tarafından başına odun vurulduğu ve bu darptan 20 gün sonra öldüğünü vekili vasıtasıyla mahkemede beyanı üzerine yapılan tahkikatta her ne kadar darp hadisesi doğru olsa da Kürt Hüseyin'in bundan sonra düzeliş başka bir hastalıktan öldüğünün görgü şahitleri tarafından ikrarı üzerine verilen ilamdır.

Belge 18/5. Mehmet Kürt Hasan'ın dayaktan değil başka bir hastalıktan vefatını şahitlerin Beyanıyla ikrar eden ilamdır.

Belge 18/6. Hasan adlı şahsın Cafer adlı bir kişiyi sol göğsünden kurşunla yaralayıp öldürmesini mahkemede ikrar edip diyetini şahitler huzurunda kabul etmesini Beyan eden ilamdır.

Belge 18/7. Hacı İbrahim adlı şahsın söz verdiği arpayı getirmeyip; şayet bu olmazsa eşimi üç talakla boşadım demesi ve bu durumun tahkiki neticesinde hadisenin doğru olduğunun şahitlerce ispatlanması üzerine verilen ilamdır.

Belge 19/1. Divriği sancağı ve kazalarında bulunan kadınlara 149 ve 2 sülüs avarız vergisi hanelerinde 1144 senesine mahsus olmak üzere alınacak vergi

hakkında bu hususun yerine getirilmesi ve halktan ancak istenen miktarda akçe tahsil edilip ziyadesi alınmaması hakkında emr-i alîşân.

Belge 19/2. Divriği sancağı ve kazalarında bulunan kadılara İstanbul'dan gönderilen emr-i alîşân ki hicri 1144 senesi için bu bölgeden alınacak nüzul akçeleri ve miktarlarını Beyan edip; noksan ve ziyade alınmaması hakkında tembihi haizdir.

Belge 20/1. Kocazade İbrahim Ağa adlı şahsın hudutları belli tarlasını zevcesi Hamide Hatun'a verip; bunun da vefatına mebni evladına intikal etmesi ancak evladın da annelerinin borcunu ödemek için Seyfi Ağa'ya satıp paralarını almasını Beyan eden ilamdır.

Belge 20/2. Divriği'deGelerli? aşîretinden Kürd Hasan adlı şahıs aralarındaki nizadan dolayı yine Divriği mudâfâtından Norşin köyü sâkinlerinden Mehmed bin Veli'yi boğazının sol tarafından bıçak ile yaralayıp öldürdüğü ve hakettiği cezayı almasını belirtir belgedir.

Belge 20/3. Divriği şehrinde bulunan Mehmet Çavuş adlı şahsın inşa ettiği camide günlük toplam 8 akçe ile imam hatiplik vazifeni yaptığı Mahmut adlı kişinin çocuğu olmadan vefatı üzerine yerine Ebu Bekir halife adlı bir şahsın yine aynı parayla imam hatip tayin edilmesi hakkında buyruldu.

Belge 21/1. Divriği şehri mahallelerinden İmamoğlu Mahallesi sâkinlerinden Küçük Mehmet Paşa tarafından mahkemede vekil vasıtasıyla edilen davada uzun İbrahim adlı bir şahsın eşi Emine Hatun'un sağlığında mallarının hepsini eşi uzun İbrahim'e devredip benim hakkım yoktur demesinin şahitler huzurunda tasdiki üzerine verilen ilamdır.

Belge 21/2. Yusuf, Salih ve Hüseyin adlı kişilerin mahkemede Hasan adlı bir kişi hakkında insanlara zarar veriyor demesi üzerine tutulan hüccet suretidir.

Belge 21/3. Sadece şu bölüm bulunmakta " Göresin Kasabası sâkinlerinden Guguş Mehmet binti Uzun Elif Hâtun meclis-i şer'de Esirci Seyyid Muhammed Paşa mahzarında üzerine da'vâ"

Belge 21/4. Devlet tarafından çarşıda satılacak gıda maddelerinin fiyatlarının tespit edildiği hüccettir.

Belge 23/1. h.1179 (m. 1765) tarihli Ağalar yediyle vilâyet umûruna sarf edilen ve çeşitli kalemlerden oluşan vilayet masraf defteridir.

Belge 23/2. Divriği'nin Sevir nahiyesinde Gamhu köyünde bir tımara sahip olan Hasan'ın bu vazifesinden kendi rızasıyla ayrıldığını bildirir berattır.

Belge 23/3. İpekoğlu Ramazan adlı bir şahsın başka bir kişiye vurup iki dişini kırmasının mahkeme zaptına geçtiğini bildirir hüccettir.

Belge 24/1. Divriği şehri sâkinlerinden Ali Ağa'nın eşi Hüsne Hatun'un vefatı üzerine Beyan edilen terekesidir ki varisleri arasında taksim edilip cenaze masrafları ve alacağı da hesap edilen hüccettir.

Belge 25/1. Boş belge.

Belge 26/1. h.1177 (m.1763) tarihli Divriği merkez (nefs-i şehir Müslümanları ve nefs-i şehir zimmîleri) ve köylerinden alınan vergileri gösteren hüccet belgesidir.

Belge 27/1. Tarihsiz, Ağalar yediyle vilâyet umûruna sarf edilen ve çeşitli kalemlerden oluşan vilayet masraf defteridir.

Belge 27/2. Divriği hâkimlerine gönderilen ilamdır ki mahkemede adaletin gözetilmesi ve hukuka riayet edilmesini tembih eder.

Belge 27/3. Hasan Ağa'nın boşamış olduğu eşi hatunun vefat eden Hacı Osman Ağa'da 75 kuruş alacağı olduğu Hacı Osman'ın oğlu Bekir'in de buna karşılık 75 kuruş bedelle verdiği tarlayı göstermesi hakkında hüccettir.

Belge 28/1. Sultan 1. Abdülhamid devrinde (1774-1789) Rusya üzerine yapılacak sefer hakkında Anadolu'nun orta kolu olarak tabir edilen kısmında bulunan idareciler ve komutanların savaş için asker toplayıp ayet ve hadisler ışığında halkı cihada teşvik eylemelerini; silah altına alınacak kişilerin tespit edilip; savaşa müheyya kılınmalarını bildirir emr-i alîşân.

Belge 29/1. Divriği sâkinlerinden Hancızâde Ağanın Gökçe Camii Mahallesinde sınırları belli mülkünü Ahmet Ağa'ya 75 kuruş satın parayı teslim aldığı şahitler huzurunda bildirir hüccettir.

Belge 30/1. Nüfus Sayımı. Medîne-i Divriği'nin 26 mahallesinde bulunan Kışlakçı Ekrât ve Kışlakçı Etrâk olanları Beyan eden defterdir.

Belge 31/2. 30.Sayfanın devamıdır. Nüfus Sayımı. Medîne-i Divriği'nin 26 mahallesinde bulunan Kışlakçı Ekrât ve Kışlakçı Etrâk olanları Beyan eden defterdir.

Belge 32/1. Divriği şehri mahallelerinden Hacı Kumru Mahallesinde sâkin iken vefat eden Ebu Bekir Ağa adlı şahsın mallarının dökümünün yapıp içinden cenaze masrafları ve resmî masraflar çıktıktan sonra varisleri olan eşi ve çocukları arasında taksimini bildirir ilamdır.

Belge 33/1. Divriği vilayeti Vazıldan köyü sâkinlerinden iken vefat eden İbrahim bin Mustafa'nın terekesinin eşi ve çocukları ile kendinden önce vefat eden çocuğunun varisleri arasında taksim edilmesini bildirir hüccettir.

Belge 34/1. Tarihsiz Divriği merkez (nefs-i şehir Müslümanları ve nefs-i şehir zimmîleri) ve köylerinden alınan vergileri gösteren hüccet belgesidir.

Belge 35/1. Divriği vilayetinde Gökçe Camii Şerif Mahallesi sâkinlerinden el-Hac Halil Ağa'nın Allah rızası ve Hz. Peygamber'in şefaatine nail olmak için Divriği'de sınırları belli olan tarla, değirmen ve yine çarşı içerisinde culah dükkânını vakf eyleyip bu vakfa kendisinden sonra evladını mütevellî kıldığı vakfiyedir ki tarla, değirmenden hâsıl olan üç kile buğday ve dükkândan hâsıl olan gelire mübarek gecelerde camide duası yapılmak üzere her sene dört hatim indirilmesini istediğini bildirmektedir.

Belge 35/2. Divriği kadısı, voyvodası ve serdarının hasımlarıyla murafaa olunması hakkında arzuhal- maruzdur.

Belge 35/3. Arapgir kasabasından bir zatın kullanmadığı tımarı hakkında kendisinden istenen öşür vergisinin menî ve kendi hakkında zulüm edip buraları gasp ediyor lakırdısının aslı olmadığını bildirir arzuhal-maruzdur.

Belge 36/1. Divriği kadısı Ali Efendi'nin Çemişgezek kazasına 20 ay müddetle görevlendirilip; burada iyi bir şekilde vazife yaparak halkın hoşnutluğunu kazanması hakkında buyruludur.

Belge 36/2. Divriği şehri sâkinlerinden bir kadının kayını Abdülkerim'e ait olduğunu söylediği bir ev ve bahçesini Yusuf Alemdar adlı başka bir şahsın zorla ele geçirildiğini beyanı üzerine yapılan tahkikatta durumun böyle olmayıp; Yusuf alemdarın burayı 30 kuruşa satın alıp daha sonra kiraya verdiğinin anlaşılması ve bu durumun şahitler huzurunda tescili hakkından ilamdır.

Belge 36/3. Divriği sâkinlerinden Süleyman Paşa adlı şahsın İmamoğlu Mahallesi sâkinlerinden Âmine adlı kadının vefatından evvel malını üçte birini

kendisine diğerk üçte birlik kısmını ise cenaze masrafları için ayrılması hususunda vasiyet ettiğinin şahitler huzurunda kabul edilmesi üzerine verilen hüccettir.

Belge 36/4. Divriği şehri mahallelerinden Gökçe Camii Şerif Mahallesi sâkinlerinden Hasan Ağa adlı zatın ölümü üzerine eşi ve kızının ondan kalan sınırları belirli tarlayı 300 kuruşa Mehmet Ağa'ya satıp bundan hâsıl olan parayı teslim aldıklarını şahitler huzurunda bildirir ilamdır.

Belge 37/1. h. 6 Safer 1180 (m.14 Temmuz 1766) tarihli Divriği merkez (nefs-i şehir Müslümanları ve nefs-i şehir zimmîleri) ve köylerinden alınan vergileri gösteren hüccet belgesidir.

Belge 38/1.2.3. Her üç belge de aşırı silikler bulunmaktadır.

Belge 38/1. h. Fî evâ'il-i rabi'l-ahir/1170 (m.1756) tarihli Mehmet Emin Efendiye vergi tahsili ve tahsil esnasında ahaliye haksızlık yapılmaması hakkında emr-i alîşândır.

Belge 38/2. Divriği'ye bağlı Hamo ve bazı karyelerin tımarının Mehmed Emin Efendi'ye ait olduğunun tesbitiyle ve başka hiçbir kimsenin müdahale etmemesiyle ilgili tarihsiz berat belgesidir.

Belge 38/3. Ahalinin 17 neferini, 7 çocuğunu ve büyük ve küçükbaş hayvanlarını gaspeden levandat eşkıyaya karşı tedbir alınması ve yok edilmeleri hususunda Sivas valisine gönderilen emr-i alîşândır.

Belge 39/1. Divriği kadısına gönderilen buyruldu suretidir ki Gerger evkafına bağlı Puşyan taifesinin 1171 senesinde mahsup olan vergilerini ödemedikleri bu durumun düzeltilip bu taifeden eski beri alınan bu verginin tahsili gerektiğini bildirmektedir.

Belge 40/1. Divriği kadısı ve voyvodasına arzuhal veren şahsın hasmı ile mahkemede dava gördüğünü bildirir arzuhaldir.

Belge 40/2. Divriği'nin Ziniski köyü sâkinlerinden Murtaza kethüdası olarak bilinen bir zatın kardeşini kolundan yaralayıp 200 kuruş para da zarara uğrattığını; ayrıca köy ahalisinin de bu şahıstan emniyette olmadığını idda eden bir kişinin bu şahsın mahkemeye çağrılıp cezalandırılmasını istediğini beyan eden maruzdur.

Belge 40/3. Sivas beylerbeyi Paşa ve ol havaliye vergi toplamak için gelmiş bulunan Halil çukadar'a emr-i alîşân ki Sivas eyaleti dâhilinde bulunan

mukataalardan alınan mevacib bedellerinin mutlaka tahsil edilmesi; bu hususta gevşeklik gösterilmeyip toplanan meblağın der-saadette hazine-i âmireye gönderilmesi, istenen meblağı vermek istemeyen kişilerin de isim ve şöhretleriyle bildirilip; bu şahısların ellerinden malikânelerinin alınmasını Beyan eder.

Belge 41/1. Divriği sancağında bulunan kazaların kadılarına gönderilen emr-i alîşân ki 1175 senesi olarak hesaplanan meblağın İbrahim adlı şahsa verilerek hazine-i âmire'ye getirilmesi ve herkesten kudretine ve yeterli miktarda vergi alınıp eksik ve fazla alınarak bu hususta kimseye zulmedilmemesi hakkındadır.

Belge 41/2. Sehven ikinci kere kopyalanmış olan 41/1 belgesidir.

Belge 42/1. 1167 senesinde daha önce menzilcilerden alınan ve alınıp artan 842 kuruşun Sivas valisinde olduğu ve bu meblağın devlet görevlileri arasında belirtilen miktarlarda taksim edilmesini isteyen hüccettir.

Belge 42/2. h.2 Ra 1167 (28 Aralık 1753) tarihli Divriği merkez (nefs-i şehir Müslümanları ve nefsi-i şehir zımmîleri) ve köylerinden alınan vergileri gösterir hüccet belgesidir.

Belge 43/1. Sivas valisi ve Sivas kadısını yazılmış emr-i alîşândır ki Divriği kazasına bağlı Venk köyünde sakin hasan adlı bir kişinin kimseye bir zararı yok iken el-Hac Osman oğlu denen başka bir kişinin 1160 senesinde Hasanın malını, eşyasını ve mülkünü cebren zapt eyleyip; 200 baş koyun, beş baş öküz ve 70 kile buğdayını zulmen almasına mebni adı geçen el-Hac Osman oğlu adlı şahsın yakalanarak Sivas'a getirilip burada cezasının verilmesi ve bu gibi hadisatın bir daha tekerrür etmemesi hakkında gayret edilmesini haizdir.

Belge 43/2. Sivas kadısı, Divriği mütesellimi, Divriği kethüdası ve ileri gelenlerine gönderilen emr-i alîşândır ki Divriği kazası sâkinlerinden Hasan'ın emval, eşya ve emlakini zorla sahiplenip Hasan'a bu hususta zulmeden el Hac Osman Ağa adlı şahsın derdest edilerek Divriği'den Sivas'a gönderilmesi ve bu şahıs hakkında gerekli olan cezanın verilmesini tembih eder.

Belge 44/1. Tarihsiz, Divriği kadısının Mehmet Ağa ve Seyfi Ağa yediyle vilâyet umûruna sarf eylediği akçe-i Beyân eden vilayet masraf defteridir.

Belge 45/1. Tarihsiz, Divriği kadısının Mehmet Ağa ve Seyfi Ağa yediyle vilâyet umûruna sarf eylediği akçe-i beyân eden vilayet masraf defteridir.

Belge 45/2. Tarihsiz, Divriği kadısının Mehmet Ağa ve Seyfi Ağa yediyle vilâyet umûruna sarf eylediği akçe-i Beyân eden vilayet masraf defteridir.

Belge 46/1. Osmanlı Devletinde Şam, Halep, Diyarbakır, Mardin, Adana, Malatya, Ayıntab (Antep) ve Tokat taraflarında bulunan vali, muhassıl, kayyım gibi devlet ricali ve vilayet önde gelenlerine gönderilen emr-i alîşândır ki buralarda Osmanlı Devleti tebasından mali cihetten zayıf ve kudretsiz kişilere yapılan tohum ve zirai malzemelerin verilmeyip halka bir nevi zulmedildiği bu durumun önlenmesi ve bu hususta gerekli tedbirlerin alınması; halktan gücünün üzerinde vergi alınmayıp; herkesin kudretine göre kâfi miktar alınması gerektiği, ayrıca mukataa sahiplerinin çok çabuk değişip; bu hususta da usulsüzlüklerin baş gösterdiği bu durumdan halkın rencide olduğu bildirilmekte; bu genel tembihlerden sonra hususi olarak Divriği mukataasında Burmacık mezrası mutasarrıfı Bayram adlı şahsın vefatına binaen yerine İsmail adlı bir şahsın mutasarrıf olduğunu bildirir emr-i alîşân.

Belge 47/1. Sivas, Amasya, Diyarbakır, Divriği, Çorum ve Bozok (Yozgat) sancaklarında bulunan kadılar, Bey ve çeribaşılara gönderilen berattır ki buralarda ve hassaten Tokat ile Sivas Eyaleti'nde bulunan zeamet ve tımar sahibi kişilerden istenen cebelü bedellerinin toplanıp, der-saadete irsal edilmesi ve bu hususta ziyade ihtimam gösterilip lakaytlığa mahal verilmemesi babındadır.

Belge 48/1. Nüfus Sayımı. Tarihsiz, Divriği merkez mahallelerinde kalanları Beyan eder defterdir.

Belge 49/1. Nüfus Sayımı. Tarihsiz, Divriği merkez mahallelerinde kalanları Beyan eder defterdir.

Belge 50/1. Nüfus Sayımı. Tarihsiz, Divriği merkez mahallelerinde kalanları Beyan eder defterdir.

Belge 51/1. Nüfus Sayımı. Tarihsiz, Divriği merkez mahallelerinde kalanları Beyan eder defterdir.

Belge 52/1. Osmanlı devletinde bulunan Şam, Halep, Diyarbakır, Mardin, Ayntab (Antep) Adana, Malatya, Çankırı da vali, muhassıl vb. devlet adamları ve önde gelenlerine berattır ki buralarda bulunan mukataa ve tımar sahiplerinin halka yapmaları gereken tohum vs yardımı yapmadıkları; buna mukabil halkın murabaha yoluyla ezildiği bu duruma bir an önce son verilip adaletin sağlanması hususuna riayet olunması ve buna ek olarak Divriği mukataasının köylerinde malikâne

mutasarrıfı olan el Hac Osman adlı kişinin istanbulda mahkemeye gelip kendi rızası ile bu malikiyet hakkını 150 kuruşa İbrahim adlı bir şahsa verdiğini bu durumun resmî olarak tescil edildiğini ve kimsenin burada bir hak iddia edip taarruzda bulunamayacağını Beyan etmektedir.

Belge 53/1. Bir önceki 52/1. numaralı belgenin devamıdır.

Belge 54/1. Tarihsiz, Değişik ağalar marifetiyle sarf edilenleri Beyan eden vilayet masraf defteridir.

Belge 55/1. h.25 R 1181 (m. 22 Kasım 1767) tarihli Divriği merkez (nefs-i şehir Müslümanları ve nefs-i şehir zımmîleri) ve köylerinden alınan vergileri gösterir hüccet belgesidir.

Belge 56/1-a. Divriği'de bulunan Süleyman Paşa Camii vakfında günlük yarım akçe vazife ile hatiplik vazifesini ifa eden Ebubekir Halife adlı şahsın bu vazifeyi kendisinden zorla ve zulümle alıp kendi oğluna devreden Divriği Dizdarı Mustafa'dan davacı olması ve buranın tevliyet hakkının tekrar Ebubekir Halife'ye verilmesi hakkında emr-i alîşân.

Belge 56/1-b. h.1187 senesi Cemaziyel evvel ayının 22. Perşembe gecesı gökyüzünde şimşeğe benzer bir ateşin görülmesi üzerine tutulan hüccettir. (m.1773)

Belge 57/1. Fatıma Hanım binti Ahmet Ağanın vefat eden kocası Ömer Efendi'den satın aldığı Gökçe Camii Şerifi Mahallesinde bulunan sınırları belli mülki menzilinı mahkemede şahitler huzurunda Mustafa Ağa oğlu Ali Ağa'ya 2650 kuruşa satıp bu satıştan hâsıl olan parayı teslim aldığını bildirir hüccettir.

Belge 57/2. Divriği şehrinde bulunan Hamamı Süfli Mescidi'nde imamlık yapan Ömer Halife'nin bulunduğu mescidin vakıf şartlarına göre imam olanlara verilmesi gereken altı kilede bir kile ve çerik hissesini vakfın mütevellisi bu hatim okuyanlara mahsustur diyerek itiraz edip mahkemede dava görmeleri üzerine imam Ömer Efendinî n haklı bulunması üzerine verilen berattır.

Belge 57/3. Divriği kadısına gönderilen emr-i alîşân ki buranın dergâh-ı âli bekçileri serverinin azlı üzerine Hacı Osman adlı bir zatın tayin edildiği ve yeni vazifeye nasb olan bu zata karşı gelinmeyip emirlerine itaat edilmesi; ayrıca Divriği havalisinde çocuğu olmadan vefat edenlerin mirasının satılıp parasının devlet hazinesine aktarılması hakkındadır.

Belge 58/1. Divriği şehri sâkinlerinden olup buraya bağlı Üçpınar adlı köyün yarı mahsulü İbrahim adlı bir zatın çocuklarından Osman Ağa, Mustafa Paşa ve Emine Hatun'un vâkıf İbrahim'in birinci dereceden nesli olduklarını ve ikinci dereceden başka şahısların da bu mahsulden pay istemelerinin vakıf şartlarına aykırı olduğunu söylemeleri üzerine köy sâkinleri arasında yapılan tahkikat neticesinde durumun böyle olduğunun sabit olması üzerine verilen berattır.

Belge 58/2. Çolak oğlu Yusuf adlı şahsın mahkemeye gelerek Divriği'de Eğribük adlı yerde bulunan sınırları belirli tarlasını 130 kuruşa Seyfi Ağa'ya sattığını ve bu satıştan hâsıl olan parayı da teslim aldığını şahitler huzurunda bildirir hüccettir.

Belge 59/1. Hacı Hasan Ağa adlı şahsın Seyyid Ahmet Ağa adlı bir şahsın dayısından 800 kuruş alacağı olduğu bu zatın vefat etmeden önce bu meblağın yerine bir bağı rehin eylediğini; ancak Seyyid Ahmet'in buna itiraz edip annemin de burada hakkı vardı demesi üzerine yapılan tahkikat neticesince Seyyid Ahmet'in annesinin buradaki hakkından feragat ettiğini beyan eder ilamdır.

Belge 59/2. Arapgir kazası sâkinlerinden sadık oğlu Mahmut'un Divriği Kazası köylerinden Karsı köyünde Beygirleri için istediği bir damın kendisine verilmediğini ve buna ilaveten bu köyde bulunan küçük oğullarından birisi kendisine taş atıp yüzünü yaralayıp; üç dişinin de kırılması üzerine mahkemece tutulan hüccettir.

Belge 59/3. Divriği sâkinlerinden Ömer bin Hacı Osman adlı kimsenin mahkemeye gelerek Kara Ali Hasan adı verilen yerdeki tarlasını Ali Paşa bin Mustafa'ya 90 kuruşa satıp bu satıştan hâsıl olan parayı teslim aldığını şahitler huzurunda bildirir hüccettir.

Belge 59/4. Divriği, Kangal ve buralara tabi olan yerlerde bulunan sipahi üçüncü bölüğünün paralarını tasarruf etmeye yetkili olarak Mehmet Sami adlı bir şahsın tayin kılınması ve yine bu havalide kanuna riayet edilip bu hususta gayret gösterilmesi hakkında emr-i alîşândır.

Belge 59/5. Kör İsmail adlı şahsın mahkemede vekâleten Kör Cemal adlı bir şahıstan davacı olup; bu kişinin eşimi ve kızımı dövüp; bir de iki çift küpesini aldı ve eşimin saçını kesti Beyanı üzerine/demesi üzerine yapılan tahkikat sonucunda meselenin görgü şahitleri tarafından tasdiki üzerine verilen hüccettir.

Belge 60/1. Divriği de Hamamı Süfli Mescidi vakfında günlük bir akçe ile mütevellilik yapan es-Seyyid Ahmet adlı şahsın vefatı üzerine bu vazife ve maaşın es-Seyyid Ömer adlı bir şahsa tevcihi hakkında berattır.

Belge 60/2.Sivas valisi, Divriği kadısı, mütesellimi ve önde gelenlerine gönderilen emr-i alişân ki halkın mallarını yağma edip, buna ilaveten bir de halkı katl etmeye cüret gösteren eşkıyanın şiddetle tedip edilip yakalanması ve halktan aldıkları envale de el konulmasını tembih etmektedir.

Belge 60/3.Sivas valisi ve Divriği kadısına İstanbul'dan gönderilen emr-i alişân ki Divriği havalisinde Odur, Erşun ve Armutak köylerinde halktan gayri kanunî bir şekilde alınan vergilerin alınmaması ve bu hususta adalete riayet edilip; zulüm cihetine gidilmemesi; bu hususu dikkati nazara almayı; kendi başına buyruk olan zevatın da cezalandırılması için isimlerinin tescil edilip istanbula bildirilmesi hakkındadır.

Belge 61/1. Divriği kadısına yazılan arzu haldir ki buraya bir mübaşir tayin edildiği ve bu hususta kendisinin müseccel kılındığını haizdir.

Belge 61/2.Divriği kazası ahalisinden olup Hatip Osman Efendi'nin vakfına, evladı olduğu hasebiyle burada altı tane dükkân ve bir hana müteveli iken Seyyid Ebubekir adlı başka birinin elinde senedi olmadan kendisini müteveli ilan edip buraya sahip çıkıp; kendisine zulmetmesi üzerine zararının giderilmesi ve hakkının iade edilmesi için yazdığı maruzdur.

Belge 61/3. Divriği kadısı ve mütesellimine gönderilen müraseledir ki buraya tayin olunan mübaşirin hakkını tahsil etmesi için gerekli işlemlerden bahseder.

Belge 61/4. Divriği sâkinlerinden bir zatın yine aynı kazanın Sağırtaş köyü sâkinlerinden Kayıkçı Mustafa ve kardeşinden alacağını alamadığını bu hususta mağduriyetinin giderilmesi gerektiğini beyan eder maruzdur.

Belge 61/5. Divriği Züleyha Hatun mahallesi sâkinlerinde Fatıma Hatun adlı bir bayanın Osman Efendi adlı şahsa bağlarını 1050 kuruşa sattığını mahkemede beyan etmesini gösterir hüccet belgesidir.

Belge 62/1. h. 1166/1753 tarihli vilâyet umûruna sarf edilen akçe-i beyân eden vilayet masraf defteridir.

Belge 62/2. Divriği mukataası gelirinin 1167/1754 senesi Mart ayı başından gelecek senenin şubat sonuna kadar Şakir el-Hac Ali Efendiye tevcih edilip bu hususta gerekli olan işlemlerin yapılması ve bu duruma kimsenin müdâhil olmayıp kanuna riayet edilmesi hakkında yazılan emr-i alişân.

Belge 63/1. h.20 Ramazan 1182 (28 Ocak 1769) tarihli Divriği merkez (nefs-i şehir Müslümanları ve nefsi-i şehir zımmîleri) ve köylerinden alınan vergileri gösterir hüccet belgesidir.

Belge 64/1. Sivas valisi, kadısı ve defterdarına istanbuldan yazılan emr-i alişân ki Sergiz adlı zimmî ve ortağının Divriği kazası sâkinlerinden Tarşutlu oğlunda 22.500 kuruş alacakları olduğunu bu meblağın kendilerine verilmeyerek bu hususta borçlunun sürekli ayak sürüdüğünü bu hususta bu mağduriyetin giderilmesi bağlamında Divriği kadısının gereğini yapmasını belirtir.

Belge 65/1. Sivas valisi Abdullah'a İstanbul'dan gönderilen emr-i alişân ki muhitinde başıboş gezip halka zarar veren eşkıyanın yakalanıp şiddetle cezalandırılması ve ahalinin bu mazarrattan halası hakkında yazılmıştır.

Belge 65/2. 19 Ra 1170 (11 Ocak 1757) tarihli Sivas ve Divriği bölgesindeki eşkıyanın ve levandatın yakalanması ve halkın güvenliğinin sağlanması için Sivas, Divriği, Eğin ve Arapgir kadılarına gönderilen buyruludur.

Belge 66/1. Divriği sancağı kazalarında bulunan kadılara ve önde gelenlerine tebliğ edilen buyruldu suretidir ki 1171/1758 senesi itibarıyla fakirlere yardım maksadıyla toplanan 16,500 kuruşun kifayet etmediği bu durumun tadil ve tesviye edilerek düzeltilmesi gerektiğini Beyan eder.

Belge 66/2. 1 Muharrem 1171 (15 Eylül 1757) tarihli Divriği ve kazalarının taksidinde bağlanan vergi emri ile vilâyet umûruna sarf edilen akçe-i beyân eden vilâyet masraf defteridir.

Belge 67/1. Borç tahsili hususunda tarafların arasının bulunması, nizaya sebebiyet verilmemesi ve başkalarının da konuya dahl ettirilmemesi hususundaki emr-i âlî-şân'dır. (Aşırı silik olduğu için tamamı okunamamıştır).

Belge 67/2. Divriği kalesinde mevcut olan askerlerin ve kale içinde bulunan toplar ile diğer askeri mühimmatın sayılıp; merkeze bildirilmesi babında Divriği kadısı, kale muhafızları ve dizdarına yazılan buyruludur.

Belge 68/1. Rabiü'l-âhirin onyedinci günü yevm-i ehad inşaallah hayra alâmet azîm rüzgâr esdiği ve bu 'alâmet hayırdır deyü tefe'ül olunduğunu ve ayrıca Abdurrahman Ağa, Ali Ağa ve Ahmet Ağa'nın Şatıroğlu mahallesinde sınırları belirli yoncalıklarını 85 kuruşa satıp bundan hâsıl olan parayı mahkemede şahitler huzurunda aldıklarını belirtir hüccettir.

Belge 68/2. Divriği kazasına bağlı Zımara köyü sâkinlerinden bir kişinin Feyzullah ve Süleyman adlı iki eşkıyanın evini isteyip vermediğinden sebep eşini kaçırap evini de harap ettiklerinden şikâyetle bu hususta mağduriyetinin giderilip suçluların cezalandırılması babında yazılmış maruzdur.

Belge 68/3. Divriği şehrinin önde gelenlerine gönderilen emr-i alîşân ki tayin olunan müfettiş vasıtasıyla kendilerinden arz sahibi kişinin hususunu sonuçlandırmalarını istemektedir.

Belge 68/4. Çarşıda satılan gıda maddelerinin ve diğere lüzumlu maddelerin fiyatının belirlendiği narhtır.

Belge 68/5. Arapgir'in Çit köyü sâkinlerinden Çolak Ahmet'in mahkemede Ömer Hüseyin huzurunda kendisi bundan iki ay önce yanlışlıkla taş atıp iki dişimi kırdı lakin bundan hâsıl olan diyet paramı teslim aldım diyerek meselenin halledildiğini şahitler huzurunda bildirir hüccettir.

Belge 69/1. Divriği kadısı, voyvodası, serdarı ve önde gelenlerine tebliğ olunan buyruhdudur ki halka zarar verip; haramilik eden eşkıyanın Sivas ve havalisinde bulunup bulunmadığının serian merkeze bildirilmesini istemektedir.

Belge 69/2. İbrahim adlı bir şahsın Divriği kazasına bağlı Norşin köyü sâkinlerinden Hüseyin Paşa, Kara Mustafa, Ahmet ve Hüseyin adlı kişiler tarafından haksız yere şiddetli bir şekilde dövölüp; kendisini bu sayede işinden gücünden edip perişan bir hale soktuklarından dolayı İstanbul'dan bir müfettiş gönderilip bu hususun tetkik edilmesini istediği maruzdur.

Belge 69/3. Eski Mısır valisi Osman Paşa'nın Sivas eyaletine tayin edilmesi ve burada eşkıyanın kesretle olduğundan ve buna lüzumlu tedbirler alacak bir mütesellimden mahrum olduğundan bu hususta tecrübeli ve ehliyetli olan Benli Yusuf adlı şahsın tayin kılındığından bahisle yazılmış emr-i alîşân.

Belge 69/4. Divriği, Arapgir ve Eğin kadıları, voyvodaları, yeniçeri serdarı, kethüdayerleri ve iş erlerine gönderilen buyruludur ki eski Mısır Valisi Osman Paşa'nın yeni Sivas Valisi olduğu, ayrıca bu bölgede faaliyet gösteren şikayet hadiselerinin de önünün alınması için Benli Yusuf Ağa'nın nasb olunduğunu bildirmektedir.

Belge 70/1. Vefat eden Safiye Hatun'un mirasçılarında olan Seyyid Numan Dervişin mahkemede kendisine düşen hissesini talep etmesine mebni 22 kuruş olan mirasın 12 kuruşu Safiye Hatun'un kızına, 6 kuruşu eşine, 3 kuruşu Derviş Seyyid Numan'a, diğer üç kuruşun da Numan'ın kardeşi Bekir'e vermek üzere Molla Muhammed adlı bir başka şahsa şahitler huzurunda teslim edilmesini bildirir hüccettir.

Belge 70/2. Divriği çarşısında bir mumcu dükkânını Cemile Hatunun vekili Koca Ali vasıtasıyla Hacı Osman Ağa'ya 65 kuruşu satması ve bu satışta da iki kişinin şahitlik etmesini bildirir hüccettir.

Belge 70/3. Kömüklü Mahmut adlı şahsın vefatı üzerine mirasının oğulları, kızları ve torunları arasında paylaşılması ve bu taksimden Muhammed, Ahmet adlı şahısların 45 kuruşu çekilip sulh olduklarını bildirir hüccettir.

Belge 70/4. Gökçe Camii Mahallesi sâkinlerinden Hacı Muhammedzâde Mustafa adlı bir zatın mahkemede babasından kendisi ve kardeşine intikal eden evin yarı hissesini kardeşi Ali'ye 110 kuruşu satıp; bu satıştan hâsıl olan parayı da şahitler huzurunda teslim aldığını bildirir hüccettir.

Belge 70/5. Norşinizade Ali Ağa'nın mahkemede Seyyid Muhammed adlı şahıstan kürek pahası olarak 110 kuruş alacağı olduğunu beyan etmesi ve hükmün de Seyyid Muhammed tarafından tasdik edilip; lakin bu hususta benden başkaları da para talep ediyorlar bunlar men edilsin demesi üzerine yapılan tahkikat neticesinde Seyyid Muhammed ve Ömer Ağa adlı bir diğer şahsın 100 kuruş borçlu olduklarını şahitler önünde ikrar etmeleri üzerine verilen hüccettir.

Belge 70/6. Âşık Veli Oğlu Mustafa'nın annesi Fatıma'nın Kara Ahmet'in kızı olduğuna dair mahkemece şahitler huzurunda bir tasdiktir ki buna dair verilen hüccettir.

Belge 71/1. Aşırı silik olduğu için okunamamıştır.

Belge 72/1. İmamoğlu Mahallesi sâkinlerinden Hacı Şeyh Efendi'nin mahkemede adı geçen mahalle de Habeşinoğlu denen bir zatın tarlasının şifadârı olduğunu ancak bunun gözetilmeyip tarlanın başka bir şahsa satıldığını şahitler huzurunda bildirdiği hüccettir.

V. BÖLÜM

METİN TRANSKRİPSİYONU

1. Metin Transkripsiyonunda İzlenen Metod ve Sicilin Tanıtımı

h. 1143-1191 yıllarını kapsayan 77 nolu Divriği Şer'iyeye Sicil defterindeki belgeler 1/1, 1/2, 3/1 şeklinde numaralandırılmış olup 184 adet belge ortaya çıkmıştır. Sivas Ziyabey Yazma Eser Kütüphanesinden temin edilen sicil defteri mikro film marifetiyle fotoğraflanırken noktalama ve harflerde bazı silinmeler meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bu bazı kelimelerin okunamamasına neden olmuştur. Defterde okunamayan kısımlar (...) simgesiyle, mürekkep lekeleri veya silinme nedeniyle okunamayan yerler (silik) şeklinde, okunmasına rağmen mana bütünlüğü verilemeyen kelimelerin ardı (?) soru işaretiyle, inceltme ve uzatmalar (^) şapka simgesiyle gösterilmiştir. Hicri tarihlerin miladi karşılıkları parantez içinde verilmiştir. Belgelerde geçen ayetler dipnotta (Bakara Suresi- Ayet 2) şeklinde gösterilmiştir. Her belgenin tanıtımında ise metinden önce, metnin üst tarafında;

"No / Belge No: 1/1

Belgenin Konusu: Miras Taksimi/ Nüfus Sayımı/ Tereke Kaydı vs.

Belgenin Tarihi: 8/Ra/1170

Belgenin Türü: Hüccet/Berat/ Ferman"

Şeklinde bir yol takip edilerek kısaca belge hakkında başlık niteliği taşıyan açıklayıcı bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Sivas-Divriği şer'iyeye sicili 77 numaralı defter h. 1143-1191 (1730-1777) tarihleri arasındaki Sivas ili Divriği kazası ve köylerinde gerçekleşen bazı adlî, ekonomik, sosyal-kültürel olaylar ile üst makamlardan Sivas vilayetine veya Divriği kazasına gelen yazılı emirleri kapsamaktadır. Defterin tamamı 72 sayfadan ibaret olup, 40 pozdan oluşmaktadır. Defterdeki sayfa numaralarının Milli kütüphane görevlileri tarafından verildiği anlaşılmaktadır. Sicilimiz, Osmanlı padişahlarından I. Mahmud (1730-1754), III. Osman (1754-1757), III. Mustafa (1757-1774) ve I. Abdülhamid (1774-1789) han dönemlerini kapsamaktadır. 32/1 ve 33/1 numaradaki

1284 (1867) tarihli sicil kaydı ise Sultan Abdülaziz (1861-1876) devrine denk gelmektedir. Yaklaşık 50 yıllık bir zaman aralığını içerdiği için farklı kâtipler tarafından yazıldığı kolayca anlaşılmaktadır.

Belgeler mikro filme kronolojik olarak aktarılmamış olup daha sonraki tarihe ait bir belge daha önceki bir tarih aralarına kopyalanmıştır. Muhtemelen mikro filmlere aktarılması sırasında 32/1 ve 33/1 nolu 1284 (1867) tarihli siciller sehven 77 numaralı sicilimize kaydedilmiştir. Söz konusu belgeler tarih sırasına göre kaydedilmemiş olmakla birlikte, geneline baktığımızda kapsadığı dönemler ve konu çeşitliliğiyle bize önemli bilgiler sunmaktadır. Bazı belgelerin ise tarihsiz olduğu görülmektedir. Sayfa altlarına veya üstlerine bir başka belgenin birkaç satırının sehven kopyalandığı görülmüş ve belge olarak değerlendirilmemiştir. Defterin yazı karakteri genellikle rika'dır.

77 numaralı defterimiz, alım-satım, miras taksimi, alacak-verecek, arsa ve emlak anlaşmazlıkları, hibe ve temlik, darp, vasi ve nafaka tayini, nikâh-talak, yaralama, küfretme ve adi suçlar, görev tevcihi, vergi tahsili, eşkıyanın cezalandırılması, masraf defterleri ve nüfus sayımları yoğunlukta olmakla birlikte narh, diyet, tutuklama emri, feragat, vekâlet ve hatta gökten bir cisim düşmesi/şimşek çakması,⁴⁴⁵ şiddetli rüzgâr esmesi⁴⁴⁶ hadiselerine kadar çok çeşitlilik arz etmektedir.

Defterin ilk belgesi (miras davası) son belgesi ise (şuf'a için vekâlet) konusu ile ilgilidir. Belgelerdeki davalar genellikle Müslümanlarla ilgili olmakla birlikte Asador zimmi ile Müslim bir şahıs ile yine Boğos nâm Veled-i Serkiz, Veled-i Boğos ve Artin nâm zimmîler arasındaki alacak verecek meselesinden dolayı kavganın kaydedildiğini görmekteyiz⁴⁴⁷.

Sicilimizde bulunan ve mahallelerde kalanları beyan eden nüfus sayımlarında Müslüm gayr-i Müslim şeklinde herhangi bir ayırma gidilmemiştir. Sicilde bulunan beş adetlik nüfus sayımının bir belgesi (medîne-i Divriği'de kışlakçı ekrât ve etrâk

⁴⁴⁵ SŞS, 77, 56/ 1-b

⁴⁴⁶ SŞS, 77,68/1

⁴⁴⁷ SŞS, 77, 4/3,6/6,

olanları beyan etmekte,⁴⁴⁸ diğ er dört adet sayım ise Divriği merkezde bulunan 34 mahalleye aittir.⁴⁴⁹

Defterde bazı adlî ve idarî personelin ismi tespit edilmiştir. Özellikle de belge metinlerinin sonunda kayıtlı ş uhudü'l-hal (ş ahidler) bölümünde dönemin yetkili isimleri yer almaktadır. Bu ünvanlar bize dönemdeki idarî ve adlî yapı ile ilgili ipuçları vermektedir.

Defterin orta bölümlerinde 18. asrın 2. ve 3. çeyreğine denk gelen kısmında Divriği'nin birçok mahalle ve köye sahip olduğ una ve bu yerleşim yerlerinin çok canlı bir hayat sürdürdüklerine ş ahit olmaktadır.⁴⁵⁰

Her bir sayfa ve belge 1/1, 1/2, 2/1, 2/2 şeklinde numaralandırılmış olup toplamda 40 pozda 72 sayfa ve 184 belge bulunmaktadır. Bunların 181 adedi okunarak metin haline getirilmiş ve aynı zamanda belge özetleri de yapıp ayrı bir bölüm olarak gösterilmiştir. Diğ er 3 adet belge (26. sayfa (boş), (41/2, sehven ikinci kez kopyalanmış), 71/1 (silik) olarak tanımlanmıştır.

Numaralandırılmış olan bu belgeleri "belge türlerine", "belge konularına", "padiş ah dönemlerine ve tarih aralıklarına" göre sınıflandırdık. Ayrıca masraf defterlerinden⁴⁵¹ ve tereke kayıtlarından⁴⁵² bazılarını da tablo şeklinde gösterdik.

2. Metin

1. Sayfa

No / Belge No : 1/1

Belgenin Konusu : Miras Davası

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Futuz Osman'ın karındaşı oğ lu Mehmet Ağa'nın kızı Zeynep Hatun'un Sadriye kızı Hatice'nin tarafından babası mirasını taleb-i davaya zevci Halil bin Molla Bekir ve Mehmet Paş a ş ehadetleriyle sâbitü'l-vekâle Hamûli oğ lu Ömer Ağa bi'l-vekâle meclis-i Ş er'de yine müteveffâyı mezbûr Mehmet Ağa'nın oğ lu İsmâil

⁴⁴⁸ SŞS, 77, 30/1,

⁴⁴⁹ SŞS, 77, 48/1, 49/1, 50/1, 51/1

⁴⁵⁰ Ek...Nüfus sayımı belgeleri, S.Ş.S , 26/1, 30/1, 34/1, 37/1, 42/2, 48/1, 49/1, 50/1, 51/1, 55/1, 63/1,

⁴⁵¹ Ek...Masraf defteri belgeleri, 23/1, 27/1, 44/1, 45/1, 2, 54/1, 62/1, 66/3,

⁴⁵² Ek...Tereke Kayıtları Tablosu. 5/5, 32/1, 33/1

nâm müteveffânın zevce-i metrûkesi Zeynep bint-i İbrâhim Ağa nâm Hatun'un tarafından husûmete ve reddi cevâba Berberoğlu Halil Paşa ve Serrac-zâde Osman Çelebi kızı binti Nebi nâmân kimesnelerin şehadetleriyle sâbitü'l-vekâle Tâcir Abdullah bin Köse Halil nâm kimesne mahdarında üzerine dava ve takrîr-i kelâm edip müvekkile-i mezbûrem Zeynep Hatun'un babası müteveffayı mezbûr Mehmet Ağaya intikal eden bağ ve şayır ve tecemmûlat-ı hânedan hissesini talep ederim sual olunup eda ile alıp verilip muradım dedikte gibbes-sual Hacı Abdullah cevabında Mehmet Ağa fevtinden sonra kız karındaşı Zeynep Hatun hayatında bizâti İsmâil nâm müteveffâdan tecemmûlat-ı hâne hissesine isabet edeni ahz ba'dehû müteveffayı mezbûr Mehmet Ağa'nın âhere deyn-i olup bize mukabelesinde deynini edâ ile bağ ve şayır hânesinden zimmetimi ibra eyle dedi dedikte.

No / Belge No : 1/2
Belgenin Konusu : Miras Taksimi
Belgenin Tarihi : 8/Ra/1177 (31 Aralık 1764)
Belgenin Türü : İ'lam

Burnaz Ağa mezbûrun sulbiye-i sağıre kızı Zeynep Hatun'un tarafından zikr-i âtil Beyânı tescile ve (istida-î hüccete zâti mezbûri ma'rifet şehâdetiyle vakt ile Kebir kızı Fatıma.....) Dârihâne oğlu Halil Paşa Hasan Paşa bi'l-vekâle ve sulbiye kebir kızı Fatımanın tarafından şâhidan-ı mezbûran şehâdetleriyle sâbitü'l-vekâle Hacı Hasan Ağa Bedamin Ağa mahzarındaDâreganlıoğlu Halil Paşa ve Mandioğlu Hüseyin Paşa ibni Mehmet nâm kimesnelerin şehadetleriyle sâbitü'l-vekâle Çalapverdi Oğlu Bektaş Halil Paşa bil'l-vekalet ve sulbiye-i kebir kızı Fatıma'nın tarafından şâhidân-ı mezbûrân şehâdetleriyle sâbitü'l-vekâle Durdu-zâde Hacı Hasan Ağa bi'l-vekâle meclis-i şer'de ve yine Hacı Hasan Ağa'nın vârislerinden sulbiye-i kebir oğlu hazel kitab bi yed-i Seyyid Sıbğatullah Ağa ve Seyyid Abdurrahman Ağa bin Emin Ağa mahdarında her biri takrir-i kelâm edip müvekkile-i mezbûre Züleyha Hatun ve Fatıma Hatun müteveffâ-yı mezbûr babaları Hacı Hasan Ağa'nın metrûka eşyasından beşyüz kuruş ve kuyumcu sükundan bir bâb kuyumcu dükkânı Züleyha Hatuna ve beşyüz kuruş köşker sükundan bir bâb bakkal dükkânı fi sebili't-tehârici'l-küllî sulh ve bedel-i sulh her birerleri ba'de'l-ahz âmme-i davadan zimmetlerini ibrâ-i âmme ile ibrâ eyledikleri kayd şûd. 1177/8/Ra

Dizdar Yunus Efendi, Berber Oğlu Halil bin Osman Paşa, Müftü Efendi Hazretleri, Hamurlu Oğlu Hasan Paşa, Hacı Zülfikar Oğlu Mustafa, Kaya Oğlu Hüseyin Efendi, Hasan Paşa'nın Oğlu Yusuf, Seyfi Ağa, vesaire...

No / Belge No : 1/3
Belgenin Konusu : Miras Taksimi
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : Hüccet

Burnaz Ağa'nın oğlu Emin Ağa'nın zevcesi Fatıma Hatun bint-i Hacı Mehmet Ağa nâm Hatun tarafından ikrâr-ı ati'z-zikr istihsyan ve i'tâ bir zât-i mezbûreye ma'rifeti şer'a da ârifân-ı şâhidan-ı mezbûrânın şehâdetleriyle sâbitü'l-vekâle Yeğinli Hasan Paşa nâm kimesne bi'l-vekâle Meclis-i şer'a da şükrollah Ağa ve Seyyid Mehmet Ağa mahdarında takrîr-i kelâm edip müvekkile-i mezburem Fatıma Hâtun müteveffâ-yı mezbûr Hacı Hasan Ağa hayatında malını mezbûre Fatıma Hatuna verüp Fatıma Hatun 'alâ sebîli't-teharici'l- külli yediyüz kuruşa sulh ve bedel-i sulhu ba'de'l-ahz âmme-i da'vâdan zimmetlerini âmme-i eda ile ibra eyledi dedikte kayd şûd.

No / Belge No : 1/4
Belgenin Konusu : Alım- Satım
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : Hüccet

Burnaz Ağanın bilposta(?) olan bâ temessük yetmiş kuruş alacağını mesfurdan iştira eylediği bağını ve üç adet kumaş ve bir sim kemer ve hunç hayâtında Abdurrahman Ağa'ya verip mezkûrları teslim eyleyüp merkurum dahî da'vâsından sâir verese zimmetini ibra eyledi.

No / Belge No : 1/5
Belgenin Konusu : Suça Teşvik Vasiyeti
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : Hüccet

Usta Ali-zâde Molla Berber Molla Bekir'in hanesine tarafı şer' den naib irsal olunup oğlu Ali nâm şâbb-ı emred derdine kesb-i marazından suâl olundukda Hasan Oğlu İbrahim ve Beka Hasan oğlu Yusuf benim akâretimi tebdil eylediğinden beri bu derde giriftâr oldum yüreğim koptu hâlen sebep-i mevtim olması gâlib oldu davalarına mezburlarım intikamımı koymayasız dedikte takrîri tahrir olundu.

Hurrirehû el-kâtib bi'avnillâhi el-meliki'l-vehhâb

2. Sahife

No / Belge No : 2/1

Belgenin Konusu : Vergi memurlarına uyarı

Belgenin Tarihi : 22 /R.Evvel/1145 (12 Eylül 1732)

Belgenin Türü : Ferman

Mefâhiri'l-kudâti ve'l-hukkâm meâdinî 'l-fedâil-i ve'l-keâm Sivas ve Sivas karyesi kalemine tabi olan yerlerin kadıları zîde fazluhum ve kıdvetü'l-emâsili ve'l-'ayân der-saâdetimden mubâşir tâ'yin olunan Mehmed zîde mecduhû tevkî'i raff'i humâyun vâsıl olacak ma'lum ola ki memâlik-i mahrûseti'l-mesâliki bâ şahânemde vâkî bilâd ve emsâr ve medâini aktârda sâkin ve mütevattın olan ehli zimmet reâyadan alınacak cizye akçeleri Beytü'l-mal-i müslimînin nassan ve ictihaden usûl-i emvâl-i meşrû'a ve etyab-ı malları? makranesinden olduğuna binâen ehli zimmet re'âyâdan her birinin tahammul ve istihkâkına gûn kemâ yenbeğî murâ'at olunarak cizyeleri mubâyin ve şurût-i berâ'attan hariç bir akçe ve bir habbe talebine cür'et ve mübâşeret olunmamak lâzime-i halde ancak sadr-i esbak müteveffâ İbrahim Paşa vaktinde cizyeder uhde eden cizyedarlardan taraf-ı mîriden mu'ayyen olan mâişetleri alındıktan sonra ... berâ't-i ubûdiyet ve câize nâmiyle dahî sadve efzûn akçeler aldığına binâen cizyedarlar dâhî verdikleri ubûdiyet ve câizenin ez'afi müuzâ'afe fukarâ-i ra'iyetten tahsîle tasaddî eyledikleri sırada ehli zimmet-i reâyaları giriftar-ı meşakk ve mihnet ve mübtelâyı fâke ve mütehayyiri olmuşlar iken yümn ve ikbâl ve sa'âdet ve usûl ile taht-ı âli ve taht-ı osmâni üzere cülûsi humâyunum meymenet makrûnum vukû'unda cizyedarlar ki hilâf-ı şurût eyledikleri zulüm ve teaddileri bi'l-külliyeye men' ve def'a ve reâya fakirlerine merhameten zaman-ı adâlet-nişan-ı pâdişahânemde cibâyet olunan bin yüz kırk dört ve bin yüz kırk beş seneleri cizyeleri cizyedârlara deruhde olundukta mâ'îşet ve caize nâmiyle bir akçe ve bir habbe alınmayıp ve kâideyi muktedi? üzere müft ve meccânen tefviz

olunmakla cizyedarlar dahî kemâl-i adâlet ve istikamet üzere hareket eyleyip yalnız taraf-ı mîrîde muayyen olan maîşetleri iktifâ ve cizyedarları kat-i şurût-ı berâyı âlişan mûcebince tevzi'a cibâyet ve tahsil edip sene-i sâbıka misülli ziyâde akçe talebinde olmamaları için tenbîhat-ı ekîdelerimle muhkem tenbih ve te'kid ve vech-i meşruh üzere bundan akdem müteaddid evamir-i âliyem isdâr ve irsâl kılınmışken bin yüz kırk dört senesine mahsub olmak üzere Sivas ve tevâbi'i cizyedarları olan ve halen kırk beş senesi cizyedarları olan Abdullah'ın mücerred tama-ı hâme-i ve se'i? encâmı ittib'alariyla uhdelerinde olan merkurmlar ve ibtidâ-i tevzi'ne mubâşeret eyledikten berat-ı âlişan şurûtuna tatbîk-i riâyet eylemeyüp ba'zı kaza ve karyelere tahmil ve istihkaklarından ziyâde toptan evrak vermek ve kendi celb-i maîşetleri için fukarâ-i ra'iiyyetin üzerlerine edâsı lâzım gelen cizye-i şer'iyeden mâadâlarıyla ba sehim vaktin mukâyasası üzere ziyâde akçe tarh ve tahmil ve tahrîm? eylemek misillü halât-ı gayr-i marziyye tasaddî ve hilaf-ı rızâyı hümayunum reâyâ fukarâsına ğadr ve te'addî eyledikleri res'de-i sem'i-humâyunum olup ancak zeman-ı meymenet-nişan-ı mülûkanemden ehl-i zimmet re'âyanın tasaddi ve te'addî olduğuna kat'an rızâyı hümayunum olmamağıyla bu keyfiyet talebinde istifsâr ve vuku' üzre der-saadetime arz ve i"lam olunmak fermânım olmağın imdi sen ki mubâşir-i mûma ileyhsin iş bu emr-i şerîf-i âli şânımla doğru Sivas'a varıp akvam-ı emir ile marifet-i şer' marifetleriyle sâbıkan ve hâlen cizyedarların keyfiyet-i re'yini sirren ve alenen teftiş ve tafahhus ve kazâ be-kazâ karye be-karye geşt-ü gûzar ve 'ayan ve ahali ve reâyadan dahi gereği gibi tafahhus ve istihbar eyleyip fî nefsi'l-emr cizyedar-ı mezburlar haber verildiği üzere ehl-i zimmet reâyadan şurût-i berat mûcebince esnaf-ı selâse î'tibâriyle cibâyet ve tahsili lâzım gelen cizyelerden fazla İbrahim Paşa vaktine kıyas ile ziyade akçeler tarh ve tahmil eyledikleri vaki'dir ve vaki' olduğu suretten ne makûle ve ziyade akçe tarh ve cizye evrâkını hîn-i tevzîde ne vechle tevzî etmişlerdir gereği gibi keyfiyet-i ahvâle külli tahsil eylediklerinden sonracezyedâr-i sâbıkın keyfiyet-i ahvalini 'alettafsil kaleme getirip ale't-tafsil der-saadetime tahrîr ve i"lam olunması aksâğı hümayunum olmakla bu babda siz dahi basiret ve mustad'afî insâf ve sadâkat üzere hareket eyleyerekbir tarafa gadr ve himaye olunmamak şurûtuyla vukufunuz (.....) vaki' hâl-i alâ vechi's-sihha der-sa'adetime arz ve i"lâm eylemeniz bâbında şeref-yafte-i sudûr olan hattı hümayun-i şevket-makrûnum mûcebince ferman-i âlişanım sâdır olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerifimle vardıkda bu bâbda vechi meşruh üzere (.....) iş bu emr-i celîlûş-şân vâcib'ül-ımtisâl ve lâzım'ül-ittibâ ile mazmûn-u ita'at-makrun ile amil olup hilâfiyla

be-gâyet ihtiraz ve ictinâb eyleyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerife i'timad kılasız Tahrîren fi'l-yevm'i-l muharram-i haram sene hamse ve erbaîn ve mi'e ve elf. Sene 1145. Bin yüz kırk beş 22/Rebû'l-evvel. Mûcebince Sadr-ı A'zam Hazretlerinin mektubu olduğu iş bu mahalle kayd şûd.

3. Sahife

No / Belge No : 3/1
Belgenin Konusu : Tereke Kaydı
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : Hüccet

Medîne-i Divriği sâkinlerinden iken Edirne'de sâkin Mendü Ali'nin torunu Ahmed bin Mehmed'in vârisleri olan kıyemleri Ömer zâdeleri Tıraş Oğulları mezburlar huzûr-i şer' de bi'l-kıyâm ve yine Kemankeş mahallesi sâkinlerinden iş bu refu'l-kitâb Abbas bin Veli nâm kimesne mahzarında takrîr-i kelâm edüb mezbûran (...) deresi nâm mevzî'de mülkiyet üzere mutasarrıf olduğu tahminen beş diplik tohum isti'âb eder tarlası ki bir tarafı Abdulkadir oğlu iki tarafı tarîk-i âmm ve bir tarafı Hasan Deresi olan tarlayı kayyım olduğumuz hasebiyle iş bu Abbas'a on kuruşa Bey' ve kabz-ı semen eyledik dediklerine kayd şud.

Şühûdu-l-hâl, Timur Kayış Zâde Mehmed Efendi. Karasarlı Oğlu Osman. Seyyid Molla Tahir bin Hacı Hasan, Sülük Oğlu Hacı Eyüb ve oğlu İbiş Paşa. Seyyid Molla bin Hacı Hasan. Mumcu oğlu Molla Osman.

No / Belge No : 3/2
Belgenin Konusu : Diyet Talebi
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : Hüccet

Decdegerli Ali tarafından Guguş Mehmed Paşa vekâleten Göresenli esir mahzarında üzerine dava ve takrir edip karındaşımın diyetine müte'allık hissemi dava eyledim dedikde cevabında İbrahim ve Ali sonradan seksen guruş akçe ve eşyâya bunlar dahi sulh oldular deyu def' ile cevap vererek def'i meşrûhunu Hacı Kamber ve Seyyid Hasan bin Ortaköylü (.....)

No / Belge No : 3/3
Belgenin Konusu : Vakıf ve vazifeden feragat (Müezzinlikten feragat)
Belgenin Tarihi : Recep/1182 (Kasım 1768)
Belgenin Türü : Berat

Divriği'de vâki' Sinaniye Mescid-i Şerifinde yevm-i nîm akçe vazîfesiyle müezzin olan Abdullah Halîfe kendi rızâsıyla erbâb-ı istihkakdan karındaşı iş bu râf'i-i tevkî'i rafî'u's-şân-ı hâkâni Molla Muhammed Halîfeye ferağ ve kasr-ı yed edüp merkûm dâhî bu vecihle lâyük ve mahalli müstahak olmağın ferağ ve kasr-ı yedinde tevcîh olunarak yedine ber'ati şerîfem verilmek bâbında yedinde olan fâriğ-i mezkûr berât-i 'atîki mücebince inâyeti talep etmeğın vech-i meşruh üzere sadaka edüp bu berât-i humâyun-u verdim ve buyurdum ki b'ade'l-yevm merkum Molla Muhammed Halîfe varıb zikr olunan mescid-i şerifde fâriğ-i mezbûrun yerine müezzin olub hizmet-i lâzimesini mer'i ve müeddi kıldıkdan sonra yevmî nim akçe vazîfesiyle mutasarrıf olub vâkifin rûhu ve devâm-ı ömür ve devletim için du'âya müdâvemet göstere ol bâbda taraf-ı âherden bir vechle dahl ve i'tiraz kılmayalar. Şöyle bileler. Alâmet-i şerîfeme i'timâd kılalar.

Tahrîren fî evâhir-i Receb-il-ferd sene isneyn ve semânîn ve mietin ve elfin.

1182. Mahrûse-i İslambol

No / Belge No : 3/4
Belgenin Konusu : Serdarlık Ataması
Belgenin Tarihi : 29/RA/1185 (11 Agustos 1771)
Belgenin Türü : Buyruldu

İzzet Me'âb-ı şer'iat nisab Mevlâna Ahmet Efendi kam-yâb ba'de't-tahiyyeti'l- behiyye inha olunur. Kıdvetü'l-emâcid ve'l-'ayân nûşinizâde Mahmud Ağa ba'des-selâm nasb olunur.Hâlen Divriği Kazasında serdar-ı sâbık azl olunub uslûb-u sâbık üzere serdarlık sana tevfiz olunup (.....)Bin yüz seksen beş senesi mâh-i rabi'il- âhirin yiğirmi dokuzuncu günü Cuma günü etmekçilere yetmiş dirhemini fûruht etmek nizam verilmiştir.

(.....)

4. Sahife

No / Belge No : 4/1

Belgenin Konusu : Ekmek Narhı

Belgenin Tarihi : Zilhicce/1180 (Nisan 1767)

Belgenin Türü : Buyruldu

İş bu bin yüz seksen senesinde mah-ı fî şehri zilhicce-i şerîfesinde Divriği kasabasında sâkin olan fukarâ ve du'afâ ve a'yân-i vilâyet ve eşrâfi bi-ecme'ihim hepsi birlikte huzûr-u şer'a gelüp takrîr-i kelim ve ani-l-meram eylediler ki sûk-i sultânide ekmekçi esnafına ihdâr-ı şer'a edüb cümle ma'rifetiyle ve şer'î şerif ma'rifetiyle narh ve nizam seksen beş dirhem etmek iki akça ve dört fûruh işlemek üzere tenbîh-i şer'a olunmuşdur gerekdir ki gönderen noksan eden tecrim (cezalandırmak) ola.

Peynir için narh tazesinin kıyesi sekiz akçeye ve salamurasının kıyesi on akçe olmak üzere temşid verilmiştir me'an.

Sabun'un narhı ve nizam-ı kıyesi otuzaltı paraya ve nisfi kıyesi on sekiz paraya temşid verilmiştir.

Yağ narhı tazesinin kıyesi onaltı paraya temşid verilmiştir.

Ve kazanın narh kıyesi on iki paraya ve nisfi kıyesi on altı paraya temşid verilmiştir.

Börekçiler isimleri Beyân eder ki; Tahma bin Ali, Kör Hüseyin bin Kürd. Bayraktaroğlu Türkmen. Hacı Mahmut Oğlunun torunu Beşir bin Türkmen

No / Belge No : 4/2

Belgenin Konusu : Tutuklama- hırsızlık ve hainlik suçu

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Pütge Karyesi sâkinlerinden Topal Nebî'nin torunu Mûsâ Paşa Oğlu Mehmed huzur-u şer'de karye-i mezbûre sipâhisi Mehmed Beğ ve Serdar Hüseyin Ağa ve Çıkrıkçı Zâde Hüseyin Ağa muvâcehesinde iş bu hırsızdır ve hâindir ahâli-i

karye kendisinden emin değillerdir ve mazarrın nasdır deyu Őöhret etmeleriyle islâh-i nefis için kal'a-bend olunmasına tenbîhiyle kayd Şûd. (Kayt olundu) Tescil.

No / Belge No : 4/3
Belgenin Konusu : Borç ve Kavga
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : İ'lam

Kanber bin Eflah Ahmet Yasin bin Hüseyin nâm kimesnenin Şehâdetiyle vekâleti sâbit olan Guguş Paşa nâm kimesne huzur-u Őer'a gelip Asador zimmi huzûr-i Őer'de İŞâ'nın Oğlu Molla Halil mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip benim bu Molla Halil'e bir kaç kuruş deynim olup talep eyledikte ala marz-ı deyn Őimdi yoktur dediğimde beni darp eyleyüb zevcem beni kurtarmak için geldiğinde beni koyuverip zevcemi altına alıp depme ile beline ve karnına depme ile darp edip eseri darptan müteessiren zevcem sakat vaki olub kendisi daha yatıyor sual olunup mûcib-i Őer'isi icrâ olunması matlûbumdur dedikte ğibbe's-sual ve 'akibe'l inkar Beyyine? havale Asador zimmi tarafından vekâleten kendi tarafından asâleten beni huzûr-i Őer'ide kan davasından Halil yedinden zimmette ibrâ eylediler. Takrîr-i meŐrûha iş bu mahalle kayd olundu. Şahitler; Kantar Oğlu Hacı Salih, Hasan Paşa, Kôr Hasan, Hacı Feyzullah Ağa, Kuloğlu Osman Ağa, Hafız Zâde Nûman Ağa, Hacı Ali Ağa, Yedekçi Mehmet Paşa.

No / Belge No : 4/4
Belgenin Konusu : Yaralama Davası
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : Hücçet

Mislpure sâkinlerinden Bali oğlu Topal Mehmet bin Osman nâm kimesne tarafından Kômüklü Uzun Ali nâm kimesne ile kulağının da'vâsını rü'yete EŞki Zâde Yusuf Ağa ile Ercu Ali Oğlu Ramazan bin Osman kimesnelerin Şehâdetleriyle sâbit-ü'l-vekâle Guguş Mehmed Beşir bin Topçu Hasan Alemdar nâm kimesne bi'l-vekâle huzûr-u Őer' de yine Kômüklü Uzun Ali mahdarında üzerine da'vâ ve takrîri kelâm edip.

No / Belge No : 4/5

Belgenin Konusu : Vekâlet

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : Hüccet

Kul Oğlu Hüseyin Ağa huzûr-u şer'â gelip takrîr-i da'vâ eyledi. Hâlen Sivasta sa'ye- endâz olan Feyzullah Paşa hazretlerinin tarafından vekâlet hasebiyle Divriği karyesinde curuş? sâkinlerinden zimmîler dahi İспенç vekâlet hasabiyle talep ederim dedikte vekâlete mezbûr-u sâbit olan Tuğut karyesi sâkinlerinden İbrâhim Paşa.

No / Belge No : 4/6

Belgenin Konusu : Bir genç kızın mahalle sakini tarafından taciz edilmesi.

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : Hüccet

Bulur Mahallesi sâkinlerinden Ali Paşa nâm kimesne huzûr-u şer'â gelip takrîr-i dava eyledi ki Gümüšoğlu Mahallesi sâkinlerinden Mehmed nâm kimesne bi-ğayri hak kızım Delile'nin başından cârîni alıp kesr-i refdâ sevdasında olmakla da'vâ ederim dediği iş bu mahalle kaydolundu merkûm Mehmed cevâbında kızında sakam vardı deyu da'vâ (.....)

No / Belge No : 4/7

Belgenin Konusu : Darp/Yaralama olayına şahitlik

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Bâlî oğlu Mehmed Paşa huzûr-u şer'de Kömüklü Uzun Ali mahdarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip târîh-i kitaptan onüç sene mukaddem benim başıma taş ile darp edip eser-i cerâhatden nâşî kulağım işitmez oldu. Şer'an kulaklarımın diyetini talep ederim dedikte gibbe's-suâl ve 'akîbe'l-inkar müdde-î mezbûrdan diyeti talep olundukta 'udûl-i ricâl-i müslimînden Musa beşe li eclî's-şehâde huzûr-i şer'â gelip isre'l-istişhâd fi'l hakîka iş bu Ali Paşa ben Bali oğlunu darb eyledim. Yusuf Paşa bin İbrahim Osman Ağa ben darp eyledim deyu ikrârına

şehâdet eyledi. Kirkidli Mehmed oğlu Hüseyin taş ile başına darp eyledi ra'ye'l 'ayn gördüm deyu edâ-i şehâdet eyledi. Karındaşı Ömer'in başına taş ile darp ve mecruh ve eseri cerâhatten müteessiren sağır oldu deyu edâ-i şehâdet eyledikleri kayd şûd. Hacı Oğlu Alemdar cerhini tımar eyledim eseri cerâhattan müteessir sağır olmuştur deyu sıhhatine şehâdet Kirkidili Mehmed Bâkır'ın şehâdeti Ömer Paşa'nın şehâdetleri da'vâya mutâbıktır. Şehâdetlerinde cerr-i menfa'at ve 'adâvet olmayıp ta'dil ve tezkiye olunup şehadetleri kavlı-i hakır.

No / Belge No : 4/8

Belgenin Konusu : Alım-satım, Bağ hissesi

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : Hücçet

Yedibelâ Alemdar'ın oğlu Mustafa Ağa huzûr-u şer'de İpek Ali'nin mahzarında takrîr-i kelam Hacı Mahmud oğlu Molla Mehmed'in oğlu Hasan Paşa'dan ve kızlarından iştirâ eylediğim Molla Mehmedin olan hisseleri mezburlardan iştirâ edib mükiyet üzere mutasarrıf olduğum hisseleri iş bu Ali Paşa'ya seksen dört kuruşa bey' eyledim ve semen-i ahz-u kabz eyledim dedikten sonra mezkûr Molla Mehmed'in torunu Ömer Paşa bin Hasan Paşa dahî merhum Molla Mehmed hayatında bir mikdar yer dahî bağ-ı mezkûrdan karındaşım Hafız Abdullah'a karındaşım Hafız Abdullah dahî hisse-i mev'ûdesini Aşçı Ağa'nın oğlu Hüseyin Paşa ve Ma'rûfun Oğlu Seyyid Ali şehâdetleriyle bağımı hibe edüp ben dahî iş bu bağı beş bin otuz iki kuruşa bey' ve teslim ve kabz-ı semen eyledim dediği kayd şûd.

No / Belge No : 4/9

Belgenin Konusu : Kısrak Satışı

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Dede Mehmed Oğlu Ali yaralı kısrakını Hazekrek karyesi ahâlîlerinden İbrahim Ahmed oğlu nâm kimesnenin hânesine bırakıp karındaşı Hüseyin bana verdi kısrakı deyu da'vâ ve mezbûr yine Ali götürdi deyu defa'atla cevab verdiği yine karye-i mezbûre sâkinlerinden Eşkiyâ'nın oğlu İbrahim ve Hasan Ağa'nın oğlu Ali nâm kimesnelerin şehâdet etmeleriyle müdde-î mezbûr mu'ârazadan men' tenbih-

birle kayd şûd. Ömer Beğ oğlu Hacı Ahmed Ağa. Serrac oğlu Mustafa Paşa. Muhzır Kamber Paşa. Nâib Efendi İbrahim Tâbi'. Serdar Ağa Kuloğlu. Şeyh Nezir oğlu Ömer Çavuş.

5. Sahife

No / Belge No : 5/1

Belgenin Konusu : Yaralama diyetini almaya sulh.

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : Hüccet

Bali Oğlu Mehmed Paşa tarafından Küçük Hüseyin oğlu Mehmed Osman Paşa bin Halil Paşa şehâdetleriyle vekâleten sâbit olan yine karındaşı Ömer Paşa huzûr-u şer'de takrîr-i kelâm eyledi ki karındaşım Mehmed Paşa'nın tarafından vekâletim hasebiyle karındaşımın kulağının diyeti olmak üzere Gömüklü Uzun Ali nâm kimesneden dört tarla iki keçi ve yüz kuruş nukud akçeye sulh-ı ibrâ oldum dediği iş bu mahalle kayd olundu ki iş bu Ali Paşa dahi râzı olub.

Osman Bin Halil Paşa, Ömer Bey Oğlu Hacı Mehmed Ağa, Kethudâyeri Mustafa Ağa. Kâtib Oğlu Yusuf Ağa, Üçüncünün Oğlu Ömer Paşa, Esnek Oğlu Yusuf Paşa, Küçük Hüseyin Paşa.

İş bu Ali Paşa dahî diyet vesâir da'vâsından Merkum Bali Oğlu Mehmed Paşadan ve karındaşı Ömer Paşadan zimmetimi ibrâ ve iskât eyledim dediği iş bu mahalle kayd olundu.

Osman Bin Halil Paşa, Ömer Bey Oğlu Hacı Mehmet Ağa, Kethudâ Pirî Mustafa Ağa

No / Belge No : 5/2

Belgenin Konusu : Darp olayı tespiti

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : Hüccet

Vazıldanlı Molla Halil huzûr-u şer'de Hızgırlı Ahmet Paşa ile Odurlu kefereyi darb eyledi deyu şehâdet eyledi müvâcehelerinde ve Bahtiyarlı Halil dahî darblarını şehâdet eylediği kayd şûd.

No / Belge No : 5/3
Belgenin Konusu : Koyun-keçi fiyatlarıyla ilgili ihdar
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : Emr-i Âlişân

Düstûr-u Mukarramûn mûşirûn-ı mufahhamûn nizâm-ı ‘âlem müdebbiru’l-umuru’l-cumhûr bi’l-fikri’s-sâkib mütemmimü mehâmi’l enâm bi’r-ra’yi’s-sâib mümehhidü bünyâni’d-devleti ve’l-ikbâl müşeyyid-ü erkânü’l izzeti ve’l iclal el-muhakkiku bi sunûfi avâtifi aliyyeyi mülükü’l-a’lâ Anadolu’nun orta koluyla Diyarbekire varınca vâki’ olan vüzerâ-ı izâm edamellâhu iclâlehum ve e’azımu’l-ümerai’l-kirâm merahim-u küberau’l-fiham ve ashabu’l-izzeti ve’l-ihtışam el-muhtassu bi-mezîdi inayeti’l-meliki’l-e’la mîr-i miranı kiram ve dâme ikbâlehum mefâhiru’l-kudâti ve’l-keâm kudât ve nüvvâb zîde fadluhum ve mefahiru’l-emasili ve’l-akran mütesellimler ve kethudâyerleri ve yeniçeri serdarları ve havâs zabitleri ve ze’âmet ve tımar subaşları ve bâcdârlar ve sâir zâbitan ve a’yân-i vilâyet zîde kadruhum tevkî-i rafî’ü’s-şan-ı humâyun vâsıl olıcak ma’lûm ola ki öte yer ve vilayet-i Anadolu da vâki’ bülân ve emsar ve kasabât ve kurâda sâkin fukarâ-yı raiyyetin ve sâir erbâb-i ticâretin konar- göçer, aşâir, kabâil-i ricalin yedlerinde olan ağnâmı (-keçi- koyunlar) furuht (satmak) için kendi hâhişleriyle diledikleri kimesnelere Bey’ ve bahaları tamâmen ashâbına teslim olunmak ve kassab başılar ve sâirler tarafından câşını toplayıb ve âher gûne vechen mine’l vücuh cevri ve te’addî olunmamak üzere bu tarafta tenbîhi iktizâ edenlere muhkem tenbih ve te’kid olmağla imdi fermân olunduğû üzere koyun getirenlerden murur ve ‘ubûr eyledikleri ve geçidler muğâyir-i mû’tâd ‘alâ tarîki’l-bid’a akçe mütâlebesi ile bir türlü rencide ve meyl olunmamaları husûsiyetlerini iktizâ edenlere muhkem tenbih ve te’kid ve kazâlarınızda olan Türkmen ve Celeb tâifelerini ve sâir ashâb-ı ağnâmı getirib emr-i ‘âlîde mezkûr-ı melhûz olan mahzûrâtın mündefi’ olduğunu ashâb-ı âhizâna tefhîm eylemek babında fermân-ı ‘âli-şânım isdâr olunmuşdur. Kayd Şûd.

No / Belge No : 5/4
Belgenin Konusu : Tereke Davası
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : Hüccet

Burnâz Ağa Mahallesi sâkinlerinden Bezli İbrâhim Çelebi'nin zevce-i menkûhesi Hatce Hâtun nâm tarafından vekil olan Kâtib-zâde Yusuf kendi huzûr-i şer'de vekâleten takrîr ve takrîrine musaddık olan Yusuf Ağa mahfel-i kazâda vekâlet hasebiyle da'vâ ve takrîr-i kelâm edib iş bu Hatce'nin kızı Ayşe nâm Hâtun müteveffiyenin zevcesinden terekesini ve mehr-i mu'accesini da'vâ. Ömer Beğ-zâde El-Hac Mehmed Ağa, Serdâr Ağa.

No / Belge No : 5/5
Belgenin Konusu : Tereke Kaydı
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : Hüccet

Bezlinin Zevcesi Hâtûn'un tarafından vekîl-i musebbîti olan Kâtib-zâde Yusuf Ağa huzûr-i şer'de Hacı Yusuf mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edib mezbûre hâtûnun kızı iş bu Hacı Yusuf'un zevcesi merhûm olub müteveffiyeye hâtûnun muhallefât-ı metrûkesinden vâlidesi müvekkile-i mezbûreme düşen hisse-i irsiyesini talep ederim dedikde malı yokdur deyu inkar eyledikde iş bu Hacı Yusuf hacc-ı şerife gittikde cümle mal ehlimindir. Benim 'alâkam yoktur deyu takrîr eylemekle cümle mal müteveffiyeye-i mezbûrenindir dedikde Hacı Yusuf kayın vâlidem hisse-i şâyî'asını bana kırk kuruşa Bey' edip âmme-i da'vâdan benim zimmetimi ibrâ edib yedime hüccet-i şer'iyye ve misal deyu.

Zimem-i Kuruş 300, Eşyâ ve nukûd ve Kuruş 100

Mehr-i Müeccelesi 100 kuruş. Hâne ve Tarla esas-ı Beyt.

İş bu nukûdu Beyân eder. Hasan Paşa'nın kızı Emine Hanım zimmetinde 18 Kuruş. Hoca Kızı 9 Kuruş. Durdu Zâde Bekir Efendide 3 Kuruş. Zevcine verdiği 300 kuruş. Kemer Bilezik Altın Şerit 5 Kuruş. Aslan Oğlu Bekir de 13 Kuruş. Durdu Zâde Hacı Mustafa Efendide 2 Kuruş. Arzı havlıda 40 kuruş. Su arklarında 5 kuruş.

Sâir olan eşyâyı Beyân eder.

Mum Değirmi adet 5. Ruzrûnî adet 3. Kaftân adet 2. Altûn Armûd 50. Mercan Tesbih adet 2. Altûn Dâvud 1. Halhal sim 2. Çûka Cevbe adet 1. Kaşani pohça, Hamam eşyâsı Takımı adet 1. Entârî adet 4. Sim Tormuğu zinciriyle 1. Altûn yüzük adet 14. Sim koz adet 10. Pul Sim Pahası 20 Kuruş.

Gömlek adet 3. İşleme mûmi cember adet 11. Telli su yanacıkı, Peştemali adet 1. Sim ön kemeri çift adet 1. Hasan Paşa'nın kızı Alimede olan nukudu 18.

Kalpak adet 2, Nâfe kürk adet 1. Kırmızı çoka beneş.

Oda takımı büyük şilte iki, Mak'ad iki. Kilim iki yan kilimi, Döşeme bir, Yastık yedi, Minder 1. İhram 2. Kürsî yorganı bir, Cicim iki, Döşek iki, Kilim bir, Bir def'a yorgan

Def'a entârî adet 1. Çakşır çoka, Hancer sim adet 1, Lenger adet 2, . El leğeni adet 2. Kara ve Leh Leğeni. İbrik adet 2. Kahve taimı me'a milhaf adet 1. Altın şerit 150 Kuruş. Pul isim pahası 20 Kuruş. Büyük kevgîr adet 1.

Tencere adet 2. Kazan bakır adet 1. Sini bakır adet 2. Sahan ma'a Tabak adet 2. Maşraba adet 1. Su tası adet 1. Şerbet tası adet 1.

(.....) Kollu Tas. Def'a kendi tarlamızdan gelen hıntadan bâkî kalan kile 11. Kendi tarlamızdan gelen şa'ir kile 5. Büyük kevkir adet 1. Hınta tohum 3.

Ortağımız Ca'ferde 40 Kuruş. Hacı Zülfi oğlu Mustafa da 12 Kuruş. Mustafa'nın ortağında 14 Kuruş. Hızkırık'a tohum verdiğiniz ortağında 40 kuruş. Şatır oğlunda 2 Kuruş. Kâtip oğlu Hacı Ömer Ağanın Ortağında 3 Kuruş. Hacı Bilal Arab'ın Ortağında 3 Kuruş.

No / Belge No : 6/1

Belgenin Konusu : Mahkemeye konu olan davadan feragat

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : Hüccet

Hacı Osman Mescidî mahallesi sâkinlerinden Hatice Hanım Hâtun bin Hacı Mehmed bin Hâtun'un tarafından zikr-i atî'l-Beyanda da'vâya ve Demir Efendi şehadetleriyle zât-i mezbûr ma'rifeti şer'îyle 'Arifân Tıraş oğlu Veli Paşa bin Yusuf tarafından Oğlu Veli Paşa bin Yusuf ve Ali Paşa bin Mustafa nâmân kimesnelerin şehâdetleriyle sâbitü'l-vekâle Guguş Mehmed Paşa bin Topçu Hasan Alemdar vekil-i merkûm huzûr-i şer'de takrîr-i da'vâ eylediği (...).

Osman Paşa ibn-i Abdullah ve Kalfalı Oğlu Mehmet Bin Ömer Ağa nâm Kimesneler li ecli's-şehâde meclis-i şer'de hâzırân olup isre'l-istişhad fî meriyyeti

mezbûre Hatun bizlerin huzûrunda benim ‘alâkam ve davam yoktur deyu ikrar eyledi deyu edâ-i şehâdet eylediklerine Kayd Şûd.

No / Belge No : 6/2
Belgenin Konusu : Şahitlik
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : Hücet

Çaybaşı Mahallesi sâkinlerinden Ümmi Gülsüm ve Mubîn? binti Ali, Ümmü Gülsüm binti Molla Mustafa nâm hâtunlar tarafından zikr-i âtil beyân da’vâya vekîl olan Guguş Mehmed Paşa nâm kimesnelerin vekâleten mahalle-i mezbûr sâkinlerinden Veli bin Yûsuf, Ali bin Mustafa nâm kimesneler şehâdetleriyle vekâleti sâbit olan Guguş Mehmet Paşa şehâdetleri sâbit olduğu iş bu mahalle kayd şud.

No / Belge No : 6/3
Belgenin Konusu : Bağ davasında mururu zaman
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : İ’lam

Çaybaşı Mahallesi sâkinlerinden Ümmi Külsüm ve Mübin binti Ali Mübin ve Hatîce ve Gülsüm karındaşları Mûsa bin Molla Mustafa nâm kimesnelerin Esmenin Oğlu Halil nâm kimesne ile bâğ da’vâsı olmakla tarafından mahalle-i mezbûre sâkinlerinden Veli bin Yûsuf, Ali bin Mustafa nâm kimesneler şehâdetleriyle vekâleti sâbit olan Guguş Mehmet Paşa da’vâ eder. Zamanı murur eyledi deyu cevap verilip.

No / Belge No : 6/4
Belgenin Konusu : Alım-satım davası
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : Hücet

Hamîsin Paşa’nın Emîne Hanım’ın ve oğlu Bekir Bey’in birbirlerine kefil yüz otuz iki kuruş Norşinli-zâde Hacı Veli Ağa’nın vârisleri hanımın vârisi Zâ’im Ağa’nın muvâcehesinde da’vâ ve ba’de’l- mürâfa’ Yıldırım-zâde Seyyid Mehmed Ağa ve Hacı Solak şehâdetleriyle Kayd Şud.

Ve bir def'âdan bâ- temessük Hanım'ın yüz yirmi üç kuruş deyni olduğuna yine Seyyid Mehmed Ağa ve Hacı Solak şehâdetleriyle Kayd Şûd. Şahid Hacı Serdar. Zahir Mustafa Ağa. Kethüda Mustafa Paşa.

No / Belge No : 6/5
Belgenin Konusu : Mülk Satışı
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : Hücçet

(Ters yazılmış Kısım)

Ferhat Oğlu Mehmed Paşa nâm kimesne huzûr-'u şer'a gelip takrîr-i kelâm eylediği iş bu kız karındaşım Vesîle binti Ali nâm Hâtun tarafından vekâleten ve kendi tarafından asâleten Entağa Karyesinde vâkî' olan mülkü mâlikâne on hissemizi müşterekemiz olan sa'âdetli yetmiş beş kuruşa gerek kendi hissemi ve gerek vekîl olduğum kız karındaşım Vesîle Hâtun'un hissesini tamâmen Bey'i ve ibrâ eyledim.

Vekâleti sâbit olan şâhidler; Zevci Mehmed bin Abdullah, El-Medine Oğlu Ali bin Mehmed.

No / Belge No : 6/6
Belgenin Konusu : Alacak-verecek davası
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : İ'lam

Asitâne-i sa'âdetde mütemekkin Pir Boğos nâm Veled-i Serkiz, Veled-i Boğos tarafından Koyakis Artin nâm zimmîyi vekâleten nâm kimesne şehâdetleriyle huzûr-u şer'de bi'l-vekâle, Kürkçü Boğos ve Murad zimmî muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr edib mukaddemen mesfûr yüz elli kuruşa sulh ve meblağ-ı mezbûru bi't-temam ahz u kabz bir akçe hakkım kalmadı amme-i da'vâdan zimmetini ibrâ eyledi deyu yedinde olan hücçetini ibrâz ve Müfti Efendi ve Hacı Osman Ağa ve Hacı Ömer ve Cemm-î gâfir edâ-i şehâdet eylediklerinde şehâdetleri makbûle ve mesmû'a olunmağın müdde-î mezbûr bi'l-vekâle bi-tevcîh-i şer'i mu'ârazadan men'a tenbîh berâ-yı kayd şûd.

Şühûdü'l-hal, Müfti Efendi, Hacı Osman Ağa, Dizdar Ağa, Seyfî Ağa, Norşini-zâde Seyyid Mehmed Ağa, Kethudâyeri Ağa, Emîn Rıza Ağa Miralay,

Za'ım Hacı Halil Ağa, Çolak Zâde Yusuf Ağa, Alaybeği Hasan Ağa, Hacı Bekir Ağa, Za'ım Hilimdâr Ağa, Coşdar-zâde Alemdâr, Norşini-zâde Seyyid İbrahim Ağa, Şem'un Oğlu İbrahim Paşa.

7. Sayfa

No / Belge No : 7/1

Belgenin Konusu : Eşkıyanın def'i için alınması gereken tedbirler.

Belgenin Tarihi : 19/Cemaziye'l-Evvel/1181(13 Ekim 1767)

Belgenin Türü : Buyruldu

Rakka Vâlisi Hazretlerinin buyrulduyu kayıdır.

Şerî'at-şî'âr Divriği Kadısı Efendi zîde fazluhû ve kıdveti'l-emâsil ve'l ekrân mütesellimi Ağa zîde kadruhû ve bi'l cümle zâbitân ve ceys/iş erleri inhâ olunur ki bir müddetten beri kat-i tarîk ve nehb-i emvâl misüllü envâ-i şekâvet ve fezâhata cesârete ve ibâdullâha îsâl güzend zarar ve hasâret üzere olan külle cevri ve sâir erbâb-ı şekâvetin ahz ve tenkilleriyle ibâdullâha emn ve rahatları matlub-u hazreti pâdişâhî olup haklarında fermân-ı âli-şân sâdir olmaktan nâşî her ne mahalde ise ahz ve istisalleri bi-hak üzerlerine tarafımızdan asker tâ'yîn ve irsâl olunmuştur. Sen ki mütesellim-i mûma ileyh ve zâbitân-ı merkûmûnsız eşkiyâyı mezbûrenin izâle ve îdamlarına devlet-i aliyye-i hazreti pâdişâhî ta'alluk etmekle iğmad ve müsâhama olunacak mevâddan olmayıp bu havâililere maznûn olan mahaller sedd ve bend ve istihkam verilmeğın imdi eşkiyâ-yı mezbûre ol taraflara gelmek ihtimalleri olursa firâr edecek yollarını muhkem sedd ve bend ve bir ferdinî geçirmeye bir türlü cevâz ve ruhsat göstermeyip husûs-i mezburda cümle sarf ve sa'y ve kudret eylesiniz ve illâ bu hususta ihmâl ve rehâvete veyâhut bir ferdinî firâr ve ğaybet ettirmeniz mesmû'umuz olursa ağdâd-ı Beyhudenize iğsa olunmayıp cümle mazhar-ı i'tab ve mustahak-kı muâheze ve 'ıkâb olunacağınızı tahkîk eylemeniz bâbında dîvân-ı defterden iş bu buyruldu tahrîr ve isdâr ve irsâl olunmuştur. Bi mennihî Te'âlâ vusûlunda gerektir ki minvâl-i meşruh üzere eşkiyâyı mezbûrenin ol havalide firâr edecek yollarını muhkem sedd ve bend eylemeye mubâderet ve rusûm-ı hazm-ı ihtiyâta ri'âyet edip ihmâl ve tekâsülünden ğâyetü'l-ğâye hazer ve mucânebet ve mû'ceb-i buyrulduumuz ile 'amel ve hareket eyleyesiz deyu. Sene 1181/19/C

No / Belge No : 7/2
Belgenin Konusu : Yaralama ve öldürme olayına şahitlik.
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : İ'lam

Yardakçı? bundan akdem mecrûhen fevt olan Hüseyin Paşa ibni İbrahim Paşalar nâm müteveffânın vârisi Ali nâm sağırin li-ecli'd-da'vâ vasîsi olan Osman Paşa bi'l-vesâye meclis-i şer'de yine medîne-yi mezbûre sâkinlerinden Abdullah nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip karındaşım Hüseyin Paşa'yı tarih-i kitabdan bir gün mukaddem sükunda kahvenin önünde Beyaz saplı bıçak ile boğazından darb ve mecrûh edip eser-i darbdan müteessiren fevt oldu deyu da'vâ ve ğibbes-sual ve akîbe'l-inkar müdde-i mezburdan Beyyine taleb olundukta 'udûl-i ricâlden Mustafa Paşa ibni Osman ve Halil Paşa İbni İbrahim Ağa li ecli'd-da'vâ huzur-u şer'a da hâzırân olub isre'l-istişhâd fi'l hakîka târih-i kitabdan bir gün mukaddem kahvenin önünde iş bu Ali Beyaz kabzalı bıçak ile boğazından darb ve mecrûh edip eser-i cerâhattan müteessiren fevt oldu. Bizler bu hususa bu vech üzere şâhidiz ve şehâdet ederiz. Her birleri edâyı şehâdet-i şer'iyeye eylediklerine şehâdetleri makbûle ve mesmû'a olmağın Kayd Şûd

Şühûdü'l-hâl, Serdar Ağa ve Karındaşı Osman Ağa, Molla Hasan Yazıcı, Ali Yazıcıoğlu Hacı Mehmed, Guguş Mehmed Paşa, Demirci Mehmed bin Hamza Benli, Bektaşlı Ali Paşa, İbik Ömer Paşa.

No / Belge No : 7/3
Belgenin Konusu : Hasad Kaydı
Belgenin Tarihi : 2/ Cemaziye'l ûlâ/1191(8 Haziran 1777)
Belgenin Türü : Hücet

Medine-i Divriği Mahallâtındanış bu sene-i meymûne-i mubârekede bin yüz doksan birinci sene ramazandan sonra cenâb-ı hâlikı'l-mahlûkât ve mevcûdât ve mûcid-i masnû'ât-ı emvât-ı nebâtat ve eşcâr-ı ihya ve Divriği Kazasının kurâ ve mezârî'inde kâffe-i hadravât nadâretini ihdâs edip buğday ve şaîr ve mercimek hubûbâtını intifâ olunmağa kâbil vaktine idrâk-i sene-i mezbûrede cemâziyel ûlâ'nın ikinci günü muşâhede olunan âsâr-i hasâd ve numâyan ve ittifâk-i eshâb-ı hayrât ile

sicill-i mahfûza kayd olunur. Hak Te'âla 'âmme-i 'ibâde hayır ve berekât ihsân eyleye. Âmin.1191 sene 2 Cemaziye'l ûlâ.

No / Belge No : 7/4
Belgenin Konusu : Çifte nikah, İkinci nikahın feshi.
Belgenin Tarihi : 1191 (1777)
Belgenin Türü : Hüccet

Medîne-i Divriği mudâfâtından Kızılcaviran Karyesi sâkinlerinden Burnaz Ağa-zâde Seyyid Sâdullah Ağa'nın Çiftçisi İsmail nâm Kimesne Ağa tarafından hal-i âtil Beyânı ikrâre mahzar-ı Kanber Paşa ve Mehmed oğlu Ahmed'in şehâdetleriyle vekâleti sâbit olan Ömer Paşa Çiftçisi İbrâhim nâm kimesne meclis-i şer'de takrîr-i kelâm edip merkum İsmail nâm kimesne Salih Kethudâ'nın kızı Zehra'yı tezevvüc edib ba'dehû merkûm kız âher kimesneye nikâhlı olub nikâh-ı ûlâ sâbit olduğundan nikâhı fâsid olmuş iken el-hâlet-ü hâzihî yine hüsn-i rızâsıyla merkûm Zehrâ'yı hul' ve birbirlerinin zimmetlerini ibrâ eylediklerini kayd şud. 1191.

8. Sayfa

No / Belge No : 8/1
Belgenin Konusu : Vakfiye
Belgenin Tarihi : Şa'ban/1171(Nisan 1758)
Belgenin Türü : Vakfiye

Bismillâhirrahmânirrahîm

Elhamdülillâhi vahdehû ve's-salâtü 'alâ men lâ nebiyye ba'dehû emmâ ba'd. İş bu kitâb-ı sahîh-i tahrîr ve imlâsına bâ'is ve mürebbî oldur ki Medîne-i Divriği de mahall-i mezbur Kuloğlu Mahallesi sâkinlerinden sâhibü'l-hayrât ve râğibü'l-hasenât Hacı Osman bin el-Hâc İsmail Ağa meclis-i şer'i nebevî ve mahfel-i dîn-i münîf-i Muhammediye mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm edip dâr-ı dünyânın zeval ve irtihâlin tefekkür edip, " men câ-e bi'l haseneti felehû aşru emsâlihâ" âyet-i kerîmesinin mazmûn-ı şerîfine imtisâlen medîne-i mezburda Kûfi/Gökçe Camîi şerîfi mahallesinde vâkî Hasan Ağa bağı demekle ma'ruf mülkiyet üzere mutasarrif olduğum bağların bir tarafı Kayaoğlu mülkü ve bir tarafı Murad Ağa'nın mülkü ve bir tarafı Ketbir Beğ Zâde mülkü ve bir tarafı Tağı Zâde bâ-hudud ile mahdud ve

mümtâz olan mülk-ü bağımlı buyûtuyla ve eşcârıyla ve kurumuyla ve arsasıyla ve cem'i tevâbı' ve levâhikıyla ve yine medîne-i mezburda Cami-i Kebir Mahallesinde vâkî' mülkiyet üzere mutasarrıf olduğum Bekir Çavuş Hamamı demekle ma'rufve önünde vâkî kütüklüğü ile mean cem'i tevâbi ve levâhikıyla ve yine medîne-i mezburda vâkî mülküm üzere mutasarrıf olduğum nef'i? değirmeni ve bir göz değer bağı ve Anzahar karyesinde olan mülkü bahisle ma'lum-u tarlamı ve Vartan Karyesinde olan mülkü ve yine medîne-i mezbûrede vâkî hudûdunun bir tarafı Celâbi Uci zimmi iki tarafı tarîki âmm ve bir tarafı tarîk-i Hacı Boz ile mahdud olan demirci dükkânı bunlarla birlikte üç bâb demirci dükkânı hasbeten lillâh ve taleben li merzâtihî vakf-ı müebbed ve habs-i muhalled ile vakf ve habs edüb böyle ta'yin-i şürûd eyledi ki?.... İş bu def'a şürûd-u mâdâm hayatda oldukça vakf-ı mezbûra kendim mütevellî olup tebdil ve tağyirden ârî ... ve ba'dehû vefatı vakf-ı şerifte vakf-ı müebbed ve haps-ı muhalled kendime eyledim. Tebdil ve tağyîr ve ta'dîlât ancak şahsım tarafından yapılabileceğini şart eyledim. Mütevellilik görevini şahsıma hâs eyledim. Vefâtımdan sonra zevcem Fadîme Hâtun alacaktır. Fadîme Hâtun'un vefâtından sonra oğlum Mehmed beğ mütevellî olup ve bâdehû evlâd-ı zukûrunun erşed ve aslâhı mütevellî olup senede bir def'a Receb ve Şa'ban ve Ramazan aylarında hangisinde murad ederlerse mütevellî olanlar vakfın mezkur galîlesinden iki batman asel-i musaffâ ve iki batman yağdan helva tabh edip fukarâ-yı müslimîne it'am eyleyüp ve yine senede bir def'a tevhid-i şerif tilâvet edip ve ğalle-i vakftan beş kuruş tevhid okuyanların mustahak olanlarına verüb hâsıl olan sevâbı rûhuma ihdâ edip vech-i meşruh üzere mütevellî ve mutasarrıfa olalar. Vakf-ı mezbûramın fudâ ve ğallasına evlad ve ba'dehû evlad ve evlâdımın zukûri neslen ba'de neslin ecid ve taksim ve tasadduk olalar deyu vakf-ı mezbûrun tevliyetini evvelen kendi nefsim ve ba'dehû zevcem Fatıma Hâtuna ve ba'dehû evlâd-ı Mehmed Beğ'e ba'dehû meşrûd-u mezbur üzere mütevellî mutasarrıf olup ve vakf-ı mezbur gallesinden mütevellî olanlar senede elli kuruş şürûd-u mezkûr üzere elli kuruş hak tevliyet olup fazlasını evladım Beynlerinde ihtisâr edüp şürûd-u mezkur üzere mütevellî ve mutasarrıf olası dedikte vakf-ı mezbûrun sahih ve luzûmuyla ba'de'l-hüküm mâ vakâ'a bi't-talep ketb ve terkîm olundu tahrîren fî gurre-i şa'bânî'l mu'azzam sene ihdâ ve seb'îne ve mietin ve elfin. 1171/Şa'ban'ul-Muazzam

Şühûdü'l-hal, Fahru'l ulemâ Hacı Mustafa Efendi, Kebapçı-zâde Abdullah Efendi, Keskin Zade Hacı Hafız Efendi. Kara Davud Zade Ali Efendi. Murat Ağa-

zâde Hacı Ali Efendi, Nurşinli-zâde Mahmut Ağa, Seyfi Ağa. Hacı Mühürdar Ağa. Hafız Ağa, Mandi Oğlu Süleyman, Hasan Ağa, Nûman Ağa, Aylı-zâde Hacı Bekir, Guguş Mehmed Paşa, Sarık Ağa, İsâ Ağa Kul Oğlu Osman ve diğerleri

9. Sayfa

No / Belge No : 9/1

Belgenin Konusu: İmdâd-ı seferiye ve hazariyenin afv-u emr-i sûretidir.

Belgenin Tarihi : Safer/1157 (Nisan 1744)

Belgenin Türü : Emr-i Âlîşân

İmdâd-ı Seferiye ve Hadariyenin Afv-u Emr-i Sûretidir.

Kıdvetü'l kudât-i ve'l hukkâm meâdinü'l fedâilü ve'l kelâm Divriği ve Dârende nâibleri zâde fazluhumâ tevkî-i rafî'i humâyun vâsıl olacak ma'lum ola ki Divriği Sancağında vâkî Divriği ve Dârende kazâlarından imdâd-ı seferiye nâmıyla taraf-ı mîriyeden elli iki ve elli dört senelerinden onar kese akçe fermanım olan akçadan beşer kese akçe Divriği ve Dârende kazâlarından tahsil ve mahalline edâ ve ondan mâ'adâ Sivas vâlilerine dahî be-her sene imdâd-ı seferiye ve hazariye verilip Divriği ve Dârende kazâları ahâlîleri fakîru'l-hâl olduklarından mâ'adâ kaht u ğalâ istilâ eylemekten nâşi meblağ-ı mezbur cânib-i mîrîden bir dahî matlub olunup ve Sivas Vâlîleri taraflarında dahî seferiye ve hazariye mutâlebe olundukda edâya bir türlü iktidarları olmadığından diyâr-ı âhere perâkende ve perîşan olmaları mukarrardır deyu Divriği ve Dârende kazâlarında sâkinûn ulemâ ve sulehâ ve ağniyânın ve fukarâsı meblağ-ı mezbûrun ve imdâd-ı seferiye ve hazariye'nin def'u-ref' olunması iltimas eylediklerinden siz ki Divriği ve Dârende Nâipleri zâde ilmuhumâsız arz etmekle dîvân-ı humâyunumda mahfûz kuyûd ve ahkâm ve tertîb defterlerine murâcaât olundukta Divriği Sancağından i'âneti mîrî olmak üzere elli iki elli dört ve elli beş ve elli altı senelerinde seferiye nâmıyla be-her sene on kese akçe tahsil olunmak için evâmîr-i şerîfem verildiği ve Divriği Sancağından toprak bastı Sivas Vâlîleri için ibtidâ-i seferiye ve hazariye tertib olunduktan sonra kırk üç senesi evâhir-i şevvalinde seferiye ve hazariye için emr-i şerîfim verilip ba'dehu mutâlebe olunmak üzere mukaddemen verilen emrim yed-i fukarâya merhameten terkîn olunup sene-i mezbûre evâhir-i zi'l-hiccesinde emr-i şerîfim verildiği der-kenâr olunmağla bu takdirce livâ-i mezburdan Sivas Vâlîleri tarafından seferiye ve hazariye mutâlebesi lâzım gelmeyip ve i'âneyi mirî nâmıyla verilen meblağ-ı mezbur

dâhi bu sene fermanım olmamağla bir dahî mutâlebe olunması iktizâ etmediğinden mâ'adâ seferiye ve hazariyeleri dahî affolunup fi mâ ba'd livâ-i mezburda Sivas Vâlîleri tarafından dahî seferiye ve hazariye mutalebesiyle fukarâ-i râiyyet rencide olunmamak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu iftiharî'î emâcid ve'l ekârim bi'l fi'îl reîsu'l küttâb Mehmed Râğib dâme mecdûhu i'îlâm etmeğın vech-i meşruh üzere î'lâm-ı mücebince amel olunmak fermânım olmağın iş bu emr-i âl-i şânım ısdâr ve irsâl olunmuştur buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda vech-i meşrûh üzere şerefyafte-i sudûr eden fermân-ı celîlü'l-kadrim ve reîsü'l- küttâbım mûma ileyhın î'lâm-ı mûciblerince amel ve hilâfa rızâm cevaz göstermeyip mazmûn'u emr-i şerîfim ile amel ve hilâfından hazer ve mucânebet eyleyesiz. Şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timât kılasız.

Tahrîren fi evâhir-i saferi'l hayr, sene seb'a ve hamsîn ve mietin ve elfin. (1157)

10. Sayfa

No / Belge No : 10/1

Belgenin Konusu : Rakka Valisi Mehmed Paşa'nın Malatya ve Divriği teftişi ve vergi muafiyeti

Belgenin Tarihi : 3/Muharrem/1182 (20 Mayıs 1768)

Belgenin Türü : Emr-i Âlîşân

Divriği Kasabasının Nezir ve Hücetidir ve Ferman Kaydıdır.

Kıdvetü'l-kudât ve'l-hukkâm meâdinü'l fedâili ve'l-keîâm Mevlânâ Divriği Kadısı Zîde Fazluhum tevkî-'i refî'i humâyun vâsıl olacak ma'lûm ola ki Malatya ve havâlisini eşkiyâdan tathîr ve hüsn-ü nizâm rabt için bi-evâmir-i aliyye me'mûr kılınan Rakka Vâlisi Vezîrim Mehmed Paşa edamallâhu teâlâ iclâlehû Malatya ve havâlisini ba'de't-teftiş tathîr ve hüsn-ü nizâma rabt ve nizâm-ı merkûmun istikrâr ve devâmı için alê hadde-i şurûd ve kuyûd-u müstahsene ile nezr-i kat'i ve hucec-i şer'iyyeler ahz eyledikten sonra Divriği kazâsı ahâlîleri dahî kapusuz ve sâir eşkiyâları içlerine koymayıp ve hîn-i zuhûratta bi'l-ittifak şerr ve mazarratlarını def ve kasaba ve kurâlarda şekâvete tasaddî eder olduklarında haklarından gelinmek ve mütenebbih oldukları halde ahz ve girift ve hükkâm-ı vakt taraflarına verilmek ve ebnâ-i sebîl ve kavâfil-i âminen ve sâlimen imrâr ettirmek üzere ahâli-i kazâ şurût-i

mezkûre tathîri ile hücceti şer'îye verilmek ba-buyurulduları mübâşir tâyin olunan el-Hâc İbrahim Zîde kadruhû Divriği mahkemesine vurûdunda ahâli-i kazâ bi-isrihim meclis-i şer'a ihdâr ve mazmun-ı münif-i cümleye i'lân olundukta cümlesi sem'an ve tâ'aten deyip Divriği mahallattan Câmi-i Kebîr Mahallesi sâkinlerinden İmam Osman Efendi ve Hacı Mustafa ve sâirleri ve Kemankeş Mahallesinde İmam Seyyid Ahmet Efendi ve İbrahim ve Hacı Mustafa ve sâirleri ve İmam Oğlu Mahallesinde imam Seyyid Ebûbekir Efendi ve Alemdar Hacı Mehmet ve sâirleri ve Sinâniye Mahallesi ehâlîlerinden İmam Hacı Mustafa Efendi ve diğeri Mustafa ve sâirleri ve Şems-i Bezirgân Mahallesinde İmam İsmâil Efendi ve İbrahim ve Seyyit Ömer ve sâirleri ve Bezistan Mahallesinde İmam Ali Efendi ve İbrahim ve Seyyid Ömer ve sâirleri ve Hamâm-ı Süfli Mahallesinde İmam Ömer Efendi ve Osman ve Ahmet ve sâirleri ve Hacı Osman Mahallesinde İmam Kâsım Efendi ve Ömer Paşa Zâde Mehmet Said Beğ ve diğeri Ömer Paşa Zâde Bekir Beğ ve sâirleri ve Kul Oğlu Mahallesinde İmam Seyyid Osman Efendi ve Seyyid İsmail ve Hüseyin ve sâirleri ve Züleyhâ Hâtun Mahallesinde İmam Hacı Mustafa Efendi ve Ahmet Paşa ve Mustafa Ömer Paşa ve sâirleri ve Hurevenk Mahallesinde İmam Ali Efendi ve Hacı Mustafa ve Monla Ömer ve sâirleri Ayçimen Mahallesinde İmam Mustafa Efendi ve Hacı Ahmet ve Alemdar Ali ve sâirleri ve Hürevenk Mahallesinde İmam Ali ve sâirleri ve Gökçe Camî-i Şerif Mahallesinde İmam Seyyid Abdurrahman Efendi Vâiz Zâde Seyyid Osman ve sâirleri bi-isrihim meclis-i şer'de mübâşir merkûm mahzarında her birleri şurût-u mezkûre müteahhid ve fî-mâ ba'de't- ta'ahhüdlerinin hilâfî zuhûr etmek üzere cânib-i mîr-i beş bin kuruş nezri kabul eylediklerini müşîr Malatya nâibi el-Hac İbrahim Halil Zîde ilmuhû'nun verdiği bir kıt'a hüccet-i şerîyye hazîne-i âmiremde mahfûz baş muhâsebe defterlerine sebt ve kayd olmakla îlâm-ı hâl için iş bu emr-i şerîf-i âlişân isdâr ve irsâl olunmuştur. Vusûlünde sen ki mevlânâyı mûma ileyhisin. Hüccet-i mezkûr'un hazîne-i âmirem defterlerine kayd olduğu cümleye îlân ve işâet ve dâimâ şurût-u taahhütlerine ri'âyet ettirip ma'âzallâhi te'âlâ hilâf-ı ta'ahhüd hareketleri zuhûr eylemek ihtimâli olur ise yalnız mukayyed olan nezirlerinin tahsîli iktifâ olunmayıp zecren-leh birkaç katı tahsil olunduktan sonra haklarında şer'an lâzım gelen cezâları dahî tertip ve icrâ olunacağını her birilerine tefhîm-i bezl ve sa'yi kudret etmek bâbında fermânım sâdır olmuştur buyurdum ki hükm-ü şerîfimle vardıkta bu bâbda vech-i meşrûh üzere şerefyafte-i sudûr olan iş bu emr-i şerîf-i celîli's-şân vâcîbü'l-ittibâ ve lâzîmü'l-ımtisâlin mazmûn-u ita'tat makrûnuyla âmil-i hilâfında vaz'î hareketle be-ğâyet ihtirâz ve ictinâb eyleyesiz

şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe îtimat kılasız. Tahrîren fi'l-yevmi's-sâlis sene isneyn ve semânîn ve mietin ve elfin. 3 Muharrem 1182.

No / Belge No : 10/2

Belgenin Konusu : Nezir Hücceti

Belgenin Tarihi : 15/Safer/1182 (1 Temmuz 1768)

Belgenin Türü : Emr-i Âlişân

Kurâların nezr-i hücceti mücebince emr olan emr-i âli kaydır.

Kıdvetü'l-kudât ve'l-hukkâm meâdinü'l-fadlî ve'l-keîâm Mevlânâ Divriği Kadısı zîde fazluhu tevkî-'i refî'i humâyun olunacak ma'lûm ola ki Malatya havâlisi ve civârı olan mevâzi-i sâire eşkiyâ ve haramzâdeden tathîr ve hüsn-ü nizâm rabt olacak evâmir-i aliyyelerine me'mûr kılınan Rakka Vâlisi Vezîrim Mehmed Paşa edamallâhu teâlâ iclâlehüm Malatya ve havâlisini ba'de't-teftiş tathîr ve hüsn-ü nizâma rabt ve nizâm-ı merkûmun istikrâr ve devâmı için ol havâlide alê huddet-i şurût ve kuyûd-u müstahsenesine nezra kat'i ve hucec-i şer'iyeler ahz eyledikten sonra Divriği Kazâsı ahâlîleri dahî Kapusuz ve Gölcürlî eşkiyalarını ve sâir harâmzâdeleri içlerine koymayıp ve hîn-i zuhûratta bi'l-ittifak şerr ve mazarratlarını def'a ihtimam ve kasaba ve kurâları şekâvete tasaddî eder olduklarında haklarından gelinmek ve tenbih olmadıkları halde ahz ve girift ve ahkâm-ı dikkat taraflarına verilmek ve ebnâ-i sebîl ve kavâfil-i âminen ve sâlimen imrâr etmek üzere ehâli-i kazâlardan bir dahî meclis-i şer'de şurût-u mezkûre ta'ahhudât ile hüccet-i şer'iyeye verilmek bâbında vezîr-i müşârun ileyh buyuruldusu ile mubâşir tâyin olunan birûn ağalarından el-Hâc İbrahim Ağa Zîde kadruhû Divriği mahkemesine vurûd ve ahali-i kazâ bi-isrihim meclis-i şer'a ihdâr ve mazmûn-u munîf-i cümleye i'lân olundukta cümlesi sem'an ve tâ'aten deyip Kesme Nâhiyesi kurâlarından ve Ziniski karyesi ve Hamo Nâhiyesi ve Haşke Nâhiyesi ve Anzahar Nâhiyesi ve Sevir Nâhiyesi kurâlarından her biri kurâ ehâlîlerinden mestûru'l-esâmi birer ve ikişer ihtiyârları baş meclis-i şer'de şurût-ı kuyûd-ı mezkur üzerine müteahhid fi mâ ba'd taahhütlerinin hilâfi zuhûr etmemek için cânib-i mîriye iki bin beş kuruş nezri kabul eylediklerine müşiri Malatya Naibi el-Hac Halil Zîde ilmuhû verdiği bir kıt-a hüccet-i şer'iyeye hazîne-i âmiremde mahfûz baş muhâsebe defterlerine sebt ve kayd olunmakla i'lâm-ı hâl için iş bu Emr-i Âlişânım isdâr ve irsâl olunmuştur. İmdi vücuhla sen ki mevlânâyı mûma- ileyhisin. Hüccet-i mezkûrun hazîne-i âmirem defterlerine kayd olunduğu

cümleye i'lân ve iş'â ve izâ-a şurût-u teahhüdlerine riâyet ettirip muvâzenetten hilâf-ı taahhüt hareketleri zuhûr etmek ihtimâli olur ise yalnız kayd olunan nezirlerin tahsîli iktifâ olmayıp haklarında şer'an lâzım gelen cezâların tertib ve icrâ olunacağını her birlerine tefhî-mi bezl u ves-i ve kudret eyleme bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olunmuştur buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardıkta bu bâbda vech-i meşruh üzere şerefyafte-i sudûr olan iş bu emr-i şerîfi celîli's-şân vâcibü'l ittibâ ve lâzımu'l-ımtisâlin mazmûn-ı itâ'at makrûnuyla amel ve hareket ve hilâfından be-ğâyet ihtiraz ve ictinab eylesiniz. Şöyle bilesiz alâmeti şerîfe i'timâd kılasız. Kayd olunan evâmir-i aliyyeler mücebince bir kı'ta Malatya Vâlisi Hacı Ramazan Hazretlerinin buyuruldu-yu şerîfleri ve Vezîr-i Muşârun ileyhi Rakka Valisi Mehmet Paşa tarafından iki kı'ta mektub-ı şerifleri olduğu üç'er mevâddi kayd olunmağın iş bu mahalle şerh verilmiştir. Sene 1182/15/S.

No / Belge No : 10/3
Belgenin Konusu : Yaralama diyet bedelini talep
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : İ'lam

Kendiroğlu Uzun Ağa huzûr-ı şer'de Ali diğer Ali Paşa üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mukaddemen Beynlerimizde nizâ vâkî olup iş bu Ali Paşa ve karındaşı müteveffâ Mehmet Paşa beni darp ve mecrûh ve ben dahî iş bu Ali Paşa'yı yüzünden mecrûh ve mecrûh Mehmet Paşa'nın kolundan cerh cerhlerini ber-i tâm olmaksız cebren benden üç yüz atmış kuruş ve yüz kırk kuruş iş bu Ali Paşa'nın yüzü için benden diyet aldılar Ber-i tâm hâsıl oldukta noksanı olmamakla cebren aldıklarını talep eylerim dedikde ğibbe's-suâl bana teberrû eylediler deyu defa'la cevâp verdikde müddeî mezbûr teberrû dahî dedikde ise kerhen verdim. Bana ikrâh etmeleriyle kerhen olmuştur dedikde Hacı Mehmet Ağa bin Hacı Ömer ve Seyyid Mehmed Ağa li ecli's-şehâde meclis-i şer'de isre'l-istişhad fi'l-hakîka teberrû etmeleri kerhendir deyu şehâdet etmeleriyle şehâdetleri bâ'de'l-kabûl kayd şud.

11. sayfa

No / Belge No : 11/1

Belgenin Konusu : Irza tasallut edenin yakalanması emri

Belgenin Tarihi : 23/1191 (1777)

Belgenin Türü : İ'lam

Medîne-i Divriği de sâkinûn a'yân-ı vilâyet ve ehl-i sûk ve sâir ehâli-i vilâyet bi-isrihim meclis-i şer'a gelip şöyle takrîr-i kelâm eylediler ki Çaldır Bıçak Oğlu İbrahim nâm kimesne şârib-i hamr olup ve ırza tasallut olup ve ehl-i ırza tasallut edip makarrun-nas olup merkûm firâr etmekle zuhûr eyledikte cezasını tertib için cümlesini ta'ahhüd eylediklerini kayd şud. Sene 1191/ 23/ Şevval.

No / Belge No : 11/2

Belgenin Konusu : Pembeci (Pamukçu) taifesini narh

Belgenin Tarihi : M/1191(1777)

Belgenin Türü : Hücet

Cümle a'yân-ı vilâyet ve ehl-i sûk hacıları ve sâir ehâli-i vilâyet mârifetleri ve sûk-i şer'de pembeci narhı yığirmi kuruş para iki akçeye tevkîf-i fûruht edip ziyâde fûruht etmemeleri için narh ve nizâm verildiği kayıt şud. 1191/M/2

No / Belge No : 11/3

Belgenin Konusu : Arpa satışının engellenmemesi.

Belgenin Tarihi : 2/1191(1777)

Belgenin Türü : Hücet

Divriği Kazâsına gelen şayîr parası Hân nâm mahalde fûruht olunub alefdâr ve sâirleri men' ve Bey' ettirmemek cümle ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'a nizâm verilmekle Kayt Şud. 1191/M/2

No / Belge No : 11/4

Belgenin Konusu : Mülk Satışı

Belgenin Tarihi : 21/C ûla /1191(27 Haziran 1777)

Belgenin Türü : İ'lam

Medîne-i Divriği Mahallâtından İmamoğlu Mahallesi sâkinlerinden olup halen diyar-i âharda sâkin olub Yıldırımoğlu Hüseyin bin Süleyman ve Kız Karındaşı Āsiye nâm kimesneler tarafından husûs-i âtil Beyân Bey' ve tescîl ve itâ'i hüccet ve ahz ve kabz mekki-zâde Abdullah Efendi ve Sefer Bey-zâde Hâfız Ebûbekir Efendi bin Ali şehâdetleriyle vekâleti sâbit olan Yıldırım-zâde Hafız Ebûbekir Efendi bin Ömer nâm kimesne bi'l-vekâle meclis-i şer'de yine medîne-i mezbûre ehâlîlerine bâisü'l-vesîka Mumcu-zâde Mustafa Ağa mahdarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip müvekkillerim mezbûrânın İmamoğlu Mahallesinde vâkî mülkiyet üzere mutasarrıf oldukları mülkü şehir hânesi hudûdunun bir tarafı İhsanoğlu Abdurrahman mülkü ve üç tarafı tarîk-i âmme bu hudut ile mahdut ve mümtâz mülk-i menzil-i cemî-i buyûtiyla ve harimiyle ve cemî-i tevâbi ve levâhikiyle tarafeyinden îcap ve kabûl-i hâvî ve şurût-ı mefsededen âri râiç fi'l-vakt semen-i misli yetmiş beş kuruşa vekâletim hasebiyle merkum Mustafa Ağaya Bey'-u bât ve sahîh-i şer'iyile Bey' ve temlik ve teslim edip ol dahî ber-vechi muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm edip ve semen-i ma'lûm olan meblağ-ı mezburu müşterî merkûm yedinden tamâmen kabz ve ahz edip ve fi mâ ba'd mülk-i mezkûr müşterî merkûmun mülk-i müşterâ ve mutasarrıfı olmuştur. Keyfe-mâ yeşê' ve yahtâr mutasarrıf olsun dedikte ğibbe't-tasdîki's-şer'i ba'de'l hükmü bi sihhati'l Bey' mâ vaka'a bi't-taleb ketb olunduğu kayt şud. 1191/21/C.evvel.

12. Sayfa

No / Belge No : 12/1

Belgenin Konusu : Mal Talebi

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Karadağlının Ali'nin zevcesi Mübîne bint-i Mehmed nâm hâtun'un huzûr'u şer'de Aişe bint-i Hasan nâm Hâtun'un zikr-i âti davaya tarafından İbrahim bin Yusuf ve karındaşı Ömer vekîl-i müsebbbiti olan Molla Abdullah bin Yusuf Efendi mahdarında üzerine da'vâ edip mezbûr Aişe hâtun'un vâlidesi malının sülüsünü bana vasiyet eyledi talep ederim dedikte ğibbe's-suâl ve akîbe'l-inkâr Beyyine talep olundukda ricâl-i müslimînden İbrahim bin Yusuf ve karındaşı Ömer İsa Mehmet'ten intikâl eden sülüsünü iş bu Züleyhâ Hâtun kız karındaşı kızı Mübîne Hâtuna verdi deyû ikrar eyledikde (yarım satır okunmuyor)

No / Belge No : 12/2
Belgenin Konusu : Vakıf hitabet ücreti
Belgenin Tarihi : 5/Safer/1181 (3 Temmuz 1767)
Belgenin Türü : Berat

Teşrif-i âlişân-i sâmi-i mekânı Sultân-ı tuğrâyı ahkâm-ı cihân şâhı hâkân-ı hükm-ü oldur ki;

Divriği de vâkî Süleyman Paşa vakfında olmak üzere yevm-î nîm akçe vazîfe ile câmi-i merkûmda nisf-ı hitâbete mutasarrıf olan Ebûbekir Halîfe veledinî n ismi mevcûd ve cism-i nâ-mevcud ve hizmet-i lâzimesi muattal kalmağla erbâb-ı istihkaktan ve ulemâdan iş bu rafî-i tevkî-i şân-ı hâkân-ı diğeri Ebûbekir Halîfe zîde salâhuhû her vech ile mahalli mustahak olmağın nisf-ı hitâbet merkûm mezkûr Ebûbekir Halîfenin terk-i hizmetinden mezkûr Ebûbekir Halîfeye tevcîh ve yedine berât-i şerîf-i âlişân verilmek bâbından inâyet i'tasına arzuhâl ve arzuhâl mücebince pâye-i serîr-i a'lâyâ i'lâmı telhîs olundukta hakkında mezid-i inayet-i padişâhânem zuhûra getirib sâdır olan hatt-ı humâyunu şevket-makrûnumla ve tamâmı bin yüz seksen bir senesi zi'l hiccenin üçüncü gün târihiyle müverrah verilen ru'ûsü humâyunum mücebince tevcîh edip bu berâat-i humâyunu verdim ve buyurdum ki mezbûr diğeri Ebûbekir Halîfe zîde salâhuhû varıp merkûmun terk-i hizmetinde nisf-ı hitâbet-i mezkûre mutasarrıf olup edây-ı hizmet eyledikten sonra tâyîn olan yevm-i nîm akçe vazîfesini evkâf-ı mezbûr mahsulundan mütevellîsi olanlar yedinden alıp mutasarrıf ola şöyle bile alâmeti şerîfe i'timât kıla deyu tahrîren fi'l yevmi'l-hâmis zi'l-hicce sene-i ihdâ ve semânîn ve mietin ve elfin. Sene 1181/5/S. kayd şud. Mahrûse-i İslambul.

No / Belge No : 12/3
Belgenin Konusu : Mal Taksimi
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : İ'lam

Emin Ağa huzûr-u şer'a da Ömer Ağa mahdarında üzerine da'vâ ve takrîr edip geçen sene iş bu Ömer Ağa benim ile mal taksîm edip defter-i kassam

mûcebince hareme girerek? defter kırâat eyledi bi ismihî teslim ve ba'zı eşyâyı taşrada sana veririm deyu va'd edip sonra vereyim deyip vâdi talep ederim dedikde dört tüfenk ve dört kılıç kırâat etti vermedi ve iki halı ve yigirmi beş kilim dahî pederimin borcuna verdim deyip vermedi ve iki halı ve iki zeyli vereyim deyip vermedi talep ederim gibbe's-suâl benim zimmetimde iki tüfenk ve iki zeyli kaldı ve gönderdimde ahz etmedi hâlen zimmetimdedir edâ ederim deyu mukâbelede cevaba tasaddî ve defter mûcebince benim zimmetimde bir habbesi kalmadı deyû cevap ve yedimde olan mâl karındaşım ile müşterekim deyu ikrâr eyledî.

No / Belge No : 12/4

Belgenin Konusu : Katır alım-satım davası

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Halîl Koca huzûr-u şer'de Malatyalı Ahmet mahdarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip iş bu târîhi kitâbtan bir sene mukaddem sekiz yaşında erkek sarı katırımı evine götürüp hâlen iş bu Ahmet'in yanında buldum benimdir deyu da'vâ mezbûr Ahmet dâhî takrîrinde târîh-i kitâptan beş sene mukaddem Şâm-ı şerifte iştirâ edip beş seneden beri yedimdedir deyu cevap vericek karye-i mezbûre ahâlîlerinden Mehmed'in karındaşı Seyyid Mehmed bin İbrâhim katır iş bu müddeînin bir sene mukaddem zâyî oldu evine götürdü otuz iki mal eder şehâdet eyledi. kayıt şud.

No / Belge No : 12/5

Belgenin Konusu : Mal taksimi (Bağ) münazaası

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Dareganlı Oğlu Halil Paşa karındaşı Mehmed Paşa mahdarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip meşâ-î müşterek bağımızı Arhûtlı Oğluna diyet verince benim hakkıma üç yüz kuruş veyâhut üç yüz kuruşa bir bağ vermek üzere diyet verip benim üç yüz kuruş akçamı veyâhut üç yüz kuruş bağı talep ederim dedikde gibbes-suâl ve akîbe'l inkâr müdde-î mezburdan Beyyine talep olundukta Za'im Alemdar Osman Ağa ve Halil Paşa nâmân kimesneler huzûr-u şer'de isre'l-istişhâd fi'l-hakîka iş bu Mehmed Paşa bizlere niyâz eylediği Halil Paşa'nın bağ hissesini bana versin üç yüz kuruşa makbûlüm veyâhut üç yüz kuruşa bir bağ alıp kendisine vereyim dedikde

Halil Paşa râzî oldu Mehmed Paşa bağı mezbûre diyet yerine verdi deyu edâ-i şehâdet eylediklerine ba'de't-ta'dil ve't-tezkiye şehâdetleri mesmûa ve makbûle birle kayd şud.

13. sayfa

No / Belge No : 13/1

Belgenin Konusu : Mülk Satışı

Belgenin Tarihi : 3/D/1191(5 Ekim 1777)

Belgenin Türü : İ'lam

Medîne-i Divriği mahallâtından Berdâiye Mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem vefât eden Çalapverdi Zâde el-Hac Ömer Ağa nâm müteveffânın sulb-i kebîr oğlu Ebûbekir Ağa bi'l asâle ve yine müteveffâ-ı merkûmun sülbiye-i kebîre kızı Hamîde ile sulb-i Saġîr oġulları Mehmet ve Osman ve Saġîre kızı Muhibbe ve Vesîle nâmûn Saġîr ve Saġîre kızı vasiyye-i mensubeleri olan valideleri Zübeyde bint-i el-Hac Mehmed Efendi nâm hâtun bi'l asâle ve bi'l vesâye tarafından tarla-ı âtil Beyâmı Bey' ve tescîl ve itâ-i hüccete zât min ba'dihî ma'rifet-i şer'de Ârifan İsa-zâde Hacı Halil ve Hacı Bekir Ağa bin Şa'ban Paşa şehâdetleriyle sâbitü'l vekâle ve subût-i vekâletine hükm-i şer-i lâhik olan Mandi-zâde Süleyman Ağa bin Hacı Ali Ağa nâm kimesne bi'l vekâle ve Bekir Ağa bi'l asâle meclis-i şer-i enverde ve yine medîne-i mezbure ahâlîlerinden Kendir-zâde el-Hac Mehmet Ağa mahdarında ikrâr-ı tam ve takrîr-i kelâm edip pederleri müteveffâ-yı merkumdan müntekâl ani'l iştirâk mülkiyeti üzerine mutasarrıf oldukları arzı nısf-ı tâm mahalde vâkî bir kıt'a tarlası hududu bir tarafı Kemal Oġlu Ömer Ağa mülkü ve bir tarafı Emir Beġ tarlası ve bir tarafı Oruç Oġlu mülkü ve bir tarafı tarîk-i âmme bu hudutla mahdût ve miktârı tahmînen bir kile nısf cerîd tohum istiâb eder mülk tarlayı müteveffâyı merkûmun zarûret ve zimmeti için tarafından îcâp ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsededen ârî râiç fî sarfî semen-i mislî üç yüz elli kuruşa merkûm Hacı Ahmet Aġaya Bey-i bât sahîh-i şer' ile Bey' ve temlik ve teslim edip ol dahî ber vechi muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz edip ve semeni ma'lûm olan meblaġ-ı mezbur üç yüz elli kuruş müştêr-i merkûm yedine tamâmen ve kâmilen ahz ve kabz edip fî-mâ ba'd mülk ve zimmeti edâ mahdud mezkûr müştêrî merkûmun mülk-i müştêrâ ve sarfî olmuştur keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsun dedikde ġıbbe't-tasdîk mâ vaka'a kayıt şud 1191/3/D.

Şühûdü'l-hâl, Kendir-zâde Molla Mehmet. Mandi Oğlu Hüseyin Ağa. Karındaşı Zeynel. Tuğut Ağası Mâvîş. İzzet Beşir Mehmed. Helvacı Molla. Hacı Dâvut Oğlu Osman.

Nebi-zâde Abdullah Efendi. Çalap Verdi-zâde Hasan Ağa. Hacı Cuma Zâde Hacı Süleyman. Eşkinici Ağa Zâde Kebir Ağa. Basmacı Oğlu Ömer Ağa. Kendir-zâde Seyyid Molla Ömer.

No / Belge No : 13/2
Belgenin Konusu : Mülk Satışı (Yoncalık)
Belgenin Tarihi : 5/D/1191(7 Ekim 1777)
Belgenin Türü : İ'lam

Medîne-i Divriği mahallâtından Züleyhâ Hâtun Mahallesi sâkinlerinden Seyfi Ağa meclis-i şer'i enverde yine medîne-i mezbûre sâkinlerinden Kara Mahmut-zâdenin tevâbî'i Süleyman Paşa bin Hasan nâm kimesne mahdarında ikrâr-ı tam ve takrîr-i kelâm edip medîne-i mezbûre mahallâtında Kara Mahmut Oğlu Mahallesinde vâkî Kara Mahmut-zâde Osman Ağa ve sâirlerinin iştirâ edip mülkü üzerine müteveccih olduğum bir kıt'a mülk yoncalık ki hudûdunun bir tarafı Zaza İbrahim mülkü bir tarafı Baz Osman mülkü ve bir tarafı Köse Oğlu mülkü bir tarafı tarîk-i âmme bu hudut ile mahdut ve mümtâz yoncalık buyûtuyla ve eşcârıyla ve cemî-i tevâbî'i ve levâhıkıyla tarafeynden îcâp ve kabûl-i hâvî ve şurût-i mefsededen ârî râiç fi'l-vakt semen-i mislî yüz kırk beş kuruşa merkûm Süleyman Paşa Bey'i-bât sahîhi şer-iyle Bey' ve temlik ve teslim edip ol dahî ber-vechi muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve mebî-i ve kabz ve kabul edip ve semen-i misli olan meblağ-ı mezbûr müşterî merkûm yedinde bi't-temâm ve'l kemâl ahz-u kabz edip fî mâ ba'd mülkü mahdût mezkûr müşterî merkûmun mülk-i müşterî ve hakkımız olmuştur keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsun dedikde ğıbbe't-tasdîk ba'de'l-hüküm bi sıhhati'l Bey' mâ vaka'a kayt şud Sene 1191/5/D.

Şühûdü'l-hâl, Hacı Musa Oğlu Hacı Hafız. Cemil Efendi Zâde Eylim Efendi. Nekun Oğlu Nûman Ağa. Emir Bekir Ağa Zâde Seyyid Halil Ağa. Molla Yusuf bin Ömer. Zaza Oğlu Halim Paşa. Aydın Oğlu Mehmed Paşa.

Bulgar Oğlu Ömer Paşa. Kendir Oğlu Uzun Ağa. Kara Mahmut Zâde Ömer Ağa ve Ali Ağa. Kara Yusuf Zâde Seyyid Ömer Ağa. Seyyid Molla Tâhir Hacı Feraz Zâde.

14. Sayfa

No / Belge No : 14/1

Belgenin Konusu : Diyet borcu tahsili

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Kara Mahmud-zâde Seyyid Abdurrahman Ağa bi'l-asâle ve Karındaşı Yusuf vesâyeten ve li ebeveyn karındaşı Ahmet ve Ali Ağa'ya Mustafa Ağa ve Ahmed ve Hüseyin Paşa ve Mehmed şehâdetleriyle vekâleten bi'l-vekâle huzûr-i şer'de yine Kara Mahmut-zâde Seyyid Emin Ağa mahdarında vâlidemize altı yüz elli kuruş diyetimiz olup deyn-i mezbûr mukâbelesinde mülkiyet üzere mutasarrıf olduğumuz boyahâne önünde bir bâb kahve ve bir bâb baba ca'fer ta'bir-i mahzen kuyumcu sükunda vâkî iki bâb dükkânı ma'lûmu'l-hudûd cümlesi dört bâb dükkânı üç yüz elli kuruşa vâlidemize verip bu üç yüz kuruş deynimiz kalıp üç yüz elli'ye bey' eyledik dedikte vekîl Mustafa Ağa tasdik bir-le kayıt şud.

No / Belge No : 14/2

Belgenin Konusu : Mülk Satışı (Bağ ve Dükkân)

Belgenin Tarihi : 5/D/1181(25 Ocak 1768)

Belgenin Türü : İ'lam

Mezbûr Emin Ağa huzûr-u şer' de mütasarrıf olduğum ma'lûmu'l-hudud mülk bağımı iş bu dört dükkân ve bir bâb dükkân dahî Sâliha Hâtun'a Burnâz Ağadan mîras aldığı beş dükkân ile dört yüz kuruşa iş bu Abdurrahman Ağa'nın vâlidesi Sâliha Hâtuna bey' ve kabz-ı semen eyledim dedikte kayıt şud. 1181/5/D.

şühîdü'l-hâl, Norşîni Zâde Halil Ağa, Nâip Efendi, Yedi Belânın Oğlu Mustafa Ağa, Bulgar Oğlu Ahmet, Yarım Ömer Oğlu Hasan Paşa. Kara Mahmut Zâde Osman Ağa, Ömer Ağa, Ali Ağa, Çalap Verdi Zâde Hacı Ömer Ağa, Tâhir Ağa Oğlu Hoca Mehmet. Ali Köle Paşa, Hâfiz Zâde Nûman Ağa, Kara Mahmut Zâde

Seyyid Hüseyin Ağa, Karaman Oğlu Mehmet. Kara Baba Zâde Molla Mustafa, Zâim Mustafa Ağa.

No / Belge No : 14/3
Belgenin Konusu : Alacak verecek meselesinde ibra
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : İ'lam

Norşîni-zâde Seyyid Mehmed Ağa ve Halil Ağa huzûr-i şer'de Avanis Zimmî mahdarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mûrisimiz müteveffâ Hacı Veli Ağa'nın iş bu zimmî de iki yüz elli kuruş bâ-temessük alacağı olup talep ederiz bir miktarı teslim sahu'l bâkî yüz yirmi kalmakla talep ederiz deyu da'vâ ğibbe's-suâl bi'l-cümle zimmî edâ ve teslim edip yedime halâs verdi deyu def' ile cevâp verdikte ğibbe'l-istişhâd ve akîbe'l- inkâr Beyyineye havâle Hacı Yusuf Oğlu Hasan Ağa li eclîş-şehâde huzûr-u şer'a gelip isre'l-istişhâd fi'l-hakîka merkûm Ağa'nın Zevcesi iş bu Zimmî'nin bağıını Karamanlı Mollaya icâreye verip Ağa âgâh oldukta Karamanlı Mollaya ihdâr edip bu bağda alâkam yoktur Zimmînidir deyip benim bunda bir akçe alacağım yoktur huzûrumuzda ikrâr eyledi deyu edâ-i şehâdet eyledi Tuğut Ağa dahî Hacı Veli Ağa benim bağda alâkam yoktur mesfûr Zimmînidir deyu bağa şehâdet eylediler. Kürd Mehmet Oğlu Hüseyin Paşa dahî Hacı Veli Ağa tarîhi kitaptan on miktârdan ziyâde benim senden bir akçe alıp vereceğim yoktur deyu ikrârına şehâdet eyledi. Ba'dehu Kara kalfa dahî Hacı Veli Ağanın bu kefere bağında alâkam kendi mülküdür ve bir alacağım yoktur deyu takrîrine edâyı şehâdet eyledi. Şehâdetleri makbûl.

Şühûdü'l-hâl, Budak Zâde Yusuf Ağa. Emir Bekir Ağanın Karındaşı Seyyid Ömer Ağa, Kethudâyı Emir Ramazan, Bekir Paşa Çavuş, Muhdîr Kanber Paşa.

No / Belge No :14/4
Belgenin Konusu : Mülk Satışı (Tabakhane ve üzüm kurumu)
Belgenin Tarihi : 24/R/1181(1768)
Belgenin Türü : İ'lam

Medîne-i Divriği sâkinlerinden Sinâniye Mahallesinde sâkin Kabakçı Mustafa bin Pîr Mahmud Bey ve kız kardeşleri Ayşe, Zeynep ve Hadîce nâmûn kimesnelerin

taraflarından zıkr-i âtıı-Beyân bağların Bey' ve tescîliyle ve semen-i ahz u kabz zât-i mezbûreleri ma'rifeti şer'de Norşîni-zâde Ahmet Ağa ve Hacı Osman Paşanın şehâdetleriyle sâbit olan Hacı Kumru Oğlu İzzet bi'l-vekâle meslîs-i şer'de bi'l-vekâle yine medîne-i mezbûre sâkinlerinden iş bu Divriği mahallâtından Alemdar Zâde Ahmet Ağa mahdarında takrîr-i kelâm edip müvekkil ve müvekkilelerdeki meşâ'-ı müşterek mülkiyet üzere mutasarrıf oldukları Çağlı Mescidi Mahallesinde vâkî hudûdunun bir tarafı Norşîni-zâde İbiş Ağa nın mülkü bir tarafı Musâ Paş mülkü ve bir tarafı Deli Ali Paş bir tarafı tarîk-i âmme iş bu hudut ile mahdut ve bir tabakhâne ve üç adet üzüm kurumu ile ve eşcâriyle yüz otuz üç kuruş Ahmet Ağa ya Bey' ve temlik ve kabz-ı yed eylediler dedikte Kayt Şud. 1181/24/R.

Şühûdü'l-hâl, Norşîni Zâde Ahmet Ağa. Timur Kayık Zâde Ömer Ağa. Hecîr Şemânî, Küçük Alemdar Zâde Mustafa. Gürnaz Oğlu Mustafa Paş. Brestikli Benli Ali. Demirkapılı MehmedEfendi. Hallavun Oğlu Ali Paş. Karındaşı Süleyman. Hacı Kumran Oğlu Mahmûd.

No / Belge No : 14/5
Belgenin Konusu : Mülk Satışı (Bahçe-Tarla)
Belgenin Tarihi : 8/M/1181 (1768)
Belgenin Türü : İ'lam

İmam Oğlu Mahallesi sâkinlerinden Cevdet Ağa'nın karındaşı Mustafa Beğ'in Oğlu Şehit Ömer Ağa bi'l-asâle ve Zevcesi Ülfet Hâtun bint-i Mehmed Azîz Efendi Coşlu Alemdâr ve Uzun Hasan Paş şehâdetleriyle vekîli Hasan Mumcu Seyyid Mustafa yine bi'l vekâle yine mahalle-i mezbûre sâkinlerinden bâisü'l-vesîka Yusuf Bölük Paş ve Seyyid İbni Hasan ve karındaşı Oğlu Hasan ve Hüseyin ibni Süleyman nâm kimesneler mahalle-i mezbûrdan ber-vech üzere mutasarrıf oldukları şehir önü evin bir tarafı Cönk ve bir tarafı Karabaş Molla mezbûr bir tarafı Usta Hasanın Oğlu Memiş bir tarafı Osman ve ba'zen mahdut Şehir-i tahtânî ve fevkânî buyût-i adîdeden müşt Emil ve bahçesiyle cemî'i tevâbi'iyile yüz altmış kuruş Bey' ve semenini ahz olundu dediklerinde kayt şud. 1181/8/m.

Şühûdü'l-hâl, Mumcu Oğlu Seyyit Molla Osman. Ömer Ağa bin Abdullah Ebubekir. Saraç Ali Zâde İbrahim. Aleybeği Oğlu Turan Halil. Dede Ağanın Oğlu Seyyid Hasan Paş. Alemdâr Zâde Muhammed Paş. İsmail Ağanın Karındaşı Deli Osman. Uzun Hasan Paş. Alemdar Mehmed Paş. Mührü Kamber

No / Belge No : 14/6
Belgenin Konusu : Tecavüze yeltenme-taciz davası
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : İ'lam

Pingenli Kılbaşıoğlu İsmail huzûr-u şer' de yine karye-i mezbûre sâkinlerinden Şeyh'in Oğlu Emir Ömer mahdarında üzerine da'vâ edip iş bu Ömer benim zevceme fi'li şeni' kasdı ile söz atıp önüne düşüp zevcem kaçıp yedinden halâs bulup icrâ-i şer-i olmasını talep gördükte ğibbe's-suâl ve akîbe'l-inkâr Ribatlı İbrahim bin Mehmed nâm kimesne edâ-i şehâdet (.....)

No / Belge No : 14/7
Belgenin Konusu : Kılıçla Yaralama Olayı
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : İ'lam

Şem'un-zâde Abdullah Paşa huzûr-u şer'de takrîr-i kelâm edip bu gün ale's-sabâh çarşıya gelirken Ali Paşa Zâdelerin köşesinde Arap Hacı Hasan Ağa'nın oğlu Mustafa Ağa hizmetkârı Bekir Ağa ile giderken beni geçtikten sonra ensemden dönüp elleriyle ikisi birden kılıç ile başımdan ve omuzumdan darp ve sağ kolumu bükümden darp ve mecrûh edip bi'l külliye kesip beni mecrûh eyledi keşf eylesin deyu keşfe tâlîp oldukta ellerine nazar olundukta cerhleri bi'l-muâyene müşâhede olundukda udûl-i ahrâr-ı ahâli-i müslümînden Hacı Yusuf bin Abdullah Seyyid İbrahim bin Guğuşoğlu Mustafa kimesneler li ecli's-şehâde meclîs-i şer'a da hazîrân isre'l-istişhâd fi'l-hakîka mezbûr Mustafa Ağa ve Hizmetkârı Bekir ikisi birden iş bu Abdullah Paşa'nın üzerine Kılıç ile hücum darp ve mecrûh eylediler. Bizler bu husûsa bu vech üzere şâhitleriz deyu haberi alâ tarîki's-şehâde vermeleriyle kayıt şud.

Şühûdü'l-hâl, Ömer Bek Zâde Hacı Mehmet Ağa. Abdullâtif Paşa, Cevr Oğlu Hacı Hüseyin. Yazıcı Oğlu Hüseyin Paşa. Veli Bekir Paşa. İpek Ali Paşa. Pir Kukuş Mehmet Paşa. Bâli Oğlu Ömer Paşa. Boz Osman Paşa. Kendir Zâde Molla İsmail. Şemsi Ağa İbrahim Paşa. Şem'un Paşa bin Mehmet Paşa. Kenan Zade Seyyid Molla İsmail.

No / Belge No : 14/8

Belgenin Konusu : Vakıf Davası (Uruncar Mescidi İmamının kullanımı için yapılan tarla vakfi)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Uruncar Mahallesi sâkinlerinden İbrahim Paşa ibn-i Ömer Ağa ve Ödek oğlu Mahmud Paşa bin Mehmed ve sâir meclis-i şeri'de Basmacı-zâde Ömer Ağa ve Osman ve Mehmed Ağa mahdarında Alaybeyi değirmeni kurbunda vâkî bir kıt'a tarla ki ma'lûmu'l-hudut Uruncar Mescidinî n İmamına meşrût tarlayı iş bu Basmacı Zâdeler beş on seneden ber-fuzuli zabt ve zirâ'at etmekle suâl olunup mûcebi şer'iyeye icrâ olmakla matlûbumuzdur dediklerinde gibbe'l-istişhad cevaplarında Ömer-zâde Osman Ağa Pederimizin Yusuf nâm bir ğulamımızı bi-ğayri hak katl edip diyet mukâbili iş bu iddiâ eyledikleri tarlayı verip pederimiz merhûm olup bizler zapt ederiz. Vakfiyeti ma'lûmumuz değildir deyudur diye vakfiyyetini inkâr eylediklerinde Beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-i ricâl Süleyman Seyyid Mehmed Paşa Seyyid Hasan ve Bekir bin Mehmed nâmûn kimesneler li ecli's-şehâde hâzırân isre'l-istişhâd fi'l-hakîka kırk seneden beri mezkûr mescidin İmamı zapt eder idi. Vakftır. İmama müşarrât vâkıftır deyu edâ-i şehâdet eylediklerini kayıt şud.

15. Sayfa

No / Belge No : 15/1

Belgenin Konusu : Diyet Kefaleti (Kılıç ile yaralama diyeti)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Şemûn-zâde Abdullah Paşa huzûr-u şer'a da ve yine Hacı Hasan-zâde Mustafa mahdarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip târîh-i kitaptan dört gün mukaddem kendi hâlimde gider iken esnâyı râhda hizmetkârı ile me'ân üzerime ensemden gelip kılıç ile hizmetkârı darp ve mecrûh ba'dehû iş bu Mustafa Ağa kılıç ile kolumu mecrûh eyledi dedikte ğibbe's-suâl ve'l istişhâd (.....) Yusuf ve Seyyid İbrahim vech-i muharrer üzere şehâdet eyledikleri kayıt şud. Mustafa Ağaya

yed-i emn ahz ile karındaşı Süleyman Ağa şer'an îcâb eden diyetine kefil oldu deyu şehâdet.

No / Belge No : 15/2

Belgenin Konusu : Çukadar Osman Beyin Rişvân Aşîretinden Kelerli ihtiyâri Mehmed Can'ı tutuklaması emri

Belgenin Tarihi : 11/M/1182 (28 Mayıs 1768)

Belgenin Türü : Buyruldu

Şerî'at şîâr Divriği Kadısı Efendi zîde ilmuhû ve fahru'l-enâm ve'l-ekrân mütesellim ağa zîde kadruhû ve me'zûnen bi'l-iftâ fazîletlu efendi zîde fazlulhâ inhâ olunur ki Rişvân Aşîretinden kelerli ihtiyâri Mehmed Cân ol tarafta kasaba-i mezkûr derûnunda olduğu sahîhen tarafımıza inhâ ve ihbâr olmakla merkûmî bi-eyyi vecchi-kân ahz-u girift ve ol tarafta der-zincir ve muhâfazası husûsuna dikkat ve inşâallahu'r-rahmân çend-rûz eyyâmı murûrunda tarafımızdan vekîlimiz olan Rişvân Ağası ve Aşîret-i merkûm boy beğisi ol tarafa vürudlarında mezbûri yedlerine teslîm ettirilip bu hususta rehâvet ve tekâsül ile iğmâdü'l-ayn olunur ise meâzen billâhi teâlâ mezbûrun zimmetinde olan emvâl'i-mîri bâ-fermân-ı âli sizlerden tazmîn ve tahsîl olunacağı emr-i muhakkak olup bu hususta basîret üzere harekete mubâderet ve sa'yı vakt ve encâm-kâri mulâhaza eylemeniz için iş bu buyuruldu tahrîr ve isdâr ve çukadârımız Osman Bey ile ırsâl olunmuştur. İnşâallahu te'âlâ vusûlunda ber-minvâl-i muharrer bi-eyyi hâlin merkûm Mehmed'i ahz ve ol tarafta der-zincîr ve çend-rûz tarafından vekîlimiz olan Rişvân Ağası ve Boy Beğisi ol tarafa vürûdlarında mezbûru yedlerine teslîm ve tehâvüne tesâmûhdan mezîd ihtirâz ve içtinâp edüp Ağa-yı mûmâ ileyhimâya tesliminizi muş'ir tarafımıza i'lâmı musâra'ât ve mubâderêt eyleyip mûcip buyruldu ile amel ve hareket ve hilâfindan tevakkî ve mücânebet eylesiz deyu. kayd şud. 1182/11/M

No / Belge No : 15/3

Belgenin Konusu : Mal Taksimi

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Kürtler Karyesi Sâkinlerinden Kanber Bişeng'in Kkrındaşı Ahmet'in oğlu İsmâil nâm kimesne huzûr-u şer'de yine karye-i mezbûre sâkinlerinden iş bu bâisü'l-

kitâb Molla Mehmed bin Kanber mahdarında takrîr-i kelâm eylediği babamız Ahmed ile Kanber Paşa mâl-ı müştereke olup rızâlarımız ile mal ve eşyâmızı taksîm herbirlerimiz hisselerimizi ba'de'l-ahz uht karındaşım Asiye Neşenin hissesi dahî bana teslim olunduktan sonra ba'dehû bana dört davar ve bir öküz dahî bana eyleyip ben dahî âmme-i da'vâ üzere iş bu Molla Mehmed'in ve Karındaşı İbrâhim ve Osman ve babaları âmucem Kanber Bişeng'in zimmetlerini ibrâ eyledim dedikte kayt şud.

Şühûdü'l-hâl, Hacı Osman Ağa, Ömer Bey Oğlu Hacı Mehmed Ağa, Yolcu Oğlu Ahmet Paşa, Molla Veli Bin Hasan, Hızır Oğlu Hüseyin, Ali Çavuş Oğlu Hayrullah. Bâkilerin Halil Bey, Bayraktar Osman, Balcı Oğlu Osman Paşa.

No / Belge No : 15/4
Belgenin Konusu : Eşkiyaların Cezalandırılması
Belgenin Tarihi : Yok
Belgenin Türü : Emr-i Âlişân

Mefâhiru'l-kudât-ı ve'l-hukkâm me'adinu'l-fedâil-i ve'l-keâm eyâlet-i Sivas'ta vâki' kudât ve nüvvâb zîde fazluhum ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân ve voyvoda ve zâbitân ve han ağaları ve Derbent zâbitleri ve eyâleti merkûme kazâlarının harp ve darp'a kâdir süvârî ve piyâde ricâli zîde kadruhum tevkî-i refî'i humâyun vâsıl olacak ma'lûm ola ki izrâr-ı ibâd ve ifsâd-ı bilâd ile me'lûf Paşa Yusuf başiboş levandât-ı haşarâtının ber-mucebi fetvâyı şerîfe izâle-i vücûtları vâcip olduğuna binâen ât-u best melbûsâtları kâtillerin olmak üzere ahz ve aġrâzîlerine ihtimâm olmak için ve bu makûle eşkiyâdan dem-i diyet malları da'vâsıyla kâtillerini rencîde olmayacağını ma'lûm olmak için eyâlet ve evliye-i kazâlarına bundan akdem evâmîr-i şerîfem neşir ve irsâl ve cemî-i mahkemelerde tespît ve tescîl olmakla makâm-ı münîfesi üzere hareket ve her kanginiz kazâsı ve hudûdu dâhilinde olan ve sûret-i şakâvetlerinde levendât-ı eşkiyâsıyla ittifâk üzerlerine varıp tefrîk ve cem' ve izâle-i vücûd ve mefsedet avdetlerine musâra'at ve gayret eylemek vacibe-i zimmetleri fi'l-asl muhâfaza-i turuk elviyet-i levâzıma ve zimmeti me'mûriyetiyle ve dirlikleri tevcîhin bu şarta mebnî olan ağavân ve zâbitan ve hân ve derbendân ve sâir memlekette bu emirde keslân ve rehâveti olan ba'zılar kusurları sebebiyle mu'âhaza olunmakta ve o işe zu'um sebebiyle kapusuz eşkiyânın ba'de'l-katl emvâl ve diyetleri da'vâ olmak mahzûru olmazsa kat'an bir mahalde fırsat ve eman verilmez ise ve bir

türlü cevâba takayyudu eylediklerinde taraf-ı devlet-i aliyyemde bu mahalda me'mûriyetli ol taraflara iyab ve zehâb eden mevsûku'l kelâm kimesneler mesmu'ları oldukta ihbâr etmeleriyle bu gûne cevaplara göre mu'ceb-i hazerân olan emvâl ve diyet maddesi mukaddemen sâdır olan evâmîr-i şerîfte tasrîh olunmak olmağla iş bu özür ve cevaptan muâhaza bir türlü size lütûf olmayacağı ve bu sefer Levendatı izâleleriyle refî-u nâm-ı nişanların cümleden matlûb-i mülûkânem idiği ma'lûm ve meczûmunuz oldukda ba'de'l-yevm kaza ve hudutlarınız derunlarında geşt-u güzâr ve ebnâ-i sebîle isâl-i hasâret eden eşkiyânın ale'l-ittifak üzerlerine varmakta izâle-i vücûtları mazarratlarını def' eylemekle zerre kadar kusûru zuhûr eder ise bi-eyyi hâl teccüssü bir-le haber alınıp üzerlerine varılıp dirlikleri onların dirliklerin refî' ve bâlâda olan a'yân ve ğayr-ı kim olursa olsun emr-i humâyunumdan emsallerine binâen ibreten li'l-ğayr ve tenbîhen li's-sâirîn tertîb-i cezâ olunacağından başka bundan sonra her kangin kazâda kapusuz eşkiyânın hasaretleri vukû-a gelir ise hasaret maddesi dahî ol kazânın a'yân ve ahâlisinde zecren ve kahren tahsîl olmak üzere iş bu emr-i âlî şânım sâdır olmuştur. Vusûlü ile irsâl olunmuştur. Vusûlüne emr-i humâyun mazmûn-u cümlelizin ma'lûm olundukta yemîn u yesâr olan kurâlarda firâr eden eşkiyânın üzerlerine varıp mahv-u vücûd ve izâle eyleyesiz. Ba'de'l-yevm bu madde kat'an iğmâd ve muktezâ-ı hareket zuhûr eder ise ibreten li'l-ğayr ağalık ve dirlikleri olanların dirlik ve ağalıkları ref-u a'yân ve sâirleri dahî tertîb-i cezâ ve muhkem te'dîp olunacak.

No / Belge No : 15/5

Belgenin Konusu : Borç Kefili

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Hacı Hasan Ağa-zâde Mustafa Ağa'ya karındaşı Süleyman Ağa ve Emin Ağa huzûr-u şer'de Mustafa firâr ve ğaybet edip iş bu üzerine şer'an diyetine zâmin ve kefiliz deyip ba'dehû Hacı Ömer Ağa firâr eder ise ben dahî şer'an lâzım gelen diyetine kefil olup Sivas'a gelir ise cümle masrafını görüp bir kimesneye zahmet vermeyip bizler edâ edip huzûr-u şer'de ikrâr ettiler. İş bu mahalle Kayt Şud.

Hızır Çavuş Paşa, Muhzir Kanber Paşa, Norşinli Zâde Seyyid Mehmed Ağa, Norşinli Zâde Halil Ağa.

16. Sayfa

No / Belge No : 16/1

Belgenin Konusu : İsyân eden aşiretlerin Rakkaya sürgünü

Belgenin Tarihi : 5/ Zi'l-ka'de /1180 (Nisan 1767)

Belgenin Türü : Emr-i Âlîşân

Düstûr-i mükerrerem müşîr-i mufahham nizâmu'l-âlem müdür-u umûru'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkîp mütemmimü mehâmmi'l-en'âm bi'r-ra'yi's-sâib mümehhid-ü bünyânü'd-devle ve'l-ikbâl müşeyyid-ü erkânî's-saâdeti ve'l-iclâl el-mahfûf-i bi sunûf-i avâtîf-i'l-meliki'l-e'lâ Sivas vâlisi vezîrim Feyzullah Paşa edâ mellâhu iclâlehû ve emîr-u'l-ümerâi'l-kirâm kebîru'l-küberâi'l-fihâm zü'l-kadri ve'l-ihtîşâm sâhibu'l-izzi ve'l-ihtirâm el-muhtassu bi-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-e'lâ Malatya Sancağı mutasarrıfı dâme ikbâlühû tevkî-i rafî-i hümayun vâsıl olacak ma'lûm ola ki Eyâlet-i Sivas'ta Eğin ve Divriği Kazaları civârında vaki' Sarı Çiçek nâm mahalde sâkin Mulûkanlı Aşireti Kapusuz eşkiyâsıyla ittifâk ve ittihâz ve kazâiyin-i mezbûrayn zürrâcileri ve sâir ebnâ-i sebiller yolların kat'ı ve gasb-ı emvâlî ve katl-ı nüfus ve hetk-i a'râz misullu hareket-i cesâret eylediklerinden gayri ba'zı kurâyı basıp malların ğâret ve ahâlîsini ahz ve hasîri bahâya kat' edip kıymetlerin olmadıkça sebillerin tahliye etmeyip bunların emsâli mezâlîm ve ta'addiyâtlarının nihâyeti olmamakla aşireti mezbûr ahâlîsi ol havâlden kaldırılıp Rakkaya olmadıkları sûrette kapusuz eşkiyâsının muâvanatları kalmamak hasebiyle onların dahî teaddîlerinden mas'ûn olacakları emr-i bedîhî olduğuna binâen rahmen li'l-fukarâ aşiret-i mezbûr ahâlîleri ol havâlden külliye ref' ve heyet-i mecmû ile Rakkaya iskân ettirmek için emr-i şerîfim sudûrunu kazâeyn-i mezbûreyn ahâlîleri arzuhalleriyle istidâ ve ehâlîlerin musaddak Divriği ve Eğin Kazâları nâiplerinin ve iki kıt'a i'lamlarıyla bir kıt'a muhızrların ibrâz ve aşireti mezbûr Rişvan mukâta'ası tevâbî'ndan olup muayyen-makarrı ikâmetleri ve mihan-ı iskânları kayıt olunduğu baş muhâsebeden ve bundan akdem aşiret-i mezbûr eşkiyânın şekâvet ve şenâ'atları Eğin Kazâsının nâibinin i'lâmı ve ahâlîsi mahdarlarından mashûben sen ki Sivas Vâlisi müşârün ileyhi tarafından tahrîr ve inhâ olundukta aşireti mezbûr ahâlîsinden ızrâr-ı iyâle cesâret eden şakileri ahz ve hasımlarıyla terâfû-u şer' ve zimmetlerinde olan hukûk-i ibâd ve istirdât olunduktan sonra elviye fukarâları râiyyet-i mekâbir ve

mezâlim-i eşkiyânın mas'ûn için hey'et-i mecmûaları ile kaldırılıp Rakka'ya îsâl Rakkada mahalli-münâsibe iskân olunmaları için sana ve Rakka Vâlisine hitâben ba'zı şurût-i tahzîrin hâvî yetmiş iki senesi Zilka'desi târihle muvarrah ve mufassal ve meşrûh emr-i şerîfim verildiği Dîvân-u Humâyunum kaleminden ihrâç olduğuna binâen mukaddemen sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince bu def'â dahî müceddeden emr-i âl-i şân tahrîr-i bâbında baş defterdârım olan İbrâhim Sârim dâme uluvvuhû dahî i'lâm etmeğin i'lâmı ve mukaddemen târîh-i mezbûrda sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince mubâşir ma'rifetiyle iskanları fermânım olmağın imdi ber-minvâli muharrer aşîret-i mezbûr ahâlîsinden muzırr-ı ibad olan şakîler Rakka ya vüsullarında Rakka hudûdu dâhilinde münâsip mahalde iskân ve muhafazalarına ihtimâm olunmak için Rakka vâlisine başka emr-i şerîfim sâdır olduğu ma'lûmunuz oldukda siz ki vezîr-i muşâr ve mîr-i mîrân mûma ileyhimasız ber-vechi muharrer mukaddemen sâdır olan evâmir-i şerîfim mûcebince aşîret-i mezbûr ahâlîsinden izrâr-ı iyâle cesâret eden eşkiyâyı sehl tarîkiyle bi'l-ittifak ahz ve esnâ-i râhda ehâlî ve fukarâya-i raiyyete îsâl-i cesâret vermeyip zulüm ve teaddî eylememelerine nezâret ve ihtimâm ederek heyet-i mecmûalarıyla Rakkaya îsâl ve teysîr ve Rakka Vâlisine teslîme mezîd-sâ'y ve dikkat ve keyfiyet-i sûreti secâveti der-âliyyeme bildirile. Lâkin bahâne ile fukarâdan celb-i mal ve şakâvetde alâkası olmayanlara taarruzdan ğâyeti'l-ğâye hazer ve tehaşî olunmak bâbında fermanı âl-i şânım sâdır olmuştur. Buyurdum ki mubâşir tâyin olunan Sadr-ı Āzam etbâ'ından kıdvetü'l-emâsil İskender zîde kadruhû ile hükmi's-şerîfim vüsûl buldukda vechi meşrûh üzere şerefyafte-i sudur olan fermân-ı vâcibi'l-ittibâ ve lâzımı'l-imtisâlimin itâ'at-makrûnuyla âmil olup hilâfından hazar ve mücânebet eylesesiz şöyle bilesiz. Alâmet-i şerîfe i'timâd kulasız. Tahrîren fi evâil-i zi'l-ka'de sene semânîn ve mietin ve elfin. 1180

No / Belge No : 16/2

Belgenin Konusu : Aşîret üyelerine kefillik

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lâm

Nefsi Şehirde sâkin ulemâ ve a'yân ve ehli sûk ve sâirler ve bi isrihim meclis-i şer'de ehli kurâ reâyaları mahdarlarında taşrada zuhûr eden levendât ve ekrâd ve sâir haramzâdeleri kazâmızdan çıkarıp kurâlara i'sâli mazarrat eylediklerinden ehl-i

kurâlardan bir levend olur ise ve yâhut ekrâd ile bir zarar ve ziyân zuhûr eylediklerinde olan zararlara cümlemiz bîriz cümle her ne zarar olur ise cümlemiz diyetlerimizde taraf-ı şer’de hüccet-i şeriyye olup reâyâ yedlerine verilsin dedikleri kayıt şud ve reâyâ dahî Hacı Osman Ağa’ya bu misli söz verip levendâtı ve ekrâdı ve sâir cümlemiz zararına ve da’vâ ya birliğiz deyu takrîr ve taraf-ı şer’de hüccet olsun dedikde kayıt şud.

17. Sayfa

No / Belge No : 17/1

Belgenin Konusu : Cizye ferman kaydı

Belgenin Tarihi : 20/ Şevval/1180

Belgenin Türü : Ferman

Cizye Fermânı Kaydıdır.

Mefâhiru’l-Kudât-ı ve’l-hukkâm meâdinü’l-fazâi’l-i ve’l-keâm Sivas ve tevâbi’inin kazâların Kadıları zîde fazluhum tevkî’i raff’i humâyun vâsıl olacak ma’lûm ola ki bin yüz seksen bir senesine mahsûben Sivas ve tevâbi-i cizyesi cibâyetine me’mûr Muhammed Zîde mecduhû Dîvân-ı Hümâyuna arz-ı hâl edip kalem-i mezbûr ve tevâbi’in de sâkin ve mütemekkin olan ehl-i zimmet reâyânın bir ferdi hâriç ve kağıtsız kalmamak şartıyla vech-i şer’î üzere tahammül ve istihkaklarına göre cizyedârları yediyle a’lâye a’la vâsita mustahak olan evsat ve ednâya mustahak olanlara ednâ evrakları tevzî’ ve cizyeleri mâlî verilen peşin ve tertîbât ve havalesi için yerli yerinde evvel be-evvel tahsîl-i mühim ve muktezâ iken reâyadan ba’zen a’yân-ı vilâyetin istisnâsı ile cizyeleri taksit ederiz deyu behêmahal ta’allül ve muhâlefet eylediklerinde tertip olunan taksit ve havâlat-ı mühimme têhirlerine bâis-i vebal olacakları emr-i bedîhi olduğun bildirip olmakla ehl-i zimmeti ve bir ferdi hâriç ve kağıtsız kalmamak şartıyla tahammül ve istihkaklarına göre evrakları verilip cizyeleri malî yerli yerinde tertip olunan taksid-i evvel ve havâleye mühimmenin têhirine bâis ve berî olacakları emr-i bedîhî olduğunu bildirip ol makûle ehli zimmetin bir ferdi hâriç kağıtsız kalmamak şartıyla tahammül ve istihkaklarına göre evrakları verilip cizyeleri mâlî yerli yerinde evvel be-evvel yed-i vâhiden cem-i tahsîl olup taksit ile edâ ederim deyu muhâlefet ettirilmeyip a’yân ve sâir tarafından ehl-i zimmet reâyâ’ya bir türlü taallül ve muhâlefet ettirilmemek bâbında emr-i şerîfim sudûrunu mûmâ ileyh istid’â eylediği ecilden hazîne-i

âmiremde mahfûz harac muhâsebesine defterlerine nazar olundukda ehli zimmette bir ferdi hariç ve kağıtsız kalmamak şartıyla vech-i meşrûh üzere berâ'atı âlişânım meşrûtu üzere tahammul ve istihkaklarına göre ale'r-ruûs evrakları cizyedâr yediyle tevzî ve cizyeleri malı cânib-i mîr-î için yed-i vahidden cibâyet ve tahsil olunmak üzere şurûtu ve ehli zimmet reâyâları cizyeleri malında ihraç olup kapıkulları mevâcibleri için tahsis kılınan taksit akçesinden mâ'adâ mal-ı cizyeden umûr-u mühimme masarifat-ı havalesinin kesretinden nâşî mal-ı cizye evvel be-evvel tahsil olup taksit ve eda eyle deyu ehli zimmeti reâyâ'ya bir türlü ta'allül ve muhalefet ettirilmeyip fermânım olduğu üzere evvel be-evvel tahsîl olup a'yân ve sâir taraflarında her ferde mecâl üzere evâmir-i şerîfem verildiği der-kenâr oldukta (.....) der-kenâr ve şurûtu mücebince amel olunmak fermânım olmuştur buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardıkda bunun üzere sâdir olan emrim üzere hamledip her cizye-i mezbûr malından ihrâç olunacak kayyım kollarını mevâcibleri için tahsis kılınan taksit akçasından mâ'adâ mâlî cizyeden umûr-i mühimme masârîfât-ı havâlesinden kesretinden nâşî cizye-i mezbûr malının evvel be-evvel tahsîl olunması lâzime-i halde olması mezbûr mahsûben cizye-i mezbûre malını evvel be-evvel tahsil ettirip taksit ile edâ ederiz deyu ehli zimmet reâyâyâya bir türlü ta'allül ettirilmeyip fermanım olduğu üzere evvel be-evvel tahsiline a'yân ve sâirleri taraflarında dahî hiç ferden ta'allül ve muhâlefet ettirmeyesiz. Şöyle bilesiz. Alâmeti şerîfeme i'timat kılınız. kayt şud.

Tahrîren Fi'l-yevmi'l işrîn şevval sene semênîn ve Mietin ve Elfîn. 1180.

İmza

Kazâ-i Divriği; E'lâ: 75, Evsat: 525, Ednâ: 200. Toplam: 800

Fermân-i Âl-i Mücebince İltizâm-i Temessükü olduğu. kayt şud.

Fermân-i Âl-i Mücebince İltizâm-i Temessükü olduğu. Kayt Şud. (Bu cümle iki defa yazılmış)

No / Belge No : 17/2

Belgenin Konusu : Alacak-verecek meselesi (Borç tesbiti)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Brestik Karyesi sâkinlerinden Kirlî Oğlu Velî nâm kimesne.

Brestik Karyesi sâkinlerinden Hasan Bin Veli Mustafa yine Sevir Karyesi sâkinlerinden Kirlioğlu Velî nâm kimesne tarafından vekâletim hasebiyle yine Sevir Karyesi sâkinlerinden İsmâil nâm kimesne zimmetinde iki yüz elli kuruş talep ederim deyu takrîr-i kelâm eylediği iş bu mahalle kayt olundu. Müdde'a aleyh İsmâil olup şâhide havale.

Müddeî mezbûr Vekil Hasan nâm kimesne sene-i sâbıkta merkûm Mehmet Ağa'nın mahbûsundan takrîr-i diyet üzere itlâk oldu deyu (.....)

No / Belge No : 17/3

Belgenin Konusu : Alacak-verecek meselesi (Borç tahsili)

Belgenin Tarihi : 1181(1768)

Belgenin Türü : İ'lam

Norşinli-zâdenin ğulâmı mu'tak merhûm Molla Osman'ın torunu Ali nâm sabînin pederi olan Molla Bekir bin Ali nâm kimesne velâyeten sulbî oğlu Ali Bey'in kızı Şerîfe Hâtun Pederi Molla Osman'ın Göresinli esîr zımmî zimmetinde mustakir olan bağ ve söğüt ve kavak ve defter mücebince bâ-temessük diyetinde kızı Şerife'ye isâbet eden malını Molla Bekir Oğlu Ali'ye velâyeten da'vâ ve mesfûr esir dahî vâlidisine yüz kuruş teslim eylemişim deyu def'i ve bâki söğüt ve kavak ve bağ bahalarından hissesine isâbet edeni doksan kuruş üzerine sulh ve bedel-i sulh-i teslim ve âmme-i da'vâ dan esîrin zimmetini ibrâ eylediği kayt şud. 1181.

Şühûdü'l-hâl, Ömer ibni Bekir Ağa. Kokuş Muhammed Paşa. Kâtip Zâde Yusuf Ağa nın Osman Ağa. Ömer Bin Molla Osman. Nâip Efendi. Muhter Kanber Paşa. Müftü Efendi

No / Belge No : 17/4

Belgenin Konusu : Mülk Satışı (Tarla)

Belgenin Tarihi : 1181 (1768)

Belgenin Türü : İ'lam

Ösek Oğlunun ğulâmı İbrâhim Paşa huzûru şer' de Bardakçioğlu Osman Paşa mahdarında takrîr-i kelâm edip Eğri nâm mevzi'den mülkiyet üzere mutasarrıf olduğum bir kıt'a tarlayı Çolak Yektânın köy hisseli tarlası bir tarafı Dizdar Ağa

Mescidi vakfı tarla bir tarafı hark-ı kebîr ve bir tarafı tarîk olan tahmînen iki kile tohum istiâb eden mülk-i tarlamı iş bu Osman Paşa ile ğâib ani'l-meclis çiftçi Ali Halil Paşa ber-vechi iştirâk yüz kırk beş kuruş ile bir Beyti Bey' eyledim ve semeni ahz eyledim dediği kayıt şud. 1181/5/H

Şühûdü'l-hâl, Küçük Hüseyin Ağa Oğlu Hacı Abdullah. Çıkırkçı Usta İbrahim. Huluk Oğlu Ahmet Paşa. Sadıkların Ğulamı Mehmet. Sadık Ağanın Ğulamı Ali. Çiftçi Ali Oğlu Memiş Paşa. Seyyid Süleyman Cafer. Ahmed Mahmud Ağa. İpek Ömer Paşa. Kürt Mehmed Oğlu Hüseyin Paşa. Hacı Mehmed Ağa.

No / Belge No : 17/5

Belgenin Konusu : yok

Belgenin Tarihi : 10 /Zi'l-hicce /1181(20 Nisan 1768)

Belgenin Türü : Hücçet

Şöyle bilesiz alâmeti şerîfe i'timât edesiz.

Hurrîre fi'l-yevmi's-sâmin aşere min şehri zi'l-hicce. Sene Erbea' ve Erbeîn ve Mietin ve Elfin. 1144/S/18.

18. Sayfa

No / Belge No : 18/1 (Silik olduğundan tamamı okunamamıştır)

Belgenin Konusu : Yok

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : Yok

(.....) ve kırâ'at ve mefhûmu münîfî cümleye i'lân (...) emr-i âlî ve mazmûn-i (...) veliyyü'n-ni'amı üslûbları üzere ittifâk ve hâzır ve müheyyâ olduğumuza i'lâm eder deyü iltimâs etmeleriyle bi'l-iltimâs i'lâm olundu. Bâkî emr (...) etmeleriyle hâl minvâl-i muharrer üzere olmağın (.....) huzûr-i şer'a ihzâr (.....)bi'l-iltimâs i'lâm olundu.

No / Belge No :18 /2

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Abuçimen Mahallesi sâkinlerinden Hatîce binti İbrâhim tarafından vekâlet-i şer'an sâbit olan İbrahim nâm kimesne huzûru şer'a da hâzır olup vekâlet hasebiyle müteveffâ pederim İbrâhim terekesine tâlip şâhitler Hacı Mehmet bin Ali Yazıcı ve de Mustafa İbni Ali Efendi, mahalle-i mezbûr sâkinlerinden Hacı Abdurrahman nâm kimesne huzûr-i şer'a gelip takrîr eyledi ki, zevcem Aişe bint-i İbrahim tarafından vekâlet hasebiyle müteveffâ İbrahim şâhitler Hacı Mehmet bin Ali Yazıcı ve de Mustafa bin Ali Efendi (.....)

No / Belge No : 18 / 3

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Çaykenarı Mahallesi sâkinlerinden Mustafa ve Muhammed bin Bekir nâm kimesneler huzûr-ü şer'î de Cami-i Kebir Mahallesi sâkinlerinden İbrahim bin Hacı Ali nâm kimesne ceddî olan müteveffânın vakıf olan bir ev ve bir bağ ve bir tarla ve bir dükkân (.....)

No / Belge No : 18/4

Belgenin Konusu : Hüseyin isimli şahsın Bekir isimli şahıs tarafından darp ile öldürülmesi

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

Fevt olan Kürt Hüseyin nâm müteveffânın veresi zevce-i metrûkesi Fadîme bint-i Seyyid Veli nâm Hâtun tarafından zikr-i âti'l-Beyân diyetinde da'vâ ve sulh ve ibrâ ve kabz ve itâ-i hüccet-i mezbûre hâtun huzûr-i şer' de tarafından iş bu Hacı Bayram oğlu Yusuf Alemdarı vekîl eylediği iş bu mahalle kayd Seyyid Bekir bin Beşir, Seyyid Halil bin Mustafa ve Kör Ali Hasan, Gavur Oğlu Ali Paşa tarafından da'vâsını murâfa'aya Doğancı Oğlu Osman Bekirin Oğulları Ali şehâdetleriyle Guguş Paşa vekil oduğı sâbit ve subût-ı vekâletine hük-m-i şer'î olan Guguş Paşa bi'l-vekâle mahdarında vekîl-i mezbûr Yusuf Paşa Guguş Paşa üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip müvekkile-i mezbûremin zevci Kürt Hüseyin nâm kimesneyi Bekir darp ve odun ile darp eyledi eser-i darbdan müteessiren yirmi gün sonra fevt oldu deyu da'vâ ğibbe's-sual Guguş Paşa cevâbında odun ile darp olmayıp yirmi gün

mikdârı kendi sıhhat olup kâr ve kesbini ettikten sonra ba'dehû kabz olup maraz-ı âherden fevt oldu defâ'atla cevap verecek müddeî mezbûr şâhidi Kendir-zâde Molla Mehmed ve Zaza Beğ Hasan şehâdet eylediler odun ve eliyle darp eyledi deyu şehâdet eylediler dedikten sonra karındaşı sıhhatta olup kendi merkeb işletüb sıhhaten kâr ve kesbini edip beş on günden âher marazından fevt oldu ve Ömer Ağa bin Ali Paşa ve Hacı Abdullah ibni Molla Mehmed nâm kimesne huzûr-u şer'de edâ-i şehâdet eylediklerinde şehâdetleri makbûl ve mesmûdur.

No / Belge No: 18/5

Belgenin Konusu :Hüseyin isimli şahsın Bekir isimli şahıs tarafından darp ile öldürülmesinin Şahitler tarafından onaylanması.

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: İ'lam

Mehmed Kürt Hüseyin nâm müteveffâ'nın üzerine şehâdet eden Ömer Ağa'nın Ali Paşa ve Hacı Abdullah bin Hamza Molla Mehmed nâm kimesneler huzûr-u şer'de takrîr eylediler ki merkûm müteveffâ darptan sonra sıhhat bulup yirmi dört günü vefât eyledi deyu şehâdetleri kayıt olunmuştur mu'teber ise cevap verile.

Darptan sonra sahil-i sâlim bir kaç gün gezdiğine şehâdetle ol darptan müteessiren fevt oldu da'vâsı def' olunmak meşrû'dur.

No / Belge No: 18/6

Belgenin Konusu : Diyet (Cinayet ve kan bedeli)

Belgenin Tarihi : 9/Safer/1181(7 Temmuz 1767)

Belgenin Türü: İ'lam

Gödeşli Emir Süleyman bin Yusuf Karabaşoğlu Koca bin Mehmed Şigili Musa bin Ali huzûr-i şer'de ve Vazıldanlı Molla Halil'in oğlu Hasan Paynikli Kara Veli'nin oğlu Ca'feri kurşun ile sol memesi altından darp ve mecrûh edip ba'dehû mezbûr Hasanı tutmak murad eyledikte bizlerin huzurlarımızda Cafer'i ben darp eyledim fevt oldu diyetini veririm deyu ikrâr eyledi. Bizler bu husûsa bu vech üzere şâhitleriz şehâdet ederiz deyu her birleri müttfeku'l-lafz ve'l-ma'nâ alâ tarîki's-şehâde haber vermeleriyle. kayıt şud. 1181/9/S

Şühûdü'l-hâl, Emin Ağa, Çalap Verdi Zâde Ömer Ağa, Zemân Zâde Sâdullah Ağa.

No / Belge No: 18/7

Belgenin Konusu : Talâk-u selâseye yemin etme

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: İ'lam

Tarakçı kızı Hatice bint-i Musa nâm hâtunun tarafından zıkr-i âtil Beyan da'vâya babası Kürt Hüseyin ve Hasan Paşa ibni Musa şehâdetleriyle sâbitü'l-vekâle Alemdar Mehmed Paşa İbni Hasan Bey nâm kimesne bi'l-vekâle meclis-i şer'de yine Vazıldanlı Hacı İbrahim mahdarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip iş bu Hacı İbrahim Bahtiyar karyesinde bize akşam atlarımıza bir kile şaîr getir deyu talâk-ı selâse şart verip şa'ir- arpa – getirmeyip zevcesi kendisinden boş olup zevc-i âhere muhtaç olmakla suâl ve iftirâklarına hükm-i şer'î buyrulması matlûbumdur dedikte ğibbe's-sual mezbûr Hacı İbrahim cevâbında selâseyi şartî mukir ve lâkin inşâallah şa'ir getiririm dedim ve şa'ir getirdim deyu mukâbelede cevâb verecek müdde-î mezbûr şartını üç gün sonra getirmedim deyu ikrâr eyledi dedikte ikrâr-ı Beyyineye havâle olundukda üvey kayın pederi Kürt Hüseyin ve Ömer-zâde Beşir Ağa nâm kimesne li eclî's-şehâde meclis-i şer'de hâzırân olup isre'l-istişhad fi'l-hakîka Bekir Ağa takrîrinde iş bu Hacı İbrahim bana musâdîf oldu ve sual eyledim onda çok sual eylediğimde yüz elli miktarı vardır dedi. Talâk-u selâseye şart eyledi arpa getir deyu getirmedim deyu ikrâr eyledi. Bizler bu husûsa bu vech üzere şâhitleriz deyu şehâdet eylediler.

19. Sayfa

No / Belge No : 19/1

Belgenin Konusu : Avâız vergisi hakkında

Belgenin Tarihi : 18/Zilhicce/1144 (12 Haziran 1732)

Belgenin Türü: Emr-i Âlişân

Da'vâyı Avâız Fermânıdır.

Mefâhiru'l-kudât-ı ve'l-hukkâm meâdinü'l-fedâili ve'l-keâm DİVRİĞİ Sancağında vâkî olan kazâların kadıları zîde fazluhum tevkî-i rafî-i humâyun vâsıl

olacak ma'lûm ola ki hazîne-i âmiremde mahfûz olan mevkûfât defteri mûcebince Divriği Sancağında vâkî kazâların yüz kırk dokuz ve iki sülûs avâriz hâneleri olup bin yüz kırk dört senesine mahsûp olmak üzere avârizları cem' ve tahsîl olunmak lâzım gelmeğın deruhde olunup yedine mühürlü şanlı mevkûfât defteri verilmeğın mûcebince cem' ve tahsîl ve dâhilî hazîne-i âmirem ettirmek fermân-ı eşedir? buyurdum ki hükm-i şerîfimle buyurdum ki hükm-ü şerîfimle mübâşîr merkûm vardıkda bu babta sâdır olan emrim üzere amel edip livâ-i mezbûrda vâkî kazâların ol miktâr avâriz hâneleri olup târîh-i mezbûra mahsub olmak üzere her hânesinden dört yüz akçe avâriz mallarını irsâl olunan mühürlü ve nişanlı mevkûfât defter-i sûret-i mûcebince vakt-u zamanıyla cem' ve tahsîl ve dâhilî hazîne-i âmirem ettirip hilâf-ı emir ve defter kimesne inâd ve muhâlefet ettirmeyesiz ve bundan mâ'adâ mübâşeretî cihet maîşeti için her bir hânesinden ellîşer akçe vech-i ma'aş aldırılıp ve avâriz için alınan akçenin her yüz sekiz akçasından bir esedî kuruş tahsîl olunup ve hîn-i tahsilde mîr için alınan akçeyi hazîne-i âmirem alındığı vech üzere aldırılıp bundan ziyâde ve noksan alınmaya ve almayasız küsur ve defterden ve nakş-ı hâne ve fermânımdan ziyâde talebiyle reâyâ fukarâsına zulm ve teaddî olunmaktan be-ğâyet ihtiraz eylesesiz şöyle bilesiz emr-i şerîfime i'timat kılasız.

Tahrîren fi'l-yevmi's-sâmin 'aşara min zilhicce. Sene erbe'a ve erbaîn ve mietin ve elfin.

18 Zilhicce 1144 Mahrûse-i Kostantiniyye

No / Belge No : 19/2

Belgenin Konusu : Nuzûl Akçesi

Belgenin Tarihi : 18/Zilhicce/1144 (12 Haziran 1732)

Belgenin Türü : Emr-i Âlîşân

Mefâhiru'l-kudât-ı ve'l-hukkâm meâdinü'l-fedâilî ve'l-keâm Divriği Sancağında vâkî olan kazâların kadıları zîde fazluhum tevkî-i rafî-i humâyun vâsıl olacak ma'lûm ola ki hazîne-i âmiremde mahfûz olan mevkûfât defteri mûcebince Divriği Sancağında vâkî kazâların yüz kırk dokuz buçuk ve buçuk sülûs bedeli nüzûl hâneleri olup bin yüz kırk dört senesine mahsup olmak üzere bedel-i nüzulları malı cem' ve tahsîl olunmak lâzım gelmeğın deruhde yedine mühürlü ve şanlı mevkûfât defteri sûreti verilmeğın mûcebince cem'i ve tahsîl ve dâhilî hazîne-i âmirem ettirmek fermânım olmuştur buyurdum ki hükm-i şerîfimle mübâşîr merkûm vardıkda

bu babta sâdır olan emrim üzere amel edip dahi livâ-i mezbûrda vâkî kazâların ol miktârı bedel-i nuzûl hâneleri olup târîh-i mezbûra mahsup olmak üzere her hânesinden altışar yüz akçe bedel-i nuzûllerini irsâl olunan mühürlü ve nişanlı mevkûfât defteri sûret-i mücebince dikkat ve ziyansız cem' ve tahsil ve dâhilî hazîne-i âmirem ettirip hilâf-ı emir ve defter kimesne it'ab ve muhâlefet ettirmeyesiz ve bundan mâ'adâ mubâşeret-i cihet-i maîşeti için her bir hânesinden otuz akçe vech-i ma'aş aldırıp ve bedel-i nuzûl için alınan akçelerin her yüz on akçesinden bir esedî kuruş tahsîl olunup ve hîn-i tahsilde mîr için alınan akçe hazîne-i âmiremde emrolunduğu vech üzere aldırılıp bundan ziyâde ve noksan alınmaya ve aldırmayasız küsur ve defterden ve naks-ı hâne ve fermânımdan ziyâde talebiyle reâyâ fukarâsına zulm ve te'addî olunmaktan be-ğâyet ihtiraz eyleyesiz. Şöyle bilesiz. Alâmet-i şerîfeme i'timat eyleyesiz. Tahrîren fi'l-yevmi's-sâmin 'aşara min şehri zilhicce. Sene erbe'a ve erbaîn ve mietin ve elfin.

Tescîl 18/S/1144 Mahrûse-i Kostantiniyye

20. Sayfa

No / Belge No: 20/1

Belgenin Konusu : Mülk Satışı (Tarla)

Belgenin Tarihi : 22/RA/1177 (30 Ekim 1763)

Belgenin Türü: İ'lam

Sayfanın baş ve orta bölümlerinde silikler var.

Koca Zâde Seyyid Ömer ağa bin İbrâhim Ağa (.....) kimesneler melis-i şer'de ve yine Seyfi Ağa mahdarında her birleri takrîr-i kelâm edip Dillioğullarının bağların derûnunda vâki' huudnun bir tarafı Seyyid Süleyman hissenin bir tarafı Sinan Beg bir tarafı Zeynep Hâtun ve iki tarafı tarîk iş bu hudut ile mahdût yirmi beş zirâ tûlen müteveffîye zevcem Hamîde Hâtuna verdim. İş bu evladım ve sağîr Hüseyin ve sağîre Fatma ve Şerîfe intikal etmiştir mezbûre Hâtuna bir miktârı deyn olup zarûret-i deyn için fûruht etmek iktizâ edip müteveffîye-i mezbûrenin Koca Ağa Mahallesinde vâki' Fütuz Kâdioğlu Mehmet Ağa'dan iştirâ edip mülkiyet üzere mutasarrıf olup yine bizlerin de mezbûr sağîr ve mezbûreye hisse verip bizlerin alâkası olmayıp sağîr ve mezbûrenin mülkü olup iş bu mahdut mezkûr zarûret-i deyn

için yüz on kuruşa iş bu Seyfi Ağaya her birimiz Bey' ve temlik ve teslim ve kabz-u semen eyledik dedikte Kayt Şud. Sene 1177/22/RA

Şühûdü'l-hâl, Yıldırım Oğlu Mehmed Ali, Süleyman Ağa Zâde bin İbrâhim, Abdullaha Tâbi Naib Efendi.

No / Belge No: 20:/2 (Silik olduğu için bazı yerleri okunamamıştır)

Belgenin Konusu : Darp yaralama olayı.

Belgenin Tarihi : 1177/RA/21

Belgenin Türü : Hüccet

Şeri'at-Şiâr Divriği Kadısı Efendi zîde fazluhû ve kıdvetü'l-emâcid-i ve'l-a'yân voyvodası zîde mecduhû Gelerli aşîretindnen Hasan nâm kimesne yine Divriği mudâfâtından Norşinli nâm karye sâkinlerinden Mehmed bin Veli nâm kimesne aralarında niza' vâkî olup mezbur Kürd Hasan merkum Mehmedi boğazının sol tarafından bıçak ile mecruh eyleyüp (.....) tarafımıza tevârüd eden i'lam mücebince merkum mezburun kâtili mahallinden teftiş ve tefahhüs ve alâ eyyi hâlin (....) İnşâallah vusûlünde gerektir ki vechi meşruh üzere şer-i şerîf ma'rifetiyle (.....) farz-ı hüsnü azîmesi nâmayân olan kâtil-i mezbûru maktûlun vârisleri ba'de'l-murâfa'a ve bu şer-isi ol taraftan icrâyı hak olunmadığı halde (.....) Divânı Rûma ihdâr ve hilâfî ile harekette tahaşşî ve mücânip (.....) 1177/ RA/ 21.

No / Belge No: 20/3

Belgenin Konusu : Mehmet Çavuşun bina eylediği camiye İmam-Hatip tayini

Belgenin Tarihi : Muharrem/1177 (Temmuz 1763)

Belgenin Türü: Buyruldu

Medîne-i Divriği'de vâkî Mehmet Çavuşun binâ eylediği Câmî-i Şerîf vakfindan olmak üzere yevmi iki akçe vazîfe ile Hatib ve altı akçe vazife ile İmâm olan Mahmut bilâ veled fevt olup yeri hâli ve hizmet-i lâzimesi mahlûl olmağla yerine erbâb-ı istihkaktan iş bu tevkî-i rafi-i şehr-i yâri es-Seyyid Ebû Bekir Halife her vech ile mahâl ve mustahak olmağın tevcîh olunup yedine berât-i şerîfim verilmek bâbindan kadı Mevlânâ el-Hac Ömer zîde fazluhû arz etmeğın mucebince

mezbûra tasadduk edip bu berâat-i humâyun saâdet-makrûnu verdim buyurdum ki ba'de'l-yevm merkûm Seyyid Ebû Bekir Halife varıp zikrolunan Câmi-i Şerîf'de müteveffâ-yı mezbûrun yerine İmam-Hatip olup hizmet-i lâzimesin ve me'zun ve müeddâ kıldıktan sonra yevm-i sekiz akçe vazîfesiyle mutasarrıf olup vâkıfın ruhu ve devâm-ı ömr-ü devleti olması için duâya müdâvemet göstere şöyle bileler alâmet-i şerîfe i'timad kılalar. Tahrîren fî evâ'il-i muharramü'l-haram. Sene seb'a ve seb'in ve mietin ve elfin. 1177 Muharrem.

21.Sayfa

No / Belge No: 21/1

Belgenin Konusu : Mal Taksimi (Varisler arası mal paylaşımı)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: İ'lam

Medîne-i Divriği mahallâtından İmamoğlu Mahallesi sâkinlerinden Satılmışoğlu Küçük Mehmed Paşa nâm kimesnenin tarafından da'vâ yı âtil-Beyan ru'yet ve husûmete zât-ı mezbûr ma'rifeti şer' ile ârifânı Hacı Mûsâ (.....) sâbitü'l-vekâle Guguş Mehmed Paşa nâm kimesne bi'l-vekâle meclis-i şer'î enverde bundan akdem Brestikli Uzun İbrâhimin zevcesi müteveffîye Emine Hâtun'un veresesinden kız karındaşı Hatîce ve Aîşe ve Fatıma nâmân hâtunların taraflarından Kocaoğlu Seyyid nâmân kimesnelerin şehâdetiyle sâbitü'l-vekâle ve subût-i hükm-ü şer'î lâhik olan Hacı Yusuf oğlu Mehmet Paşa nâm kimesne mahdarında da'vâ ve takrîr-i kelâm edip müteveffîye-i merkûme Amine Hatun'un yedinde olan emvâl ve emlâkın bi'l-cümle müteveffâ zevci İbrâhim Paşa'nın olup verese-i merkûmun Beynlerinde fuzûli iktisâm etmeleriyle müteveffîye-i merkûme hâli hayâtta ve kemâli sıhhatta yedinde olan emvâl ve emlâk ve eşyâ ehlim merhûm Uzun İbrâhimindir benim alâkam yoktur deyu ikrâr eyledi suâl olunup keff-i yedlerine tenbîh-i şer'î buyurulması matlûbumdur dedikde ğibbe's-suâl ve akîbe'l-inkâr müdde-î merkûm Guguş Ağa'dan da'vâsına mutâbık Beyyine taleb olundukda Reisoğlu Mâviş bin Mustafa Paşa nâm kimesne li-ecli's-şehâde meclis-i şer'de hazır olup fi'l-hakîka merkûme Amine Hâtun hâl-i hayâtında ve kemâl-i sıhhatında yedinde olan emvâl ve emlak ve eşyâ ehlim merhûm Uzun İbrâhimindir benim alâkam yoktur deyu ikrâr eyledi husûs-i mezbûr merkûm ve vech-i muharrar üzere şâhidim dedikde ve yine Nisvân tâifesinden Bağvâncı Oğlu Abdullah Cünde'nn Kızı Zâhide ve Fatma binti

Küplü Oğlu nâmûn Hâtunlar li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'de hâzırân olup fi'l-hakîka mezbûre Amine Hâtun hâl-i sıhhat ve kemâl-i sıhhatında malda ve mülkte alâkam yoktur zevcim İbrâhim Paşa'nın mülküdür deyu ikrâr eyledi mezkûr merkûm ve vech-i muharrar üzerine şâhidleriz ve şehâdet ederiz deyu edâ-i şehâdet eylediklerinde şehâdetleri makbûldür.

No / Belge No:21:/2

Belgenin Konusu : Şahitlik

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Hücet

Yusuf Ağa ve Seyyid Sâlih Ağa ve Kuloğlu Hüseyin Ağa ve sâirler huzûr-u şer'a da Hasanın muvâcehesinde sârıklık âdet-i müstemirresi olup muzırru'n-nasdır deyu edâ-i şehâdet eyledikleri kayd şud.

No / Belge No: 21/3

Belgenin Konusu : Yok

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Hücet

Göresin Kasabası sâkinlerinden Guguş Mehmed binti Uzun Elif Hâtun meclis-i şer'de Esirci Seyyid Mehmed Paşa mahdarında üzerine da'vâ Göresinli Osman Paşa bin Ömer ve Hasan bin Kasım ve diğer Osman bin Bekir şehâdetleriyle kayd şud.

No / Belge No:21/4

Belgenin Konusu : Mal Fiyatları

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Hücet

Nân-ı Azîz 2 akçe, 80 dirhem. Lahm kıyye 5 dirhem. Yağ-ı Rugan kıyye 26 dirhem. Asel 18 dirhem. Asel Kıyye 20 dirhem. Eritmiş Asel 18 dirhem. Sabun 1 akçe, 18 para. Leblebi Kıyye 8 dirhem. Mum Kıyye 10 dirhem. Şem'u Rugan Kıyye 14 dirhem. Üzüm Kıyye 5 akçe. Bestil Kıyye 8 dirhem. Peynir Okka 8 dirhem. Tuz

ve Yağ 8 dirhem. Fındık Kıyye 8 dirhem. Nâr 5 dirhem. Pirinç 10 dirhem. Hıntâ Kıyye 18 dirhem. Bâdem Kıyye 24 dirhem.

Cümle ahali ma'rifeti ve ma'rifeti şer'ate minvâl (.....) târih ve nizâm verdiği kayt şud.

22. Sayfa anlam bütünlüğü olmadığı için okunamadı

23. Sayfa

No / Belge No: 23/1

Belgenin Konusu : Vilayet masraf defteri

Belgenin Tarihi : 1179 (1765)

Belgenin Türü: İ'lam

1529 Kuruş, Diyarbakır Vâlisi Ali Paşa Hazretlerinin masrafı ve Feyzullah Paşa Hazretlerinin masrafı ve Deli Paşa'nın ve Baş Ağanın ve Gülşen Mehmet Ağanın ve Hacı Ömer Ağanın ve Asitâniye giden Kethüdâların Pulharcı tezkeresi.

0300 Kuruş, Sivas Vâlisi Hazretinin Deli Paşa Ağaya bâ-tezkere.

0080 Kuruş, Mezbûr Deli Paşa'nın mâiyetinde olan Kukella Ağasına ve Etbâna bâ tezkere Dizdar Ağanın verdiği

0040 Kuruş, Kapucu Paşa Ağanın zâyi ettiği bârgirin pahası Dizdar Ağanın tezkeresi.

0030 Kuruş, Kürt geldikte Zâim Alemdar'ın bârgirinin pahası bâ-tezkere.

0668 Kuruş, Diyarbakir Vâlisinin Hacı Osman Ağanın ve sâirlerinin verdikleri seksen üç kile şâir pahası.

0332 Kuruş, Sivas Vâlisi Hazretine verilen Nal ve Mıh pahası, çukdârına ve tatarına hizmet verilen

0337 Kuruş, Ehâli-i Vilâyet ma'rifetleriyle Ekrât verilen ve Kapusuza ve sâir masrafâ defter mücebince verilen

Toplam: 3357

0960 Kuruş, Behisniye gidildikte harc-ı râh dâhi ve masraf ve akça murâbahası Hacı Feyzullahın vilâyet temessükü mücebince verdiği.

0150 Kuruş, Diyarbakir Vâlisine vilâyetten verilen bi'r-ra's Hacı Osman Paşa Ağanın atı pahası.

0800 Kuruş, Vilâyetin kurâlarına tasallut eden Kapusuza ehâli-î vilâyet ma'rifetiyle Hacı Osman Ağanın bâ-defter müfredât verdiği.

0040 Kuruş, Çalap Verdi Zâdenin Uski Oğlu Osman Ağaya yedirdiği şâir-arpa pahası.

0600 Kuruş, Bâ-emri âlî ve bâ-buyruldu şerîfi kazâya vârit olan bargir mubâya'asına verilecek.

1140 Kuruş, Bin yüz yetmiş dokuz senesine mahsûben kazâ-i mezbûr menzilcilerine verilen yüz kırk kuruş akçe murâbahasıdır.

0050 Kuruş, Gülşen Ağaya Çolak Oğlunun eylediği masrafı.

Toplam: 7077

0030 Kuruş, Menzilcilerin ziyâde verdikleri bargirlerin kirâsı.

0020 Kuruş, Bin yüz yetmiş dokuz senesine mahsûben uryâninin donluğu.

0009 Kuruş, Diyarbakir Vâlisine Tuğut'dan zâhire getirip zâyi olan Kara Ali'nin merkep pahası.

0030 Kuruş, Paşa Muşârun ileyhînin maîşetine tâyin olan Kapucubaşı Ağanın zâyi eylediği Cırcır Oğlunun bargiri pahası.

0010 Kuruş, Yüzbaşı Mehmet'in zâyî olan bargirinin pahası.

0040 Kuruş, Murat Ağa Zâde Ali Efendinî n ve Zâim Ağanın iki kıt'a tezkereleri.

Toplam: 7254

0130 Kuruş, Mütesselim Ağaya Tahsildâriyye.

0070 Kuruş, Kadı efendiye harc-ı imzâ için verilen.

0022 Kuruş, Kâtibiyye

0010 Kuruş, Huddâmiye

0012 Kuruş, Mahdar'a iki kuruşu İsmailin olmak üzere.

Yalnız yedi bin dört yüz doksan sekiz kuruş.

Genel Toplam.7498 Kuruş

No / Belge No: 23/2

Belgenin Konusu : Tımar sahibi Hasan'ın görevinden ferağatı.

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Berat

Divriği Sancağında Sevir Nâhiyesinde Gâmhu nâm karye ve ğayriden iki bin iki yüz akçe tımâra mutasarrıf olan Hasan yedinde olan Berâtı verip Hüsni rızâsıyla kasr-ı yed edip o vecihle mahlûl olmakla kenduye verilmek bâbında tımâr-ı mezkûr sâkiten tevcîh ve yedine berâat-i şerîfim verilmeğın yedinde olan berâtın mücebince zapt olunmak üzere şud.

No / Belge No: 23/3

Belgenin Konusu : Diş yaralama davası

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Hücjet

Diş da'vâsı Sevirli İpek Oğlu Ramazan vurduğı yumruğı ile darp ve eser-i cerâhattan iki dişini şikest eyledi deyu alâ tarîki'ş-şehâde huzûr-u şer'de haber verdiğı kayıt şud.

24. Sayfa

No / Belge No: 24/1

Belgenin Konusu : Muhallefat defteri - Tereke

Belgenin Tarihi : 1187 (1773)

Belgenin Türü: Hücjet

Medîne-i Divriği sâkinlerinden iken bundan akdem müteveffiye olan Norşinli-zâde Ali Ağa'nın Zevcesi Hüsne Hâtunun muhallefât-ı metrûkesi defteridir ki Beyân olunur. Müfredât defter-i cem'

Cem'an Yekun: 1996. Hisse-i Zevc Ali Ağa: 371. Hisse-i bin Halil Ağa 247,5. Hisse-i Hüseyin Ağa 247,5. Hisse-i bin Abdullah Ağa 247,5. Hisse-i bint-i Safiye Hâtun 123-30 para. Hisse-i bint-i Asiye Hatun 123-30 para. Hisse-i bint-i Aişe 123-30 para. Asıl Mal: 1996.

İhrâcât-ı Ali Ağanın defterinde ihrâc olan kendi malı: 282

Techîz ve tekfîn sülûs malından vasiyet (.....) 170

Toplam: 452

Sahhu'l-Bâkî: 1496

Bin yüz seksen yedi senesine mahsûben menzîlcilerin bin üç yüz kuruştan beş yüz elli kuruşa teslim vakiye? Yedi yüz elli kuruş kaldığı bu mahalle kayt şud. 1187.

25. Sayfa Boş

26. Sayfa

No / Belge No: 26/1

Belgenin Konusu : 1177 tarihli Divriği merkez ve köylerinden alınan vergidir.

Belgenin Tarihi : 1177 (1763)

Belgenin Türü: Huccet

Nefsi Şehîr Müslümanları: 257. Nefsi Şehîr Zimmîleri: 710. Purunsur: 18. Kömüşfengi:14 Murvana: 36. Hornavil: 100.

Kilisecik: 25. Ziniski: 130. Savrun: 25. Norşun: 50. Galun: 27. Erekli: 47. Doğan: 13.

Nordîn: 13. Kesme: 90. Zimâra: 130. Pingen: 371. Ömerli: 8. Karşıcık:22. Karageban: 30. Hinora: 67.

Arçûki Nordin:20. Kürtlerli: 67. Ağılderesi: 34. Zanzana: 43. Zeğnek-Sığnek:5 Huturki: 19.

Behik: 60. Ziyankâr-Zenekar : 55. Gedenek:12. Venk-(Fenk) :20. Ekrek: 20. Örenik: 75. Merendî: 42. Hamo: 5.

Kale Dibi: 114. Kâfir Damı:40. Hazekrek:20. Ahi Köyü:20. Hâris:13. Karasar: 22. Bahtiyâr: 14. Susuz Ören-Viran:64.

Vâzıldan:12. Kund Viran: 36 Kömek: 16. Vartan:45. Kârsı:20. Paynik:19. Hapa:11.

Üçpınar: 13. Ürik:16. Mursallı:37. Venk:20. Ödek: 40. Kârsı:40. Kızılcıca Viran: 24.

Şigi (kâfir):11. Timsi Ulyâ: 65. Gödeş: 16. Olukmân: 21. Anzakar: 32. Tülünk: 24. Kirkidi:12. Kömek:24.

Körküsü: 13. Tuğut: 280. Orta Köy:10. Dejdekar 6. Eliski: 14. Deregen-Daregan:14.

Livanlı: 25. Gömündürüm: 15. Ağcadam: Başmahtar:8. Kâhtik:14. Haşke: 20. Sevir:46.

Pütge: 110. Brestik:146. Palha: 37. Gamhu:32. Cürek:80. Murçinge: 11. Çaltı: Sağırtaş: 16.

Çitme: 21. Armutak:21. Ovacık: 11. Parğam: 13. Arşun (Erşuşin): 40. Odur: 46.

Sene 1177

Ve hüve küllühû bi-ma'rifeti'l-ehâlî. Nâmâkahû'l-fâkiru iley. Es-Seyyid Mustafa el-Muvalle'l-Hilâfe bi Medîneti Divriği. Ufiye anhu.

27. Sayfa

No / Belge No: 27/1

Belgenin Konusu : Vilayet masraf defteri

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: İ'lam

1600- Devletlû Sivas Vâlisi Paşa Efendimize zâhire pahası

0535- Bargir iştirâsından bâkî kalan akçe.

0110- Sivas Vâlisi Efendimizin Baş Ağasına verilen.

0005- Sivas Vâlisi Efendimizin ikinci Ali Ağaya verilen, Çıkrıkçı Oğlu Hacı Ömerden.

0016- Baş Ağaya verilen bir batman kahve. Hâfiz Oğlu Nûman Ağa vermiştir.

0008- Baş Ağanın Onbaşısına verilen. Hâfi Zâde Nûman Ağa yediyle.

1003- Kapıcı Başı Ağanın boğaz masarrafâtı. On sekiz gün cümle reâyâların ma'rifetiyle.

0120- Kapıcı Başı Ağanın iki gün masarrafâtı. Kadı Efendinî'nin mürâselesi ile.

0016,5- Bargir iştirâsına gelen Hacı Ali Çukdâr Ağaya hizmet. Çalap Verdi Zâde Memiş Ağa yediyle.

0006- Sivas Vâlisi Efendimizin Hazînedâr Ağanın konakcısına Kara Mahmut Zâde Kâtip Muhammed Ağa yediyle bir kile şâyir.

0068- Kapıcı Paşa Ağanın menzil kirâsına verilen.

3468: Ara Toplam

0230- Asitânedeki Bekarlar'ın masrafları.

0140- Kara Kollukçu ve Venkli Hasan Paşaya Asitânedeki bekarlar'ın verdiği ücret.

0011- Sâlih ve Karakollukçu ve sâirlerine Dönekli Hasan Paşa Sivasta Ömer Beg oğlundan aldıkları harçlık.

0019- Sivas'a gidince Sâlih ve Kara Kollukçu ve Dönekli Hasan Paşa Sivasta Ömer Beg Oğlundan aldıkları harçlık.

0015- Kara Kollukçu ve Venkli Hasan Paşa ve Sâlih Kul Oğlu. Süleyman Ağadan verilen.

0008- Venkli Hasan Paşa ve Kara Kollukçu Ciğer Oğlu Velî Mehmedden aldıkları.

0011- Kara Kollukçu ve Venkli Hasan Paşa ve Sarı Bekir Paşa Sâlihin Oğlundan aldıkları.

0018- Kara Kollukçu ve Venkli Hasan Paşa ve Sarı Bekir Paşa Sivas'ta harç ettikleri.

0100- Cümle reâyâların ma'rifetleriyle Tuğut karyesine imdât.

4070 – Dört yüz seksen kuruşun akçe murâbahası Mustafa Ağanın ve Kara Mahmut-zâde ve İpek Ali ve Seyfi Ağanın.

0012- Kendiroğlu Mehmed Ağanın Gülşen Ağaya verdiği kahve ve duhân. Ali Ağa yediyle.

- 0020- Kapıcı Başı Ağanın dört defâ Sivas'a gönderdiği sâiye verilen.
- 0011-Gere Kürt için ve Handan Oğlunun def'i için üç defâ sâiye verilen.
- 0006- Köylere iki haberci giden âdeme ücret.
- 0010- Paşa Hazretlerinin Tatârisine verilen. Seyfi Ağa yediyle.
- 0025- Sarı Bekir Paşa Sivas ta Asitâneye gittikte verilen harçlık.
- 0015- İzzet ibni Hasan Paşaya verilen dutluk.
- 0020- Sivas'a gittikte sâilere ücret.
- 0055- Kadı Efendiye i'lâm ve harc-ı imzâ.
- 0016- Kâtibiyye.
- 0008- Hüdâmiyye.
- 0007- Ahdarat.
- 0120- Mütesellim Ağaya tahsildâriyye.

Toplam: 4532.

Belge No : 27/2

Belgenin Konusu : Mahkeme de adil davranılması tenbihi

Belgenin Tarihi : 27/C.Evvel/1181 (21 Ekim 1767)

Belgenin Türü: İ'lâm

Diviriği Kadısı Efendi ve Voyvodası ve Serdârları ve Kethudâyeri ve A'yân-ı Vilâyet ve İş erleri zîde kadruhum şehâdet olunur ki tâyin olunan mubâşir ma'rifetiyle mahallinde şer' alâ murâfaât-i şer' ve müddeası tahsil ve teslim ve sıhhati üzere i'lâm eylesesiz deyu. 27 Cemaziye'evvel-Sene 118 İMZA

No / Belge No: 27/3

Belgenin Konusu : Mülk satışı (Tarla)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Hüccet

Rızvân Bey Oğlu Hasan Ağanın zevce-i mutallakası (.....) hâtûnun Hazîneci-zâde Hacı Osman nâm müteveffâda yetmiş beş kuruş alacağı olduğu

lede'ş-şer'il-enverde sâbit olup müteveffâ-yı mezbûrun Oğlu Bekir vâlidesine vekâleten Usta-zâde Mustafa yetîmine vesâyeten sâkin olduğu bağının süflâsinde Hacı Bekir Ağa tarafından on beş zirâ' Kendir-zâde tarafından on yedi zirâ' arâzi yetmiş beş kuruşa bedel verip onlar dahî kabz ve kabûl edip çay tarafından kapısın kûşâde edip murûr ve uburları ol taraftan olmak üzere olduğu iş bu mahalla kayıt şud.

Şühûdü'l-hâl, Tarabnacı Zâde Hacı Bekir Ağa. Vâiz Zâde Seyyid Molla Osman. Mehmet Efendinî n Ğulâmı Hacı Ali. Kendir-zâde Seyyid Hüseyin Paşa. Ebu's-Suûd-zâde Seyyid Abdullah.

28. Sayfa

No / Belge No: 28/1

Belgenin Konusu : Moskov keferesi üzerine sefer için sûret-i hattı humâyun.

Belgenin Tarihi : Evâsıtı Zi'l-hicce/1191(14 Ocak 1778)

Belgenin Türü: Emr-i Âlişân

Mefâhirü'l-kudât ve'l-hukkâm meâdinü'l-fezâili ve'l-keâm. Anadolunun orta kolunda vâkî kudât ve nüvvâb zîde fazluhum ve mefâhîru'l-ulemâu'l-muhakkikûn müftiler ve sâir ulemâ ve fudalâ-i kirâm ve meşâyih ve vu'âz ve ders-i âm zuhhâdât ve kassâm ve imam ve hutabâ zevi'l-ihirâm zîde 'ilmühüm ve mefâhîru'l-emâsîl-i ve'l-ekrân mütesellimler ve asâkir sevkine me'mur ve mübâşirler ve sâiru'l-huberâ ve bi'l-cümle gayretkeş zâbitân ve a'yân ve efrâd ve ahâlî ve iş erleri zîde kadruhum tevkî'i rafi'i humâyun vâsıl olacak ma'lûm ola ki nesteîzü billâh ('ve **sebbit ekdâmenê ve'n-surnê ale'l-gavmi'l-kâfirîn (Al-i İmran Suresi/147. Ayet)**' emr-i celîl-i imtisâl ve müdâfâyı a'dâyı sa'yi bi mehâl farîze-i zimmet olduğu ma'lûm ve bi hikmetillêhi'l-melik'il-muteâl iki seneden beri düşmân-ı dîn-i hazelân-ı karîn ile vukû bulan mahallât-ı asâkir-i islâmın adem-i sabr-u ve sebâtlarından nâşi muhâfazadan hâlî olan kılâ' ve bikâ' ve Eflâk ve Boğdân ve Tataristan memleketlerine düşmen-i mesfûr müstevlî olmakla Rûmeli ve Anadolu cânîplerinden tertip olunan asâkir-i mansûrem sene-i sâbıkadan ezyed ve evfer ve düvel-i küffârdan akdem orduyu humâyunuma ve Rusçuk ve Özi ve Kırım ve Vidin ve sâir-i fermânım olan mahallere vusûle musâraat ve akdam eylemeleri ehem ve elzem olduğundan gayri aduvvi dîn-i memâlik-i mahrûsemden tard ve teb'id ve kahr ve tedbirler için asâkir-i zafer meâsirin ihrâcına ve mukâtele-i müşrikîne terğîp ve tahrizası ve gayret-

i cümle ile ve ale'l-husûs verese-i enbiyâ-i izâm ulemâ-i kirâm ve salâbet-i dîniyye ve lâzime-i zimmetleri olan meşâyih ve vu'âz ve dersi-âm ulu'l-efhâm ve'l-eimmeti ve'l-hutabâ ve haber-i muhkem olduğuna binâen e'd-dînu e'n-nasîhatu medlûlünce dîn-i mubînin ulviyeti ve erbâb-ı kadrinin meymûnetini muBeyyin mansûs-u Beyyinâttañ ('**velâ tehinû velâ tehzenû ve entümü'l-e'levne in küntümü'minîn'**Al-i İmran 139. ayet) nazm-ı kerîmelerinde ve temhîd ve tasvîr-i müdde'a ve küffâr-i habîs- asârin ğurûr ve istidrâc-ı derece-i nihâyete vâsıl ve da'vet ve inâyet-i hazreti kakhâr ile şeml ve cemiyetleri târumâr ve katl ve dimâra mütevâsıl olacağını ('**elê inne nasrallâhi karîb'** Bakara Suresi/214. ayet) âyet-i kerîmesiyle tebşîr-i tahkîk mâ-cerâ öteden beri bunca kıl'a ve husûn sebât-i asâkire gayret-i avn'ın ikdâm-ı tâmlarıyla meftûh olduğunu ' ve men kêne li'llâhi kênallâhu lehû' mazmûnu '**İnnallâhe işterâ mine'l-mü'minîne enfüsehüm ve emvêlehüm bi enne lehümü'l-cennet, yukâtilüne fi sebîlillêhi fe yaktülüne ve yuktelüne** 'Tevbe suresi/111.) va'di şerîfini ve ya dîn-i menhûse-i kefereye dûçâr olan mahallerin tahlisini ber-müktezâ-i emr-i rabbânî sabır ve sebâta menût olduğunu beldelerinizde bulunan Asâkir-i Mansûre'nin sem'i câniplerine ilkâ ve telekkıyât ve vâz ve sebât es-sâidü men itteaze bi va'z-i ğayrihî mefhûmunu pend ve tezkîr ve ihrâçlarına me'mûr-i mubâşirîn ve sâir bu husus vazîfe-i hallerinden olan ruesa ve zâbitân ile müttefik olarak ve taht-ı hükûmet ve kazâlarınızda mukîm darp ve harbe muktedir zümre-i muvahhidîn ve kâffe-i müslimîni bilâ te'hîr gazâ-yı rahmâna sevk ve tesyir-i ikdâm ve dünyâ ve ahirette sebep-i selâmet câyleri olan nesâyih-i kur'âniyye ve ehâdis-i nebeviyye ile ihtidâ etmeyip sâliki mesleki hilâf olanlar dünyâ ve ukbâ mahzûl olacakları bî-irtiyâb olmak ve bu misüllülerin ale'l-ittifâk tahzîr ve teşditlerine iktizâ edenlerin te'dîbâta lâyıkları tertîp ve icrâsı husûsuna ihtimâm olması vâcibattan olmağın mahsûsen iş bu emr-i humâyunum icbâr ve irsâl olunmuştur. Efendi sen ki mevlânâyı mûma ileyhîsin.' ve **teâvenû ale'l-birri ve't-takvâ** ' Maide Suresi/2 masdûka-i latîfesini tezkîr ve ahvâl-i düşmanı tefekkür edip cümlelizden ve bulunduğunuz mahallerde olan ğuzât-ı müslimîn ve kumât-ı muvahhidîn meclîs-i münîfi va'z ve tezkire cem' ile '**kütibe aleykümü'l-kitêlü'** Bakara Suresi /216 emr-i şerîfi ve gazâ ve cihâdın fezâili bî-nihâyesini ve terkeng? vaîdât'ını âzân-ı intibahlarına ilkâ ve iânet ale'l-lezîne mukâbele va'd olunan medârici ulyâdan '**inne fi'l-cenneti miete deracêtin'** eaddehallâhu teâlâ li'l-mücâhidîne fi sebîli'l-lêh mâ Beyne'd-deraceteyni kemâ Beyne's-semâ-i ve'l-arzı' deracâtına urûc-u ikdâm eylemelerini ve sâir nice nice nâil olacakları ucûr ve me'sûbâtı ifâde ve inhâ

eyleyerek **‘harrızı’l-mü’minîne ale’l-kıtâl’** Enfal Suresi/65. ayet nassı celîli’l-kissâtı imtisâl bir gün akdem yerlerinde tahrîke ve sefer-i nusret-esere tesyîr zımında tahrîs ve teşvîke ve beldelerden huruçlarında ve savb-ı maksûda varıncaya dek uğradıkları mahalde vâkî reâyâ ve fukarânın bi-ğayr-i hak ahızları muharramâtta ve mâni-i fevz-u nusret olan eşyâ ve me’kûlatların gasb ve arzlarına taarruz misullu rızâullâha muğâyir evdâ ve hâlattan tahzîre ve gereği gibi âdâb-ı gazaya ve sabır ve sebatta olan eltâfi hafiyeye-i ilâhiyyeyi ve tehyiç ve teşvîki îrâs eder. ‘Küllemê nazicet’ simâ’ ve nusûs-u kâtı-a ve ehâdîsi nebeviyyeyi tefhîme dikkat ile hulûsi kalbe azîmet ederek urvet-i hamiyetleri nâbit olmasına sarf-ı mâhasel miknet ve serî’an ve âcilen sefer-i humâyunuma sevk ve tesyirleriyle mâvecebe aleyh edâya bezl-i kudret ve sen ki mütesellimler ve mubâşir ve sâir mûma ileyhimsiz emr-i şerîf-i nesâyih-i zamîm muhtevi olduğu vecihle

29. sayfa (28. Sayfanın Devamı)

Sizler dahî gayret kuşağını birkaç yerden meyâni hamiyetinize bend ve ebvâb-ı huzur ve râhat-ı şed ve terk ederek ve her birerleri bu emr-i dinde ğâyet maddûrlarını sarf ve bidâe-i ihtimâm ve tavâyif-i askeriyeden ve bahâdırân-ı islâmiyeden ferd-i vâhid bu gaza-yı ğarrâdan nukûl etmemek ve cümlesi cihâd-ı ale’l-küffâr kendilere farz olduğunu bilerek **‘İnfirû hifêfen ve sikâlen’** Tevbe Suresi/41. nassı celîl-u’ fazzı mufâdınca âcilen yerlerinden savlet u azîmet matlup olup ve içlerinden kendilerine Beyan ve i’lam ve ifhâm olunan nesâyih-i celîle ile ikâz ve lâzimeyi diyânet olan ğayret ve samîmiyeti izhâr ile bilâ te’hîr sefer-i humâyunuma musâra’at etmeyenler dâreynde mahzûl ve mağbût olalar mensûs ve medlûl olan mevâddan olmağı ile mevlânâyı mûma ileyhim ile bi’l-ittifak muktezâyı şer’i nebevî üzere ol misüllüyü bi fehim ve pür-diyânetlerin te’dîp ve tahzirlerine kıyâm alâ külli hâl evâmîr-i ilahîyeyi ve ahkâm-ı şerîfeyi tenfize ikdâm-ı tâm eyleyip tavâif-i askeriyeden ferd-i vâhidin ve ricâl-i harp ve darpta kimesnenin vilâyetlerinde ve meskenetlerinde kalmasından ve himâye ve müsâid olunmasından ziyâde ittikâ eylemeniz bâbında fermân-ı âli-şânım sâdır olmuştur buyurdumki vusûl buldukta bu bâbta vechi meşrûh üzere şerefyâfte-i sudûr olasız ve kâim-i vâcibü’l-ittibâ ve lâzîmü’l-imtisâl mazmûn-u itâat makrûnuyla âmil olasız. Şöyle bilesiz. Alâmeti şerîfeme îtimât kılasız. Tahrîren fî evâsıtı şehri zi’l-hicce.

Hasbiyallâhu Hasbiyallâhu Hasbiyallâhu ve ni’me’l-vekîl.

No / Belge No: 29/1

Belgenin Konusu : Mülk Satışı

Belgenin Tarihi : 23/ Zi'l-hicce/1191(22 Ocak 1778)

Belgenin Türü: Hücçet

Medîne-i Divriği sâkinlerinden Hancı Zâde Ağanın tevâbî-i Hacı Halil Gökçe Cami Mahallesinde vâkî Beyne'l-ahâlî ma'lûmu'l-hudûd mülk-i menzîlini Çalap Verdi Zâde Molla Mustafanın Oğlu Ahmet Ağa ya yetmiş beş kuruşa Bey' olduğu kabz-ı semen eyledim dedikte Kayt Şud. 1191/23/ Zi'l-Hicce

Kara Mehmet Oğlu Seyyid Ömer. Kara Baba Zâde Molla Mustafa. Hâfız Zâde. Kaya Oğlu Bekir.

30. Sayfa

No / Belge No: 30/1

Belgenin Konusu : Nüfus sayımı (Medîne-i Divriği'de kışlâkçı ekrât ve etrâk olanların nüfus sayımları)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Nüfus Sayımı

Defter budur ki Medîne-i Divriği'de Kışlâkçı Ekrât ve Etrâk olanlar.

-Celdek Ulyâ Mahallesinde Vâkî

Kara Ali Zâdenin Hânesinde Kürt Haco:4 Hab Gelin Hânesinde Kürt Haco:4, Türkmen Bekir:3, Esberin Hânesinde Kelhorlu Mehmet:4 Tekeş Oğlu Hânesinde Toruk Hüseyin:4, Mülûkanlı Hüsamin Hânesinde Kürt Yusuf:3, Yine Hüsamin Hânesinde Kürt Haso:4, Yarali Oğlu Hânesinde Arapgir Sağır:4, Hacı Ömer'in Karındaşı Kürt Ali Danyânı:4 Katırcı İsmâil:5, Kargide Kürt Bekir:4, Solak Kürt Hüseyin:3,

-Hacı Osman Mescid-i Mahallesine Vâkî

Hacı Ömer Ağanın Hânesinde Mülûkanlı Kürd:3 Eşkici Kürt:3, Bülbül Oğlu Hânesinde Göresenli:3,

-İmam Oğlu Mahallesinde Vâkî

Çopur Mustafa:4, Kürt Hasan Mirkanlı:3, Cebecinin Hânesinin Altında Aşotlu Ali:3 Sarı Mehmet'in Hânesinde Ağaç Adalı Kôr Veli:3, Çingen Hasan:4, Ödek Veli:3, Palhalı Çerkez:3, Küçük Oğlunun Kızında olan Mustafa:3, Kürt Haco İpek:4 Nazârın Uşakları:5, Bayrâm:3, Ustura Memişin Hânesinde duran:4, Yardakçı Oğlunun Kômûş Ali:3, Cûz Ali Oğlu Hânesinde Olan:5

-Koca Ağa Mahallesinde Vâkî

Mülûkânlı Kürt Hasan:3, Kürt Halil Oğlunun Mâlikânesinde duran Kürt:5, Hacı Abbas Ağanın Hânesinde duran Kürt Sülo:3: Bermâç Muhammed:2, Pelin Oğlunun Dâmâdları Yusuf:3 Ciğer Oğlu Hânesinde Kürt Halil:6, Delik Taş Mahallesinde Kürt Mehmet:5, Cihan Beyli Kürt Mehmet:5, Kara Veli:3,

-Pulûr Ulyâ Mahallesinde Vâkî

Ahili Dâmâdı Kâsım:3 Kârsılı Hasan:3, Danyan Beğin Yusuf Hânesinde Kürt Alûsi Mustafa:4, Dâlyânlı Molla Muhammed:6, Yiğeni Molla Hasan:4,

-Pulûr Süflî Mahallesinde Vâkî

Hesna Hâtun Hânesinde Kürt Hasan:4 Yardakçı Saraç Hânesinde Kürt Hüseyin Ağa:4, Paça Zâdenin Meskeninde Kel Aşur:3, Helvacının Hanesinde Diğer Aşur:3, Danyanlı Göresinli Oğlu Hasanın Hânesinde Kürt Mehmet:3, Sâlih Ağanın Hânesinde duran Dârîkanlı Ahmet:3

-Çâğlı Mescidi Mahallesinde Vâkî

Erikli İbrâhim:4, Brestikli Emîr Mustafa:6, Karasarlı İbrâhim:3, Hasan Çavuşun Hânesinde duran:2 Alanlı Kel Himmet:2,

Süleyman Ağa Mahallesinde Vâkî-

Sağır Yusuf Ağanın Hânesinde Mûrmanalı Ali:2, Sağır Hocanın Hânesinde Bektaşlı:2, Kara Bekir Oğlunun Hânesinde Doğanlı Halil:2 Çalikhânlı Süleyman:4,

- Pîr Eyyûb Mahallesinde Vâkî-

Dânyânlı Kürt Yusuf:4, Dânyânlı Kürt Ali:4, Dânyânlı Kürt Paşa:4, Doğanlı Kanber:4,

- Burnâz Ağa Mahallesinde Vâkî

Tülünlü Nebî:3, Kürt Veli:4, Kızıl Kaleli Oğlu Mehmet:3, Hacı Beğin Hânesinde Arapgirli Sağır:2,

-Hacı Kumru Oğlu Mahallesinde Vâkî

Cânbazın Hânesinde Mülûkanlı Kürt:6, Küçük Halilin Hânesinde:2, Seyfi Oğlu Hânesinde Haçanlı Hasan Ağa:10, Usta Hasan Oğlu Hânesinde Ağaç Arâlı Veli:3

-Mustafa Paşa Mahallesinde Vâkî

Kürt Mahmut Hânesinde duran:2, Sarayın derûnunda duran:2,

-Kul Oğlu Mahallesinde Vâkî

Aşûrun Karındaşı Mehmet:2, Kuru Çâyılı Muhammed:2, Veli Beğin Hânesinde Karasârlı İsmâîl:2,

-Hatîp Mecsidi Mahallesinde Vâkî

Manav Süleymân:3, Kul Vezirin Karındaşı:3 Kara Kollukcu Kürt'ün Karındaşı İbrâhîm:2,

-Çay Başı Mahallesinde Vâkî

Bîmâr Oğlu Ahmet:2, Deperli Haydar:2, Memed Dedenin Dâmâdı İdrîs:3, Kaçâr Abdâl oğlu Hânesinde Mensûr Oğlu:3

-Oduncu Oğlu Mahallesinde Vâkî

Paşa Nişin Mahallesinde Vâkî- Kelerli Kürt Hasan, Deli Ömer Oğlu Cafer, Timur

31. sayfa (30. Sayfanın Devamı)

-Dilli Oğlu Mahallesinde Vâkî

Çıkrıkçı Oğlu Hânesinde Kürt Veli:4, Kürt Oğlu Hânesinde Ali:2,

-Sâdık Mahallesinde Vâkî

Kara Sâlih Oğlunun Çobânı Aşur:2 Dellâl Kör Bekirin Hânesinde Kûcû:2,

-Ebussuûd Mahallesinde

Güneşli Oğlu Mehmet:2, Hâcip Ömer Mahallesi- Tornüklü Kelleci Oğlu:2, Kemal Oğlu Hânesinde Putkili Hasan:2, Kemal Oğlu Ömer Ağa,

-Hazîne Bend Mahallesi Vâkî

Avşarcıklı Haydar:2, Erzemânın Dâmâdı Emîr Mustafa:2, Kuru Çaylı Oğlu Bekir:3, Bekirin Karındaşı:3,

-Kürtler Mescidi Mahallesi Vâkî

Köroğlu Hânesinde Öekli Oğlu Ağa:3, İslâm Oğlu Hânesinde Ocaklı Tatar oğlu: Âbu çimen Mahallesi Vâkî-Kürt Murat:2, Kütükçü:1, Kürt Hasan Molla Muhammed:2, Kûlûnun Oğlu Hasan:1 Uzun Ali:2, Arhûsûlu Seyyid Hasan:3,

-Gökçe Mahallesi Vâkî

Sevir Ağanın Hânesinde Seyyid Hasan:3, Şamlı Oğlu Hânesinde Kürt İsmâîl:3 Nâhircî Halîl:3, Vâiz Oğlu Hânesinde Mürşitli İbrâhîm:2, Ecder Hâci Abdurrahman Hânesinde Kürt Gözcü:4, Karasârlı Oğlu Hânesinde Kürt Muhammed:4 Kârsı'lı oğlu Hânesinde Mursalli Ali:2 Hâfiz Oğlu Hânesinde Vâkî:1

- Hûravenk Mahallesi Vâkî

Yazgılı Oğlu:4, Çâlıkanlı Topal:3, Pûrûnsûrlu İbrâhîm:2, Purûnsurlu Mûsâ:2 Uluv Kürt:2, Çubukcu Hüseyin:2, Döngel:1, Mûrvânalı Osman:1, Konduranlı İbrâhîm:2, Vûrucunun Dâmâdı Hüseyin:2

-Himmat Beğ Mahallesi Vâkî

Malatyalı Uzun İbrâhîm:2, Kârsılı Oğulları:2, Topal Ali:2, Mândî Oğlunun Hüseyin:1

-Celdek Suffî Mahallesi Vâkî

Hacı Ahmedin Hânesinde Kürt:2,Kesimalı Ağanın Hanesinde Karaca, Erzincanlı Emir Hüseyin:3, Küçük Ahmet Oğlunun Hanesinde 2, Ahmet Ömer Paşa- Ali Paşa 1, Tâhirci Çolak Kürt:2, Küçük Hüseyin Hânesinde Hinoralı Abdullah:2 Karaca Halil ve Karındaşı 2, Sünnetçi Nebi, Venkli Emir. Arhusulu Oğlunun Çobanı Hasan Çolak Zâde Haydâr:2, Seviri Topal Murtaza:2, Hârisli Abbâs:2, Hârisli Emir Hasan:2, Nâhircî Hacı İsmâîl:2, Öekli İbrâhîm:1 Oruncârda Sâkin Ca'fer: 3, Oğlanı Füruth Eden Avrat:15, Kara Hisârlı :15, Dînay Oğlu: 15, Ekmekçi Kürt Bekir:20, Karındaşı İbrâhîm:10 Kasap Kürt Bekir: 10-8, Arhûsûda Vâkî Kışlakçı ve

Ahâlisi:30, Yağmur Kethudâ:5, Karındaşı Ramazan:4-3, Kelerli Ekrâdı Bi'l-Cümle:80 Orta Köylü Timâr Kaşıkçı Komşu:3,

-Oduncu Oğlu Mahallesinde

Acem Oğlu:3, Usta İbrâhim Hânesinde Mahmût:3, Mahmut Efendi Hânesinde Kürt Selim:3, Muhammed Paşa'nın Dâmâdı:4, Yiğeni Bekir:3, Kandilci:2, Muhzırın Damadı 4, Yeğimli Bekirin 3, Kapulu 2, Toplam 221.

Hurrîre hâzer-rakam bi ma'rifeti's-şer' ve'l-ahâlî, nâmâkehû el-fakîru ileyhi azze şânuhû el-muvallallah hilâfe bi-Medîneti Divriği.

32. Sayfa

No / Belge No: 32/1

Belgenin Konusu : Tereke kaydı/Verese taksimi

Belgenin Tarihi : 17/Zil-hicce/1284

Belgenin Türü: İ'lam

Bâisi Defterim Oldur ki Medîne-i Divriği mahallâtından Hacı Kumru Mahallesinde sâkin iken bundan akdem vefat eden Ebû Bekir Ağa ibn-i el-Hac Yusuf bin Abdullâh'ın verese-i zevce-i menkûha-i metrûkesi ve Vesîle binti Hüseyin ile Sulbi Kebîr Oğulları Mehmed, Yusuf ve Ya'kuba münhasıra ba'dehû kable taksîm mezbûre Vesîle dahi fevt olup verese-i Sulbi Kebîr Oğlu Kâtip ani'l-veled ve Sülbi Kebîr Oğulları hâzıran Mehmed ve Ya'kuba munhasira ba'dehû mâkable taksîmi merkûm Mehmed dahî fevt olup verese-i min ciheti uhtihî'n-nesebiyle li-ebeveyn karındaşı ğâib merkûm Yusuf ile hâdir merkûm Ya'kub munhasır olduğu bilihbar ve ledeşşeril enver zahir ve nümayan olup tashîh-i mesele-i mîrasların bi hükm-i munâsaha-i şer'iyye yirmi dört sehmden olup sehm-i mezbûreden on iki sehm-i gâip merkûm Yusuf'a on iki sehm-i dahî merkûm ya'kub'a sülbi? fâkdından sonra gâip merkûm Yusufun zuhûruna değın mal ve eşyâsını hıfz ve hırâsete kibeli şer'den kayyım nasb ve yine karındaşı merkûm Ya'kub taleb ve marifeti ve marifeti şer'le takrîr ve Beynel verese alâ vech-i münâsaha-i şer'iye tevzî ve taksîm ve Beyân-i şer'a müteveffıyyûn mezbûrunlardır ki ber-vechi zikir ve Beyân olunur.

Fi'l-yevmi's-seb'i aşara min şehri zi'l-hicce. Sene erbe'a ve semênîn ve mieteyni ve elfin.

17 Zi'l-hicce 1284

Yatak kat:7, Yün memlu yasdık:6, Köhne Yasdık 7:100, Kürsi Yorganı1:150, Kilim:200, Cicim 1:60, Sandık:20, Seccâde:20, Minder:80, Havlu Çift:100, Nühas mütenevvia 3:600, İnek re's 1: 120, Balta 1:10, Kazma 1:10, ? 1:20 antari 1:100, Sandık 1/30, Zer- Küpe:100, Yağlık ve Akçesi:70, Şamdan:25, Satır:5, Mahalle-i Mezbûrda Kâim bir bâb Mülk-i Menzîl:5000, Sûk-u Sultânide Bir Bâb Mülk Dükkân:600, Muhallafât-i Mîr-i: 70,

Yekün:8480

Tereke-i Mezbûr

El- İhrâcat.

Müteveffîye-i Mezbûre Vesîle Hâtunun hâli hayatında bâ vasiyet-i müsbet techîz ve tekfîni ve tevhîd-i şerîfi:700

Müteveffâ Merkûm Mehmedin Techîz ve Tekfîni: 210, Resm-i Kismet:15, Kaydiyye:12, Mahdariyye:8

El-İhrâcat:1080

Sahhu'l-bâkî Beyne'l-veraseti taksîm: 1400

Hisse-i Gâib Yusuf:.700, Hisse-i Ya'kup:700

Ğâip Merkûm Yusuf'un ber mûcebi defterinde hisse'i-veresesi (silik) yedine vecîbata yediyüz guruş, Kıbeli şer'iyeden kıyemi nâsp olunan karındaşı merkûm Ya'kup'a teslim olunduğu iş bu mahalle kayd verildi.

Vekîl-i Nâib-i Şer'i Muhammed.

33. Sayfa **(Bazı yerleri okunamıyor)**

No / Belge No:33/1

Belgenin Konusu : Tereke Kaydı

Belgenin Tarihi : 19/Cemâziye'l-ülâ/1284 (18 Eylül 1867)

Belgenin Türü: Hüccet

Medîne-i Divriği Vilâyetinde Vazıldan Karyesinde sâkin bundan akdem vefât eden İbrâhim bin Mustafa bin Abdullah Beğ veresesi zevcesi Zeynep bint-i Mustafa ? sülbi kebir Oğlu ğâib ani'l-veled Abdullah ve Ebu Hüsrev ve Hasan nâm

kimesnelere münhasıra olmakla ba'dehû kable'l-kısmet Hasan dahî fevt olup verese-i zevce-i menkûhe-i metrûkesi Safiye binti Ahmet ile vâlidesi Mezbûre Zeynep mezbûr Mustafa ve sülbi sağır oğlu ve sülbiye kebîre kızları Bahar ve Senem ve Ensâr ve sülbiye sağîre kızları Zehrâ Sünbüle münhasıra olup tashih-i mes'ele mîrasları bi-hükmi'l-münêsaha-i şer'iyye üç yüz seksen dört sehm olmakla sihâm-ı mezkûreden yetmiş altı sehm-i zevce-i mezbûre Zeynep ve yüz atmış sekiz sehmi ğâib mezbûr Abdullah'a ve yirmi sehmi Safiye ye ve otuz dört sehmi merkûm ve on yedi sehmi kızı Sünbül'e beş sehmi mezbûrân Bahar ve Sîneme ve Ensâr ve Sünbül nâm kimesnelere isâbet-i tahakkukundan sonra mezbûrûnlar ki kıbel-i şer'de mensûbe vasiyyeleri vâlideleri mezbûre Safiye ve ğâib-i mezbûrun kıbel-i şer'den mensubesi İbrahim Ağa ibni Abdullah ve verese-i mezbûrûnların celp ve ma'rifetiyle ve ma'rifeti aliyye tahrîr ve Beyne'l-verese alâ vechi'l-münâsebeti'ş-şer'iyye taksîm ve tevzî olunan tereke-i müteveffâ'dan mezbûranlar ki ber-vechi âti'z- zikir Beyân eder.

Tahrîren fi'l-yevmi't-tâsi'i aşere min şehri cemâziye'l-ûlâ. Sene erbe'a ve semênin ve mieteyni ve elfin. 19 Cemâziye'l-ûlâ 1284.

Yatak 4 Kat-300 kuruş, Kilim 2-100 kuruş, Çul 4-120 kuruş, Yasdık 5-50 kuruş, Keçe:7-30 kuruş, Havlu:3-100 kuruş, Heybe:1-20 kuruş, Evan-ı nuhâsiye:30-20-500 kuruş, Öküz Re's 2-600 kuruş, İnek 1-120 kuruş, Dana Re's 1-50 kuruş, Nısf-ı Kısırak Re's1-300 kuruş, Hasır Kilim 8-600 kuruş, Şa'ir Kile 7- 100 kuruş, Tohum:40 kuruş, Çift Takımı:50 kuruş, Kahve Takımı:50 kuruş, balta 1-10 kuruş, kazma1-10 kuruş, Orak:10 kuruş, döğen 1-30 kuruş, ?

Karye-i mezbûrda vâkî bir kıt'a mülk yoncalık: 300 kuruş. Karye-i mezbûrda vâkî bir bâb mülk-ü menzil kıymeti:1000 kuruş . Karye-i mezbûrda vâkî bir kıt'a harman yeri kıymeti:200 kuruş. Muhallefât-ı menzil:40 kuruş .

el-Eşyâ ve'l-akâr: 5640

Techîz- tekfîn:80 kuruş . Resm-i kısmet:31 kuruş . Kaydiyye:8 kuruş

Yekûn ihrâcât:220 kuruş.

Sahhu'l-bâkî Beyne'l-verese: 5150 kuruş

Hisse-i zevce-i mezbûre zeyneb: 1019 Kuruş. 12 Para, Hisse-i Abdullah: 2253 Kuruş, 5 Para, Hisse-i Sâfiye: 281 Kuruş, 25 Para

Hisse-i ibni: 455 kuruş 38 Para, Hisse-i bint: 227 Kuruş 39 para. Hisse-i bint: 227 kuruş 39 para. Hisse-i bint: 227 kuruş. 39 para. Hisse-i bint: 227 kuruş. 39 para. Hisse-i bint: 227 kuruş. 39 para.

Küsür kalan akçe: 1.

34. Sayfa

No / Belge No: 34/1

Belgenin Konusu : Divriği merkez ve köylerinden alınan vergidir.

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Hüccet

Nefsi Şehir Müslümanları: $169+8,25 = 177,25$. Nefsi Şehir Zimmîleri: $675+34= 709$.

Purunsur: $200+1,25=21,25$. Kömüşfengi: $16+01=17$. Murmana: $32+1,5=33,5$. Hornevil: $84+004=88$.

Kilisecik: $34+02=36$. Ziniski: $109+05,5=114,5$. Savrun: $21+01=22$. Norşun: 38. Galun: $21+01=22$. Erekli: $45,5+02.10 \text{ para}=47,5$. Doğan: $16+01=17$.

Nordin: $14+0,5=14,5$. Kesme: $82+5=87$. Zımara: $322+16,5=338,5$. Pingen: $322+6=328$. Ömerli: 9,5. Karşıcık: $23+1=24$. Karagebân: $30+2=32$. Hinora: $67+4=71$.

Arçuki Nordin: $23+01=24$. Kürtlerli: $67+03=70$. Ağıl Deresi: $34+02=36$. Zanzana: $51+02=53$. Zeğnek-Sığnek: $2+1=3$. Haturki: 14.

Behik: $59+03=62$. Zenekar-Zeynekar: $51+02=53$. Gedenek: 17. Venk-(Fenk): 10. Ekrek: $29+01=30$. Örenik: $73+04=77$. Merendi: $34+02=36$. Hamo: $54+03=57$.

Kaledibi: $110+6=116$. Kafir Damı: $25+01=26$. Hazekrek: 17/18. Ahi Köyü: $12+01=13$. Harıs: 1. Karasar: $22+1=23$. Bahtiyâr: 14.

Sûsuz Ören-Vıran: $25+01=26$. Vazıldan: 9. Kund Vıran: $27+01=28$. Kömek: 9. Vartan: $35+02=37$. Kârsı: $18+01=19$. Paynîk: $18+01=19$.

Hapa:10+1=11. Üçpınar:42+02=44. Ürik:17+01=18. Mursâllı:37+02=39.
Venk:21+02=23. Ödek:38+02=40. Göresin:34+02=36. Kızılca Virân:27+01=28.

Şigi Kâfir:9. Timsi Ulyâ:48. Gödeş:15+01=16. Olukmân:19+1=20.
Anzahar:42+02=44. Tülünk:23+01=24. Kirkidi:15+01=16.

Kömek:26+01=27. Körküsü:14. Tuğut:23+02=25..Orta Köy:10. Dejdekar:3.
Eliski:8. Deregen-Daregan:10.

Livanlı:23. Gömündürüm:9. Ağcadam:2. Başmahtar:14+1=15. Kâhtık:17.
Haşke:17. Sevir:42+02=44. Sayım sonrası: 127+3=130

Pütge:64+03=67. Birestik:110+06=116. Palha:31+01=32. Gamhu:42+02=44.
Arage:67+04=71. Murçinge:9. Çaltı:32+01=33. Sağırtaş:12/13.

Çitme:21+01=22. Mansurlu:5. Armutak:27+01=28. Ovacık:10.
Parğam:17+1=18. Arşûn-(Erşuşin):25,5+2=27,5. Odur:34+3=37.

Toplam : 4583

35.Sayfa

No / Belge No: 35/1

Belgenin Konusu : Hacı Halil Ağa Vakfi

Belgenin Tarihi : 15 Cemâziyel-âhir 1178 (10 Aralık 1764)

Belgenin Türü: Vakfiye

Bismillâhirrahmânirrahîm.

Elhamdülillâhirabbî'l-âlemîn. Ellezî erşede ibâde'l-mü'minîne ve'l-mü'minâti ile'l-ameli's-sâlihâti ve eşâra ile'l-müslimîne ve'l-müslimâti bi ef'ali'l-hayrâti haysü kâle '**inne'l-hasanâti yüzhibne's-seyyiâti**' (Hud Suresi/114) vassalâtü ve's-selâmü alâ rasûlihî Muhammedin eşrafi'l-mahlûkâti ve alâ âlihî ve ashâbihî ellezînehüm hüdâtü'l-halki ilâ sebîli'l-hayrât. Emmâ ba'dü iş bu kitâb-u sıhhat nisâbın tahrîr ve tastir ve inşâsına bâis ve bâ'dî ve sebab-i dâ'î oldur ki Medîne-i Divriği vilâyetinde Gökçe Câmi-i Şerîf Mahallesi sâkinlerinden sâhibü'l-hayrât ve'l-hasanât el-Hâc Halil Ağa ibni Ebubekir Ağa nâm sâhibü'l-hayrât meclis-i şer'î şerîfi ahmedî ve mahfeli dîni munîfi muhammedî'de ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm fâizi tevfiğ '**vemâ tukaddimû li enfüsiküm min hayrin tecidûhü indallâhi**' (Bakara Suresi/110) mazmûnu saâdet-makrûnuyla amele sevk etmekle taleben li

marzâtillâhi rabbi'r-rahîm ve heraben min azêbihi'l-elîm vebtiğâen li şefâati rasûlihi'l-kerîm aleyhi efdalü't-tahiyye ve't-teslîm niyyet-i hâlisâ ve tavbet-i sâliha ile etyâb malımdan ve enfus-i menâlimden ilâ hâzel ân taht-ı tasarrufumda olup Medîne-i Divriği de çay kenarında vâkî iki kıt'a tarla ki Mâtuklu Oğlundan iştirâ edip mülkiyet üzere mutasarrıf olduğum iki kıt'a tarla ki tahmînen beş cırık tohum istiâb eder. Hudûdunun bir tarafı Eşci Ağa terekesi ve bir tarafı Burnaz Ağa tarlası bir tarafı Hacı Mihirdâr tarlası ve yine Arpacı Oğlundan iştirâ edip tahmînen mutasarrıf olunan bir kıt'a tarla ki hudûdunun bir tarafı Eşinci Ağa tarlası ve bir tarafı Pîr Eyyub Çayı ve bir tarafı Harlî ve bir tarafı Hacı Mîridâr tarlası tahmînen iki cırık tohum istiâb eder tarlamı ve yine medîne-i mezbûre muzâfâtından Kârsı nâm karyede vâkî mülkiyet üzere mutasarrıf olduğum bir bâb değirmeni ve yine medîne-i mezbûre sükunda vâkî bir bâb Culah ve mumtâz Culah dükkânımı hudûnun bir tarafı ve bir tarafı ve bir tarafı çukûr tarla ve bir tarafı tarîk-ı âm iş bu hudût ile mahdut ve mümtâz Culâh dükkânımı iş bu mârru'z-zikr tarlalarımı ve diğêr âtî ve Culâh dükkânımı vakf-ı müebbed ve haps-i muhalled eyledim. Vakf ve haps edip şöyle ta'yin-i şurût ve tebyîn-i kuyûd eyledim ki mâdem ki hayatta olam vakf-ı mezbûrem kendime mütevellî olup hâsıl olan gallesine mutasarrıf olam ve bi-emrillâh vefâtımdan sonra evlâd-i zukûrum Ebûbekir ve Yusuf mütevellî olup mutasarrıf olalar ve Ebûbekir ve Yusuf vefâtlarından sonra evlâd-i zukûrları ve evlâd ve evlâdm ba'den ba'de batnin ve neslen ba'de neslin mütevellî olup mutasarrıf olalar. Şöyle şart ve Beyân eyledim ki tarlayı mezkûrelerin hâsılından be her sene medînemiz kilesiyle üç kile hınta medîne-i mezbûre sâkinlerinden Kara Ali Zâde Ali Efendiye vereler. Ali Efendi dâhî be her sene dört hatm-i şerif tilâvet eyleyip leyle-i regâip ve berat ve leyle-i kadir ve ramazân-ı şerîf ibtidâsında Câmî-i Kebîrde duâsını verip alâ tarîki's-sille sevâbı bana hîbe eyleye ve Ali Efendi vefâtından sonra evlâd-i zukûrundan tilâvet edenlere vereler ve bâkîsini mütevellî olanlar mutasarrıf olalar ve zikr olunan değirmenin hâsılından be her sene üçer kile hınta Gökçe Câmî-i şerîfine İmam olan Çalap Verdi-zâde Seyyid Abdurrahman nâm kimesneye vereler. Molla Abdurrahmanın vefâtından sonra Molla Abdurrahmanın evlatlarından imam olan evlatlarına verile. Molla Abdurrahmanın evlatlarından imâmete müstahak olmaz ise Seyyid Molla Abdurrahmanın yerine imam olan kimesneye vereler ve bundan mâadâ Culâh dükkânımdan hâsıl olan gallesini mahallemiz civârında vâkî Züleyhâ Hâtun Mescidinde imam olanlara vereler bâkî hâsıl olan gallelere mütevellî olanlar mutasarrıf olalar deyu ta'yîn ve tasrîh eylediğimden sonra vechi şer'i üzere hasbî

mütevellî nasb olunup ba'de't-teslîm muhâkeme-i şer'iyye olunup vakf-ı mezbûrun sıhhat ve servetine ba'de'l-hüküm mâ-vaka'a bi't-talep ketb ve terkîm olundu. Tahrîren fi'l-yevmi'l-hâmisi aşera min şehri cemâziye'l-âhir. Sene semâniye ve seb'in ve mietin ve elfin. 15 Cemâziyel-âhir 1178.

Şühûdü'l-hâl, Usta Ali Zâde Mustafa Efendi. Hacı Dâvud Zâde Ömer Efendi. Eşkî Zâde Yusuf Ağa bin Bekir Ağa. Seyfi Ağa bin Abdullah. Emir Zâde Paşa bin Mustafa. Emir Oğlu Molla Muhammed. Çalap Verdi Zâde Benli Hasan Paşa. Manukli Oğlu Çelenk Mustafa. Cünd Yusuf Paşa. Oğlu Ali. Abdullah Göresinli Oğlu. Seyyid Molla Tâhir- Seyyid Hacı Hasan. Berber Usta bin Bekir bin Ali. Muhzır Kanber Paşa bin Muhammed Paşa. (.....)

No / Belge No:35/2

Belgenin Konusu : Divriği kadısı, voyvodası ve serdarının hasımlarıyla murafaa olunması

Belgenin Tarihi : 23/m/1178 (16 Mart 1765)

Belgenin Türü: Arzu Hal/Maruz

Divriği Kadısı azîmetlu efendi zîde ilmuhû ve Voyvodası Ağa ve Serdârı Ağa ta'yîn olunan mubâşir ma'rifetiyle sâhib-i arzu halleri hasımları mahallinde şer' ile mürâfî' ve ihkâk-ı hak ve sıhhat-ı i'lâm olunmak Kayt Şud. 1178- 23.M

No / Belge No: 35/3

Belgenin Konusu : Kullanılmayan tımar malını gasp şikâyeti

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Arzu Hal/ Maruz

Şevketlu inâyetlu merhametlu efendim hazretleri sağolsun.

Arzuhâl-i kullarıdır ki Arapgir Kasabasından olup erbâb-ı numâyin-i mutasarrıf eben an ced tımâra mutasarrıf ve yedimizde bizlere âit yerlerin ve erlerin Divriği sâkinlerinden Kaya Ağa Oğlu Ali Osman Ağa ve Gömük karyeleri Sarı Muhammed ve Velî nâmân kimesneler mutasarrıf olduğum tımandan olan ta'şîrâtımı vermeyip fuzûli cebren ve kahren zabt ediyorlar deyu kullarına gadr-ı küllî etmeleriyle arzuhâle mubâşeret olundukta merâhim-i aliyyelerinden mercuvdur ki merkumlara mubâşir kulları ta'yîn ve huzûra ihdârı şer'an lâzım gelen hakk-ı sarîhim

icrâ ve ihkâk-ı hâk eylemek bâbında emr-u fermân devletlû inâyetlû efendim sultânım hazretlerindir, (?) Tarih okunmuyor.

36.Sayfa

No / Belge No: 36/1

Belgenin Konusu : Divriği Kadısı Ali Efendî'nin Çemişgezek kazasına görevlendirilmesi

Belgenin Tarihi : Cemâziye'l-ûlâ /1180 (5 Ekim 1766)

Belgenin Türü: Buyruldu

İzzet Me'âb Şerîat-Nisâb Mevlânâ Ali Efendî Kâmiyâb.

Ba'de't-tehiyye'ti'l-vâfiye inhâ olunur ki Divriği Kadısı Abdülkerîm iş bu sene-i semênîne ve mietin ve elfin fî şehri cemâziye'l-ûlâ guresinden bakiyye beş ay ve muvakkiti Muhammed on ay zamanlarını ba'de't-tasarruf ref' ve yeri Çemişgezek kazasından otuz beş ay zaiifi infisâlin olup sezâvar-ı inayet-i şehriyâri ve şâyeste-i ra'feti tâcdârî olmakla misliyle sana tevcih olunmuştur. Gerekdir ki kazâ-i mezbûrede ba'de tûl'l-i vaktigî ancâk yirmi ay müddet-i örfiyye-i kâmile olmak üzere mutasarrıf olup Beyne'l-ahâlî icrâ-i ahkâm-i şer'iyye'de sâ'yi cemîl eylesin ve's-selâm.

Alâ şekl-i asluhê el-mumdi'l-mahtûmi bâ-vesâik es-Seyyid Osman el-muvalla'l-hilâfe fî mahrûseti Kostantiniyye bi-mahkemeti Muhammed Paşa ufiye anh (.....)

No / Belge No: 36/2

Belgenin Konusu : Alacak-verecek (Mülkiyet davası)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: İ'lam

Medîne-i Divriği sâkinlerinden Hacıoğlu Bekir Paşa'nın zevce-i Metrûkesi Hâtun meclis-i şer'de Yusuf Alemdâr'dan da'vâ edip gaynım Abdülkerim ? iken bir kıt'a hânesi ve bahçesini Yusuf Alemdar fuzûli zapt etmekle talep ederim dedikte ğibbe's-suâl cevâbında ben iş bu hâtun'un iddiâ ettiğini Abdülkerimden iştirâ edip otuş kuruş alacağım mukâbilinde bana Bey' edip benden iştirâ edip ba'dehû altı kuruş icâreye Osman Paşa'ya verip Osman Paşa'nın ve mezbûre avretin alâkası

yoktur deyu cevap ve Hacı Müezzîn-zâde Molla Osman ve Kendiroğlu bu hâl-i muharrer üzere olduğuna Şehâdet etmeleriyle mezbûre avret mu'ârazadan men'ine tenbihle mâ vaka'a bi't-talep.

Şühûdü'l-hâl, Sefer bin Zâde Hâfız Bekir. Seyyid Hacı Hâfız Zâde Seyyid Ali Efendi.

No / Belge No: 36/3

Belgenin Konusu : Vasiyet (Mal ve techiz-tekfin vasiyeti)

Belgenin Tarihi : 23/1191 (m. 1777)

Belgenin Türü: Hücçet

Medîne-i Divriği sâkinlerinden Budakoğlu Süleyman Paşa nâm kimesne meclis-i Őer'de takrîr-i kelâm edip İmamoğlu Mahallesi sâkinlerinden olup bundan akdem müteveffiye olan Amine bint-i İslâmoğlu Alemdâr nâm müteveffiye fevt olmazdan mukaddem malının sülüsünü merkûm Süleyman Paşa'ya vasiyet edip ve yine sülüs-ü merkûm elli kuruşu techîz ve tekfinine verilmesini vasiyet eyledi. Bu da'vâya Demircioğlu Seyyid Molla Mehmed ve Purunsurlu Seyyid İbrâhim kimesneler Şehâdet edip kayd Şud. 1191/23/...

No / Belge No: 36/4

Belgenin Konusu : Mülk Satışı (Tarla)

Belgenin Tarihi : 24/D/1191(26 Ekim 1777)

Belgenin Türü: İ'lam

Medîne-i Divriği mahallâtından GökÇe Câmî-i Şerîfi Mahallesi sâkinlerinden Seyfi Zâde Hasan Ağa nâm müteveffâ olup zevce-i metrûkesi Sâdıka binti Abdullah ve Sulbiye Kızı Nâime binti Hasan Ağa nâm hâtunların tarafından husûs-ı âti'l-Beyân Bey' ve tescîl ve i'tâ-i hücçete zât-ı mezbûratân-ı min ba'dihî sâni masrafına Őer'de ârifân Hasan Şehâdetiyle Ahmet Ağa ve Korküsülü Oğlu Mehmet Paşa kimesnelerin Şehâdetiyle yine sâbitü'l-vekâle ve subût-i vekâletine hükmi lâhık olan câmî-i merkûm imamı Seyyid Ömer İbni Süleyman nâm kimesne subûti'l-vekâle mahalli Őer'i enverde yine medîne-i mezbûre sâkinlerinden işbu rafiu'l-kitab Mehmed Ağa bin Hasan nâm kimesne mahdarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip ikrâr-ı âti'z-zikrin sudûruna değin müvekkilelerim mezbûre (.....) mülk-i

sahihlerinde mütesellim olup merkûm Hasan Ağa ona intikâl edip mülkiyeti üzere mutasarrıf oldukları Örencar Mahallesi değirimen önünde vâkî bir kıta tarla ki bir tarafi tarîk-i hâs bu hudut ile mahdût ve mümtâz tahmînen bir kile tohum istiâp eder mülk tarlası tarafından icâb ve kabûl-ü hâvî ve şurût-ı mefsededen ârî râic-i fi'l-vakt semeni üçyüz misli iki yüz seksen kuruşa olan on iki kuruş tohum ve sekiz kuruş çift akçası min haysi'l-mecmû üç yüz kuruşa merkûm Mehmet Ağaya Bey' i-bât-i sahîh-i şer'ile Bey' ve temlik ve teslîm olduğu ber-vechi muharrer iştirâ ve temellük ve mebi' ve kabz ve kabûl edip ve semen-i ma'lûm olan meblağ-ı mezbûri müvekkiletân-i merkûmetân Mehmed Ağa yedinden bi't-tamâm ve'l-kemâl ahz ve kabz edip tarlay-ı mahdudu mezkurda mezbûrâtânın alâkaları kalmayıp müşteri merkûm Mehmed Ağanın mülk-i müşterâ ve hakk-ı sarfi olmuştur. Keyfe-mâ yeşâ-u ve yahtâr mutasarrıf olsun dedikte kayd şud. 1191/24/D

Şühûdü'l-hâl, Hacı Halil Ağa Zâde, Bekir Ağa ve Karındaşı Yusuf Ağa, Hacı Zâde ve Oğlu Ömer Paşa, Helvacı Mehmet Efendi, Şâhid-i Meclis Kara Zâde Abdullah Paşa, Seyyid Molla - Tâhir İbni Hâc, Muhzır Kanber Paşa ve ğayruhum huddâr.

37.Sayfa

No / Belge No: 37/1

Belgenin Konusu : Divriği merkez ve köylerinden alınan vergidir.

Belgenin Tarihi : 6/ S/1180 (14 Temmuz 1766)

Belgenin Türü: Hücet

Nefsi Şehir Müslümanları:300 kuşu hark ta'miri için zamm. Nefsi Şehir Zimmîleri:1200 kuşu hark ta'miri için zamm.

Purunsur:36. Kömüşfenfi:27. Murmana:57. Hornevil:150.

Kilisecik:60. Ziniski:194. Savrun:37. Norşun:75. Galun: 37. Erekli:89. Doğan:27.

Nordin:60. Kesme:147. Zimâra:573. Pingen:573 Ömerli: 16. Kârşıcık: 42. Karageban:54. Hinora:120.

Arçûkî Nordîn:42. Kürtlerli:120. Ağılderesi:60 Zanzana:90. Zeğnek-sıgnek:4. Haturki:20.

Behk:105. Zenekar:90. Gedenek:30. (Fenk)Venk:19. Ekrek:52. Örenik:130.
Merendi:57. Hâmo:96.

Kaledibi:195. Kâfırdamı:45. Hazekrek:30. Ahi Köyü:22. Hâris:18.
Karasar:39. Bahtiyâr:25.

Susuzören:45. Vazıldan:15 (Kadı Efendiye). Kund Viran:48. Kömek:16.
Vartan:62. Kârsı:32. Paynik:34.

Hapa:19. Üçpınar:75. Ürik:30. Mursallı:67. Venk:37. Ödek:65. Göresin:60
Sadullah ağanın at akçesini Ömer efendiye havale. Kızılcavıran:48.

Şigi:16. Timsi Ulya:97. Gödeş:27. Olukman:34. Anzahar:75. Tülünk:40.
Kirkidi:27.

Kömek:45. Körküsü:25. Tuğut:430. Ortaköy:18. Dejdekar:5. Eliski:15.
Deregen:18.

Livanlı:36. Gömündürüm:15. Ağcadam: 12. Başmahtar:26. Kâhtik:30.
Haşke:30. Sevir:75.

Pütge: 112. Birestik:195. Palha:55. Gamhu:75. Cürek:120. Murçinge:18.
Çaltı:57. Sağırtaş:22.

Çitme:37. Mansurlu: Armutak:45 (yigirmi üç kuruşu öer efendiye havale).
Ovacık:18. Parğâm:30. Erşin(Erşuşin):45. Odur:60.(Kadı Efendiye)

Cem-i Yekûn Urûs: 7816.

Sene:1180/6/S

Üç yüz kuruş masraftan ziyâde olduğu Kayt Şud.

Bilâd-i mezkûr olan akçeden otuz kuruş mübâya'anın ki otuz kuruş
ziyâdesine havâle ve on altı kuruşu Veli Yasin'in Odurlu Mihâil zimmînin telef ettiği
zararına havâle olunmuştur ve iki yüz kuruş hark ve köprü tâmirine havale
olunmuştur

Hurrire hâze'd-defter bi ma'rifeti'l-ehâlî. Namâkahu'l-fakîru ileyhi azze
şânuhû es-Seyyid Hacı Abdulmecid el Muvallah hilâfe bi Medîneti Divriği.

38/1-2-3 numaralı belgelerde birçok silik bulunmaktadır.

No / Belge No: 38/1

Belgenin Konusu : Vergi tahsili ve haksızlık yapılmaması hakkında

Belgenin Tarihi : h. Fî evâ' il-i rabi'l-ahir/1170 (m. Ocak 1757)

Belgenin Türü: Emr-i Âlîşân

(belgenin baş tarafı eksik) (.....) bi'l-fi'l re'îsü'l kitâbın olan iftihâr'ul-emâcid ve'l-ekrân Seyyid Mehmed dâme mecduhû dahii'lâm etmeğın i'lâmı mûcebince zabt ettirilmek emrim olmuştur emr-i şerîfim vusûl buldukta bu bâbda sâdir olan emrim üzere amel ve husûs-ı mezbûrun bu def'a mürâfa'adan nükûl ve firâr eylediği şer'an sabit olur ise (.....) zuhûr edinceye dek tımar-ı mezbûru defter-i hâkânî ve yedinde olan berât-ı şerîfim mûcebince mezkûr Mehmed (.....) zabt u rabta ve vâki' olan mahsûlât ve rûsûmâta kânûn-ı defter mûcebince ahz ve kabz ettirilip âherdan bir ferd dahl ve ta'arruz ettirmeyip men' ve def' eylesesiz ve dahl olunup mezkûr Mehmed'in bêrat-ı mûcebince (.....) mahsûl ve rûsûmâtıyla şimdiedek fuzûli bir nesnesi alınmış ise ba'de's-sübût hükmedip tamamen geri alıp min ba'd defter-i hâkânî ve berâtıma ve emr-i hümâyûnuma muhâlif kimesneye ta'allül ve tereddüd ettirmeyesiz husûs-ı mezbûr için bir dahi emrime (.....) eylemeyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahrîren fî evâ' il-i rabi'l-ahir sene seb'in ve mi'etin ve elfin. Kayd şud. Bi makâm-i Kostantîniyye el-mahrûse.

No / Belge No: 38/2

Belgenin Konusu : Divriği'ye bağlı Hamo ve bazı karyelerin tımarının Mehmed Emin efendiye ait olduğunun tesbiti

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Berat

Şerî'at-şî'âr Divriği kadısı Eefendi zîde fazlühû ve mefâhir'ul-emâsil ve'l-akrân Divriği Sancağı aleyBeyisi ve serdârları ?(.....) olunur ki Divriği Sancağı kazâsı mufâzâtından Hamo nâhiyesinde ve ? nâm karye ve gayrıdan bâ-berât-ı âlî-şân altı bin altı yüz yirmi üç akçe tımar mutasarrıfı erbâb-ı tımandan Mehmed Emîn'in olduğu ve uhdesinde olup dahl îcâb etmez iken Esir Bekir nâm kimesne tımar-ı mezkûr benimdir deyü müdâhale ve münâza'a-i kesîrleri vukû'a gelip tımar-ı mezbûr merkûm Mehmed Emin'in olduğu bundan akdem livâ'-i mezbûrun sâbık ve lâhik-ı alay Beyleri ve ocakbaşılarının şehâdetleriyle (.....) mürâfaa'-i şer' olunmaları murâd oldukca (.....)

No / Belge No: 38/3

Belgenin Konusu : Levandat eşkıyanın yakalanması emri

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Emr-i Âlîşân

Düstûr-i mükerrer müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem müdebbiru umûri'l-cumhûri bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimü mehâmmi'l-en'âmi bi'r-re'yi's-sâ' kib mümehhidü bünyâni'd-devleti ve ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâni-sa'âdeti ve'l-iclâl el-mahfûfû bi-sunûf-i avâtıfı'l-meliki'l-a'lâ Sivas vâlisi vezîrim Paşa edâmallâhu te'âlâ iclâlehûve e'âzîmü'l-ümerâ'i'l-kirâm ve efâhimü'l-küberâ'i'l-fihâm zü'l-kadri ve'l ihtiram ashâbü'l-izzî ve'l-ihtîşâm el-muhtassu bi-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-a'lâ eyâlet-i mezbûrda vâki' mîr-i mîrân-ı kirâm dâme ikbâlühümve mefâhiru'l-emâsil-i ve'l-akrân bi'l-cümle zâbitân ve a'yân-ı vilâyet ve işerleri darb ve harbe kâdir işerleri zîde kadruhümtevkî-i refi'-i hümâyûn vâsıl olacak ma'lûm ola ki (.....) serseri geşt-ü güzâr eşkıyadan (....) Arap ve Koca Arap ve Gavur Hacı nâm müfsid bâğîler dört yüz elli atlı ile (...) Kırşehir Akşehir kasabasında (silik) duhûl ve on yedi nefer ricâl ve yedi etfâl ve dört yüz elli davarlarını ahz ve ihtilâl eyledikleri haber hâlen Karaman Valisi düstûr-i mükerrer Şehsüvâr-zâde vezîrim (.....) Paşa hazretlerine (.....) tarafından kethüdâsı ve kapucular kethüdâsı ve baş ağasını eşkıya-yı mezbûrenin üzerlerine havâle ve ta'yîn ve ol dahi (.....) ile mülâkî olduklarından ahz eyledikleri on yedi kimesneyi bıçak ile bazı davarlarını geriye red edip kusuru kalan yedi etfâlî yanlarında alıkoyup (.....) taraflarına gitdiklerini ve bunlardan mâ'adâ etrâf ve (...) beşer ve onar kapusuz levendât karye be-karye gezip fukarânın ve gerek ebnâ'-i sebîlin ırzlarına tasallut eylediklerini ol havâliden âsitâne'ye tahfifen ve sahîhan ihbârlarıyla ma'lûm-i mülûkânem olup ve fi'l-hakîka başıboş levendât makûlesi memâlik-i mahrûsemde başıboş gezmekden evâmir-i şerîfemle men' ve def olunmuşlar iken mutlak hetk-i a'râz-ı müslimîn ve gasb-ı emvâl-i fukarâ ve mesâkin kasdıyla fesâd ve şekâvete mübâderet ve şâ'î bi'l fesâd ve vâcibü'l-izâle olmalarını müstelzim olduğuna binâ'en siz ki vezîr-i müşar ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz havze-i hükûmetinizde bulunan levendât makûlesinin demleri heder ve yanlarında bulunan at ve bast ve akçe ve eşyâların katl edenlerin (.....) buldukları mahalde bi'l-ittifâk alâ-eyyi hâlin üzerlerine ve varıp ahz ve istîsâl ve kahr ve tedmîrler ve matlûb-i hümâyûnum olmağın mahsûsan işbu emr-i şerîfim isdâr ve îsâl olunmuşdur keyfiyetin sâ'ir eyâlet erlerine başka başka evâmir-i

şerîfimde tenbîh olduğu ma‘lumunuz oldukda havze-i hükümetiniz dâhilinde serseri geşt ü güzâr ve ibâdullâha îtâle-i dest-i hasârât olup başıboş levendât makûlesine kat‘an göz açtırmayıp herhâlde ve ne mahalde haber alınırsa demleri heder ve at ve ? ve akçe ve eşyâları katl (.....)

39. Sayfa

No / Belge No: 39/1

Belgenin Konusu : Ödenmeyen verginin tahsili

Belgenin Tarihi : 4/1172 (1758)

Belgenin Türü: Buyruldu

Şeriat-şîâr Divriği Kadısı izzetlû efendi zîde fazlühû ve kıdveti’l-emâsil-i ve’l-akrân. Divriği voyvodası ağa zîde kadruhû inhâ olunur ki Gegeris (Gerger) evkâfi reâyâlarından olup halen Divriği kasabasında sâkîn Puşyan tâifesinden iş bu bin yüz yetmiş bir senesi üzerlerine olası lâzım gelen resm-i raiyyetlerin bu güne değin mültezem olan ve teslîm olunmayup hîn-i vakitlerinde bakî kaldığı mültezem merkûm tarafımıza inhâ ve istintâk etmekle tâife-i mezbûre üzerlerine olası lâzım gelen resm-i raiyyetten bir miktârı kadîm vergeldikleri vech üzere cem’ ve tahsil kılıp aherlerini teslîm ettirmek bâbında Dîvân-ı Rûm’da iş bu buyruldu tahrîr ve irsâl olunmuştur inşallah te"âlâ vusûlünde gerektir ki ma’rifet-i şer’ ta’yîn olunan mubâşir ma’rifetiyle tâife-i mezbûrünün bir sene-i merkûma mahsûben üzerlerine olası lâzım gelen resm-i raiyyetlerin ber-mu’tâd-ı kadîm oluna geldiği minvâl üzere cem’ ve tahsîli mübaşir merkûm tarafından kabza me’mûra edâ ola ve teslîm ettirilip hilâfından tehâşî ve hazer ve müceb-i buyruldularıyla amel oluna. 1172/ 4/Ramazan

40. Sayfa

No / Belge No40/1

Belgenin Konusu : Divriği Sancağına mübaşir tayini

Belgenin Tarihi : 6/Safer/1177 (16 Agustos 1763)

Belgenin Türü: Arzu Hal/ Maruz

Şeriat-i-meâb Divriği Kadısı Fazîletlu Efendi Zîde Fazlühû ve Voyvodası-sahib-i arz-ı hâlin hasmı ta’yîn olunan mubâşir ma’rifetiyle mahallinde

ihdâr-ı şer-i ve terâfu've ba'de's-subût ber-mûcebi şer'îyyesi üzere ol tarafta icrâ-ı hak olunmaz ise Dîvân-ı Rûm'a ihdâr olunmak deyu kayt şud. 1177/S/6.

No / Belge No: 40/2

Belgenin Konusu : Yaralama şikâyetinin İstanbula arz

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Ma'ruz/Arzuhal

Devletlû inâyetlû merhametlû hazretleri (.....) ikbâl ile sağ olsun. Arz-ı hâl-i kulları budur ki bu kullar Divriği Kazâsı kurâlarından ve Ziniski nâm karye sâkinlerinden olup yine karye-i mezbûre sâkinlerinden Murtazâ Kethudâsı kimesne kendi hâlinde olmayıp fesât ve şekâvet üzere karındaşımı bi-ğayri hak gamz edip bir kolunu mecrûh ve iki yüz guruş miktârı zarâra uğratıp ber vech karye-i mezbûrda şerr ve mazarratlarından emn ve sâlim olmayıp kolundan perakende ve perîşân ehlîm ve iyâlimden dûr edîp gadr-i küllî olmakla hâk-i pâyi devlete arz-ı hâle cesâret olundukda kerem-i inâyetlerinden mercudur ki mubâşir kulları ta'yîn huzûr-ı âlîlerine ihdâr ve şer'i hakkım icrâ-i hâk olunmak ricâsına emr-u fermân devletlû inâyetlû merhametlû Sultânım Hazretlerinindir. Hasan Bey.

No / Belge No: 40/3

Belgenin Konusu : Alacakların taksitlendirilmesi

Belgenin Tarihi : 12/ Rabû'l-âhir/1177(20 Ekim 1763)

Belgenin Türü : Emr-i Âlişân

Emîrû'l-ümerâi'l-kirâm kebîmü'l-küberâi'l-fihâm zü'l-kadri ve'l-ihirâm sâhibü'l-izzî ve'l-ihtişâm el-muhtassu bi mezîd-i inâyeti'l-melîki'l-e'lâ Sivas Beyler Beğisi (Boş) Paşa dâme ikbâluhû ve mefâhîri'l-kudât-ı ve'l-hukkâm meâdnü'l-fedâil-i ve'l-ikrâm zîde kadruhum ve fazluhum zevi'l-emâsil-i ve'l-akrân çukadâr defterinde bu husûsa me'mûrun ilê el-yevm ol cânibde olan Halil Çukadâr zîde kadruhû tevkî-i rafî-i humâyun vâsıl olacak ma'lûm ola ki âsitâne-i saâdetimde mülâzeme-i dergâh-ı ubûdiyetim olan kapı kullarının olan muşeyyidü'l-ülâ da mülûkânemde ihrâc-i müsammem olan izn-i muvâcehelerine tahsîsen sehimleri mûcebince yüz yetmiş yedi senesine mahsûben eyâletinde vâkî ba'zı mukâta'ati mîriyeden tertîp olunan taksit akçaların mutasarrıflarından ve mevcût bulunmadıkları sûrette duyûn ve mültezemlerinden sen ki mîr-i mîrân-ı mûm-a ileyhîsin ma'rifetinle

tahsîl eyleye bundan mukaddemce sana hitâben Emr-i Âlîşâni isdâr ve Çukadar-ı merkûm ile irsâl olundukta mâlikâne mutasarrıfları ve ğayrisi hisselerine mürettep olan taksit akçeleri bi hak başka başka mûmzî sûretleri olmadıkça bir para vermeyesiz deyu havâle etmeyiz deyü havale eylediklerini mubâşir merkûm bu def'a bir kıt'a memhûr mektûbuyla tahrîr ve inhâ ve taksit akçelerin şimdiye dek irsâli emr-i ehem olup mültezem olup ve andan muvâcibi iş bu sene-i mubâreke rabîü'l-âhirin onyedinci gününde ihrâci bâbında fermânım sâdır olduğuna binâen bu vakte dek gelip teslîm-i hazîne-i âmirem olmadığında mukâta'aları üzerlerinde ref'i iktiza ederken def-i merâhim ve işfâki mülûkânemden hallerine merhameten bu def'a afv ve taksid akçeleri kıstayn mevâcibine (...) tahsîl kılınmagla istidâları üzere tay-yi emr-i şerîfime mevzû'an irsâl olunan yigirmi üç kıt'a mûmzâ sûret ber nâtık olduğu üzere makarr-ı hükûmet olan Sivas Eyâletinde vâkî mukâta'a-i mîriyeden mevâcib-i mezkûreler üç bin yüz kırk yedi kuruş taksit akçelerin bir gün evvel mâlikâne mutasarrıflarında alâ eyyi hâlin tahsîl ve teslîm-i hazîne-i âmirem olunmak için yine mubâşir-i merkum ile der-saadetime irsal ve teşyide bezlu-sa'y kadrine fermanım olmağın emr-i âli isdâr ve Sadr-ı A'zâm tatarlarından Mustafa ile irsâl olmuştur. İmdi vüsûlunda avde-i hak ile karîben ihrâci olan kıstayn mevâcibine tahsîsen yigirmi üç kıt'a mûmzâ sûret defterleri mantûklarınca tertîp olan sâkıbü'z-zikir üç yüz kırk yedi buçuk kuruş ile ? zâde Osman ve Ali ve Recep ve Abdulaziz zîde mecduhu cümle bundan mukaddemce istidâ'ları üzere başka başka dört kıt'a mûmzâ sûret-i defter mucebince mîr-i mûma ileyhimden tahsîl-i fermânım olan sekiz yüz yetmiş beş guruşun cem'an dört bin yigirmi iki guruş taksit akçelerini mukaddem ve bu def'a sâdır olan evâmir-i aliyem ve mumza sûret-i defter mûceblerince yerli yerinde ma'rifetli Ali Ağa ya teslîme mubâderet eylesin. Şöyle ki meâzallah meblağ-ı mezbûr evâil-i cemâziye'l-âhirden gelip teslîm-i hazîne-i âmirem olunmamak lâzım gelirse teslim edecekleri ikrâr ve ehemmiyetlerine ??? bir türlü havâlesine i'tibâr olunmayup mâlikâneleri üzerlerine def' ve âhere tevcîh olunacağıını mûmzâ mâlikâne mutasarrıflarına tefhîm ederek matlûp olan taksit akçelerini yerli yerinde bi eyyi vechin kâne tekmîlen tahsîl ve teslîm-i hazîne-i âmirem için mubâşir-i merkûm ile der-saadete irsâli müsâra'at eylesin ve sen ki mubâşir-i merkûmsun vürûd eden tahrîrâtın teslîmatınca tertîp olunandan mâ adâ bu def'a dahî birkaç adet mukataat-ı sâireden tertîp olup cezâ-i emr-i şerîfime ve vaz' olunan üç kıt'a mûmzâ sûret-i defterler mantûkunca mukaddem ve bu def'a mevâcibe tertîb olunan üç bin yüz kırk yedi buçuk guruş ile bundan akdâm tahrîrâtına binâen çendrûz mukaddemce isdâr ve

tarafına irsâl olunan emri şerîfim mücebince Zaralı Zâde mîr-i mûma ileyhın mâlikâne uhdelerinde olan mukâta'a-ti sâireden tertîp olunan sekiz yüz yetmiş guruşun cem'an dört bin yigirmi iki buçuk taksit akçelerini mîr-i mîrân mûma ileyh Ağa Zâdenin muzâheret ma'rifet-i mübaşeretinle alâ eyyi hâl tahsîl ve hazîneye rabt ve teslîm-i âmirem olunmak için der-saâdetime getirmeye takayyût ve ihtimâm eylesin ve siz ki fâdıl zikr olunan taksît akçelerinin mâlikâne mutasarrıflarından dahî edâsında Beyhûde özür ve iddiâ eder olur iseler mâlikâneleri üzerine ref olunmak için isim ve resimleriyle ve şöretleriyle arz ve i'lâm bâbında fermân-ı âli şânım sâdır olmuştur deyu buyurdum ki hükm-ü şerîfimle vardıkta bu bâbda vech-i meşrûh ile amel şeref-yafte-i sudûr olan iş bu emr-i celflü'ş-şân ve vâcibü'l-ittibâ ve lâzîmü'l-ımtisâlin mazmûn-ı münîf-i birle âmil olasız şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsız. Tahrîren fî'l-yevmi's-sânî aşara min Rabî-i'l-âhir. Sene Seb'a ve seb'în ve mietin ve elfin. 1177/RA/12

41. Sayfa

No / Belge No: 41/1

Belgenin Konusu : Avâız vergilerinde haksızlık yapılmaması.

Belgenin Tarihi : 8/Zi'l-hicce/1174

Belgenin Türü: Emr-i Âlîşân

Sûret-i Emr-i Âlîşândır.

Mefâhiru'l-kudât-i ve'l-hukkâm meâdinü'l-fedâil-i ve'l-keâm Divriği Sancağında vâkî kazâların kadıları zîde fazluhum tevkî-i rafî-i humâyun vâsıl olacak ma'lûm olaki hazîne-i âmirem defterleri mücebince Divriği Sancağında vaki kazâların yüz kırk dokuz buçuk ve buçuk sülüs avâız hânesi olup bin yüz yetmiş beş senesine mahsûben cem' ve tahsîli lâzım gelmeğın kıdveti'l-emâsil ve'l-akrân İbrâhim Zîde kadruhûya deruhde olunup yedine verilen mühürlü ve nişanlı mevkûfat defteri mücebince cem' ve tahsîl ve dâhil-i hazîne-i âmirem ettirilmek fermanım olmuştur buyurdum ki hükm-ü şerîfim vardıkta bu bâbda sâdır olan emrim üzere amel edip dahî tarîh-i mezbûre mahsûben livâ-i mezbûrda vâkî kazâların ol miktâr hânesi olup be-her hânesinde dörder yüz akçe avarız malların irsâl olunmak mühürlü ve nişanlı mevkûfat defteri vusûl mücebince ve kadar-ı vezniyle yerli yerinde cem-u tahsîl ve dâhili hazîne-i âmirem ettirüp altışar yüz akçe bedel-i nuzûl malların irsâl olunan mühürlü nişanlı mevkûfat defteri mücebince ve kadar-ı vezniyle yerli yerinde

cem-u tahsîl ve dâhili hâzine-i âmirem verip hilâf-ı emr u hareket eden kimesneye taallül ve muhâlefet ettirmeyesiz ve bundan mâ'adâ mubâşir-i merkûmun cihet-i muvâcehesi için be-her hânesine altı yüzer akçe vechi ma'aş aldırılıp ve avâriz için alınan akçenin dahi be-her yüz sekiz akçesinden bir esedî kuruş tahsîl olunup ve hîn-i tahsilde mîr için alınan akçeyi hazîne-i âmirem olundığı vech üzere aldırıp bundan ziyâde ve noksan alınmaya ve aldırmayasız kesr-i defterden ve naks-ı hânedan ve fermânımdan ziyâde mutâlebesiyle reâyâ fukarâsına zulüm ve teaddîden be-ğâyet ihtirâz eyleyesiz. Şöyle bilesiz. Alâmet-i şerîfe i'timât kılasız.

Tahrîren fi'l-yevmi's-sâmin zi'l-hicce. Sene erbe'a ve sebîn ve mietin ve elfin. 1174/8/Z Mahrûse-i İslambol

41/2 nolu belge 41/1 in tekrarıdır. Deftere sehven kopyalanmıştır.

42. Sayfa

No / Belge No: 42/1

Belgenin Konusu : Menzil kiralının tahsili

Belgenin Tarihi : R.e/1167 (15 Ocak 1754)

Belgenin Türü: Hüccet

Defter budur bin yüz altmış yedi senesi mâh-i rebû'l-evvel gurrasinde cümle ahâlî ma'rifetiyle ve ma'rifeti şer' ile tevzî' olunan salyâneyi Beyân eder atîk menzîlcilerin geçen senelerden bakâyâ kalan sekiz yüz kırk iki kuruş hâlen Sivas Vâlisi hazretlerine irsâl olunan akçenin tarafına Hacı Kara yediyle on beş kuruş ve yine Sivas hazretine irsâl olunan nal kirâsına verilen akçeden dört kuruş Hacı Kara Ağa'nın târeten masrafı Kadı Efendiye yüz yedi kuruş harc-ı imzâ ve yetmiş kuruş mütesellim Ağaya tahsildâriyye beş buçuk kuruş kâtibiyye ve beş kuruş hüddâmiyye ve bir buçuk kuruş ihdâr ve otuz beş kuruş Seyyid Salih Ağa'nın su yoluna masrafı ve bin yüz altmış yedi senesine mahsûben cedid menzîlcilere ale'l-hisab verilen üç yüz otuz kuruş cem'an yekûn bin üç yüz kırk beş kuruş olduğunu beyân eder

No / Belge No: 42/2

Belgenin Konusu : Divriği merkez ve köylerinden alınan vergidir.

Belgenin Tarihi : 2 RE/1167/ (28 Aralık 1753)

Belgenin Türü: Hüccet

Nefsi Şehir Müslümanları 100, Nefsi Şehir Zimmîleri, 210.

Purunsur:4, Kilisecik:12,5. Savrun:80, Hornevil:10,

Ziniskî:18,5. Savrun:7, Norşun:7, Galun:5,5. Ereklı:6,5. Doğan:1, Nordin:1,
Kesme:22,5.

Zımara:90, Pingen:90, Ömerli:1,5. Karşıcık:5, Karageban:6,5. Hinora:22,
Arçuki Nordin:11,

Kürtlerli:17,5. Ağılderesi:7, Zanzana:13, Zeğnek-Sığnek:1,5. Huturki:2,5.
Behik:17,5. Zenekar- Zeynekâr:10

Gedenek:4, Venk-(Fenk):1,5. Ekrek:1,5. Örenik:15,5. Merendi:6, Hamo:12,5.
Kale Dibi:12,5. Kâfir Damı:5, Hazekrek:12,5.

Ahi Köyü:6,5. Harıs:5, Karasar:7,5. Bahtiyâr:1,5. Susuz Ören-Viran:9,
Vazıldan:7, Ürik:9,

Mursâll:17,5. Vânk:6, Ödek:..., Göresin:., KızılcaViran:7, Şiği Kafir:3,5.
Kond Viran:14, Kömek:4,5.

Vartan:13,5. Kârsı:10, Paynik:7,5. Hapa:2, Üçpınar:11,5. Timsi Ulyâ:12,5.
Gödeş:8,5. Olukman:6,

Anzahar:15, Tülünk:15, Kirkidi:5, Kömek:5, Körküsü:2,5. Tuğut:60,
Ortaköy:3,5. Dejdekar:7,5.

Eliski:2,5. Deregen-Daregan:1, Livanlı:9, Gömündürüm:3,5. Ağcadam:2,
Başmahtar:2, Kâhtik:7,5. Haşke:6,5ç

Sevir:15, Pütge:35, Birestik:35, Palha:12,5. Gamhu:15, Cürek:20,
Murçinge:1,5 Çaltı:15, Sağırtaş:3,

Çitme:3,5. Armutak:8, Ovacık:1, Pağgam:6,5. Arşun(Erşuşin):25, Odur:50,

Cem-i Yekün Urus:1346.

Sene:1167/RE/2.

Hurrire hâze'd-defter bi ma'rifeti'ehâlî. Nâmâkahu'l-fakîru ileyhi azze
şânuhû es-Seyyid İbrâhim el-Kadı bi Medîneti Divriği ufiye anhu

43. Sayfa

No / Belge No: 43/1

Belgenin Konusu : Gasp edilen malların iadesi emri

Belgenin Tarihi : Muharrem/1167 (Kasım 1753)

Belgenin Türü: Emr-i Âlişân

Not: Aşağıdaki iki satırlık bölüm 41. Sayfanın ilk paragrafıdır. Hataen 43. Sayfanın başına kopyalanmış.

Düstûr-i mükerrem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem müdebbiru umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkib mütemmimu mahâmmi'l-en'am olan bi'r-ra'yi's-sâib mümehhidü bünyâni'd-devlet-i ve'l-ikbâl müşeyyid-ü erkâni's-saâdet-i ve'l-iclâl e'l-mahfûf-u bi duyûf-i avâtifi'l-melik-i'l-e'lâ Sivas Valisi Emîrim Paşa edâmallâhu iclâlehû ve kîdveti'l-kudât-i ve'l-hukkâm Sivas Kadısı Zîde Fazlühü tevkî-i raff-i hümâyun vâsıl olacak ma'lûm ola ki Divriği Kazâsına tâbî Venk nâm karye sâkinlerinden Hasan nâm kimesne saâdetime arz-ı hâl edip bu kendi hâlinde olup hilâf-ı şer' kimesneye vaz' ve teaddîsi olmayıp ve üzerine dahî şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken kendi hâlinde el-Hâc Osman Oğlu denmekle ma'rûf kimesne kendi hâlinde olmayup ziyâde müteğallibe ve cebâbireden olmakla bin yüz altmış senesinde karye-i mezbûrde mutasarrıf olduğu mülk-ü menzili ile derûnunda mevcut emvâl ve eşyâsını ve mülkü çiftlik emlakların fuzûlî zapt eylediklerinden mâ'adâ iki yüz re's koyun ve beş re's kara sığır öküzü ve sivâsî kile olmak üzere yetmiş kile hintâsını hilâf ve bi-ğayr-i hak fuzûlî zapt ve ziyâde gadr ve teaddî edip Divriği tarafında şer'an murâfa'a ve hakkı icrâ olunmayacağını ve hasm-ı mezkûrun hâlen taht-ı hükûmet ve kazânızda olduğunu bildirip şer'de görülüp mezkûrun fuzûlî zapt eylediği mülk çiftlik emlâkı ve mülk menzîl mezbûrun derûnunda mevcut emvâl ve eşyâ ve ol miktar koyun ve sığır ve hintâsı tamâmen tahsîl ve bîkusur aldırılıp icrâ-i şer' ve ihkâk-ı hak olunmak bâbında hükm-ü hümâyuna ricâ etmeğin Sivas Kadısı huzûrunda şer'an görülmek üzere merkûmun Sivasa ihzâr ettirilmesi merâm olmuştur buyurdumki hükm-i şerîfimle vusûl buldukta bu bâbda sâdır olan emrim üzere amel dahî sen ki vezîr-i müşârun ileyhîsin mezbûr mübâşir vâsıtasıyla müstakillen ihdâr ve taraf-ı şer'a ve mukaddemen bir def'a şer'a da görülüp fâsıl olmayan ahvallerin tamâm hak üzere mukayyed olup göresin i'lâm olduğu üzere iş ol bâb da muktezây-ı şer-i kavimle amel edip dahî vech-i meşrûh üzere mezbûrun hilâf-ı şer' ve bi-ğayri hak fuzûlî zapt eylediği mülk menzîl ve mülk çiftlik emlâkı menzîl-i merkûmun derûnunda mevcut emvâl ve eşyâ ve ol miktar koyun ve sığır ve hintâsı her ne ise ba'de's-subût hüküm edip aliverip min ba'di şer-i şerîfe ve emr-i humâyunuma

muhâlif kimesneye iş ettirilmeyip kâziyyede müdâhil olmayanların bunda havâlesini karıştırmayıp teslimiyetleri isim ve resimleriyle yazıp der-i humâyunlarıma arz ve i'lâm eyleyip husûsî mezburlar için bir dahî hilâf eylemeyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerîfime i'timât kılınız. Tahrîren fî evâ'ili muharrem sene-i seb'a ve sittîn ve mietin ve elfin. 1167. İMZA. Mûcebince Kostantiniyye el-Mahrûse

No / Belge No : 43/2

Belgenin Konusu : Gasp suçlusunun Sivas'a sevki emri

Belgenin Tarihi : 1167 (1753)

Belgenin Türü : Emr-i Âlîşân

Şerîat şîâr Divriği Kadısı izzetli efendisi zîde fazlühû ve mefâhirü'l-efâdil-i ve'l-akrân Divriği mütesellimi Norşinli Zâde izzetli el-Hac Kara Ağa zîde kadruhû Divriği Kethudâsı ve Serdârı ve sâir a'yân ve zâbitân ve iş erleri sizlere şehâdet olunur ki Divriği Kazâsına tâbî Venk nâm karyesi sâkinlerinden Hasan nâm kimesnesinin sûret-i arz-ı hal edip bu kendi hâlinde olup hilâfî şer'a kimesneye vaz' ve taâddisi olmayıp ve üzerine dahî şer'an nesne sâbit olmuş değil iken el-Hac Osman Ağa demekle ma'rûf kimesne kendi hâlinde olmayıp ziyâde müteğallibe ve cebâbireden olmakla karye-i mezburda mutasarrıf olduğu mülk menzili ile derûnunda mevcut emlak ve eşyâsın ve mal ve çiftlik emlakların fuzûli zapt eylediğinden mâ'adâ iki yüz re's koyun ve beş re's kara sığır öküzü ve sivas kilesi olmak üzere yetmiş kile hintasın hilâfî şer'a ve bi-ğayri hak fuzuli zapt ve ziyade gadr ve teaddî edip Divriğ tarafında şer' ile murâfa'a ve ihkâk-ı hak olmayacağı üzere yetmiş kile hintasını hilâfî şer'a ve bi-ğayri hak bildirip Sivas Kadısı huzûrunda şer'de görülüp cezâ-i şer' ve ihkâk-ı hak olmak üzere merkum el-Hac Osman'ın Sivas'a ihdâr ettirmek bâbında tarafımıza hitâben şeref-sudûr eden emr-i celîlesini çukadarân-ı hazreti sadâret-penâhîden Seyyid Mustafa Ağa mübâşeretiyile vârid olmağın bermantûk-i şer' ile ru'yet ve ba'de's-subût icrâ ve ihkâk ettirilmesi için merkûm el-Hac Osman alâ eyyi hâl Sivas'a ihdâr irsâl olunması bâbında iş bu buyruldu tahrîr ve irsâl olundu vusûlunde gerektir ki emr-i şerîf-i âli şânem tafsîl ve tasrîh olunduğu vechiyle husûs-ı mezbûr Sivas Kadısı huzûrunda şer' ile ru'yet ba'de's-subût ihkâk-ı hak için merkûm el-Hac Osmanın bi-eyyi halin ve ne tarîk ile olursa olsun Sivas'a ihdâr ve irsâlinde dikkat birle sermû müsâhele iğmâz olunmayıp hilâfıyla vaz' ve hareketten

ğâyet-i'l-gâye tehaşşî ve hazer ve mazmûn-ı emr-i âl-i-şânem ve mûcebi
buyrulduklarım ile amel eylesiz deyu. 1167

4. Sayfa

No / Belge No: 44/1

Belgenin Konusu : Masraf Defteri. Divriği kadısının Seyfi Ağa yediyle
vilâyet umûruna sarf eylediği akçe-i beyân eden defter.

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü : İ'lam

0303- Mehmet Ağa ve Seyfi ve hacetleriyle Baş Ağanın gerek şâyir ve gerek
akçe olunan masrafı.

0006- Sivas'a İ'lam götüren sâî Mehmet'e ücret.

0010- Kalender ve Seyfi Ağaya Mehmed Ağa yediyle Sivas Vâlisi
Efendimizin develeri geldikte verilen.

0009- Baş Ağa'ya verilen nal pahası. Mustafa Ağa yediyle.

0003- Menzilci Osman Paşa yediyle Handan Zâde geldik de Karabîle ve
âşûdeye giden câsuslara verilen ücret.

0016- Norşîni Zâde Mehmet Ağa, Mehmet Ağa ve Seyfi Ağa yediyle
konakçıya verilen.

0347: toplam

0028- Kara Kûlah'ın yiğeni geldik de Ağalar ve Hacılar yediyle Kuloğlu
Osman'a, Ağa yediyle Kaski Oğlu Osman Paşaya alınan üç pahası.

0010- Mûsâ Oda Paşaya verilen binîş Ağalar ma'rifetiyle, Kuloğlu Osman
Ağa yediyle.

0010- Mezbûr Musâ Oda Paşaya verilen Kahve pahası, Ağalar yediyle.

0003- Kürtoğlu Bekirden alınan etmek, Ali Ağa Memiş yediyle Odur
Karyesine irsâl olunan.

0003- Sivas'a i'lam getüren Hulukoğlu Ahmed'e ücret. Seyyid Mehmet Ağa yediyle.

0402: Toplam

0007-Mûrmânalıya Zâim Alemdâr Osman Ağa yediyle Ât akçesi.

0008- Kale Dibili Hacı İsmail'e Sivas'tan Paşa Efendimizden buyrultu getirdiğinde verilen hizmet.

0008- Maksutlu Abdullah Sivas'a i'lam götürdüğü ücret ağalar ma'rifetiyle.

0006- Huluk Oğlu Ahmet Sivas'a i'lam götürdüğü vilâyet ma'rifetiyle verilen ücret.

0005- Bektaş ve Alacahân'a giden câsuslara verilen hizmet. Yıldırım Zâde Hâfız yediyle.

0002- Hâris karyesine giden etmek. Kürdün Oğlu Bekirden Norşinli Zâde Seyyid Mehmet Ağa yediyle.

0002- Bektaş'a giden casusa verilen ücret. Hacı Osman Ağa yediyle.

0001- Hinore Karyesi sâkinlerinden Nebî Paşa'ya mahkemeden verilen.

0001- Masrûfattan olan ziyâde para cem'i.

0001- Ali Beğ'den gelen Kürd'e ücret verilen.

0002- Dumlucaya habere giden câsus Ali Kürd'e verilen ücret.

0448,5: Toplam

0027- Şefâatliye verilen ücret. Norşini Zâde Seyyid Mehmet yediyle.

0002- Ali Beğe giden Kapusuz haberine Câsusa ücret. Hacı Osman Ağa yediyle.

0010- Sivas'a giden Uski Oğlunun Ğulâmı İbrahime ücret. Hacı Ağa yediyle ve sâir Ağalar ma'rifetiyle.

0005- Sivas'a giden Sâi ye ücret.

0015- Bâ fermân-ı âli ?Guyun teftişine gelen Vezir Ağasına hizmet. Hacı Osman Ağa yediyle.

0003- Sarı Alemdârın Oğlu Halil Ağa yediyle Erşûşin(Arşun) Karyesine Kürdün Oğlu Bekirden verdiği etmek.

0008- Hazînedâr Ağa'dan gelen odabaşıya hizmet.

0510:Toplam.

0203- Mehmet Ağa ve Seyfi Ağa yedleriyle Kapusuz üzerine taşraya çıktıkta etmek ve mekârî ve öte ve gûşûna sâhiplerine verilen.

0150- Baş Ağa'ya ölen Atı yerine verilen ât akçesi, Mehmet Ağa ve Seyfi Ağa yedleriyle.

0863: Toplam

0042- Zımâra tarafına giden câsusa ve Hasan Çelebiye giden câsuslara ücret verilen Ağalar ma'rifetiyle.

442- Zâzâların uçayak boğaz masraflarına kasap ve etmeğe ve sâir masraflarına, Ağalar yediyle.

030- Bargir mubâya'asından bâkî kalan, Hacı Osman Ağa yediyle.

014- Kelerli Oğlunu iki def'a Karaçûra gönderildikte verilen ücret, Ağalar ma'rifetiyle.

1303: Toplam

0009- Müezzin Zâde'den alınıp Acemoğlu Bölükbaşına verilen biniş, Mehmet Ağa ve Seyfi Ağa ve Hacı Osman ve Hacı Ömer yedleriyle.

0158- Hazînedâr Ağaya verilen at pahası, Mehmet Ağa ve Seyfi Ağa yediyle.

0090- Veli Paşa Ağaya verilen kahve pahası, Mehmet Ağa ve Seyfi Ağa yediyle.

0045- Gedik Bekir Ağaya ve Tüfenkçiler Odabaşısına verilen üç batman kahve akçesi, Ağalar ma'rifetiyle.

0075- Mumcu Oğluna ve Kul Oğlu Osman'a, Ağa yedleriyle Enderûn Ağalarına verilen.

0064- Câsuslara ve Konakçıya ve Casuslara verilen bahşiş, Hacı Osman yediyle.

0015- Seyfi Ağa yediyle tüfençi bir agdârîne verilen bir batman, Kuloğlundan alınan kahve akçesi, Ağalar ma'rifetiyle.

0040- Mehmet Ağa ve Seyfi Ağa yediyle Dumlucadan gelen konakçılara verilen hizmet. Ağalar ma'rifetiyle.

1849:Toplam

0005- Sekbanlara verilen Kılıç ve Tüfenk, Mezkûrların yedleriyle.

0003- Mezbûrların yedleriyle Sekbanlara verilen Kılıç pahası.

0007- İbik Ali Paşadan alınan Tüfenk. Ağalar ma'rifetiyle.

0011- Vazıdanlının Oğlu Ömer Paşadan alınan Tüfenk. Ağalar yedleriyle.

0009- İbik Ali Paşadan alınan Tüfenk. Ağalar ma'rifetiyle.

0007-

0004- Hızır Çavuştan alınan Kılıç Pahası. Ağalar ma'rifetiyle.

0015- Kuloğlu Osman Ağa'dan alınan iki adet biniş. Ağalar ma'rifetiyle.

0005- Hacı Mehmet'in oğlundan alınan Kılıç Pahası. Ağaların ma'rifetleriyle.

0008- Deli Kürd den alınan Tüfenk Pahası. Ağalar yedleriyle.

0005- Kârsılı Oğlundan alınan Çizme. Mezbûr Ağaların yedleriyle.

0019- On adet Entari pahası. Ağaların yedleriyle.

1948:Toplam

0006- Altı adet gömlek. Mezkûr Ağaların yedleriyle.

0002- Askerlere Kelle-Pûş. Mezkûr Ağaların yedleriyle.

0007- Beş adet büyük Fes. Mezkûr Ağaların yedleriyle.

0003- Beş adet Ayak tokye. Mezkûr Ağaların yedleriyle.

0002- Diyarbakır yemenisi. Mezkûr Ağaların yedleriyle.

0004- Asdâr ve Yedi Adet Kuşak. Mezkûr Ağaların yedleriyle.

0024- Zazaların Ayakkabı, Cizme ve Postal. Mezkûr Ağaların yedleriyle.

0003- Masraftan Ziyâde. Ziyâdelerin Cem'i.

1999: Toplam.

Devamı 45 numaralı belgede

45. Sayfa

No / Belge No: 45/1

Belgenin Konusu : Masraf Defteri. Divriği Kadısının Seyfi Ağa yediyle vilâyet umûruna sarf eylediği akçe-i Beyân eden defter.

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: İ'lam

11- İki Adet Kılıç. Mehmet Ağa ve Seyfi Ağaların yedleriyle.

24- Cerrah Hacı Oğlu Alemdara verilen mezkûr ağaların yedleriyle Zazaların cerhlerine timâr eylediği için.

06....

82- Zazaların Karasar Karyesinden mecruhlarını getiren ademlere ücret. Ağaların Ma'rifetleriyle.

18- Yirmi Üç Sekbânın ulûfesi. Mezkur Ağaların yedleriyle. Gerek fevt olanların ve gerekse sâğların ulûfesi.

11- Fevt olan sekbân bayraklarının atınının derileri iştirâ olunup babasına verilmiştir. Mezkur Ağaların yedleriyle.

05- Sekbânlara verilen Aba Çûka ve Silah Pahası. Ağalar ma'rifetiyle.

168- Sekbânlara verilen Fişek ve Vezni akça. Mezkûr ağaların ma'rifetleriyle.

030- Şehir esnâfında kalan bakâya.

005- Kesme ve Hamo Nâhiyelerine giden âdemlere ücret. Mezkûr ağaların yedleriyle.

037- Çiftlikte Baş Ağa oturdukta Hacı Ömerden alınan iki buçuk batman kahve pahası. Seyyid Mehmet Ağa ve Seyfi Ağa yedleriyle.

080- Solak oğluna levandana Atı için Seyfi Ağa ve Seyyid Mehmet Ağanın yedleriyle verilen.

245,5- Mukaddem Olan İki Adet Salyâna Defterinin Kesri.

008- Fevt olan sekbânların babalarına verilen harçlık. Mezkûr ağaların yedleriyle.

003- Mezburların tüfenklerini ta'mîr için tüfenkçiye verilen.

081- Hazînedar Ağa geldikde gittiği gün verilen askere etmek. Seyfi Ağa yediyle.

095-Hazînedar Ağa geldikte menzilci Osman Paşaya menzilci yediyle verilenbargirlere ücret.

Ara Toplam: 432:

055- Hazînedâr Ağa geldikte gerek setenciden ve gerek Hacı Osman Ağadan alınan şair pahası. Ağalar ma'rifetiyle.

170- Hacı Osman Ağanın **bin yetmiş** senesinde menzilcilere adyaftan havâle.

009- Kôr Ali Beğ'in adamına verilen binit pahası. Ağalar ma'rifetiyle.

046- Arhusulu Beğ Sarı Alemdarın oğluna verilecek bakâya.

011- Ümran bölükbaşının ulûfesi. Seyfi Ağa yediyle.

011- Kelerli Oğlu Hasan Bölükbaşının ulûfesi. Ağalar yediyle.

734:Toplam

005- Göresinli Veli Hasan'ın ulûfesi.

020- Çubuk Ağanın Oğlu, Sevir ve Kızılca Viran ve Gödeş Karyelerinin malına gittikte verilen ücret. Ağalar yediyle.

070- Çolakoğlu Yusuf Ağa, Urfa ve Malatya ya gittikte ücret. Ağalar yediyle.

036- Tâtar'a ve Sâirlere Seyfi Ağa ve Mehmet Ağa yediyle.

866: Toplam.

023- Hacı Oğlu Alemdarı Karaçûra gönderildiği harcırah için verilen. Seyfi Ağa ve Mehmet Ağa yedleriyle.

467- Hacı Osman Ağanın cümle akçesinin murâbahası.

600- Mukaddem gelen ve sonra gelen Zazaların ulûfelerine ve boğaz harçlarına masraf olunan, Sâdullah Ağadan alınan temessüğün akçesi.

011- Norşini-zâde Ali Ağanın deve için verdiği akçe.

015- Norşini-zâde Seyyid Mehmet Ağanın akçe murâbahası.

1983 Not: 45 numaralı belgenin toplamı

1999-5- Defterin içinde olan akçenin cem'i. Not: 44 numaralı belgenin toplamı

Toplam: 3982 (genel toplam)

Defter budur ki; Divriği Kadısının Seyfi Ağa yediyle vilâyet umûruna sarf eylediği akçe-i Beyân eder.

No / Belge No: 45/2

Belgenin Konusu : Masraf Defteri. Çeşitli harcamaları gösteren defter.

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: İ'lam

0040- Sivas Vâlisi Çukdârı Pahlivan Ağaya Norşîni-zâde Mehmet Ağa yediyle.

0008- Paşayı Muşârun-ileyh Hazretlerinin develerine Norşîni-zâde Seyyid Mehmet Ağa yediyle.

0007- Yedi Nâhiyeye giden habercilere verilen ücret Seyyid Mehmet Ağa yediyle.

0008- Kalendâr Ağa Sivas'a akçe getirdikte, Mehmet Ağa yediyle verilen ücret.

0013- Deli Veli Odur Karyesine geldikte Otuz kîm na'l kirâsıyla, Norşîni Zâde Seyyid Mehmet Ağa yediyle.

0019- Baş Ağa Çiftliğe Konaklı tarafından gelen Seyyid Hasan Ağaya verilen hizmet. Mehmet Ağa ve Hacı Osman yediyle.

0002- Bir kıyye kahve akçesi.

0008- Haşke karyesine bi emir ile verilen bakâya.

0034- Kapusuz Battal Ağaya Sefere gidildikte Ağalara verilen yigirmi yedi Nûkî Kahve akçesi, Ağalar ma'rifetiyle.

0139:Toplam.

0007- Usta Ali Oğlundan alınan fişek ve peynir akçesi

0012- Salyan defterinde Odur ve Erşuşin karyelerinin ziyâdesi.

0010- Ovacık Karyesi salyanından bakâya.

0005- Mansurlu Karyesi salyan senedinden bakâya.

0022- Kâlun Karyesi salyânesi göçmenleriyle kalan bakâya.

0007- Baş Ağa çiftliğinde iken Mehmet Ağa'nın götürdüğü üç vâkiyye kahve akçesi.

0018- Baş Ağa çiftliğinde iken vilâyetten giden lahm ve pirinç ve etmek akçesi.

0009- Ümrân Bölükbaşına verilen kahve ve duhân ve bayrağın bezi ve gaytânî akçesi.

0011- Peyk oğlundan alınan tüfenkçi bayraktârına verilen beş vekkiye kahve akçesi.

0343:Toplam.

0008- Ümrânın teçhîz ve tekfnine ve mezarına alınan akçe.

0006- Kelerlioğlu Hasan Bölük Paşaya verilen kahve ve duhan akçesi.

0031- Kalenderoğlu üzerine mübâşir ile geldikte Guguş Ağanın masrafından bâkî kaldı deyu eylediği akçe.

0007- Göresinli Deli Hasan Karaçura gönderildikte verilen ücret.

0001- Zazalara verilen fişek akçesi.

0025- Sekiz kâse akçenin def'i için Asitâneye giden Sâiye verilen ücret. Emir Bekir Ağa ve Kôr Ali Ağa yedleriyle.

0011- Kendiroğlu üzerine nâl için bâ merâsile verilen.

0031- Kendiroğlu uzunun getirdiği mübâşire hizmet, Mübâşire verilen ücret.

Toplam:0363,5

46. Sayfa

No / Belge No: 46/1

Belgenin Konusu :Divriği Kazası Burmacık Mezrâsı Mukata'asının İsmail-zîde Kadruhûya tevcihi.

Belgenin Tarihi : 28/ Şevval/1143 (6 Mayıs 1731)

Belgenin Türü: Emr-i Âlişân

Memâlik-i mahrûsemde vâkî' Şam ve Halep ve Diyarbekir ve Mardin ve Adana ve Malatya ve Ayıntap ve Tokat câniplerinde ve sâir mahallerde vâlî ve muhassıllar ve voyvodaların taht-ı iltizâmlarına dâhil mîr-i mukâta'atın ekser kurâsı ricâl-i devlet ve a'yân-ı vilâyetten ba'zı kimesnelerin uhdesinde olup lâkin üzerlerinde müstekâr olmayıp her biri bir tarikle bir senede birkaç âdeme deruhde olduğundan reâyâ fukarâları gözetilmeyip ve kuvvetleri için vakit ve zamânıyla tohumu ve sâir ihtiyaçları olan malzemelerine iânet olmamağla bi'z-zarûret ve murâbahacılardan da'flarıyla akçe aldıklarından her senede ziyâde bulan istirbâhın ziraat ve türlü bağ ve bağçe vesâir kâr ve kesblerinin hâsılı vefâ etmediğinden deruhde edenler dahî zapt edecekleri bir sene yâhut iki senedir deyu bilcümle hâsıllarını almak için cevr ve eziyet eylediklerinden ekserî perâkende ve perîşân ve harâp ve bâki kalanlar dahî kuvvet-i yevmiyeye muhtâc ve ahvalları diğere gün ve mâl-ı mîr-i tenezzül bulup Beytû'l-mâle teslimine külli gadr ve zarûret bâis olmağın ba'de'l-yevm olmak ile ferd ve mukâta'at masrâfiyeleri misillü malın ve kalemiyenin verdikten sonra bir tarîkıyla mutasarrıf oldukları kurâ ve mukâta'atı âhere vermemek şartıyla farzlarının tahammülüne göre birer miktâr akçe-i muaccele ile fûruht olduğuna sûrette bu vecihle deruhde edenler deruhde dahî mutasarrıf olduğu kadar bir vechle âhere verilmeyeceğini bilip i'mârıyla takayyüd ve öşür ve mahsûlünden kendüye fâizi ziyâdece olsun deyu reâyâ fukarâsının tohumuna ve sâir ademine i'ânet ve dest-i-tedâvül-i zulm ve cevr ve 'udûlünden siyânet etmekle ahvalleri nizâm bulup terakki-i ibadl ile memâlik-i islâmiyede olan mîr-i mukâta'at ve her vech ile ma'mûr ve şen ve irbâh olmasına bâis olup ancak inkılâb-ı zamâne ve muktezây-i vakt ve hâle göre bu nizâm mutlakâ cem'i hazîne için olmayup ba'dehû zamân-ı şurut-ı mezkûre murâcaat olunup tebdîl ve tağyîr olunmamak sebebiyle verecekleri muaccele zâyî' olmayacağını yakînen bilip riayet etmeleri için fi mâ ba'd taraf-ı hümâyünüm ve vekîl-i mutlâkım olanlar tarafından biri bu nizâmı bozup suret-i âhere ikrar eylemek murat eyledikte bu nizâmı i'mâr-ı mahalline ve ibâdullâh'a evla ve enfa' olduğun huzûr-ı fâizî nûr-i pâdişâhâneme gelip bi'n-nefs kendülere arz ve men' ve def' eylemek için e'âlmü'l-ulemâil'-mütebahhirîn bi'l-fadl şeyhü'l-islâm ve

nakîbü'l-eşrâf ve kadı askerlerim edânullâhü teâlâ fedâilühüm bu husûsa nâzır nasb ve ta'yîn olmalarıyla ol ma'kûle ferd ve mukâtaattan hâlen hazîne-i âmirem defterinde mukayyed olub ve muhsî ve voyvodalara veregeldikleri mâl-ı maktû'î her ne ise mâl-i mîri ve mu'tâd üzere kalemiyesine kûsûr ve noksan mahallâtın şartıyla malın âsîtâne-i saâdetim hazînesine verenler kel-evvel hazîne-i âmirem ve câmiu'l-usûl olanlara veregelenleri kemê fi'l-evvel kabzına me'mûre senesi dâhilinde be-her sene dört taksit ile verip yedine ma'mûlün bih temessük aldıkça tecemmü' vardır deyu mîrî ve kalemiyesi için veregeldiklerinden ziyâde bir akçe ve bir habbe mutâlebe olunmayıp ve şefâat ve ricâ ve taallül ve cevri ve ezâ ve gadr ve zarar kasdiyle sâhibinin rızâsı olmadıkça bir tarik ile taraftan mutasarrıf olduğu ferd ve mukâtaat bir vecihle âhere verilmeyip vezirler ve mîr-i mîrân ve mîr olan ve mütesellimler vesâir ehl-i örf tarafından bilâ ferman bir nesne talebiyle ve dâhil ve rencide ettirilmeyip cevri ve te'addîleri men' ve def' ve mefrûzu'l-kalem ve maktû'u'l-kadem min külli'l-vücûh bir seniyyet üzere hayatta oldukça mutasarrıf olmaları için yedlerine berâ'ati âli-şânem i'tâ olunup ve mutasarrıfların biri hâli hayatta karyesini âhere ferâğat ve kasr-yed eylemek murâd eylediklerinde ma'rifeti şer' ve hüsn-i rızâsıyla hüccet-i şer'iyye olunduktan sonra berâ'ati üzerine fermân olunup ferâğatından mecdûl berâ'ati âli-şânem olunup ve sâhibi bi-emrillêhi teâlâ vefat edip karyesi mîriye âit ve râci' olduktan taraf-ı mîriyeden müzâyede olunup rağâbat-ı nâs munkatı' olduktan sonra sâirenin verdiği muacceleyi verir ise zapt ve rapt'a kâdir evlâd-ı zükûruna verilip ömediği sûrette tâlibine tekrâr furûzât ve hulûlünü akçe teslîmi hazîne-i âmirem olmak üzere mukâranet-i ibâd ve inâyet ile ta'mîr-i bilâd ve terakki-i hâl-i ib'âd için hayırhâhını devlet-i aliyyem her vech ile ma'kûl ve mütenâsip görüp cümle ittifâkıyla baş defterdârım olan arz ve ulemâ-i kirâm ve vüzerâ-i kirâm dahî istihsân ve istishâb ve imzâ eylemeleriyle bu sûret-i müstahsene murûr-i ezmine ile tebdîl ve tağyîr olunmayup nuzzârı olan muşârun-ileyhim bu husûsun şurût ve kuyûdunu bi'l-ittifâk vefâye ve tenfiz ve icrâ ve hıfz ve hırâset edüp fi mâ ba'deh düstûru'l-'amel olmak üzere mahalline kayıt olunması bâbında pâye-i serîr-i mualleme arz ve telhîs olundukta mücebince hattı humâyun-u şevket-makrûnum sâdir olmağın binâen alâ zêlik Divriği mukâta'atına tâbî' Burmacık mezra'ası maktû'unun mâlikâne mutasarrıfı Bayram fevt olup maktû-ı mezbûr mahlûl olmakla mahlûlünden İsmâil nâm kimesneye mâlikâne verilmek ricâsına istid'ây-ı inâyet eylediği ecilden hazîne-i âmiremde mahfûz baş muhâsebe defterlerine nazâr olundukta Divriği mukâta'asına tâbî' Burmacık mevrâ'sı

maktû'unun senevî bin akçe malın Divriği Mukâta'ası emînlerinin eda ve teslîm eylemek üzere bundan akdem Beyne'n-nâs def'atıyla muzâyede ve rağabâtı inkitâ'âtından sonra kırk kuruş mu'accele ile iş bu râfî-i tevkî-i rafî-ş-şâni hâkâni kıdvetü'l-emâsîl-i ve'l-akrân İsmâil zîde kadruhûnun üzerinde karâr ve tâlib-i aheri keff-i yed etmekle sâdır olan hattı hümâyun ve celâd-i makrûnem mûcebince mâlikâne uhdesine kayd ve şurûtiyle (.....)

47. Sayfa

(46. Sayfanın devamı)

celîlü'l-kadrime verilmek bâbında telhîs mûcebince fermân-ı âl-i şânem ve muaccelesi kırk kuruşun tamâmen teslîmi hazîne-i âmirem eylediğine sûret-i rûznâmçe-i humâyunum verilmek hakkında mezîd-i inâyet pâdişâhânem zuhura gönderilip bin yüz kırk üç senesi Şa'bân'ın yigirmi sekizinci günü bu beratı divân-i humâyuna verdim ve buyurdum ki mezbûr İsmâil zîde kadruhû mukâta'a-i mezbûreyi hayatta oldukça te'yîden ber vechi malından zapt ve vâkî' olan mahsûlât ve rusûmâtın kânûn-u kadîm üzere alageldikleri üzere ahz ve kabz ve senevî mukayyed bin akçe malın be-her sene Divriği mukâta'ası emînlerine eda ve teslîm edip yedine ma'mûlun bih temessükü aldıkça zapt ve rabtına ve mahsûlât ve rusûmâtının ahz ve kabzına taraf-ı âherden bir ferd müdâhale ve muâraza eylemeye şöyle bileler. Alâmeti şerîfime i'timât kılalar. 1143/27/Ş

No / Belge No: 47/1

Belgenin Konusu : Cebelü bedelinin tahsili

Belgenin Tarihi : 22/Zi'l-hicce/1144 16 Haziran 1732)

Belgenin Türü: Berat

Kayıtlı Cebelü Bedeliyesi Berâ'ati Fermân Sûretidir.

Mefâhiru'l-kudât-i ve'l-hukkâm meâdinü'l-fedâil-i ve'l-keâm Sivas ve Amasya ve Canik ve Diyarbekir ve Divriği ve Çorum ve Bozok sancaklarında vâkî' olan kazâların kadıları zîde fazluhum ve mefâhiru'l-emâsîl ve'l-akrân evliye-i mezkûrların alayBeyleri ve çeri başları zîde kadruhum tevkî-i rafî-i humâyun vâsıl olacak Tokat sâkinlerinden kıdvetü'l-emâsîl ve'l-akrân Bektâş ve Ömer zîde kadruhumâ divân-ı humâyuna vâsıl olacak ma'lum ola ki bin yüz kırk senesine mahsûben olmak üzere Sivas Eyâletinde vâkî zu'amâ ve erbâb-ı tımardan hasbî ve

mutekâid olmak üzerlerine edâsı lâzım gelen cebelü bedeliyeleri tahsîli kendülere tevfiiz ve emr u defteri verilmek bâbında istidâ-yı inâyet etmeleri hazîne-i âmiremde mahfûz olan baş muhâsebe defterine nazar olundukta Sivas Vâlisi ve Canik ve Arapgir Vilâyetinin ve Divriği ve Çorum ve Bozok sancaklarında vâkî zu'amâ ve erbâb-ı tımardan kendi yedleriyle hazîne-i âmireme teslim edenlerden dahî üç yüz altmış beş neferîsini ve mütekâyidinî n be-her neferine kırkar kuruştan yalnız on dört bin altı yüz kuruş cebelü bedeliyesi olup bin yüz kırk dört kuruş tahsîli henüz kimesneye deruhde ve nefsi dahi olmadığı der kenâr ve vechi üzere elviye-i mezbûri cebelü bedeliye-i tahsîli mezbûrlara deruhte ve emr-u defteri vermek arz ve telhîs olundukta telhîs mûcibince deruhte ve emru defteri verilmeğin imdi (.....silik...) cem' ve tahsîl ettirmek fermânım olmuştur buyurdum ki hükm-ü şerîfime vardıklarında bu bâb'da sâdır olan emrim üzere amel edip dahî Divriği Vilâyeti mezkûr kadıları ve alay beğleri ve çeri başları hazîne-i âmiremden yedlerine vermede memhûr ve mümdâ sûret-i defter mûcibince elviye-i mezbûrlara vâkî zu'amâ ve erbâb-ı tımardan hasbî ve mütekâidinî n be-her neferinde kırk kuruş cebelü bedeliyelerin sûret-i defteri tasrîh olmadığı üzere yerli yerinde cem' ve tahsîl ettirilip bir neferi hâriç kalmamak üzere teslimi hazîne-i âmireme ulaştırmakdan her biriniz defter mûcibince bilesiz ve siz ki tahsildâr-ı mûma ileyhimâsız yedinî ze verilen sûret-i defteri tasrîh olunan hasbî ve mütekâidînin mevcut olanların kendilerinde ve kendilerin mevcut olmayanların subaşılardan ve subaşı olmayanların vekillerinden ve zu'amâ ve erbâb-ı tımara âit olan karyelerin mahsûlünden cem' ve tahsîli ve senesi içinde hasadı vukû'undan sonra fevt olup mahsulleri kendüye âit olanların cebelü bedeliyeleri dahî cânib-i mîrî için cem' ve tahsîl ve defterlerden her bir asker için tahvîl-i mûcibince hâriç olan defteri hasbî ve mütekâit zuhûr eder ise cebellü bedeliyeleri tahsîl ettirdiğinden sonra hazîne-i âmirem defterlerine kabûl için defteri irsâl ve malın dahî sebep-i tahrîri ile ahkâm mûcibince havâle olunan mahallere ol kusûr iktizâ eden hazîne-i âmireme irsâl ve teslim-i hazîne-i âmirem edip ve senesi âherinde bi'l-cümle senedlerin getirip hesâbınızı görüp mîrî ile ibrâyı hizmet eyleyesiz. Şöyle bilesiz. Alâmeti şerîfe i'timat kılasız. Kayt Şud.

Hurrîre fi'l-yevmi'l-sânî işrîn Zi'l-hicce Sene erbea ve erbeîn ve mietin ve elfin. 1144/28/ZHTescîl: 18 Safer 1145.

48. Sayfa

No / Belge No: 48/1

Belgenin Konusu : Nüfus Sayımı (Mahallelerde kalanları Beyan eden defter.)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Salyâne

Defter budur ki; Koca Ağa Mahallesinin defteridir ki Beyân olunur.

Koca Ağa Zâde Seyyid Ömer Ağa. Kokuş Mehmet Ağa Paşa. Kulaksız Türkmen İsmâil Paşa. Zebun Oğlu Mustafa Paşa. Berber Osman'ın Dâmâdı İbrahim Ağa.

Hacı Abbas Oğlu Abdurrahman Paşa. Armutaklı Oğlu Molla Mehmed. Göresinli Oğlu Hüseyin Paşa. Armutaklı Oğlu Bekir. Pekin Bekir'in Oğlu Mustafa Beğ. Gülbûz Oğlu Sofi Molla Hüseyin. Tokmak Oğlu Ali, Alemdârın Oğlu Bekir ve Ömer. Ködek Oğlu Memiş Paşa.

Kör Halil Oğlu Hasan Paşa. Muhdir Oğlu Osman Beğ. Barmâc Mehmed. Sâkî Oğlu Mûsâ Paşa. Arslan'ın Oğlu Ümranın Oğlu ve Amcası Ali. Kara Mehmed Zâdenin Gulâmı Ali Paşa. Tokmakçı Oğlunun Gulâmı Ali Paşa.

Dilektaş Mescidi Mahallesi: Kannâs Oğlu Molla Ali. Ciğer Oğlu Veli Mehmed Paşa. Kürt Ali. Etmekçi Kürt Oğlu Memiş. Tokmakçı Oğlu Memiş Paşa. Kürt Câmû Kışlakçı. Nalbant Ali Oğlu Ali Paşa. Kardak Oğlu Hacı İsmâil. Daşkının Oğlu Mûsâ Paşa.

Äbuçimen Mahallesinin Defteridir ki Beyân Olunur. Kendir Zâde Mehmed Ağa-1. Kendir Oğlu İbrâhim Paşa-2. Hacı Bekir Ağa-12. Hacı İsmail Ağa Zâde Sâdık Ağa-2. Karındaşı Ali Şir Ağa-2. Oyacı Oğlu Osman Paşa-1. Zaîm Alemdar Osman Ağa-2. Balcı Oğlu Nu'mân Paşa-1. Ali Paşaya Tabi' Hacı İsmail Ağa. Basmacı Oğlu Mustafa Ağa-1. Urgancı Mustafa Ağa-1

Beşir Ağa'nın Oğlu Seyyid Bekir Ağa-1. Kara'nın Oğlu Ali Ağa-1. Äyî Oğlu Deli Bekir Paşa-3. Amcası Osman Paşa-1. Kendir Oğlu Molla Mehmed-1. ve Karındaşı Ömer Paşa-1. Müezzîn Zâde Molla Mustafa-1. ve Karındaşı İsmail Paşa-1.

Eşcar Ağanın Oğlu Halil Ağa. Kendir Oğlu Topal Hacı İsmail. Şâmgun Oğlu Ali Paşa-1. Kefenli Mustafa Paşa-1. Kara Hasan Paşa. Kürdün Oğlu Ömer Paşa. Ödlekcî Oğlu Veli Ağa-2. Hacı Dâvut Oğlu Osman Paşa.

Kör Hasanın Gulâmı Zaîm Osman Ağa. Arap Oğlu Süleyman Paşa-1. Kendir Zâde Hacı Osman Paşa-5. Kendir Zâde Hacı Süleyman-1. Kayış Oğlu Bekir Paşa-1. Murad Ağa Zâde Ömer Ağa-1.

Murad Ağa Zâde İsmail Ağa-1. Kunduzlu Mustafa Paşa-1. Kul Süleymanın Oğlu. Sakân Velisinin Oğlu Ömer Paşa. Basmacı Oğlu Mehmed Ağa-3. Şa'bân Ağa Zâde Ali Ağa-1. Seyyid Oğlu Ali Paşa. Büyük Ağa Hüseyin Efendi Zâde.

Armutaklı Oğlu Berber Usta Bekir-1. Habib Oğlu Hüseyin Paşa-1. Kâfir Oğlu Ali Paşa-1. Kaya Zâde Osman Ağa-1.

Defter Oldur ki Mustafa Paşa Mahallesi Beyân Eder. İbik Ömer Paşa Menzilci-1. Topal Muhammed'in Oğlu Yusuf Paşa.

Ahdavân Ağa-2. İbik Ali Paşa-2. Yazıcı Oğlu Latîf Paşa-1. Katırcı Yakup-1. Obacı Oğlu Molla Abdullah-1. Usta Ali Zâde Molla Ömer-2. Usta Ali Zâde Mustafa Efendi. Şıracı Zâde Mustafa Paşa. Solak Oğlu Hasan Paşa.

Şeyh Oğlu Memiş Alemdâr-1. Kemâl Oğlunun Gulâmı İbrahim Paşa. Odacı Oğlunun Gulâmı Hacı Yusuf-1. Sadıkların Mehmed Paşa-2. Delici Oğlu Hacı Hüseyin. Zâzânın Oğlu Mustafa. Kaya Oğlunun....Büyük Ağa. Hârisli Oğlu Ali Paşa-6.

Ödekli Kara Kadir. Ödekli Tavîl Halil. Cevizli Topal Ömer.

Defter Oldur ki Kuloğlu Mahallesi Beyân Eder. Müfti-zâde Seyyid Mustafa Efendi. Müfti-zâde Seyyid Ömer Efendi. Müfti-zâde Seyyid Osman Efendi.

Kuloğlu Ömer Ağa. Kuloğlu Osman Alemdâr. Hacı Paşa Ağa. Kuloğlu Hüseyin Ağa. ...El-Hac Osman Ağa, Kölesi Mahmut Paşa. Küçük Ömer Paşa. Hacı Osman'ın Oğlunun Mustafa Ağa. Kılıç Oğlu İsmail Paşa. Saâdettinin Kölesi.

Kuloğlu Abdullah. Vârnalı Oğlu Ahmed Paşa. Kesik Zâde Hacı Hâfız. Darâneci Zâde Hacı Ömer. Ağacan Oğlu Hacı Mehmed. Hamûlî Oğlu Hacı Hüseyin. Kuloğlu Osman Ağa. Kuloğlu Hüseyin Ağa. Peynirci. İnci Kara Oğlu. Küskün Oğlu.

Şahin Oğlu Molla Mehmed. Çavuş K r Hüseyin. Hasan Ağa C m  İmamı Seyyid Mehmed. Şem n Oğlu Abdullah Paşa. Hıdır Oğlu Mustafa Paşa. Şahin Oğlu Ali. Deli Ömer Oğlu Osman Paşa. Kuloğlu Ömer Ağa. Savrunlu Halil. Hacı Osman Ağanın Gul mı Yusuf.

Savurlu Usta Yusuf Oğlu K r Hasan. Ken'an Oğlu Molla Ali. Kürt Yusuf Bekir. Ken'an-z de İsmail Efendi. Ken'an-z de Molla Mehmed. H m l  Oğlu Usta Mehmed.

49. Sayfa

No / Belge No: 49/1

Belgenin Konusu : Nüfus Sayımı (Mahallelerde kalanları Beyan eden defter.)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Salyane

Bulur Uly  Mahallesi Defteridir.

BiŐkek Yusuf Mustafa Paşa. Kürt Süleyman Oğlu Ali Paşa. Demirci Usta İbrahim. Esvet Mehmed Efendi. Çakan Oğlu Ali Paşa. Küçük Halil Paşa. Kuryan İpli Oğlu Yusuf Paşa.

Kahc r Oğlu Molla Hasan. Karasarlı Oğlu Ömer Paşa. Kürt Hamo. Karasarlı Oğlu Osman Paşa. Küçük Hüseyin Oğlu Otuz Beş. Bekt Őlı K sım Molla

Karasarlı Oğlu Abbas. Kel Halil Oğlu Ali. Dumansız Oğlu Mustafa Paşa.

Sallık Mescidi Mahallesi Defteridir ki: Azm n İbrahim. Arh tlu Telli Mele Nu'm n. Arh tlu Oğlu Hacı Hüseyin. Uvez Oğlu Mele Osman. B k  Oğlunun Ğulamı Süleyman Paşa. Baş Çavuşun Torunu Seyyid Mustafa Paşa.

Hul k Oğlu Ahmet. Hacı Kumru Oğlu Ömer Ağa. Huluk Oğlu İsmail. Usta Hamza Oğlu Usta Ahmet. Koca Oğlan. Şeyhi Z de Oğlu Ömer Paşa. Cerhi Oğlu Bekir Paşa.

Usta Hamzanın Oğlu Mehmet Paşa. Şeyhi Oğlu Hasan Paşa. Peyk Oğlu Hüseyin. Sıraç Ali Paşa'nın Oğlu İbrahim. Selim Oğlu Yusuf Bölük Başı.  ç nc  Oğlu Osman Paşa. Hacı Davudun Torunu Halil.

K r Osman Oğlu Yusuf BeŐirin Oğlu Osman.

Defter Budur ki Örencar Mahallesi Sâkinlerini Beyân Eder. Ebu's-Suud Oğlu Veli Beğ. Bektaş Oğlu İbrahim Paşa.

Balcı Oğlu Ömer Paşa. Ödek Oğlu Ahmet Paşa. Çift Çelebi Oğlu Mehmed Paşa. Erhunlu Oğlu Kara Veli. Çeken Kör Mehmed Paşa. Ebvânlı Oğlu Mustafa Paşa.

Kadir Oğlu Ali Paşa. Hârisli Oğlu Mehmet. Cafer Paşa. Melekli Oğlu İsmail. Ferhâd Oğlu Kör Mustafa. Kayış Oğlunun Gulâmı Ali. Tavuk Puryânî Oğlu İbrahim.

Murat Kocanın Torunu Mehmed Paşa. Kuru Çaylı Veli İsmail. Âltûn Ömer Berber. Çarşı Yakan Oğlu Alemdâr. Kubâd Oğlu Hüseyin. Kul Oğlunun Hizmetkârı Mehmed.

Katırcı (.....) Mehmed. Veli Halil.

Defter Budurki Müftü Efendi Mahallesi Beyân Eder. Müftü Efendi Hazretleri. Amca Zâde Yusuf Efendi. Hacı Bayram Oğlu Yusuf Alemdar. Kıl Göz İbrahim Alemdar. Yıldırım Zâde Hâfiz. Bokçalı Oğlu Paşa. Ömer Zâdeler İbrahim ve Bekir Ağa. Karyeli Ali Paşa.

Kadı Asker Mahallesi Defteridir ki Beyan olunur. Odabaşı Oğlu Hasan Zâde. Dizdâr Osman Ağa. Şerbetçi Zâde Mehmet Paşa. Özürlük Oğlu Seyyid Mehmed. Suluk Oğlu Osman Paşa. Suluk Oğlu Veli Paşa. Suluk Oğlu Hacı Eyyüb.

Enveri Seyyid Mustafa Efendi. Emir Bekirin Karındaşı Seyyid Ömer Ağa. Ahmet Mehmed Ağa. Atmaca Beğ Zâde Hasan Beğ.

Defter Budur Ebû Şahme Mahallesi Beyân Eder. Hacı Ferâzın Torunu Seyyid Tâhir. Ömer Bek Zâde Hacı Mehmed Ağa. Kebabcı Zâde Abdullah Efendi. İmam Mehmed Molla Seyyid. Hacı Abdulkadir Zâde Abdi Ağa. Uryânî Hasan Paşa. Küçük Hacı Ali Zâde İbrahim Ağa. Kürt Mehmed Oğlunun Hamza Beğ Türkmeni. Kadı Oğlunun Hânesinde Sâkin. Ömer Beğ Oğlu Hacı Hasan'ın Oğlu. Berber Oğlu Halil Paşa. Hacı Nâsuh Oğlu Ömer. Hacı Mehmed Kaleli. Osman Paşa. Norşîni Zâde Seyyid Mehmed Ağa. Bekirin Oğlu Seyyid Mehmed Alemdâr. Yekdân Oğlu Seyyid Abdullah. Seyyid Oğlunun Dâmâdı.

50. Sayfa

No / Belge No: 50/1

Belgenin Konusu : Nüfus Sayımı (Mahallelerde kalanları Beyan eden defter.)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Salyane

İmam Oğlu Mahallesi.

Arçuklu Oğlu Ömer Ağa. Ceyş Veli Oğlu Damadı Kürt Hasan. Hacı Muharrem Oğlu Abdullah Ali. Mumcu Oğlu Seyyid Molla Osman. Eskici Molla Ömer. Kârsılı Oğlu Hüseyin Paşa. Kârsılı Oğlu Osman Paşa.

Brestikli Emir Mustafa. Çoban Oğlu Gül Halil. Çoban Oğlu Mehmed Alemdâr. Göresinli Halil. Göresinli Osman. Miskâl Oğlu Hüseyin. Cübbeci Mehmed Paşa. Kâris Oğlu Hacı Bekir.

Çerimli Oğlu Deli Ali. Birestikli Hacı Hasan. Birestikli İbrahim Paşa ve Satılmış. Tüfenkçi Hasan. Kara Kelleci İsmail. Sarı Hasan. Kürt Mehmed Oğlu Hüseyin Paşa. Kendir Oğlu Çelebi İsmail Ağa.

Binekli Hasan Oğlu Abdurrahman Ağa. Kârsı Oğlu İbrahim. Tıraş Oğlu Kara Mehmed. Budak Oğlu Süleyman Paşa. Habeş Oğlu Osman Paşa ve Acem Oğlu. Kaya Oğlu Hüseyin Ağa. Çavuşân Oğlu Alemdâr.

AlayBey Oğlu Halil. Çavuşân Oğlunun Ğulâmı Bekir. Kannâs Oğlu Molla Mehmet. Gurgurun Karındaşı Ömer. Sağır Hüseyin. Gurgur Ali Paşa. Oruç Oğlunun Ali Paşa. Çingenelerin Mustafa.

?Yürşed Oğlu Mehmed Paşa. Kürt Osman Oğlu İbrahim Paşa. Oruç Oğlunun Ğulâmı Yusuf. Kör Bekir Oğlunun Ğulâmı İbrahim Paşa. Kürt Bekir Oğlu Abdullah. Koca Oğlan Mehmed. Üçüncü Oğlu Ömer Paşa. Kêseli Oğlu Kara Kollukçu Mehmed Paşa.

Külhâncı Köle Süleyman. Abdullahın Oğlu Ömer Ağa. Kör İslam Paşa. Nalcı Memiş. Çunk Oğlu Abdullah Ağa. Çunğun Karındaşı İsmail Ağa. Çunk Oğlu Deli Osman. Dede Mehmed Oğlu Kanber.

Dede Mehmed Oğlu Hüseyn Paşa. Gâgo Kürdün Oğlu Mehmed. Ferraş Molla Mustafa. Demirci Usta Hasan Oğlu Memiş. Ödki'li Veli. Daş Dikenli Oğlu Hüseyn.

Çopurun Oğlu Mustafa. Orta Köylü Emir Ali. Kerim Oğlu Ömer. Kârsı Oğlunun Karındaşı İbrahim. Ürüklü Velinin Dâmâdı.

Bulûr Süflî Mahallesi Defteridir. Erçûkli Oğlu Emin Ağa. Oyacı Oğlu Ömer. Ködek Oğlu Musa. Ködek Oğlunun Yiğeni Hasan. Kârsılı Oğlu Ali Ağanın Hânesi. Kara Hasan Oğlu Molla Hasan.

Çolak Bektâşın Dâmâdı Süleyman. Kırk Sekizin Oğlu Molla Mustafa. Meliki Zâde Molla Abdullah. Oruç Oğlu Köse Ömer Çelebi. Çıkırıççı Molla Mustafa. Selâmullah Oğlu Ali Paşa. Evliyâ Zâde Molla Hüseyn.

Küçük Hüseyn Oğlu Molla Abdullah. Küçük Hüseyn Oğlu Hüseyn. Demirci İbrahim Paşa. Kadir Oğlu Osman Paşa. Kör Ali Paşa. Ayrancı Oğlu Paşa. Veli Paşa Oğlu Memiş Paşa.

Kâsım Paşa Oğlu Hüseyn. Satînin Dâmâdı Kürt Hüseyn. Kâsım Oğlu Halil Paşa. Pancâr Oğlu. Uğurlu Oğlu Dellal Hasan Paşa. Gül Åşur. Topal Ömer Paşa. Kürt Mehmed Oğlunun Dâmâdı Türk Ali.

Hacı Kumru Oğlu Mescidi Mahallesi: Beğ Oğlu İbrahim Paşa. Kuşcu Oğlu Mehmed. Müeyyid İbrahim Paşa. Ocakçı Oğlu Osman. Çekan Oğlu Mustafa. Nûreddin Oğlu Süleyman Paşa. Çâlûk Oğlu Mehmed.

Çûrlinin Oğlu İbrahim. Kürt Halil Oğlunun Dâmâdı Yusuf Paşa. Nalcı İbrahim Paşa. Çûrlinin Oğlunun Dâmâdı Yusuf. Üveys Oğlu Ali Ağa. Hacı Salih Oğlu Molla Musa. Karasarlı Oğlu İsmail.

Muhdir Kanber Paşa. Kürt Oğlu Mehmed Paşa. Çoban Oğlu Deli Mehmed. Karasârlı Oğlu İbrahim Paşa. Usta Hasanın Oğlu Mehmed. Demirci Usta Hamza.

51. Sayfa

No / Belge No: 51/1

Belgenin Konusu : Nüfus Sayımı (Mahallelerde kalanları eyan eden defter.)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Salyane

Çaybaşı Mahallesi Defteridir ki Beyân Olunur.

İmam Büryancı Oğlu Molla Hasan. Hacı İshak Paşa. Kürt Hüseyin Oğlu Ahmed Paşa. Çoban Hasan. Tıraş Oğlu Veli Paşa. Bıyıklı Mehmed Paşa. Dede Mehmed Oğlu Hüseyin. Kılıç Ali Paşa. Veli Bekir Paşa.

Sûlûk Oğlu Mehmed Paşa. Bulur Oğlu Mustafa. Dede Mehmed Oğlu Musa.

Defter Budur ki Çağlı Mescid Mahallesinin Beyânıdır..Usta Seyyid Mehmed. Duman Oğlu Osman Paşa.

Karındaşı Koca Ağa. Bâli Oğlu Ömer Paşa. Norşîni Zâde Halil Paşa. Doğançı Oğlu Ali Paşa. Köylü Oğlu Halil. Norşîni Zâdenin Musa Paşa. Emir Bekir Ağa. Çeken Oğlu Usta.

Yahnî Yusufun Karındaşı Hacı Abdurrahman. Küçük Hasanın Oğlu Mahmud Beğ. Norşîni Zâde Beğ'in Tevâbi-i Şâhin. Çekên Oğlu Deli Veli Paşa. İncî Alemdâr Hacı İbrahim Paşa. Sağır Eyyüb. Kemal Oğlu Bekir Ağa. Norşîni Zâde Tevâbi-i Seyfi Paşa.

Alay Beği Sâdık Emin Ağa. Seyyid Oğlu İbrahim Paşa. Usta Ali'nin Yeğeni Molla Bekir. Deli Oğlu Molla Hüseyin. Norşinli Zâde Ahmed Ağa. Davulcu Oğlu Halil Paşa. Davulcu Oğlu Köse. Norşinli Zâde İbrahim Ağa.

Çıkrıkcı Zâde Hacı Ömer. Küçük Hüseyin Paşa. Hacı Mehmed Oğlu Bekir Paşa. Norşîni Zâdenin Tevâbi-i Deli Ali Paşa. Arslan Oğlu Feyzullah. Eşekci Osman. Kara Şâhin Oğlu Musa Paşa.

Şâban Oğlu Mehmed Paşa. Uskî Oğlunun Gulâmı İbrahim Paşa. Cevizli oğlunun Etbâ-i Bektaş. Hacı Cuma Oğlu Hacı Süleyman. Çalapverdînin Oğlunun Tevâbi-i Ali. Hacı Emir Nûr Ali Paşa. (.....) Zâde Hacı Feyzullah.

Selim Oğlu Mehmed Paşa. Arslan Oğlu Tavukçu Hüseyin Paşa. Nedim Beğ'in Oğlu Seyyid Bekir Paşa. Basmacı Oğlu Ali. Seydî Oğlu Hacı Bekir Efendi. Kör Ali Oğlu Memiş. Norşîni Oğlunun Tevâbi-i Gül Halil Paşa.

Çelenk Oğlu Hüseyin. Dilsiz Oğlu Bekir Paşa. Harhar Oğlu Mehmed. Sarı Davulcunun Oğlu Ahmed. Kürt Oğlu Hüseyin Norşîni Zâdenin Tâbi-i. Ecderin Oğlu Osman.

Topal Kamçının Ođlu. Kaba İsmail Pařa. Ārdmān Pařa. Yūseřer Ođlu Molla Hūseyin. Beđ Ođlu Abdullah Pařa. Mūlūkanlı Kūrt Bekirin Ođlu. Norřini Ali řebinin Ođlu Mehmed.

Defter Budur ki Celdin Ulyā Mahallesiini Beyān Eder. Tapık Oğlu Usta Osman. Hacı Berkātın Torunu İşhak. Katırcı Sālih. Kōle Őmerin Oğlu Yusuf.

Kūçük Abdurrahman Pařa. Debbāđ Nebi Pařa. Sarı Halil Pařa. Encāmi Zāde Mehmed. Encāmi Zāde Mustafa. Etmekci Kūrt Bekir. Arapgirli Ođlunun Dāmādı Kūrt Mehmed Pařa. Halil Ođlu Ali ve Mehmed.

Yazıcı Hacı Abdullah. Sūrmeli Hasan Pařa. Katırcı Hasan Kışlakçı. Kara Ođlu Kahveci. Kōlenin Ođlu İbrahim. Sallāk Kara Hasan. Katırcı İsmail. Katır Halil Ođlu Mehmed Pařa.

Kūrt Hamo. Kūrt Haco. Kelerli Ođlu Kūrt. Kūrt Yusuf. Kūrt Budak. Kūrt Hūseyin. Kūrt Bekir.

Defter Budur ki şatiroğlu-Kara Mehmed Oğlu Mahallesi: Kebapçı Hacı Osman. Buçuk Mustafa Paşa. Kara Kalfa Seyyid. Seyfin Oğlu Halil Paşa. Nāib Efendi. Sarıca. Aydīn Oğlu Ābıř Paşa. Kara Mehmed Zādenin Hānesi. Bulđar Mehmed Ağa.

Hārhar Oğlu Ahmed Paşa. Āydīn Oğlu Mehmed ve Abdullah. Cihangir Oğlu Molla Bekir. İsā Mehmedin Dāmādı Odun Mehmed Paşa. Zāzā İbrahimin Hānesi. Musa Ağa. Kōle řāhin Oğlu Sādullah Ağa. Çalāp Verdi Zāde Hacı Ömer Ağa. Maksutlu Uzun Abdullah.

Dilli Oğlu Mahallesi Defteridir: Seyyid Molla Abdussamed-İmam. Çandarlı Seyyid Osman. Kemal Oğlu Ahmed. Çizmeli Oğlu. Ödekli Oğlu Molla Yusuf. Baki Oğlu Kahās. Kōse Oğlunun Oğlu İbrahim.

Hācip Seyyidi Ömer Mescidi Mahallesi. Kemal Zāde Ömer Ağa. Çolak Zāde Yusuf Ağa. Hakir Oğlu Halil. Haznedār Ali'nin Hānesinde Sākīn Olan Birestikli Kışlakçı Himmet.

52. Sayfa

No / Belge No: 52/1

Belgenin Konusu : İbrahim Ađanın mālīkāne berat sūreti

Belgenin Tarihi : 16/Safer/1144 (20 Agustus 1731)

Belgenin Türü: Berat

İbrahim Ağa'nın Mâlikâne-i Berat Sûretidir.

Memâlikî mahrûsemde vâkî Şam ve Halep ve Diyarbekir ve Mardin ve Ayntab ve Adana ve Malatya ve Tokat ve Çankırı ve sair mahallerde valî ve muhassıl ve Voyvodaların taht-ı iltizâmlarına dâhîl mîr-i mukâta'anın ekser kurâsı ricâl-i devlet ve a'yân-i vilâyette ba'zı kimesnelerin uhdelinde olup lâkin üzerlerinde müstakar olmayıp her biri senede birkaç âdeme deruhte olduğundan reâyası görülmeyip ve kuvvetleri için vakt ve zamânıyla tohum ve sâir ihtiyaçları olan malzemelerine iânet olunmadığından bi'z-zarûre murâbahacılardan da'fi ile akçe aldıklarından be-her seneden ziyâde bulan istirbâhın edasına evvel sene zirâ'at hırâsetleri bağçe ve bağ ve sâir kâr ve kesblerinin hâsılı vefâ etmediğinden ğayri deruhte edenler dahî zapt edeceği bir sene yâhut iki senedir deyu bi'l-cümle hâsılların almak için cevri ve eziyet eylediklerinden ekseri perâkende ve peşinen ve hâlî ve harâbe ve bakiyyeleri dahî kût-i yevmiyye'ye muhtâc ve emvalleri diğeri gün ve mal-ı mîrînin kesri ve noksânına bâis olmağın ba'de'l-yevm bu ma'kûle kurâ ve mukâta'at masrâfiyeleri misullu malın ve akçesin verdikten sonra bir tarîk ile âhere verilmeyip ve mutasarrıf olanlar dahî âhere verilmeyeceğinin bilip i'mâriyle takayyud ve semer ve mahsûlünden kendiye kalan ziyâdece olsun deyu reâyâ fukarâsının tohumuna ve sâir levâzımına iânet ve dest-i tetâvül-i zulme ve cevri ve adâvetten siyânet etmekle ahvalleri nizâm bulup terakki-i ibâd ile memâlik-i islâmiyede mîr-i mukâta'at mâmur ve şen ve âbâdân olmasına bâis olmakla ancak inkılâb-ı zamâne ve muktezâyı hâle göre bu nizâmı mutlak cem'i hazîne için olmayıp ba'de zaman dahî şurût-ı mezkûra mürâ'ât olunup tebdîl ve tağyîr olunmamak sebebiyle verecekleri muaccele zâyî olmayacağından nâşî yakînen bilip rağbet etmeleri için fî mâ ba'd taraf-ı humâyunum ve vekîl-i mutlak olanlar taraflarından biri bu nizâmı bozup sûret-i âhere ifrâğ eylemek murâd eylediklerinde bu nizâmı i'mâr-ı memlekete ve ibâdullaha evlâ ve enfâ'a olduğunun huzûr-ı fâiki'n-nûr-i pâdişâhâneme gelip bin-nefs kendileri arz ve men' etmeleri için eâlimü'l-ulemâi'l-mütebahhirîn bi'l-fi'l şeyhü'l-islâm ve kadı askerlerim ve nakîbu'l-esrâfîm edâmallâhu teâlâ fedâiluhum bu husûsa mahsûs nâzır-nasb ta'yîn olunmalarıyla fîmâ ba'd ol makûle ve kurâ-i mukâta'attan hâlen hazîne-i âmirem defterlerinde mukayyed olup vâliler ve muhassıl ve voyvodalara verdiğimiz mâl-i maktû'u her ne ise mâl-ı mîrî ve mu'tad üzre

kalemiyesine kûsûr ve noksan gelmemek şartıyla malın Asîtâne-i saâdetim hazînesine verenler ke'l-evvel hazîne-i âmireme ve câmiu'l-emvâlî olanlara veregelenler kemâ fi'l-evvel kabzına me'mûr olanlara senesi dâhilinde be-her sene taksît ile ola ve teslîm edip yedine ma'mûl-n bih ve temessük aldıkça tecemmü' deyu mîr-i ve kalemiyesi için veregeldiklerinde izdiyâd bir akçe ve bir habbe mutâlebe ve rencide olunmayup şefâat ve ricâ ve tağallüb ve cevır edilmeyip ve gadr-u zarar kasdiyle sâhibinin rızası olmadıkça bir tarikle âhere verilmeyip vezirler ve mîr-i mîrân ve mîrdâr ve mütesellimler ve sâir ehl-i örf tâifesi taraflarından bilâ-ferman bir kimesneyi zelîl ve rencide ettirilmeyüp mefrûz'ul-kalem ve maktû'u'l-kadem min külli'l-vücûh bu nisbet üzere kabûl oldukca te'biden mâlikâne zapt etmeleri için yedlerine berâ'ati şerîfim verilip ve mutasarrıflarından biri hâl-i hayâtında karyesini âhere ferâğ ve kasr-ı yed murâd eylediklerinde ma'rifeti şer'a ve hüsn-ü rızâsıyla hüccet-i şer'iyye olunduktan sonra berâ'atı üzere fermânım olup ferâğ ve kasr-ı yedinden müceddeden berâ'ati şerîfem verilip ve sâhibi bi emrillahi teâlâ vefât edip karyesi mîriye âit ve râcî olduktan taraf-ı mîriyeden müzâyede ve rağâbâtı munkatı' olduktan sonra sâirin verdiği muacceleyi verir ise zapt ve rapt'a kâdir olan zükûruna verip olmadığı halde tekrâr tâlibine furuht ve hulûl akçe-i teslîm hazîne-i âmirem olunmak üzere muâkarenet-i avn-i bârî ile ta'mir-i bilâd ve terakkî-i ib'âd için hayırhâh devlet-i aliyyem ma'kûl ve münâsib görüp cümle ittifâkiyle bi'n-nefs baş defterdârıma arz ve ulemâ-ı kirâm ve vezirleri i'zâmım dahî istihsân ve istisvâb imzâ etmeleriyle bu sûret-i mustahsene murûr-i ezmineleriyle tebdîl ve tağyîr olunmayıp nazârî olan muşârun ileyhim dahî bu hususla şurût ve kuyûd-u bi'l-ittifâk vefâye ve tenfîz ve icrâ ve hıfz ve hırâset edip fimâ ba'd düstûru'l-amel olmak üzere mahalline kayıt olunması bâbında pâye-i serîr-i mu'allâya i'lâm ve telhîs olunduktan mücebince hattı humâyun-u şevket-makrun sâdır olmağın binâen alâ zêlik Divriği mukâta'ası tevâbiinden Temsi ulyâ ve süflâ ve tevâbi-i karyelerin nısf-ı hissesine ber-vechi mâlikâne mutasarrıf el-Hac Osman mahmiyye-i istanbulda Meclîs-i Şer'i Enverde ikrâr ve takrîr-i kelâm edip mukâta'anın hissesini hüsn-ü rızâ ve ihtiyaran ve ferâğ-ı mü'teber-i kat'i yüz elli kuruş bedel-i makbuz mukâbili iş bu raff-i tevkî-i raff-ü'ş-şân ve kıdveti'l-emâsil ve'l-akrân İbrâhim Zîde Kadruhûya ferâğ ve tevîz olduğu tevfiyi kabûl eylediğin müş'ir bin yüz kırk dört senesi muharramu'l-harâm'ın on ikinci günü târihi ile muvarrah şer'iyânî Muhammed zîde ilmuhû'nun verdiği hücceti şer'iyyi li e'lemi'l-ulemâi'l-mutebahhirîn bi'l-fi'l Rûmeli Kadı Askeri Mevlânâ Muhammed ve Anadolu Kadı Askeri Mevlânâ Muhammed Sâlim

edâ mellâhu teâlâ fedâ ilehumânın manzûrları olup imzâ etmelerine hazîne-i âmiremde mahfûz baş muhâsebeci defterine nazâr olundukta

53. Sayfa

No / Belge No : 53/1 (52/1 in devamıdır)

Divriği mukâta'ası tevâbi'inde Temsi Ulyâ ve Karye-i Ağçaşehir li husûl-ı ulyada resmî tapu ve (.....) ve ba'd havâ ve resmî arûsâne mea aded-i eġnâm on bir bin sekiz yüz akçe ve Karye-i Temsî Süflâ ve mahsûl-ü ġilêl resmî tapu ve (.....) ve ba'd havâ ve resm-î arûsâne me'a âdet-i eġnâm üç bin dört yüz akçeli zammıyla me'an senesi otuz dört bin sekiz yüz akçe malların olup verilegelen malın be-her sene Divriği Mukâta'ası eminlerine vermek üzere nisf hissesi merkûm Hacı Osman'ın mâlikâne üzerinde olduġu der-kenâr ve vech-i meşrûh üzere ferâgat ve kasr-ı yedinden verdiġi hüccet-i şer'iyye ve sâdır olan hatt-ı humâyun-ı şevket-makrun mücebince mâlikâne uhdesine kayıt ve şurûtuyla berâ-tı celîlü'l-unvânım verilmek bâbında telhîs mücebince fermân-ı âli şânem sâdır olmaġın hakkında mezîd-i inâyet-i pâdişâhânem zuhûra getirip ve bin yüz kırk dört senesi muharremin on dördüncü günü bu berât-ı humâyunu verdim ve buyurdum ki merkûm İbrahim Zîde Kadruhû mukâta'a-i mezbûrun nisf-ı hissesini merkûmun ferâgat ve kasr-ı yedinden hayatta oldukça teb'iden mâlikâne zapt ve vâkî olan mahsûlât ve rûsûmâtın kânûn-u kadîm ve ola geldiġi üzere ahz ve kabz ve verilegelen malın be-hersene Divriği Mukâta'ası Eminlerine müşterekiyle me'an eda ve teslim edip yedine ma'mûlün bih temessük aldıkça zapt ve rapt'ına ve mahsûlât ve rûsûmâtının ahz ve kabzına taraf-ı âherden ferd taarruz ve te'addî eylemeye ve hilâf-ı inhâ Kâdiya arzıyla kimesnenin mâlikânesi üzerinden ref' olunmaya ve fermânım olunan kasr-ı yed şurûtu dahî mer'î kılınıp senesi âherinde ibrây-i zimmet eyleyeler. Şöyle bileler. Alâmeti Şerîfime i'timât kılalar. Tescîl: 16/Safer/1144

54. Sayfa

No / Belge No: 54/1

Belgenin Konusu : Masraf Defteri

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: İ'lam

010,5- İkinci Ağaya verilen dört vakiye kahve akçesi.

029- Kul Oğlu Osman Ağa yediyle Deli Ahmed'in hânesine konan konakçılara masraf.

026,5- Baş Ağaya ve İkinci Ağaya verilen kahve akçesi. Kul Oğlu Osman Ağa yediyle.

011- Ümrân Bölük Başı fevt oldukça, Tımarın Oğluna alaya arz vermek için Alay Beğiye verilen akçe.

030- İkinci Ağaya Norşîni-zâde Seyyid Muhammed Ağanın eylediği masraf akçesi.

001- Ğâ Cân Oğlunun zâyi' olan bir çift çuvalı için verilen akçe.

038,5- Mukaddem Baş Ağa şehre geldikte, Mumcu-zâde Hacı Hasan Ağa'dan alınan kahve akçesi.

151-Toplam.

080- Akçe Murâbahası.

070- Kara Mahmut-zâde Osman Ağanın iç defa Sivasa giden Sâiye ve Kadı Çırağına verdiği eşyâ akçesi.

105- Develere saman ve zivâr ve Ceritoğluna tüfenk ve zarf ve fincan. Norşîni-zâde Seyyid Mehmed Ağa'nın bâ defter mühür ve

014- Memiş Ağa'nın Deli Veliye verdiği at ve Tuğuta giden etmek ve Sivasa giden Sâiye verdiği.

032- Burkî çırağına Doğancioğlunun verdiği kahve ve duhân ve Hacı Kumruoğlunun Odabaşına verdiği beniş pahası.

095- Norşîni-zâde Seyyid Mehmed Ağa'nın konağına gelen Kapusuzlara Ocaklı ma'rifetiyle verdikleri eşyâ pahası.

0547,5: Toplam

1150- Bin yüz seksen senesinin Menzilcilere verilen bi't-tamam akçeleri.

0150- Topuzoğlu Deli Paşa Ağa'nın masrafı için Kemaloğlu Ömer Ağa'ya masrafı için verilen bâ murâsele-i şer' iye.

0064,5- Zâim Alemdârın Baş Ağa'ya mukaddem geldikte bâ murâsele verdiği kahve akçesi.

0035- Hazînedâr Ağa Odur Karyesine giden zahîrenin kirâsına verilen bâ tezkere-i şer'a.

0010- Zaîm Alemdarın Topuzoğlu masrafı için bâ murâsele Kemaloğluna Ömer Ağaya verdiği.

0003- Murmana karyesinin bakâyası Zâim Alemdarın tezkeresi.

1960: Toplam.

0046- Çıkrıkçioğlu Hacı Ömer Baş Ağa'ya mukaddem geldikte bâ murâsele verdiği kahve akçesi.

0030- Hâfız-zâde Brestik Karyesine bâ murâsele verdiği.

0032,5- Hâfız-zâdenin Kadı Çırağına Ali Ağa yediyle verdiği.

0034,5- Baş Ağa geldikte bâ murâsele verdiği akçe rubhîyle.

0020- Öekli Karyesine iki adet Câsuslarına verilen Müftü Efendi ma'rifetiyle.

0023- Çolak Oğlunun Baş Ağa mukaddem geldikte bâ murâsele rubhîyle verdiği.

0034,5- Köle Şâhinoğlu Hacı Süleymana mukaddem Baş Ağa geldikte verdiği akçe.

2080,5: Toplam.

0070- Baş Ağa mukaddem geldikte bâ murâsele verilen at pahası Hacı Halil Ağa Zâde Yusuf Ağa.

0034,5- Norşîni-zâde Ali Ağanın mukaddemen Baş Ağaya verdiği.

0034,5- Memiş Ağanın Baş Ağa mukaddem geldikte bâ murâsele verdiği akçe.

0023- Baş Ağa mukaddem geldikte bâ murâsele Haberci Usta İbrahimin verdiği akçe.

0023- Çolakoğlunun Baş Ağa mukaddem geldikte bâ murâsele rubhîyle verdiği.

0020- Emir Bekir Ağanın Baş Ağaya verdiği akçe.

0027- Baş Ağa geldikte Kuloğlu Osman Ağa'dan alınan üç adet parça İkinci Ağa'ya verilen.

2312: Toplam.

0009- Odur Karyesinde Deli Veliye verdiği Memiş Ağanın şâir pahası.

0009- Odur Karyesinde Deli Veliye Norşîni-zâde Ali Ağanın verdiği şâir pahası.

0250- Norşîni-zâde Seyyid Mehmed Ağa'ya il vekili olduğu için verilen akçe.

0150- Karasâr Karyesine cümle ahâlî vilâyet ma'rifetiyle verilen İmdât Akçe.

0025-Osman Ağa yediyle Molla Mehmed'e verilen bâ tezkere.

2755:Toplam.

0070 Kadı Efendiye verilen Harc-ı İmzâ.

0040-Tatar ve Çûkadar'a verilen hizmet.

0025- Hüdâmiyye.

0010- İhdâriyye.

0020- Kâtibiyye.

0200- Mütessellim Ağaya verilecek tahsildâriyye için.

3120

0363

7636: Genel Toplam.

İş Bu yedi bin altı yüz otuz altı kuruş masrâfâtın ba'de tashîh iki yüz yirmi altı kuruş irâdî defteri şer'a olunup masrâfâtta dört yüz on kuruş bâkî kalıp bakâyâ için mürâsele verilmiştir.

55. Sayfa

No / Belge No: 55/1

Belgenin Konusu : Divriği merkez ve köylerinden alınan vergidir.

Belgenin Tarihi : 25/Ra/1181(22 Kasım 1767)

Belgenin Türü: Hücçet

Nefsi Şehir Müslümanları: 350 +100+70, Nefsi Şehir Zimmîleri:1100+0130.

Purunsur:36. Kömüşfenfi:27. Murmana:57. Hornevil:150.

Kilisecik:60. Ziniski:180. Savrun:37. Norşun:70 Zam. Galun: Erekli:81.
Doğan:34.

Nordin:25. Kesme:170. Zımara:480. Pingen:480 Ömerli:13. Karşıcık:40.
Karageban:5. Hinora:100.

Arçuki Nordin:42. Kürtlerli:100. Ağılderesi:60 Zanzana:100. Zeğnek-
Sığnek:5. Huturki:17.

Behik:110. Zenekar-Zeynakâr: 85. Gedenek:25. Venk-(Fenk):20. Ekrek:55.
Örenik:140. Merendi: 90. Hamo:110.

Kaledibi:170. Kâfırdamı:40. Hazekrek:30. Ahi Köyü:25. Hâris:20.
Karasar:40. Bahtiyar:30.

Susuz Ören-viran:40. Vazıldan:20(Kadı Efendi). Kud Viran:55. Kömek:20.
Vartan:65. Kârsı:30. Paynik:40.

Hapa:22. Üçpınar:80. Ürik:15. Mursallı:60. Venk:30. Ödek:70. Kârsı:70.
Kızılcaviran:48.

Şigi(kâfir):16. Timsi Ulya:85. Gödeş:27. Olukman:34. Anzahar:65.
Tülünk:40. Kirkidi:30.

Kömek:50. Körküsü:25. Tuğut:490. Orta Köy:15. Dejdekar:5. Eliski:15.
Deregen-Daregan:18.

Livanlı:36. Gömündürüm:15. Ağcadam: 12. Başmahtar:20. Kâhtik:30.
Haşke:25. Sevir:80.

Pütge:130. Kadı efendiye yüz otuz kuruş teslim edilmiştir. Üç kuruşu da
Palha karyesinden teslim. Birestik:190. Palha:50. Gamhu:85. Cürek:130.
Murçinge:10. Çaltı:65. Sağırtaş:25.

Çitme:30. Mansurlu: Armutak:50. Ovacık: . Parğam:30.
Arşun(Erşuşin):50. Odur:70.

Cem-i Yekûn Urûş:7226. 1181/Râ/25

Hurrire hêze'd-defter bi ma'rifeti'l-ahâlî. Nâmâkehu'l-fakîru ileyy Azze Şânuhû Ali el-Muvelle'l-Hilâfe bi Medîneti Divriği, ufiye anhu..

56. Sayfa

No / Belge No: 56/ 1-a

Belgenin Konusu : Süleyman Paşa Camii Şerifinde görev değişimi

Belgenin Tarihi : 27/ Safer 1183 (2 Temmuz 1769)

Belgenin Türü: Emr-i Âlişân

Berât-ı Şerîf-i Ali Şân-ı Sem'i Mekân

Sultân Tuğrâyı Cihânı Hâkânî.

Divriğide vâkî' Süleyman Paşa Câmî-î Şerîfi vakfindan olmak üzere yevm-i nîm akçe vazîfe ile nısf-ı hitâbet cihetine mutasarrıf olan ulemâdan iş bu rafî-u tevkî-i rafî-i'ş-şân-ı hakâni Ebubekir Halife Zîde Salâhuhû ile câmî-i-merkûm cemâ'ati bisrihim meclis-i şer' a varıp tazallüm-ü hâl eyleyip cihet-i mezbûrda hizmet-i lâyihasını kemâ yenbeğî edâ olmağla ve cümlelerin merci-î ve muhtar-ı ve bir vecihle dahilî îcâp edecek mâlî yoğ ile Divriği Dizdârı Mustafa nâm Sipâhî bir takrîble Câmî-i mezbûr vakfının tevliyeti üzerine berât ettirip hayli (.....) vesîkâ mühür ve sun'î vad'î câmi'inden mücerred vesîkasın ekli ve bel'î için bundan akdem hitâbet-i merkûmesin dahî üzerine berat ettirip ba'dehû kendi arzuyla Oğlu hasbî Ebubekir'e ferâğat ve kasr-ı yed berât-ı dîvâne değin hizmetini edâ ve mezbûr Mustafa mundef'î olmayup Divriği Kadısı adına müşakkî etmemekle (.....) Sivas kadısı hitâbet-i mezbûreyi ülemâdan Ebubekir halîfenin ref'ında mezbûr sülbî Ebubekir'den tevcîh ve berâtine ibrâz etmeyüp halîfenin tefvît ve âhere kasr-ı yed ve kasr-ı yedinden (.....) mezbûrunu iptâle (.....) desti mezbûri Ebubekir raf'inde hâlen hizmetinde kâim ülemâdan diğer Ebubekir halîfeye tevcîh ve yedine berât-ı şerîf-i âli şânım verilmek ricasına Divriği kadısı mevlânâ Ali zîde fazlühû arz eylediğın pây-e şerîf-i a'lâyâ telhis olundukta hakkındamezîd-i inâyet-i pâdişahânem zuhûra getirip sâdır olan hattı humayunum şevket-makrûnum mûcebince tevcih edip bin yüz seksen üç senesi safer'in yiğirmi üçüncü günü tarihiyle muvarrah ruûs-i humâyunum mucibince bu berât-ı verdim ve buyurdum ki mezbur Ebubekir Halife varup ref' olunan merkum yerine nısf-ı hitâbet cihetine mutasarrıf olup edâ-i hizmet ettikten sonra ta'yin olunan yevmi nîm akçasının evkâf-

i mezkur mahsûlünden mütevellisi olanın yedinden alıp mutasarrıf ola. Ol bab da raf' olunan mezkûr merkum tarafından ve taraf-i aherden hiçbir ferd dahl ve ta'arruz etmeyeler şöyle bileler a'lâmet-i şerifeme i'timat kılalar tahrîren fi'l-yavmi's-sâbi' işrîn safer sene selâse ve semânîn ve mietin ve elfin.

Not: Metinde çok silik olduğu için okunmuyor

No / Belge No: 56/ 1-b

Belgenin Konusu : Şimşek/Göktaşı olayı veya gökten bir cismin düşmesi

Belgenin Tarihi : 22 /Cemâziyel Ahir /1187 (10 Eylül 1773)

Belgenin Türü: Hüccet

Bin yüz seksen yedi senesi Cemâziye'l-âhirin yiğirmi ikinci perşembe gecesini ağustosun yiğirmi dokuzuncu gecesini tahmînen (.....) hava açıkken şimşek misüllü bir ateş semânın yüzünden zuhûr edip ba'dehû yine havâda gâib olup sonra havâdan bir ateş yolun peydah olmuştur. Ba'dehû sabah namazından sonra bir inilti peydah olmuştur. Allah-u Teâlâ hazretleri encâmını hayra tebdîl eylesin. Amin Bu mahalle Kayt Şud. 1187/ 22 / Cemâziyel Ahir. Es-seyyid Ahmed (.....)

57. Sayfa

No / Belge No: 57/1

Belgenin Konusu : Mülk Satışı (Hane)

Belgenin Tarihi : 8/RE/1161(8 Mart 1748)

Belgenin Türü: Hüccet

Medîne sâkininden olup bundan akdem vefât eden merhûm Ömer Paşa hazretlerinin zevce-i metrûkesi Fâtıma Hanım bint-i Ahmet Ağa nâm hanımın tarafından zikr-i âti Bey'i ikrâr ve tescîle ve i'tâ-i hüccete zât-i mezbûreyi ma'rifet-i şer'le ârifân-ı enveri Seyyid Mustafa Efendi ve Seyyid Abdulmecîd Efendi ve Seyyid Abdulhâmid ve Seyyid Dede Mehmed Ağa şehâdetleriyle sâbitü'l-vekâle Ömer bin Zâde Hacı Hüseyin bi'l-vekâle meclis-i şer'de medîne-i mezbûre sâkininden iş bu rafi-i'l-küttâp Kara Mahmud-zâde Mustafa Ağa Oğlu Ali Ağa mahdarında bi'l-vekâle takrîr-i kelâm edip müvekkile-i mezbûre Fâtıma Hâtuna Gökçe Câmi-i Şer'fi Mahallesinde vâkî hudûdunun bir tarafı Körük-zâdeler mülkü ve üç tarafı tarîk-i âm iş bu hudûd ile mahdût ve zevci merhûm Ömer Paşadan iştirâ ve cihet-i şer'ie

mülkiyeti üzere mutasarrıf olduğu mülk menziline dâhiliye ve hâriciyeden tahtâni ve fevkâni buyût-i adîde-i müştemil hânesini iki bin altı yüz elli kuruşa iş bu mezbûr ağaya Bey' ve temlik ve teslîm ve kabz-ı semen eyledi dedikte. Kayt Şud. 1161/RE/8

Şühûdü'l-hâl, es-Seyyid Abdülmecîd. Enveri es-Seyyid Mustafa. Kebapçı Zâde. Seyyid Osman Ahmed Paşa. (.....) Alemdâr Zâde Seyyid Ömer Ağa. Voyvoda hacı Osman Ağa, Mehmed Ağa. İkinci Oğlu Ahmed Paşa. Emir Hacı Zâde Ahmed. Ömer Beğ Hasan Paşa. Süleyman Ağa Zâde İbrahim Ağa. Çalap Verdi Zâde Mehmed Ağa.

No / Belge No: 57/2

Belgenin Konusu : Mehmed Ağa bin Yusuf Ağa Vakfında tevliyet değişikliği.

Belgenin Tarihi : 25/Ra/1167 (19 Nisan 1754)

Belgenin Türü: Berat

Berâti Şerîfi Alişânem sâmi-i mekâni sultâni tuğrâ-yi cihâni âsitâne-yi hâkâni...

Medîne-i Divriği'de vâkî Mehmed Ağa ibni Mustafa Ağa nâm sâhibü'l-hayrât vakfiye-i ma'mûlün bihâsından Kamhu Karyesi mahsûlünden olmak üzere altı kilede bir kile ve bir çerik ulemâdan ba'zıları ve medîne-i mezkûrda Hamâmı Süflâ Mescidi Şerîfinde İmam olanlara mutasarrıf olmak üzere şart ve ta'yîn olduğuna mescid-i mezkûrda imam olan iş bu râfî-i tevkî-i rafî' iş-şân-ı Ömer Halîfe şurût-ı vâkîf üzere mutasarrıf olmak iktizâ eder iken vakf-ı mezkûrun mütevellîsi olan nâm kimesne ber-mûcebi vakfiye-i ma'mûlün bihê imam olanlara şart ve ta'yîn olan hisse-i vermeyip ülemâdan hatimhân olanlara meşrûttur deyu muğâyir-i şart-ı vâkîf hareket etmeleriyle imam-ı mezbûr Ömer Halîfe ile mütevellî merkûm murâfa'a-i şer'a olduklarında sâlifü'z-zikr bir kile ve bir çerik mahsul mescid-i mezkûrda imam olanlara mutasarrıf olageldikleri vukûf-ı tâmmi olan bî-ğaraz-ı müslimîn meclîs-i şer'de haber vermeleriyle ber-mûcebi şart-ı vâkîf-ı mezbûr Ömer Halîfe mutasarrıf olmak üzere tevcîh olunup yedine berâ't-i şerîfem verilmek bâbından (.....) kadısı mevlânâ es-Seyyid İbrahim Zîde Fazluha arz etmeğin sadaka verip ve bu berâ't-i humayûnu verdim ve buyurdum ki ba'de'l-yevm mezbûr Ömer Halîfe varıp zikir olunan Mescid-i Şerîf'de kemê fi'l-evvel imam olup hizmet-i lâzimesin mer'î ve müeddî kılındıktan sonra vazîfe-i muayyenesiyle mutasarrıf olup vâkife-i rûmî'de

dâme ömr-ü devletim için duâya müdâvemet göstere şöyle bilip alâmet-i şerîfe i'timât kılalar. Tahrîren fî rabî-ü'l-evvel sene seb'a ve sittîn ve mietin ve elfin.

1167/Ra/25 Bi makâm-ı Kostantiniyye.

No / Belge No: 57/3

Belgenin Konusu : Serdarlık Ta'yini

Belgenin Tarihi : Şevval/1167 (Temmuz 1754)

Belgenin Türü: Emr-i Âlişân

Hacı Osman Ağanın Ağa Mektubu

Şeriat-Şiâr Divriği Kadısı Efendi Zîde Fazlühû ba'de's-selâm inhâ olunur ki zîr-i hükûmetinde vâkî' dergâh-ı âli bekçileri serdarı olan ref' olup yerine üslûb-i sâlik olan kıdveti'l-emâsil ve'l-akrân birinci bölüğün (?) Hacı Osman Zîde Kadruhû serdâr nasb ve ta'yîn olunmağın iş bu mektup tesyîr ve irsâl olunur inşâallâhu teâlâ vusûlünde gerektir ki merkûm serdârlık umûruna kıyâm-ı devlet-i huddâm eyleyip âheri mudâhele ettirmeyesiz ve ol tarafta Yeni Çeri ve Cebeci ve Topçu ve Top Arabacısı ve Kuloğulları ve ğulâmi acemî merkûm efendilerine Serdâr ve Zâbit olub sözünden taşra ve re'yinden hâriç vad' ve hareket bulunup ita'at ve inkıyâd üzere olanlar ve tavâif-i mezbûrunda bilâ veled-i ma'rûf fevt olanların muhalledât ve metrûkâtların izn-i şer'iyile merkûm zapt ettirilip sûk-i sultâniye fûruht ve hâsıl olan nukûd-u deyn-i mumzâ ve mahtûm müfredât-ı deynin cânib-i Beytü'l-mâle irsâl ve î'sâl eyleyesiz ve senki serdâr-ı merkûmsun mukîm ve müsâfir zuhûriyle zapt-u rapt ile sükkân-i vilâyetin emn-ü rahatlarına bâis hıdamât-i müstahsene-i mezbûre vücûda getirmek mecd ve sâ'î olup müceb-i mektûb ile âmil olasın. Tahrîren fî evâil-i şehri Şevvâli'l-Mükerrem. Sene Seb'a ve Sittîn ve Mietin ve Elfîn. 1167.

58. Sayfa

No / Belge No: 58/1

Belgenin Konusu : Mâlikane tevliyet kararı. İbrahim İsimli malikâne sahibinin tevliyet kaydı.

Belgenin Tarihi : Safer/1167 (Kasım 1753)

Belgenin Türü: Berat

Medîne-i Divriği sâkinlerinden olup medîne-i mezbûre müzâfâtından Üçpınar nâm karyenin mâlikâne nisf-ı mahsûlü İbrâhim nâm vâkıfın evlâdından iş bu râfiûn hêze'l-kitâb Kaya Ağa-zâde Osman Ağa ve Beğın Oğlu Mustafa Paşa ve Kız Karındaşı Emine Hâtun nâmûn kimesneler meclis-i şer'i şerîf-i ahmedî ve mahfel-i dîn-i munîf-i muhammedî'de her birleri takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani'l-merâm edip ecdâdımız Üçpınâr nâm karyenin nisf-ı mahsûlünün vâkifi olan İbrahim Peyk bin Mehmed şehrî nâm vâkıf vakfiye-i ma'mûlün bihâsından batn-ı evveli şart ve kasd edip batn-ı evvelden evlâdı vâkıftan olup Âsitâne-i Aliyye'den Sultan Fâtıma hanıma münhasıra eyledikte müteveffiyeye olup hâlen batn-ı evvelden müteveffiyeye-i mezbûre Fatıma Hatun'un sadriye-i kebîre kızı olup hâlen Âsitâne-i Aliyye'de sâkine Hatîce ile bizlere münhasıra olmuş iken batn-ı sânidenden olan evlâd-ı vâkıftan Hacı Sefâ nâm vâkıfın torunları olan Âsitâne'de sâkin İsmail Ağa bin Mehmed ve diğeri Sefâ bin Hüseyin nâm kimesneler hilâf-ı şart-ı vâkıfa dahl ve ta'arruz etmeleriyle mezbûrlar gâib-i ani'l-meclîs olup ve diyâr-ı âherde bulunmağın bizler evlâd-ı vâkıftan olup batn-ı evvelden olduğumuz şâhidlerin istimâ'i olunup kâbil-i şer'i mudahharasından takrîrleri ve hüccet-i şer'iyeye olunup yedlerimize i'tâ olunması matlûplarımızdır dediklerinde Medîne-i Divriği sâkinlerinden Koca Ağa bin Hacı Hasan Ağa Divriği Kalesi Dizdârı Hasan Ağa bin Hacı İbrahim nâmûn kimesneler li ecli's-şehâde meclîs-i şer'de hâzırân olup isre'l-istişâd fi'l-hakîka Üçpınar Karyesinin nisf-ı mahsûlünün vâkifi olan İbrâhim Peyk nâm vâkıfın evlâdından Hüseyin Beğ fevt olup İstanbulda Sâkin kızı Fatıma Hâtun ile Hacı Sefâ ve Kız Karındaşları Şemsi Hatun ve Döne ve Sebîle nâmûn kimesneler derecede müsâvî olup evlâdiyet üzere mutasarrıf oldular ba'dehû Hacı Sefâ ve Kız Karındaşları Şemsi ve Döne ve Sebîle dahî fevt olup derecelerinde yalnız mezbûre hâtuna munhasır olup Fatıma Hâtun dahî müteveffiyeye olup kızı Hatîce ve Şemsî Hâtunun Sadriye Oğlu Mustafa Paşa'ya ve sadriye Kızı Emine Hâtun derecede müsâvî olup ve Osman Ağanın Babası Kaya Ağa'nın yediyle Mustafa mezkûr Hüseyin Peyk ile karındaşlar olup hâlen Osman Ağa ve Hadîce ve Emine ve Mustafa Paşa derecede müsâvî olup batn-ı evvelden olup mezbûr İsmail ve Sefâdan batn-ı sâniyedendir bizler bu vecih üzere şâhidleriz ve şehâdet dahî ederiz deyu takrîr etmeğın takrîrleri tahrîr ve kâbil-i şer'den hüccet-i şer'iyeye olunup yedlerine i'tâ olunduğu vakt-i hâcetde ihticâc edeler. Tahrîren fi evâil-i şehri Saferi'l-Hayr. Sene hamse ve seb'in ve mietin ve elfin. 1167

Şühûdü'l-hâl, Çolak Oğlu Hacı Eyyûb. Timurtaş Zâde Ömer Ağa. Ve Molla Mehmed bin İbrahim Ağa. Abdulfettah Zâde el-Hac Seyyid Mehmed Efendi. Enveri Seyyid Mustafa Efendi. Müftü Seyyid Mustafa Efendi. İbrahim Efendi Zâde Seyyid Osman Efendi. Kebapçı Zâde Abdullah Efendi. Nâib Seyyid İsmail Efendi. Hizmetkârı Hüseyin. Muhdır Kanber Paşa'nın Mehmed Paşa.

No / Belge No: 58/2

Belgenin Konusu : Mülk Satışı (Tarla)

Belgenin Tarihi : 4/M/1186 (29 Kasım 1772)

Belgenin Türü: Hüccet

Çolakoğlu Yusuf Ağa meclis-i şer'de yine Divriği sâkinlerinden iş bu râfî-u'l-kitap Seyfî Ağa müvâcehesinde takrîr-i kelâm edip Medîne-i Divriği kazâsında Eğribük nâm mahalde vâkî mülkiyet üzere mutasarrıf olduğum hudûdunun bir tarafı Seyfi Ağa mülkü ve bir tarafı Kâtipoğlu mülkü ve iki tarafı tarık tahmînen elli çerik tohum istiâb eder tarlamı yüz otuz kuruşa iş bu Seyfi Ağa'ya Bey' ve temlik ve teslîm edip ol dahî ber-vechi muharrer iştirâ ve temellük ve teslîm-i mebî' ve kabz-ı semen eyledim dedikte kayıt şud. 1186/M/4

Şühûdü'l-hâl, Norşîni Zâde Seyyid Mehmed Ağa. Norşîni Zâde Halil Ağa. Kirişçi Zâde Hafız Ali Efendi. Hacı İnce Alemdar. Hacı Osman Ağanın Molla Hasan. Çalapverdi Zâde Hacı Ömer Ağa. Memiş Ağa bin Hacı Bekir Ağa.

59. Sayfa

No / Belge No: 59/1

Belgenin Konusu : Alacak-verecek meselesi (Alacak davasında rehin bırakma.)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: İ'lam

Hacı Hasan Ağa huzûr-u şer'de yine Seyyid Ahmet Paşa mahdarında üzerine dâ'vâ ve takrîr-i kelâm edip iş bu Seyyid Ahmet Ağa'nın dayısı Seyyid Hasan Ağa mütevaffâ'da bâ temessük sekiz yüz kuruş alacak hakkım olup bana evvelâ sekiz yüz kuruş deyn mukâbilinde Çağlı Mescidi Mahallesinde mülkiyet üzere mutasarrıf olduğu ma'lûmü'l-hudût bağ-ı hânesini rehne vaz' edip rehn-i mezbûre iş bu Seyyid

Ahmet benim vâlidemin hissesi vardır deyu mudâhele edermiş suâl olunup müceb-i şer'isi icrâ olunmak dileğimdir dedikte ğibbe's-suâl Seyyid Ahmet Ağa cevâbında bâğ-ı mezbûrda sülûsü vâlidemin hissesi vardır hattâ Dayım Seyyid Sâlih hayâtında hakkı olduğunu ikrâr eyledi dedikte Hacı Kara Ağa mukâbelede cevâba tasaddî edip Seyyid Sâlih Ağa bin yüz kırk senesinde meblağ-ı mezbûr deyn eyledikte bâğ-ı mezbûru rehn va'z eyledikte Kız Karındaşı Şemsi Hâtun'un hakkını (...) şâyed sonra da'vâ eder deyu kapuya âdemleri irsâl eylediğin huzûr-i müslimînden Şemsi Hâtun bâğ-ı mezbûrda benim alâkam yoktur karındaşım gerek rehn eylesin ve gerek ferâğat eylesin deyu fi'li cevap verecek ref'i meşrûhasını Beyyineye havâle.

No / Belge No: 59/2

Belgenin Konusu : Yaralama Davası.

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Hücet

Arapgir Kazâsı sâkinlerinden Sadıkoğlu Mahmut nâm kimesne meclis-i şer'a gelip Arapgirli Kapucu Başı Hüseyin Ağayı menzil ile götürüb menzil bargirlerini yine Arapgire getirir iken Divriği Kazâsı kurâlarından Kârsı karyesine akşam namâzından sonra varup bargirlere bir dam istedim damı vermeyüp taşrada kaldıkta karye-i mezbûre ehâlîlerinden Küçük Oğulları benim ile nizâ edüp birisi bir taş atıp yüzümü mecrûh edip üç adet dişimi şikest eylediler deyu takrîr eylediği kayt şud.

No / Belge No: 59/3

Belgenin Konusu : Mülk Satışı (Tarla)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Hücet

Medîne-i Divriği sâkinlerinden Ömer bin Hacı Osman nâm kimesne meclis-i şer'a gelip şöyle takrîr-i kelâm eder ki emlâk-i arâzimde Kara Ali Hasan demekle ma'rûf olan mahalde altı tohum kilelik bir kıt'a tarlamı medîne-i mezbûre sâkinlerinden Ali Paşa bin Mustafa nâm kimesneye doksan kuruşa Bey' eyledim ve semeni olan meblağın doksan kuruşunu yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim. Keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsun deyu takrîri bu mahalle Kayt Şud.

Şuhûd-ul-hâl. Ahmet bin Hüseyin Alemdar. Osman bin Ali. Ali Ahmet bin Hüseyin. Molla Hasan Kadı Ömer Efendi.

No / Belge No: 59/4

Belgenin Konusu : Yoldaşlık Ta'yini

Belgenin Tarihi : Receb/1175 (Ocak 1762)

Belgenin Türü: Emr-i Âlişân

İzzetlü Fazîletlü Efendi Hazretlerinin Meclis-i Şeriflerine dürer-i davat-ı sâfiyât ve gürer-i salât-i vâfiyâtı ithâfiyle inhâ olunur ki hâlen taht-ı hükûmet-i şîarınızda vâkî olan Divriği ve Kangal ve tevâbi'ha ve tevâbi' ? sâkin ve mütemekkin olan altı bölük yoldaşlarının üzerlerine zâbit ve kethudâ erleri nasb ve ta'yîn-i sipâhiden üçüncü bölükte bu malları olan umûrlar akçeyi esâmiye mutasarrıf olan kıdveti'l-emâsil ve'l-akrân Mehmed Sâmi Zîde Kadruhû emr-i sağıl? kadîm-i emekdarlarından her vecihle mahal ve mustahak olduğundan nâşî kethudâyerini Mehmed'e müceddeden tevcîh olup mektûb tahrîr ve irsâl olunmuştur. İnşâallah-u Teâlâ vusûlünde gerektir ki mûmâ ileyh hizmet-i merkûmede istihdâm ve kethudâ yerleri umûrunda mürâca'ati mûmâ ileyh ettiresiz ve siz ki ol havâliflerde sâkin ve mütemekkin olan altı bölük yoldaşların iştirâki mûmâ ileyhi üzerlerisiz zâbit ve kethudâ yerleri bilip zuhûr eden da'vâ ve nizânınızı mûm-a ileyhînin ma'rifeti ve ma'rifeti şer'iyile ru'yet edüp şerî'ati ğarrâya ita'at ve mûma ileyhe inkiyâd üzere olasız ve senki kethudâyerleri zîde kadrum ol cânibde sâkin ve mütemekkin olan altı bölük yoldaşlarının sahihu'l-esâmi sipah olanların ve sipah-zâde ve müteâkidleri gerektir ki bundan evvel şerefyâfte-i sudur olan berât-i ferman-ı vâcibü'l-ittiba ve lâzimü'l-imtisâlin mazmûn-u (itâ'at-makrûnu) üzere hukkam eliyle verilmeyip müttehem-i şer' ile müttehem olanların ber-muktezâ-yı şer'i kayyûm zâbit-i ma'rifetiyle cezâ-ı şer'iyeleri icrâ ve tertîb oluna sipâhi ve sipah-zâde olmayıp re'ayâ makulesine kat'an sâhib çıkılmayup sâdır olan fermân mücebince 'amel ve hareket ve hilâfına tevakkî ve mücânebet eyleyüp mücebi mektûp ile âmil olasız bâkî hemîşe der-ilm-i şerî'at dâim bâd (....)

Hurrîre fî evâil-i Recebi'l-mürecceb. Sene hamse ve seb'în ve mietin ve elfin. 1175.

No / Belge No: 59/5

Belgenin Konusu : Komşu kavgası. Kadının darp edilmesi

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Hücet

Kör İsmail zevcesine vekâleten Molla Sâdullah ve Muhziroğlu Osman Beğ zevcesine vekâleten mahzarlarında bunların zevceleri Ahmet dünkü gün hamamda, Kör Cemal benim zevcemi ve kızımı darp edip üzerine hüçüm edip iki çift altın küpe ve iki peştemal zâyî' ve zevcemin saçını kat' eylemişler deyu da'vâ ğibbe's-suâl ve akîbe'l-inkâr beyyineye havâle. Hacı Safâ huzûr-u şer'de Aydınöglu Abdullah Beğ'in zevcesi ve vâlidesi ve Muhdiroğlunun zevcesi ve Zebûnoğlu'nun zevcesi ve Sâdullahın zevcesi mezbûra kızın saçını kesmek isteyip üzerine hüçüm ve darp eylediler deyu edâ-i şehâdet eylediği kayıt şud.

60. Sayfa

No / Belge No: 60/1

Belgenin Konusu : Vakıf tevliyeti. Mehmed Ağa bin Mustafa vakfındaki tevliyet.

Belgenin Tarihi : Cemâziye'l-Evvel/1165 (Mart 1752)

Belgenin Türü : Berat

Kara Ağa es-Seyyid Ömer Ağanın Kamhu Karyesinde olan vakf-ı tevliyet beratıdır. Berat-ı Şerîf-i Āmir-i Sultân-i Cihân-i Hâkân-i oldur ki Divriğide vâkî Mehmed Ağa bin Mustafa nâm sâhibü'l-hayrât vakfiye-i ma'mûlün bihâsının Kamhu Karyesi mahsulundan olmak ile elli altı kileden bir kile bir çerbik mahsûlünden ülemâdan ba'zılarına ve Hamâmı Süflâ Mescîd-i Şerîfinde İmam olanlara meşrûtâ olup lâkin vakf-ı mezbûrun yevmi bir akçe vazîfe ile mütevellîsi olan es-Seyyid Ahmet fevt olup yeri hâlî ve mahlûl kalmakla yerine sâhib-i evvel olan iş bu rafi-i tevkî-i rafi-i'ş-şân-ı hâkâni es-Seyyid Ömer zîde şerafuhû her vecihle mahâl ve müstahak olmağın tevcîh olunup yedine berât-ı şerîfem verilmek ricâsına kadı mevlânâ Sâlih Zîde Fazluhû arz etmeğın vâkî ise sadaka edip bu berât-ı hümâyunu verdim ve buyurdum ki ba'de'l-yevm merkûm es-Seyyid Ömer varıp müteveffâ

yedine zikrolunan evkâfin mütevellîsi olup hizmet-i lâzimesin mer'î ve müeddâ kıldıktan sonra yevmi bir akçe vazîfesiyle mutasarrıf olup vâkifin rûhu ve devâm-ı ömür devletim için duâ'ya müdâvemet göstere. Şöyle bilüp alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar. Tahrîren fî evâhir-i Cemâziye'l-Evvel. Sene hamse ve sittîn ve mietin ve elfin. 1165.

No / Belge No: 60/2

Belgenin Konusu : Eşkîya üzerine alınacak tedbirler.

Belgenin Tarihi : 12 Safer 1165 (1752)

Belgenin Türü: Emr-i Âlişân

Hâlen Sivas Vâlisi Vezîrim Rûşen Mehmed Paşa'nın haramzâde eşkiyâlarının cezâları tertibi Şerî'at şîâr Divriği kadısı efendi zîde fazluhû ve mefâhiri'l-emâcid-i ve'l-'ayân Divriği mütesellimi izzetlü ağa zîde mecdühû ve a'yân ve vilâyet ve zâbitân işerleri zîde kadruhum inhâ olunur ki mukaddemen haklarında müte'addid evâmîr-i âlîler südür eden başı boş levandât eşkiyâları beşer ve onar dahî ziyâde geşt-u güzâr ve envâ-i mezâlîm ve te'addiyât ile fukarâ-ı raiyyet ve ahâli-i memleketi ta'cîz ve izrâr ve turuk ve mesêkinede haydût ve kuttâ-i tarîk ve lusûs ve haramzâdeler ebnâ-i sebîlin önlerine inip katl-i nüfûs ve gasb-ı emvâl-i âdet-i müstemirreleri olup tertîb-i cezâyı ? mâl'ları olunmaları dikkat ve cehd ve basîret olunması ehem-i mehâmm-i lâzîmi'l-itmâm olmaktan nâşî eşkiyâları mezburdan üç ve beş zuhûr edenleri hemen buldukları mahallerden bi-eyyi hâl ahz ve bermuktezâyı evâmîr-i aliyye haklarından gelinmek ile reâyâ ve berâyâların refâh-ı hâl-î ve istirâha-i bâl ve ebnâ-i sebîlin emn-i ve selametleri için ve (sâir emnleri için) bezl-i tâb ve tuvân olunmuş cümlesinin vâcibe-i halleri olmağın imdi ol makûle kazâ-i ibâd ve kahr-ı bilâd olan başıboş erâzil ve evbaş ve lusûs ve kuttâu't-tarîk ve haramzâdelerin şer'an demleri heder olup bir habbesi iki olmaya haklarında sâdır olan müte'addid evâmîr-i şerîfeler müceblerince cezâ-ı meşrû'aları tertîb ve ser-i maktû'aları vukû'u i'lamlarıyla Dîvân-ı Rûm'a ihdâr ve terfih-i ib'âd ve te'mîn-i bilâd sarf ve sa'ye iktidâr olunmak bâbından iş bu buyuruldu tahrîr ve isdâr ve irsâl olunur gerektir ki şe'r' ve mübâşir ma'rifetiyle cümlelerin ittihad ve ittifaklarıyla ol makûlelerden zuhûr ettirilen be her ikisini tenkîl ve tertîb cezâlarıyla cümlesinin emn ve refâhiyetine ihtimâm ve eşkiyâ zümresinin üzerlerinde olan emvâl ve eşyâları ahz edenleri iğtinâm olunup ancak vukû'i i'lamlarıyla ser-i maksûdeleri ber-vechi

muhterem irsâl ettirilib bu bahane ile şekâvet de alâkası? olmayıp yoluna giden ibâdullahı bir türlü rencide olunmayıp hilafına vaz' ve hareketten nâşî ve hazer ve mûcebi buyruldu ile amel oluna deyu hukm buyrulmuştur. Fi gurre-i Safer sene 1165

Voyvoda ağa yediyle çukadâr-ı mezbûre kırk iki buçuk kuruşa hizmet verilmiştir kayd şud. Odur ve Erşun ve Armutak karyesinin zahire bahası için emr-i âli. 12 Safer 1165.

No / Belge No: 60/3

Belgenin Konusu : Haksız yere vergi alınmaması talimatı.

Belgenin Tarihi : Receb/1165 (Mayıs 1752)

Belgenin Türü: Emr-i Âlişân

Düstûr-i mükerrrem müşîr-i nizâmü'l-âlem müdebbir-i umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkip mütemmim-ü mehâmmi'l-en'âm bi'r-ra'yi's-sâib mûmehhid-ü bünyâni'd-devlet-i ve'l-ikbâl müşeyyid-i erkânîü's-seâdet-i ve'l-iclâl el-mahfûf-i bi sunûf-i avâtîfi'l-meliki'l-e'lâ Sivas vâlisi vezîrim paşa edâ mellâhu teâlâ iclâlehû ve kîdveti'-kudât-ı ve'l-hukkâm ma'deni'l-fedâil-i ve'l-ikelâm mevlânâ Divriği Kadısı zîde fazlûhû tevkî'i rafî-i humâyûn vâsıl olacak ma'lûm ola ki sen ki **Divriği kadısı** mûma ileyhi **Sâlih** Zîde fazlûhûsun seniyyi saâdetime mektûp gönderip havâs-ı humâyûnum mukâta'atımdan Divriği mukâta'ası reâyalarından nefsi Divriği tevâbi'inden kazâ-i mezbûre tâbi' Odur ve Arşun-Erşûşin ve Armutak nâm karyeler reâyası bi-isrihim meclîs-i şerîfe varıp reâyâ-ı mesfûrun üzerlerine edâsı lâzım gelen beşer bölükte bir oşûr ve sâir hukuk ve rûsûmların kânun ve defter mûcebence düyûn-u mültezemlerine ve imdâd-ı hazariyelerine dâhî kabza-i me'mûra edâ edip kusurları olmayıp bir türlü dahl ve ta'arruz olunmamak icâp etmez iken hâlen Divriği ve mültezemleri beş bölükte bir oşûr ve sâir hukûka ve rûsûmların kânun ve defteri mûcebince olmak kanâ'at etmeyip hilâf-ı kânun ve defterinden ziyâde aldığından mâ'adâ zahîre bahâ ve sâir bid' ve mezâlim nâmıyla küllî akçelerin alıp özür etmemek ile bundan akdem memâlik-i mahrûsemde sâkin fukârâ-ı raiyyet bu misüllü zahîre baha ve sâir bid' ve mezâlim nâmıyla nesne mütâlebesiyle te'addî ve rencide olunmayıp men ve def' olmak için hatt-ı humâyûn-u merhamet makrûnumuna mu'anven emr-i şerîfim şeref-sudûr olmuş iken yine deynlerini memnû ve mündâhil olmayıp mukaddem olan mültezemler alır imiş deyu hilâf-ı kânun ve muğâyir-i emr-i âli zahîre bahâ ve sâir bid' ve mezâlim nâmıyla nesne mütâlebesiyle teaddî ve

rencideden hali olmamağla sen ki vezîr-i müşârun ileyhîsin ma'rifetiyle deynlerine mümzâ bihâ ve sâirlerin ve mezâlim nâmiyle te'addî ettirilmeyüp men ve def' olunmak için vâkî hâlî hükm-i humâyünem verilmek ricâsıyla arz ve i'lâm edince ilhâh etmeleriyle fi'l-hakîka kaht-u ğalâ sebebiyle reâyâ fukârâlarının ahvalleri diğerk gün ve perîşân bir türlü zulüm ve te'addîye tâkatları kalmayıp ahvâl-i fukarâ muzdar olmağın hâlî-emri şerîfim verilmek ricâsına bi'l-iltimâs arz eyledikleri ecilden kânun üzere amel olunmak emrim olmuştur. Buyurdum ki vusûlünde bu bâbta sâdır olan emrim üzere amel dahî husûs-ı mezbûre tamamı hak üzere mukayyed olup ? göresin i'lâm olunduğu üzere diye eyyâm-ı saâdet-encâmına re'âyâ ve berâyâ ve bir ferde zulm ve te'addî olduğuna kat'an rızâ-ı şerîfim yoktur. Zâbitlerine muhkem tenbih ve Beyyine ve te'kîd eylesesiz. Bunların üzerlerine olası lâzım gelen beş bölükte bir oşür ve sâir hukuk ve rüsûmlarına kânûn ve defter mûcebince ve imdâd-ı hazariyelerine dahî kabza-i me'mûr eylediklerinden sonra zâhire bahê ve sâir bid' ve mezâlim nâmiyle nesne talebiyle zâbitlerine bunları te'addî ve rencîde ve ? ettirmeyip zâhir olan teâmmüdüsuyle men ve def' eylesesiz. Ba'de't-tebyîn memnû ve mündafî' olmayıp ol vech ile zulm ve te'addî ederse vâkî' hak vürûd olunarak arz ve i'lâm eyleyip min ba'd kanûn ve defter ve emr-i humâyüneme (61.sayfadan devam ediyor) muhâlefet kimesneye iş ettirmeyip ve kaydiyeyi hâl hilâfına olmayanları karıştırmayıp isimlerini yazıp Âsitâne-i Şerîfime arz ve i'lâm edip husûs-ı mezbûr için bir dahî ihmaldâr eylemeyesiz ve şöyle bilesiz. Alâmet-i şerîfeme i'timât kılasız. Tahrîren fî evâhir-i receb. Hamse ve sittin ve mietin ve elfin. Mûcebince berâet verilmiştir. Kostantiniyye 1165

61. Sayfa

No / Belge No: 61/1

Belgenin Konusu : Divriği Sancağına mübaşir tayini

Belgenin Tarihi : 16/1165 (1752)

Belgenin Türü: Arzu hal

Divriği Kadısı izzetlü efendi zide fazluhû inhâ olunur ki sâhib-u arzuhâlin hasmı ta'yîn olunan mübaşir ma'rifetiyle ihdâr-i şer' ve tarâfu' ve ber-muktezâ-i şart-ı vâkıf ve senedât-ı ma'mûlün bihâsı mûcebince ba'de's-sübût tarafına zapt ve hak icrâ olunub ol tarafta ehakkın bih olmaz ise sûret-i tescîlâtıyla Divân- Rûm-a ihdâr olunmak deyu kayıt şud 16/1165

No / Belge No: 61/2

Belgenin Konusu : Vakıf- tevliyet, Kendilerinin olmasına rağmen başkaları tarafından vakıf dükkânlarının gasp edilmesi.

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Ma'ruz / Arzu Hal

Devletlü ve inâyetlü merhametlü hazretleri (Boş) sâğ olsun arzuhâl-i kulları budur ki bu kullar Divriği Kasabası sükkânından olup evlâdiyyet ve meşrûtiyyet üzere dedem Hatib Osman Paşa efendi merhûm bir han ve üstünde altı adet dükkânlara mütevellî iken şurût-ı vâkıf evlâd-ı evleviyyete vakf edip evlâd-ı zükûr münkariz olup evlâd-ı inâsdan olup dört sene zabt eylediğim halde yine Divriği sâkininden Hâtip deruhdesinde Seyyid Ebubekir nâm kimesne evlâd-ı zükûrdan vakfi evvelde müteveccih deyu bilâ-sened nısf-ı hânı ve on altı dükkânı zapt edip bu kullarına gadr-u küllî olmağla sekiz mâhdır ki şu vilâyete gelip devletlü inâyetlü efendimiz tarîk-i güzârım tescîl-i sergerdân oldum yedimde olan berât-ı şerîf ve fermânım ve fetvâ-ı şerîf ve vakfiye-i ma'mûlün bihâ mucibince mübâşir kulları ta'yîni huzûr-ı alîlerinde ihdâr ve şer'îyle de hakkım icrâ-ı hak olunmak bâbından emr-u fermân devletlü inâyetlü merhametlü sultânım hazretlerininindir. Osman Bey

No / Belge No: 61/3

Belgenin Konusu : Divriği Sancağına mübaşir tayini

Belgenin Tarihi : 10/M/ 1167 (13 Mart 1754)

Belgenin Türü: Mürasele

Divriği Kadısı izzetlü efendi zîde fazluhû ve Divriği Mütessellimi zîde kadruhû inhâ olunur ki sâhiban arzu halleri hasımları ta'yîn olunan mübâşir ma'rifetiyle ihdâr-i şer'i ve taraf-ü ve ba'de's-sübût şer'an îcâb eden hakkını tamâmen tahsîl ve teslîm ve icrâ-yı şer' edüp ol tarafta ihkâk-ı hak olunmak olmaz ise sûret-i tescîlatlu deyu divânı rûma izhar olunmak deyu. 10/M/ 1167

No / Belge No: 61/4

Belgenin Konusu : Hak talebi davası

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Ma'ruz / Arzu Hal

Devletû inâyetlû ve merhametlû hazretleri sağ olsun. Arzuhal-ı kullarımız ba'dehû.

Bu kullar ki Divriği sâkinlerinden olup Divriği kazâsı müzâfâtından Sağırtaş nâm karyesi sâkini Haliloğlu Kayıkçı Mustafa ve karındaşı mezbûr nâm kimesnelerin bâ-temessük hakkım olup taleb eylediğimizin vermektan ta'allül edüp birkaç def'â taraf-ı şer'iyeden mürâsele tahrîr olunup mezbûr müteğalliBeye istinâd ile itâ'ati şer' etmeyip inâyetli hüsn-i niam efendimizin eyyâm-i devletlerinde alâ külli hâl geçinirken alêni medyûn olan sâye-i devletinden bu kullarına gadr-u küllî olduğuna ve dahî kadı efendi i'lâm etmeleriyle merâhim-i aliyyelerinden mercuvdur ki mubâşir kullarından ve mezbûrların olan bâ-temessük hakkımız tahsîl olunmak bâbında bâkî emir ve fermân devletlû inâyetlû ve merhâmetlû Hüsn-i Niam Efendimiz hazretlerindedir. El- Hac Mehmed ve el-hac Ömer Bey İMZA

No / Belge No: 61/5

Belgenin Konusu : Mülk Satımı (Bağ)

Belgenin Tarihi : h.fî evâhır-ı safer/1157 (m. Mart 1744)

Belgenin Türü: Hüccet

Medîne-i Divriği mahallâtından Züleyha Hatun Mahallesi sâkinelerinden fâhru'l-muhadderât Fatıma Hatun bint-i el-Hâc Hasan Ağa ve Zeyneb Hatun bint-i el-Hâc Hasan Ağa nâmân hatunların taraflarından ikrâr-i âti'z-zikri tescîle ve i'tâ'-i hüccete zât-ı mezbûretânı ma'rifet-i şer'le ârifân Zeyd Ağa bin (?) Ağa ve Za'ım Ahmed Ağa bin Mehmed ve Ali Efendi bin Hacı Ömer Ağa ve Yeğimli Bekir Ağa bin Hacı Mustafa Efendi nâmûn kimesnelerin şehâdetleriyle sâbitü'l-vekâle za'im Ali Çavuş Ağa bin Hüseyin Ağa bi'l-vekâle ve yine karındaşı Hasan Ağa vekâleten ve kendine asâleten huzûr-i şer'de yine bâ'isü'l-vesîka Osman Efendi mahdarında üzerine takrîr edip müvekkillerimin ve karındaşı Hasan Ağa'nın (.....) mülkiyet üzere müşâ'-i müşterek mutasarrıf olduğumuz taraf-ı şimâli Rıdvan-zâdeler ve taraf-ı yemîni Ferhad-zâdeler ve Tağut oğlu ve taraf-ı esfeli Hacı Osman Ağa ve taraf-ı ulyâsı tarîk-i âmm işbu hudûd ile mahdûd bağlarımızı kurûmuyla ve eşcârıyla ve büyût-i adîdesiyle ve cemî'-i tevâbi' ve levâhıkasıyla tarafeynden icâb ve kabûle hâvî ve şurût-ı mefsededen ârî râyic semen-i misli bin elli kuruşa herbirlerimiz işbu Osman Efendi'ye bey' ve temlîk ve teslîm-i mebî' ve kabz-ı semen eyledik dedikde

bi'l-asâle ve bi'l-vekâle ikrâr-ı meşrûhasını mukarrun-leh Osman Efendi vicâhen ve şifâhen tasdik bir-le kayd şud.

Şühûdü'l-hâl, Murad Ağa-zâde Ali Efendi, Kardeşleri Ebûbekir Ağa ve Hasan Ağa ve Ömer Ağa ve Mustafa ve İsmail Ağalar, Yıldırım-zâde Seyyid Ali Efendi, Serrac oğlu Za'îm Ahmed Ağa, Uryânî Hasan Paşa, Karababa-zâde Ebûbekir Ağa, ? Ağa-zâde Zeyd Ağa, Süleyman Ağa-zade İbrahim Ağa bin Osman Ağa, Bekir Beğ bin Hamîsin Paşa, Ömer Beğ-zâde Hacı Hasan, Ridvan Beğ-zâde Hasan Ağa, Ömer Ağa bin Zeyd Ağa, Müftî Efendi Hazretleri, Arçuklu-zâde Ömer Ağa ve ğulamı Osman ve Ali (.....)

Tahrîren fi evâhır-ı saferî'l-hayr sene seb'a ve hamsîn ve mi'etin ve elfin.

62. Sayfa

No / Belge No: 62/1

Belgenin Konusu : Vilayet masraf defteri

Belgenin Tarihi : 20/R/1166 (1753)

Belgenin Türü: İ'lam

35- Diyarbakır Vâlisi Mustafa Paşa Hazretlerinin zahîrecisine iki def'a hizmet.

75- Vezîri muşârun ileyh hazretlerine şayîr pahası kese.

16- Vezîri muşârun ileyh hazretlerine bağ ve pirinç akçesi.

80- Vezîri muşârun ileyh hazretlerine verilen Durdi Oğlunun At pahası.

10- At-ı mezbûri getiren âdeme hizmet.

28- Sivas tarafından düzine keçi hediye getiren ağalara masraf ve kahve.

20- Sadrı A'zâm Çûkdârını getiren Sivas Ağalarına masraf.

62- Maden tarafından gelen hazine mekâriplerine verilen kirâ akçesi.

0362: Toplam

0015- Mustafa Paşa Hazretine verilen lahm pahası.

0020- Sivas Vâlisi tarafından isti'câle gelen tâtâr'a hizmet.

0013- **Bin yüz altmış altı** senesine mahsûben şehir kethüdâsının dutluğundan alel hisâb tahsîl.

0023- Mustafa Paşa Hazretlerine verilen etmek akçesi me'a çuval.

1000- Sivas Vâlisi Hazretlerine vilâyetten verilen ve me'a Çûkdar Ağa'ya hizmet.

1291.

0140- Mütesellim Ağaya tahsildâriyye.

0010- Kadı Efendiye Harc-ı imzâ.

0010- Kadı Efendini n Mustafa Paşa hazretlerine gittiğinde masraf.

0009- Kâtibiyye.

0002- İhdâriyye.

0010- Kadı Efendinin hıdâmelerine.

1627:toplam

0060- Pingen karyesine imdât.

0050- Zimâra karyesine imdât.

0060- Odur ve Arşun-Erşûşin karyelerine İmdât.

0060- Bin yüz altmış altı senesine mahsûben menzilcilere verilen alel hisâb.

0070- Sivasa giden nal ve mih kirâ akçesi.

2616- Yalnız iki bin altı yüz on altı kuruşdur.

20/R/ Sene: 1166.

No / Belge No: 62/2

Belgenin Konusu : Şâkir el-Hac Ali Efendiye verilen mukâta'a emri

Belgenin Tarihi : S/1167 (Aralık 1752)

Belgenin Türü: Emr-i Âlişân

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki mukâta'a-i Divriği öşr-ü ğalâl-ı ber-vechi iştirâki bâ berât-ı âlişân mutasarrıf olduğumuz Divriği mukâta'asının iş bu bin yüz altmış yedi senesine mahsûben mart ibtidâsından şubat ğâyetine gelinceye dek zapt

ve rapt taraflarımızdan iş bu Dârende-i temessük izzetlû Şâkir el-Hac Ali Efendi zîde kadruhûya deruhde ve iltizâm olunup ol dahî bezl-i iltizâmı kabul eyleyip efendiyi mûmâ-ileyhin zapt ve rapt için yedine iş bu temessük verildi gerektir ki vech-i meşrût üzere mukâta'a-i mezbûre bir sene tamâmına dek mart ibtidâsından şubat ğâyetine gelinceye dek ez-kânûn-u kadîm zapt ve rapt oluna geldiği minvâl üzere efendi-yi mûmâ-ileyh dâhî ol vech ile zapt ve rapt eyleyip öteden beri taraflarına hâsıl ve âi'd olan resm-î serbestiyet üzere mukâta'a-i mezbûr mefrûzu'l-kalem ve maktû'u'l-kıdem min külli'l-vücûh serbest olup ve serbest üzere zapt edip ez-muğâyir kânûn-u kadîmi âherden ve taraflarımızdan bir kimesne dahl ve taa'rruz etmeyip sene tamâmına dek mahsûlâtı ve râcî' olan rûsûmât-ı cüzî ve küllî her ne ahz ve kabz edip kânûn üzere zapt ve rapt etmek şartıyla mart ibtidâsından şubat ğâyetine dek efendî-yi mûmâ-ileyhiye tevfiz olunmuştur ve taraflarımızdan zarâr-ı mutâlebesi olunmak üzere yedine iş bu temessük-i öşr-ü ğalâl ve sâir bâd-ı havâsı için verilmiştir bi avni'l-meliki'l-vehhâb bi'r-rabbi'l-ibâd. 1167/S

Halil ve Mehmet: Mutasarrıf-Mukâta'a-i Mezbûr. Hacı Süleyman: Mutasarrıf-Mukâta'a-i Mezbûr. Abdullah: Mutasarrıf-Mukâta'a-i Mezbûr. Mustafa ve Selim: Mutasarrıf-Mukâta'a-i Mezbûr. Hacı Mustafa: Mutasarrıf-Mukâta'a-i Mezbû

63. Sayfa

No / Belge No: 63/1

Belgenin Konusu : Divriği merkez ve köylerinden alınan vergidir.

Belgenin Tarihi : 20/D/1182 (28 Ocak 1769)

Belgenin Türü: Hüccet

Nefsi Şehir Müslümanları:155. Nefsi Şehir Zimmîleri:400.

Purunsur:8. Kömüşfengi (...) Kilisecik:25. Murmana:16

Hornevil: 20. Ziniski:37. Savrun:14. Norşun:14. Galun: 11. Erekli:13. Doğan:2.

Nordin:1. Kesme:45. Zımara:180. Pingen:180. Ömerli:3. Karşıçık:10. Karageban:12

Hinora:45. Arçuki Nordin:22. Kürtlerli:35. Ağılderesi:15. Zanzana:26.
Zeğnek-Sığnek:3.

Huturki:5. Behik:35. Zenekar-Zeynakar:30. Gedenek:8. Venk-(Fenk):3.
Ekrek:3. Örenik:20.

Merendi:13. Hamo:25. Kaledibi:25. Kâfırdamı:10. Hazekrek:26. Ahi
Köyü:120. Hâris:10. Karasar:65.

Bahtiyar:3. Susuz Ören-viran:18. Vazıldan:15. Ürik:18. Mursallı:35.
Venk:12. Ödek:27.

Karsı:60. Kızılcaviran:14. Şigi (kâfir):7. Kud Viran:28. Kömek:9. Vartan:16.
Kârsı:20. Paynik:15. Hapa:2. Üçpınar:22. Temsi Ulya:25. Gödeş:17.
Olukman:12.

Anzahar:30. Tülünk:20. Kirkidi:10. Kömek:10. Körküsü:5. Tuğut:120. Orta
Köy:8.

Dejdekar:7. Eliski:3. Deregen-Daregan:4. Livanlı:18. Gömündürüm:7.
Ağcadam:4. Başmahtar: 4.

Kâhtik:15. Haşke:12. Sevir:30. Pütge:70. Birestik:70. Palha:25. Gamhu:20.
Cürek: 40.

Murçinge:3. Çaltı:20. Sağırtaş:6. Çitme:7. Armutak:16. Ovacık:2. Parğam:13.
Arşun(Erşuşin):50. Odur:100.

Sene: 1182/20/D

Hurrire hâze'd-defter bi ma'rifeti'l-ehâlî. Namâkahu'l-fakîru ileyhi azze
şânuhû **es-Seyyid İbrahim el-Kâdî** bi Medîneti Divriği. Ufiye anhu.

64. Sayfa

No / Belge No: 64/1

Belgenin Konusu : Borç tahsili için Divriği ye mubaşir tayini

Belgenin Tarihi : 16/ Safer/1170 (10 Kasım 1756)

Belgenin Türü: Emr-i Âlîşân

Düstûr-i mükerrerem müşîr-i müfahhamü nizâmü'l-âlem müdebbir-i umûri'l-cumhûri bi'l-fikri's-sâkib mütemmim-ü mehâmmi'l-enâm es-sâil-ü mücehhiz-ü beldeti'l-meveddet-i ve'l-ikbâl mübeşşir-u erkânî's-seâdet-i ve'l-ahvâl el-mahfûfe-ti bi sûret-i avâtîfî'l-meliki'l-'alâ Sivas Vâlisi vezîrim paşa edâ mellâhu teâlâ iclâlehû ve kıdveti'l-kudât-ı ve'l-hukkâm müverrihu'l-fazli ve'l-ikrâm Divriği Kadısı ve defterdârı zîde fazlühû tevkî'i rafi-i humâyun vâsil olacak ma'lûm ola ki İstanbul sâkinlerinden sarraf taifesinden Ander ve şerîki Sergiz nâm zimmîler mes'ele-i sihâm-ı arz-ı hâl edüp bunlar ki Divriği Kazâsı sâkinlerinden Tarşutlu Oğlu (.....)demekle ma'rûf kimesne zimmetine bin yüz altmış yedi senesinden memhûr temessûki mücebince Cerin kefilinden yigirmi iki bin beş yüz kuruş alacağım hakkım olmağla bugün yarın deyu arka eyledi ve meblağ-ı mezbûrlar mâlik olup mürâbaha vermekten âciz kalup ve mezbûrlardan a'yân ve Cabirden Rûzes Oğlu demekle mezbûr Muhammedin vârisleriyle yekdân bir vecihle (.....)ikrarları olmayup ahvalleri ise kötü olmağla şer' de görülüp memhûr temessûkü mücebince zikrolunan hakları satmamak tahsîl oluverip ihkâk-ı hak olunmak bâbında mukadderi şer'a ve mahallinde şer'a görülüp ber- mücebi temessük zimmetinde sâbit olan hakkı tahsîl ve tarafından kabza-i mezbûr teslîm ettirilmek için sen ki vezîr-i müşârun ileysin selefîn ve Divriği Kadısına hitâben sâdır olan emr-i celîl-i şerîfim mübâşir ta'yîn olunan Sadr-ı A'zâm Çukadarlarından Arapgirli Çukadar İsmail mübâşeretleriyle mahalline vürûdunda mezbûr iki mahallinde şer'a vâkî olundukda asaleten ve kefâleten zimmetinde ol mikdar kuruş haklarını ziyan (....)

Divriği Kadısı Efendi Divriği'ye ta'yîn olunan mübâşir ma'rifetiyle Şubaşı müşterekleri mezburlardan şer' de zâhir olan hukuk mücebince ihkâk ve i'lâm olunmak deyu. 1170. S.20

65. Sayfa

No / Belge No: 65/1

Belgenin Konusu :Sivas bölgesindeki eşkıyanın yakalanması için Sivas Valisi Abdullaha emir

Belgenin Tarihi :Zi'l-hicce /1170 (Eylül 1757)

Belgenin Türü: Emr-i Âlîşân

Mucebince amel ve hilâfından bi-ğâyet hazer ve mücânebet eyleyesin müşeyyidü erkânü'd-devleti ve'l-emâsil nizâmü'l-âlem müdebbir-i umûru'l-cumhûr

es-sâhib-ü bi umûri mehâmmi'l-enâm bi'l-merâmi's-sihâm el-mahfûf-u bi sunûf-i avâtifi'l-meliki'l a'lâ Sivas Vâlisi Vezîrim Abdullah 'ammerahullâhu bi'l-ecli leh tevkî-i rafî-i humâyun vasıl olacak ma'lûm ola ki sen ki vezîr-i müşârun-ileyhîsin zapt etmeğe ve rafî-i erbâb-i şekâvete sâhip liyâkat ve iktidâr olup vüfûr-u şecâ'at ve hamâsetine i'timat kesr-i erbâb-ı şekâvet ve rafî-i eshâb-ı fesâd ve cebânet ve habâis hususlarına mesâbiki'l-izdiyâd ve'l-ihimâm eylemek irâdesine mebnî sebebi (.....) mevâtın akdâm-ı erâzil ve ednâsın olan evvel Sivas Eyâletine mahsûsen sana tevcîh ve ihsân olunduktan sonra dâhil-i eyâletinde başı boş levendât-ı eşkiyânın gasb-ı emvâl? ve ebnâ-i sebîle ve zûlm ve te'addi fukarâ-i raiyyete hasâret eyledikleri bundan mukaddem sem'i humâyuna lâhik oldukda dâhil-i hükûmetden olan bu gûne eşkiyânın ahz isti'sallerine demleri? (.....) ve satırla katl edilenlerin (.....) üzere refî-i mazarratlarına ihtimâm eylemek üzere bu refî-i teşrîfimle sana tenbîh-i akyed olunup imtisâlen bu misüllü şekâvet edenlerin ahz ve tenkilleriyle bu eşkiyâdan tathir-i memleketine gûşîş? ve mübâdelenin haberleri teğâfûl eylemek lâzım iken eyâlet-i Sivas'a gûya vâliden tehi ve hâlidir mülâhazasıyla hükûmetin dâhilinden Osmancık'tan nihâyet-i eyâletin olan mahallerin olub (...) yine başı boş levendât-ı eşkiyâyı men'in olmayup lâ ubâli ebnâ-i sebîle ve fukarâ-yı ra'iyete irsâl-ı mazarratdan hali olmadıklarını bu havâlide ve ol havâlide der-âliyyeden gelenler dahi haber verenler bu sûrette sana olan tenbîh-i humâyunum (...)hâsıl olmayup bu hareketin hakkında mazmûn olan ve hamiyete münâfi olduğumdan ğayri senki Sivas Vâlisinin maksud olunacak bu gün başı boş levendât-ı eşkiyânın ahz ve istisâl başının ve tarîk ve memleket olmayup bir ? olunur ki muğâyirinden muhâlefet der-hasaret ile kahrının eşkiyâdan ahz ve istisalleri bu mertebe kusûr ve fütûr eylemek bâis-i istiğrâb ve ist'câb olmuştur muzmir-i zamîri hüccet tahmirli olan cevher-i gayre ve izhâra müsâr'at ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim ile amel ve hareket ve havza-i hükümetinde(.....) ve sâir her ne mahalde bi'l-cümle başı boş levendâti eşkiyâ var ise kat'en himâye olmayup ve rehâvet göstermeyüp (.....) (.....) gafletinden îkâzen hatt-ı humâyunum bu havâlide makrûnumla mu'anven iş bu emr-i âlişânım isdâr ile vüsûlunda hâb-ı gafletten bîzâr vüsûlunda bu babta vech-i meşrûh üzere şerefyâfte-i sudûr olan fermân- ı vâcibu'l- ittiba' lâzımı'l imtisâlim mazmun-i itâ'at-makrûnuyla âmil olub hilâfindan ğâyet'i'l-gâye hazer ve mücânebet eylesiz şöyle bilesiz emr-i şerîfime i'timât kılasız tahrîren fî evâil-i şehri zi'l-hicce li sene seb'in ve mietin ve elfin. Kostantiniyye-i Mahrûse.

No / Belge No: 65/2

Belgenin Konusu :Sivas ve Divriği bölgesindeki eşkıyanın yakalanması için Sivas, Divriği, Eğin ve Arapgir kadılarına emir.

Belgenin Tarihi :19/R.A /1170 (m.11 Ocak 1757)

Belgenin Türü: Buyuruldu

Şeri'at-şî'âr Sivas ili Divriği ve Eğin ve Arapgir kadıları efendiler zîde fazlühüm ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân voyvodaları ve kethüdâyerlei ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyet işerleri ve darb-ı harbe kâdir ahâliler inhâ olunur ki (.....) ve hükûmetimiz olan eyâlet-i Sivas'ın elviye ve kazâlarından kapusuz levendât eşkıyası her ne mahalde zuhûr ederse ol mahallerin ahâlileri bi'l-ittifâk üzerlerine varılup kat'an emân ve zaman vermeyüp cezâ-yı sezâların tertîb ve ser-i maktû'ları irsâl ve eğer kesret ile zuhûr eder ise ılgar ile tarafımıza i'lam ve ihbâr îsâl eylesiz deyü bundan akdem bi'd-defe'ât tarafımıza hitâben şeref-sudûr eden evâmir-i aliyyem müceblerince mü'ekkele buyuruldularımız ile tenbih olunmuş iken tenbîhât-ı (.....) ol makûle? eşkıyanın kazâlarınıza uğrayıp fukarâ-yı ra'iyete îsâl-i mazarratlarından ve zuhûr ve mürûrundan (.....) bu ana gelince gerek (.....) dahi habîr ve âgâh eylemediğimiz için cümleye töhmet-i azîme olup haklarından gelmek lâzım hâlde iken imhâle ruhsat verildiği taksîrâtımıza mahmûl olup bu def'a yine bilâd ve ibâd ol makûle levendât eşkıyasının (...) şekavetlerinden ve ebnâ'-i sebîle îsâl-i mazarratlarından te'min ve tathîr olunmasını nâtık hatt-ı hümâyûn mevhibe makrûnuyla mu'anven sâdır olan emr-i celîü'ş-şânım sûreti ihrâc ve ne gûne ekîd ve şedîd olduğu ma'lûmlarınız olmak için tarafınıza gönderilmekle Dîvân-ı Rûm'a işbu buyuruldu tahrîr ve isdâr ile irsâl olunmuşdur inşallâhu te'âlâ vusûlünde gerektir ki keyfiyet mantûk-i emr-i âlîden ma'lûmlarınız oldukda bu babda sâ'ire kıyas olummayıp bu def'a bu emr-i celîlin hılâfına olanlar ancak tertîb-i cezâ ile mücâza'ât olunacaklarını bilip ve buyuruldularımızı cümleye i'lâm ve işâ'at edip el-yevm ol makûle levendât eşkıyası kazâlarınızda var mıdır yoğ mudur veyahud âher mahalden gelip mürûr edeceklerinin haberi vârid olmuş mudur istihbâr olduğu gibi mikdârı tasrîhiyle ibtidâ-yı emir ile tarafımıza i'lam olduğun bilip sizler dahi cümleye tenbîh66. Sayfanın baş kısmından ferman devam ediyor

ve darb-ı harbe kâdir olanları hâzır ve müheyyâ ve ? üzerlerine hücum ve demleri heder olup kat'an emân ve zaman verilmeyip mukâtelelerine ikdâm ve at ve

emvâl her nesi var ise katl edenlere (.....) ve bu vecihle (.....) edüp ma'âzallâhi te'âlâ bu tenbîhden sonra yine ke-mâ fi'l-evvel eşkıyanın zuhûrlarında ve mürûrlarında ve istihbârlarında (.....) ve rehâvet ile tarafımıza i'lam eylemekte ve üzerlerine varılıp icrâ-yı emr-i âlî eylemekde rehâvet ve tekâsülünüz istimâ' olunursa ukûbât-ı lâyıkalığınız icrâ olunmakta iştibâh olummayıp mûceb-i buyurulduyla amel ve hilâfından hazer eylesesiz deyü . Sene 1170/R.A/ 19.

66. Sayfanın ilk beş satırı 65/2 nin devamıdır.

No / Belge No: 66/1

Belgenin Konusu : İmdâd-ı hazeriye vergi emri

Belgenin Tarihi : Cemâziye'l-âhir/1171 (Şubat 1758)

Belgenin Türü: Buyruldu

Şerî'at-şiâr Divriği Sancağında vâkî olan kazâların kadıları efendiler zîde fazlulumâ ve kıdvetü'l-emâcid vel'- a'yân ve voyvodaları zîde mecduhû mefâhiri'l-emâsil ve'l-akrân a'yân-ı vilâyet zîde kadruhuma inhâ olunur ki iş bu bin yüz yetmiş bir senesi muharrem i'tibâriyle Eyâlet-i Sivas'ta tahsîl-i fermân-ı âlişân buyrulan on altı bin beş yüz kuruş imdâd-ı def'aten Sivas mahkemesinde ma'rifeti şer' ile sa'ye-i intikâliyle eslâfımızın tahsîl eyledikleri vecih üzere enfa-ı fukarâya ra'iyet için eyâlet-i merkûmenin elviye-i kazâlarına tevzî ve taksîm olup kibel-i şer'a'dan muhrac memhûr ve mumzî mûcebince sancağım mezbûr kazâlarına yalnız altı yüz doksan buçuk kuruşa isâbet etmekle meblağ-ı mezbûru livâ-i mezbûr kazâlarına ma'rifet-i şer'le ve ta'yîn olunan mübâşir ma'rifetiyle ve cümlelerin ihtimâmıyla ta'dîl ve tesviyeden tevzi' ve mahallerinden âciletan tahsîl ve mu'temed olmalarınız ile taraf-ı hazînemize bundan akdem edâ ve teslim ve tesellümünüz müş'îr-hulûsunda ahz eylemek bâbında dîvân-i rûm'dan buyrulduklar tahrîr ve isdâr ile irsâl olunmuştur bi izni'llâhi teâlâ vüsûlunda gerektir ki meblağ-ı mezbûru ale't-ta'cîl mübâşir-i merkûm ma'rifetiyle mu'temed âdeminiz yediyle teslim ve tertîb vesîle edip mûceb-i buyrulduklarıyla amel ve hilâfından tahazzur ve tehâşî eylesesiz deyu buyurulmuştur. Cemâziye'l-uhrâ. 1171.

No / Belge No: 66/2

Belgenin Konusu : Vilayet masraf defteri ve 1 Muharrem 1171 tarihli taksidde bağlanan vergi emri

Belgenin Tarihi : 1 Muharrem 1171(15 Eylül 1757)

Belgenin Türü: İ'lam

Divriği mea kazâları iki taksittir.

690.60 yalnız altı yüz doksan kuruş, 60 Akçe, altmış akçedir

İmdâd-ı hadariyye ber-cânib-i âti ve Eyâlet-i Sivas devletlü ve inâyetlü el-Hac Abdulkerimhan Paşadır. Mahsûb. Sene 1171. Fî gurre-i Muharrem.

Ahrecehû ani's-sicilli'-mahfûz (.....) el-fakir ed-dâ'i Mehmed Müftü zâde el-kadı bi- medineti Sivas gufire anhu.

Sivas Vâlisi Enver Mükerrerem el-Hac **Abdulkerimhan Paşa** hazretlerinin imdâd-ı hadariyyeye gelen el-Hac Hüseyin Ağa'ya olunan masrafı Beyan eder.

Masrafı üç gecelik Mahmut Zâdenin:30. Hacı Ağanın masrafı dört gecelik Molla Ali yediyle:32.5. Mübâşir Hizmeti:70

Elli kuruş Halil Bekir'in On kuruş Seyyid Bekir Ağa'nın On kuruş Molla Ali'nin.

600- Deli Paşa'nın ahz eylediği Halil Bey'in ve Deli Mûsâ için cümle ma'rifetiyle verilen.

020- Yiğirmi kuruş Sivas'ta Hâbil beğ'e verdiği.

015- On beş akçe Molla Abdullah'a hizmet.

010- Deli Paşa'nın adamlarına verilen nal Molla Ali yediyle.

010- Kara Ali Ağa'ya Sivas'a gidince harçlık Molla Ali yediyle.

660- Toplam.

008- Yalan (.....) Oğluna verilen çek.

010- Yusuf Bölükpaşaya verilen çek.

010- Çizmeli Oğluna Sivas'a gittiği için verilen hizmet.

009- Yusuf Bölük Paşa'nın bindiği bargire kira, Yusuf Hacı Ömer Ağa yediyle.

030- Kara Ali Ağa'ya Sivas'a gittiği için verilen çek.

005- Aydınoglu Ömer Ağa'ya Deli Paşa'nın yanına gittiği için.

Toplam:737

67. Sayfa

No / Belge No67 /1 Silik olduğu için bazı kısımları okunamamıştır.

Belgenin Konusu : Borç Tahsili

Belgenin Tarihi : Cemaziye'l-evvel/1170 (Şubat 1757)

Belgenin Türü: Emr-i Âlîşân

(?...) Mezbûri teslîm ettirmek bâbında mecdûlen emr-i şerîfim ricâ ve divân-ı humâyünümde mahfûz olan kuyûd-i ahkâmına mürâc'at olundukda (.....) yüz altmış dokuz senesinin evâsıd-ı zi'l-kâdesinde emr-i şerîfim verdiği mezbûr olunması (.....) olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur buyurdum ki, emr-i şerîfim vusûl buldukda bu babda mukaddemen ve hâlen sâdir olan emr-i şerîfim mûcebince amel dahî ? Merkûm mûm-a ileyhi ma'rifetiyle ihdâri hasım kılup mukaddemen mûcebi şer'a görölüp fazla olunmayan humusuyla? tamâmen muayyen? olup görünen i'lâm olunduk üzere deyu ol bâbda ta'arru şer'a amel üzere edip dahi vech-i meşrûh üzere mezbûrun temessükü mûcebince zimmetinden ta'yîn ve tarîk olan ol miktar kuruş hakkın hükm edip tamâmen tahsîl ve tarafından kabze-i mezbûra teslîm edilüp mezbûr bi-vechi şer'i taallül ve nizâ ettirmeyüp icrâ-i şer'a ve ihkâk-ı hak eyleyez. Min ba'di şer'i şerîf emri humâyuna muhâlif kimesneye iş ettirmeyüp ve kabze-i alakası olmayanlar kat'en karıştırmayup isimleri ve resimleri ile yazıp âli şâni buyruğuma arz ve i'lâm eyleyüp husûs-ı mezbûr için bir dahî emri şerîfim varımlı eylemeyesiz. Şöyle bilesiz. Alâmeti şerifime i'timât kılasız.

Tahrîren fi evâsıt-ı Cemâziye'l-âhir sene seb'in ve mietin ve elfin. Hurrehû el-fakir İbrahim el Müvellel Halîfe bi Medîneti Divriği.

No / Belge No: 67/2

Belgenin Konusu : Kaledeki silahların sayımı

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Buyruldu

Şerî'at-şîâr Divriği Kadısı Efendi zîde fazlühû ve kıdveti'n-nikâb? ve'l-mustahfizîn Kal'a-i Dizdâr zîde hifzuhû inhâ olunur ki Kal'a-i mezbûrenin

müstahfizi mevcûd ve nâ mevcûdların ve derûn-i kal'a da olan top ve cebehânenin ve mühimmât-i sâirenin yoklanması mu'tâd olmağla imdi ma'rifet-i şer'de ve mübâşir ma'rifetiyle ru'yet olup neferâti tamâmen mevcud mudur değil midir ve mühimmât-ı cebehâne tekmîl üzere midir sıhhati üzere Dîvân-ı Rûma i'lâm olunmak bâbında iş bu buyruldu tahrîr ve isdâr ile irsâl olunmuştur İnşâallâh vüsûlünde gerektir ki ber-vech-i meşrûh yoklanıp sıhhati ve hakîkatı üzere Dîvân-ı Rûma i'lâm edip müceb-i buyruldularıyla amel oluna hilâfindan hazer eylesiz deyu.

Divriği Nâibi Efendi ve voyvodası ta'yîn olunan mübâşir ma'rifetiyle mahsûsât-ı müşterekleri mezburlardan şer'i zâhir olan hukûk-ı sahîhası ve ihkâk-ı hak olduğuna (.....)

İş bu Divriği nâibi ve subaşısı sâhib-i arz-ı hâlin (.....) ma'rifet-i şer' ile ta'yîn olunan mübâşir ma'rifetiyle mezburdan tahsil ve icrâ-i hak edip sıhhati (.....)

68. Sayfa

No / Belge No: 68/1

Belgenin Konusu : Mülk Şatışı (yoncalık-tarla)

Belgenin Tarihi : 23/C/1184 (14 Eylül 1770)

Belgenin Türü: Hücjet

Rabiu'l-âhirin onyedinci günü yevm-i ehad inşaallah hayra alâmet azîm rüzfar esdiği bu mahalle kayd şud. Bu 'alâmet hayırdır deyu tefe'ül olundu

Kara Mahmut-zâde Abdurrahman Ağa bi'l-asâle ve bi'l-vesâyê ve Ahmed Ağa bi'l-asâle ve Ali Ağa meclis-i şer'de Hacı Osman Ağa mahdarında takrîr-i kelâm edip Şatır Oğlu Mahallesinde vâkî yoncalığımızı seksen beş kuruşa Bey' ve semenini ahz bir tarafı Kendir Hacı Osman Ağa ve bir tarafı mığırđıç ve bir tarafı tarîk-i âmme iş bu yoncalığı bey' eyledikleri kayıt şud. 1184/H/23

Şühûdü'l-hâl, Ömer Bekir. Hacı Şeyh Efendi. Kara Mahmut Zâde Ömer Ağa. Sâdullah Ağa.

No / Belge No: 68/2

Belgenin Konusu : Eşkîyalık ve han basması davası

Belgenin Tarihi : 1184(1770)

Belgenin Türü: Ma'ruz / Arz-u Hâl

Devletlû merhametlû inâyetlû efendî sâğ olsun arzuhâl kulları bûdur kî bu kullar Divriği kazâsına tâbî Zımâra nâm karye sâkinlerinden olup ve yine karye-i mezbûr sâkinlerinden Hacı Mehmed Oğlu Feyzullah ve karındaşı Süleyman nâmân eşkiyâlar ber-takrîb hân'ıma tâlib olup vermediğim hasebiyle kendim hân'ımda bulunmamağla ehîlim Cârîyenizi hân'ımda basıp kendi hânesine getirip kesr-u hayf ve şutûm ve itâle-i lisân ve darb-ı şedîd ile darp ba'dehû ehlim Cârîyenizi alıp terk-i diyâr edip hân'ımı hâl-i harâbe deyu kulunuza gadr-u külli ve hayf olmağla merâhim-i âliyyelerden mercuvdur ki hasbeten lillâh teâlâ mübâşir kulları ta'yîn ve huzûr-i şerîfe ihdâr ve şer' ile mürâfa'asına ve hakkım ihkâk buyrulmak bâbında emr-i fermân lütf-i ihsân devletlû merhametlû ve inâyetlû efendim sultanım hazretlerindedir

Şühûdü'l-hâl, Şâhide Gül Vârid Zimmiye. Şâhide Matos Zimmiye.

No / Belge No: 68/3

Belgenin Konusu :Eşkîyalık ve han basması davasının sonuçlandırılması.

Belgenin Tarihi : 13/Ra/1184 (6 Agustos 1770)

Belgenin Türü: Emr-i Âlişân

Hâlen Medîne-i Divriği'de sancak nişinde şerî'at-i ğarrâ olan efendi ve Voyvodası Ağa izzetlû ağa ve sâir zâbitân ve iş erlerine inhâ olunur ki ta'yîn olan mübâşir ma'rifetiyle sâhib-i arz-ı hâlin mestûru'l-esâmî olan husûsunu ahz ve mübâşir merkûma teslîm ve tarafımıza i'lâmiyle ihdâr eylesesiz deyu, 1184 /13/Râ

No / Belge No: 68/4

Belgenin Konusu : Fiyat Narhı

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Narh

Cümle ma'rifeti ve ma'rifeti şer'iyle nân-ı azîz altmış dirhem bir akçeye, lahm kıyye para, rûğan sekiz para, kına okkası sekiz paraya, sabun kıyyesi otuz paraya, üzüm kıyyesi on dört akçeye, pirinç revâde dokuz para, malatya sekiz paraya, tuzlu peynir bir akçeye, mum kıyyesi on sekiz paraya, (kibe mumbâri) kelle bir mûmbari bir para, çiğir iki para.

No / Belge No: 68/5

Belgenin Konusu : Diyet talebi. (Yaralama diyet bedelinin talep edilmesi.)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Hüccet

Arapgir Kurâlarından Çit nâm karye sâkinlerinden Çolak Ahmed bin Seydi huzûr-ı şer'de yine Arapgirli Abdurrahman Beğ'in torunu Ömer Hüseyin mahdarında takrîr-i kelâm edip târîh-i kitaptan iki ay mukaddem kazâen Ömer bir taş atıp bana gelip iki adet dişimi çıkarıp mezbûrdan dişlerimin diyetini tamâmen ahz ve zimmetini ibrâ-i âmm ile ibrâ eyledim dedikte kayıt şud.

Şühûdü'l-hâl, Arapgirli Hacı Mustafa. Aydın Oğlu Abdullah. Buhâra Oğlunun Dâmâdı Hasan Paşa.

69. Sayfa

No / Belge No: 69/1

Belgenin Konusu : Sivas Eyaleti'nde bulunan eşkiya üzerine gidilmesi emri

Belgenin Tarihi : 20/B (Receb)/1184. (m.12 Aralık 1767)

Belgenin Türü: Buyruldu

Şerî'at-şîâr Divriği Kadısı fazîletlü efendi zîde fazlühü ve kıdveti'l-emâsil ve'l-akrân voyvodası izzetlü ağa ve serdâr ve sâir a'yân ve iş erleri zîde kadruhüm şehâdet olunur ki Sivas Eyâleti mütesellimînin bâ-fermân-ı âli tarafımıza ihsân buyurulmakla bundan akdem Bozok'tan ve Çerkeş ve cevânib-i erba'ayı kapusuz eşkiyâlarından tathîr ederek Sivas'a vüsûlum olup ol havâlîleri dahî tecesssüs ve tathîr eylemek üzere memûriyetimiz iken fukarâyı siyânete şimdilik têhir olunup bundan sonra baş-mendi kifâyet miktâr-ı asker ile ta'yîn olunacağı muhakkak olmağın bu hilâlde ol taraflarda kapusuz eşkiyâları ve sâir haramzâdelerin istîlâları olup-olmadığını acâleten tarafta i'lâm eylemeniz bâbında Dîvân-ı Rûm'dan iş bu buyruldu tahrîr ve isdâr ve irsâl olunmuştur bi-mennihî teâlâ vüsûlunda gerektir ki vech-i meşrûh üzere dikkat ve ihtimâm edip mûcebi buyruldu ile amel ve

hareket eylesiz deyu. 1184/B (Receb) /20 (.....) Mustafa (.....) Mütessellim-i
Sivas İMZA.

No / Belge No: 69/2

Belgenin Konusu : Dövülme şikâyetinin İstanbula bildirilmesi

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Ma'ruz / Arz-u Hâl

Devletlü İnâyetlü Merhametlü Efendim Sultânım Hazretleri Sağolsun.

Arz-ı-hâl kulları Divriği kazâsına tâbî' Norşin nâm karye sâkinlerinden Karaveliğlü Hüseyin Paşa ve Kara Mustafa ve Ahmet ve Hüseyin nâmân kimesneler bu kullarını fuzûli bi-ğayr-i hak darb-ı şedîd ile dövüp gün-e gün eziyet edip bu kullarını kâr ve kesibmden avâre ve bîçâre koyup ziyâdesiyle ğadr-u külli etmeleriyle merâhim-i aleyhlerinde mercuvdur ki mübâşir kulları ta'yîn ve ihkâk-ı hak buyurulmak bâbında emr-u fermân devletlü inâyetlü merhametlü efendim sultanım hazretlerininindir. İbrahim.

No / Belge No: 69/3

Belgenin Konusu : Mütessellimlik Nasbı

Belgenin Tarihi : Şevval/1184

Belgenin Türü: Emr-i Âlîşân

Mefâhiru'l-kudât-i ve'l-hukkâm me'âdinü'l-fezâil-i ve'l-keâm Sivas Eyâletinde vâkî kudât ve nüvvâp zîde fazluhûm tevkî-i rafî-i humâyun vâsıl olacak ma'lûm olacak ma'lûm ola ki sâbiken Mısır Vâlisi olup cezîre-i (?.....) ikâmet üzere olan düstûr-i mukerrem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem vezîrim Osman Paşa edâmallâhu teâlâ iclâlehû yed-i avâtıf-ı aliyye-i mülûkânemde Sivas Eyâleti iş bu sene-i mubâreke mâh-ı şevval şerîfte yedinci günü tevcîh ve inâyet ve ihsân olup eyâlet-i merkûm ve havâlisi cevleğâh eşkiyâ olmaktan nâşî müşârun ileyh cezîre-i merkûmdan hareket ve mahalle vürûd edinceye değin eyâlet-i mezbûreyi hıfz ve harâset ve himâyet ve siyânet-i ehâli ve raiyyete kâdir cer-i ve cesur bir mütessellim nasbinden lâbüd ve kıdvetü'l-emâcid ve'l-'a'yân Benli Yusuf zîde mecduhû evsâf-i mezbûre ile muttasıf ve mücerrebatü'l-edvâr olduğundan ehâli-i memleketi hıfz ve harâset ve fukarâ-ı ra'iyet-i himâyet ve siyânet etmek üzere mütessellimlerin

umûrunu uhrâ müdâheleden dahl ve teaddî ettirmemek üzere bâbından emr-i şerîfi mezbûri mûmâ ileyhi hıfz ve müşârun ileyh tarafına râcî olan tayarân ve avâdat sâiresini ahz ve kabz ettirip mütesellimin umûruna uhrâ müdâhilden dahl ve tearruz ettirmemek bâbında emr-i şerîfim sudûrunu vezîr-i müşârun ileyh Kapu Kethudâsı vekîli olan Hâcegan-ı Hümâyun kıdvetü'l-emâcid Mehmed zîde mecduhû arzuhâliyle istidâ etmekle vech-i meşrûh üzere amel olunmak fermânım olmağın sen ki mücebi mütesellimînin mezbûr-u mûmâ ileyh ve müşârun ileyh tarafına râcî olan tayârât-ı avâ'idât ve sâiresini târih-i mezburdan ahz ve kabz ettirip mütesellimin umûruna uhrâ dahl ve taarruz ettirmek bâbında fermân-i âlişânem sudûr olmuştur vüsûlunda ol bap'ta vech-i meşrûh üzere şerefyâfta-i sūdûr olan fermân-ı vâcibi'l-ittibâ ve lâzimi'l-imtisâlimin mezmûn-ı ita'at-makrûnu ile âmil olup hilâfından ğâyetü'l-gâye kifâye hazer ve mücânebet eylesiz Şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timat kulasız Tahrîren fî evâili'ş-şevvali'l-mükerrem Sene erbea ve semênin ve mietin ve elfin. 1184/Ş/...

Mu'cebi emr-i âlî buyuruldu olduğu kayd-şud.

No / Belge No: 69/4

Belgenin Konusu : Sivas mütesellimi Ebubekir tarafından Divriği, Arapgir ve Eğin kadısına gönderilen buyruldu

Belgenin Tarihi : 7/Şevval/1184 (24 Ocak 1771)

Belgenin Türü: Buyruldu

Şerî'at- Şiâr Divriği ve Arapgir ve Eğin kadıları efendiler zîde fazluhum ve kıdvetü'l-emâsil ve voyvodaları izzetli ağalar ve yeniçeri serdârı ve kethudayerleri ve İşerleri zîde kadruhum inhâ olunur ki iş bu bin yüz seksen dört senesi mâh-i şevval-i şerîfin yedinci günü Eyâlet-i Sivas sâbikan Mısır vâlisi olup cezîre-i (.....) sâ'y u endâz iclâlde olan devletlü ve ğâyetlü Osman Paşa Efendimiz hazretlerine avâtif-ı aliyye-i mülûkânedan tevcîh ve ihsân buyrulup müşârun ileyh efendimiz teşrîf edinceye dek mütesellimlerin devlet-i aliyyeden bâ-fermân-ı âli sa'âdetime Benli Yusuf Ağa'ya inâyet ve i'tâ buyrulmakla mûmâ ileyhi Āsitâne-i aliyye tarafından vürûd edinceye değin vekâletlerin tarafımıza tefvîz ve ihâle etmekle elviye ve kazâlara i'lâm ve işâ'ati rûsûm-i kadîmeden olduğuna binâen şeref sudûr olan tevcîh-i emr-i şerîfim bir kıt'a mûmzâ sûret-i ihrâc ve irsâl olunmakla sûret-i emr-i âli buyruldumuzu sancaklarınıza hâvî olduğu kazâlarda ma'rifet-i şer' ve cümle ahâlî

ma'rifetleriyle feth ve kırâ'at ber-mu'tâd-ı kadîm cümleye i'lân ve işâ'at ve tarafımıza i'lâm eylemeniz bâbında Dîvânı Rûm'da iş bu buyuruldular tahrîr ve isdârıyla irsâl olunmuştur bi-mennihî Teâlâ vüsûlunda vech-i meşrûh üzere mûcebi buyrulduyla amel ve hareket eyleyesiz. Vesselam.

el-Hac Ebûbekir Mütesellim-i Sivas. İMZA

70. Sayfa

No / Belge No: 70/1

Belgenin Konusu : Miras Taksimi

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Hüccet

Oruçoğlu Seyyid Ali Paşa'nın Oğlu Seyyid Numan nâm ve Derviş ?ammetesi Safiye Hâtundan kendine isâbet eden mîrâsını huzûr-u şer'de da'vâ edip mezbûre hâtun'un muhalefât-ı metrûkesi tahrîr ve ma'rifet-i şer'de yiğirmi iki kuruş mal-ı mevcûdu olup nısfı on iki kuruş Sadriye kızı Emine'den hisse ve on iki kuruş'un altı kuruşun zevci Yusuf peşinen be-altı kuruş'un üç kuruşu Derviş Seyyid Numan'a ve üç kuruşu ğâib ani'd-diyâr karındaşı Bekir'e hisse isâbet edip Numan'ın hissesini kendine teslim ve Bekir'in hissesini Molla Muhammed'e teslim olunmağın kayıt şud

Şühûdü'l-hâl, Ömer Beğ-zâde Hacı Osman Ağa. Emir Ali Oğlu Mustafa Paşa. Ömer Paşa bin Hacı Mustafa. Kara Yusuf-zâde Seyyid Ömer Ağa. Seyyid Molla Tahir bin Hacı Hasan. Kethudâyeri-zâde Molla Hüseyin. Muhterem Kanber Paşa.

No / Belge No: 70/2

Belgenin Konusu : Mülk Satışı (Mumcu dükkânı)

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Hüccet

Divriği sükûnda bir bab mumcu dükkânı kethudâyeri Mehmed Ağa'nın Zevcesi Cemile Hâtundan esedî altmışbeş kuruşa Şekâvetlü el-Hacı Osman Ağa'ya fûruht olmuştur hudûdunun bir tarafı Şerîfe Hâtun mülkü ve bir tarafı tarîk-i âmme bir tarafı demirci dükkânı ve bir tarafı karakollukçu mülkü bir tarafı vakf dükkânı Cemile Hâtun'un kızları Şerîfe ve Aişe ve Fâtıma tariklerinden Koca Ali vekillerinin olduğuna İdris Paşa Ali Ağa ve Burunlu Yusuf'un şehâdetleriyle.

No / Belge No: 70/3

Belgenin Konusu : Miras Taksimi

Belgenin Tarihi : 5/Safer/1185 (20 Mayıs 1771)

Belgenin Türü: Hücet

Kömüklü Hatıce ve Fatıma bint-i Ali ve Emine ve Safiye bint-i Ahmed ve Espe ve Ali Karındaşı İsmâil Paşa Hatice ve Fatıma ve Safiyenin ve Espenin taraflarına vekil Oğlu Mehmed Paşa ibni Usta Hamza Sultan ile Ali'nin vekili olan Korküsü'lü Topal Ahmed'in Oğlu Mehmed bi'l-vekâle Memiş ve Şâkirin vekâletine Sâdullah ve Molla Abdullah ibni Mehmed ve Mehmed'in vekâletine Kömüklü Mustafa Oğlu Mahmud ve Yakup Beğ ve şâhid-i mezbûrân kızların vekili Memiş beğ ve Mehmed takrîr eylediler ki Kömüklü Mahmud Oğulları Mahmud ve Ahmed ve Mehmed'den babalarına ve Dede Oğulları mezbûrun mîras da'vâsı olup mezbûra kırk beş kuruşa sulh bede-li sulh bi't-tamam her birimiz ahz ve âmme-i da'vâdan zimmetlerini ibrâ eyledik dedikleri kayt şud. 1185/S/5

Şühûdü'l-hâl, Sâdullah Ağa ve Abdullah Ağa. Yakup Paşa ve Mahmud bin Küçük Mehdi ve Kôr Mehmed bin Himmet.

No / Belge No: 70/4

Belgenin Konusu : Mülk Satışı (Hane)

Belgenin Tarihi : 17/Safer/1184 (12 Haziran 1770)

Belgenin Türü: Hücet

Gökçe Câmî-i Mahallesi sâkinlerinden kendi gelen Hacı Muhammed-zâde Mustafa nâm kimesne meclis-i şer'de karındaşı iş bu rafî-ü'l-kitap Ali bin Hacı Mehmed nâm kimesne mahdarında takrîr-i kelâm edip mahalle-i mezbûrda vâkî pederimizden muntakil meşâğ-ı müşterek mutasarrıf olduğumuz hânemizin benim hissemeye âit olan hânemiz ki hudûdunun bir tarafı helvacı ve bir tarafı Hasan bin Yekzân ve bir tarafı çay ve bir tarafı tarîk-i âmme iş bu hudut ile mahdût ve hissese yüz on kuruşa iş bu karındaşım Ali'ye bey' ve temlik ve teslim edip kabze-i semen eyledim dedik te kayt şud. 1184/S/17

Şühûdü'l-hâl, Müftü Efendi. İbik Bekir Efendi. Murat Ağa Zâde Hacı Ali Efendi. Kethüdâ Mustafa Paşa. Pingenli Zâde Hacı Muhammed Ağa. Kara Yusuf Zâde Seyyid Ömer Ağa. Muhdır Kanber Paşa.

No / Belge No: 70/5

Belgenin Konusu : Miras Taksimi

Belgenin Tarihi : 19/Safer/1184 (14 Haziran 1770)

Belgenin Türü: Hüccet

Norşini-zâde Ali Ağa Meclis-i şer'de yine Ovacık karyesi sâkinlerinden Gülcenin Oğlu Seyyid Mehmed mahdarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip iş bu Seyyid Mehmed'den kürek pahası yüz on kuruş alacak hakkım olmağla talep ederim deyu da'vâ edip ğibbe's-sual Seyyid Mehmed cevâbında ikrâr edip deynimdir ve lâkin sâir Hacı Veli Ağa'nın vârisleri dahî benden talep ediyorlar onları men' eylesinler borcumdur dedik te Ali Ağa cevâbında benim kendi malımdır sâir vârislerin hakları var ise benden talep etsinler benim mirasdan olan hakkımı devr-i şer'î eyledim, ?arttı dedikte Hacı-zumru Zâde Ömer Ağa ve Mehmed dahî kendi borcu olmak üzere ba'de külli hisâp yüz kuruş borcumdur deyu edâ-i şehâdet etmeleriyle edâsına tenbîh-i şer'iyile mâ vaka'a kayıt şud. 1184/S/19

Şühûdü'l-Hâl, Hacı Bûznâz Ağa Zâde Seyyid Sâdullah Ağa. Deli Ali, Nâbî Hacı, Veli Ağa.

No / Belge No: 70/6

Belgenin Konusu : Müteveffiyeye teşhisi

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Hüccet

Ăşık Velinin oğlu Mustafa'nın vâlidesi Fatıma, Kara Ahmed'in sülbü kızdır hurriyyu'l-asıldır deyu K r Halil oğlu Hasan Paşa ve şâhit olan Şerîfe binti Ahmed ve Hatıce binti Mustafa nâmân hâatunların lisânında Osman Efendi oğlu Efendi ve Hacı Muhammed bin Halil'in şehâdetleriyle kayıt şud.

Müteveffiyeye Vesîle binti Zeynep binti Fatıma olduğuna şâhidân mezburlar şehâdetleri ve Seyyid Numân Ağa bin Molla Ali.

71. Sayfa

71/1 Silik olduğu için okunamamıştır.

72. Sayfa

No / Belge No: 72/1

Belgenin Konusu : Şuf'a için vekâlet

Belgenin Tarihi : Yok

Belgenin Türü: Hücet

Hacı Şeyh Efendi huzûr-i şer' de İmamoğlu Mahallesinde sâkin olduğum hânedan ayrılan Habeşin oğlunun tarlasını şûfâdar olduğum hasebiyle şuf'âsını tutup âhere fûrûht ettiklerinden şûfâdarıyım deyu iş bu mahalle kayıt olundu bu vilâyette bulunmaz isem tarafımda Nâib Seyyid İsmail Efendi vekildir. Şuf'âsını tutmaga kayıt şud.

Şühûdü'l-hâl, Şûhu'l-hâl, Voyvoda Hacı Osman Ağa. Enver Efendi. Nâip Efendi. Kethudâyeri-zâde Molla Hüseyin. Muhdır Kanber Paşa. Seyyid Molla Tâhir bin Seyyid Hasan. El- mu'anven bi-tuğrâ-i sultânî.

SONUÇ

Şehir tarihlerine dair çalışmalar ülkemizde bir asır öncelerine dayanmaktadır. Bu çalışmalar daha çok anıtsal eserler ve maddi kalıntılar etrafında gerçekleşmiş iken, ilerleyen zamanlarda araştırma boyutları belge ve defterlere doğru bir akış göstermiştir.

Tarih alanında yapılan çalışmalar genel itibariyle olayların sebep sonuç ilişkileri üzerinde durur. Olayların meydana geldiği şehir, köy, kasaba vb. yerleşim yerleri ve buradaki yaşam ve sosyal ekonomik ilişkiler genelde ihmal edilmiştir. Ama toplumların tarihinde gruplar halinde yaşamanın getirmiş olduğu birtakım kolaylık, zorluk ve bu esnada meydana gelen toplumsal ve ferdi ilişkiler tarihi oluşturmada önemli bir yere sahiptir.

Şehir tarihlerinin meydana çıkartılmasında birçok tarihi materyal bulunmakla birlikte özellikle şer'iyeye sicillerinin kıymeti daha bir önem kazanmaktadır. Osmanlı'nın kuruluşundan tanzimata gelinceye kadar şehir yapısında kadılık makamı ve buralara intikal eden olaylar önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü mahkemeler toplumların hukukî, iktisadî, idarî problemlerini çözen mekanizmalar olduğu gibi, şehir taşra ilişkisinin en önemli belgelerinin tutulduğu ve kaydedildiği önemli mekânlar durumundaydı.

Osmanlı Devletini ve kendisinden önce kurulan Müslüman Türk Devletlerinin idarî teşkilatlarını ortaya çıkarmak suretiyle geçmiş tarihimizi bir devleti meydana getiren tüm unsurlarıyla birlikte anlamamız mümkün olacaktır. Bunun içindir ki, şer'iyeye sicilleri de Osmanlı Devletini tüm kurum ve kuruluşlarıyla anlamamız hususunda araştırmacılara ışık tutacaktır. Osmanlı'yı anladığımızda kendisiyle tarih içerisinde sosyal, kültürel, siyasî ve dinî alanlarda çeşitli münasebetleri olan bütün dünya devletlerinin de tarihini anlamak mümkün olacaktır.

Halil İncalcık'ın da dediği gibi; “*Osmanlı çalışmalarıyla Bizans'ın son iki yüzyıllık, Balkan tarihinin Osmanlı egemenliğindeki altı yüzyıllık ve Ortadoğu tarihinin yine Osmanlı egemenliğindeki beş yüzyıllık tarihleri daha derinlemesine anlaşılacaktır. Osmanlı arşivleri olmadan Arap dünyasının son dört yüz yıllık*

tarihi, hatta 20. Yüzyıl tarihi dahi yazılamaz".⁴⁵³ Osmanlı'nın altı yüz seneyi aşan tarihinde koruyabildiğimiz arşiv belgelerine dayalı çalışmalar arttıkça; Osmanlı sosyo-ekonomik, idarî tarihinin bütün yönleri aydınlanacaktır.

Kadıların, kanunen görevleri gereği kendilerine gelen hüküm ve fermanları ve bunlara verilen cevapları ve çeşitli davalara ait vermiş oldukları kararları içeren *sicil* defterlerinin arşivlerin tozlu raflarından alınıp gün yüzüne çıkarılması şer'iyye sicillerinin, birinci derecede önemli bir kaynak olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır.

Kadıların devlet merkeziyle yaptıkları resmî yazışmaları, halkın şikâyet ve dileklerini, mahallî idarelere ait hukukî düzenlemeler olarak kabul edilen ferman ve hükümleri, sicillerin ait olduğu bölgenin sosyal, siyasî, iktisadî ve dinî hayatını yansıtan mahkeme kararlarını içeren siciller incelenmeden, Osmanlı Devleti'nin bütün yönleriyle tarihini hakkıyla anlamak zor olacaktır.⁴⁵⁴

Mahkemelerde tutulan sicil defterleri genelde dar ve uzun defterler olup (15 x 45 cm. gibi) sayfa sayıları 10-20'den 200-300'e kadar çıkabilmektedir. Defterler ortalama 100 sayfa civarındadır ve 400-500 kaydı içermektedir. XV ve XVI. yüzyıl şer'iyye sicillerinin önemli bir kısmı Arapça kaleme alınmış, XVI. yüzyıldan itibaren Arap coğrafyası dışındaki defterler çoğunlukla Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır. Araştırmacılar tarafından ortaya konulan şer'iyye sicilleri toplu kataloglarına ve devletçe arşivde muhafaza edilen belgelere bakıldığında çeşitli vilayetlere ait yaklaşık 17000'e yakın şer'iyye sicili defteri bulunmaktadır.⁴⁵⁵

Sivas şer'iyye sicillerinden olan 77 numaralı defter h.1143-1191 (1730-1777) tarihleri arasındaki Sivas ili Divriği kazası ve köylerinde gerçekleşen bazı adlî, ekonomik, sosyal-kültürel, dinî olaylar ile üst makamlardan Sivas vilayetine veya Divriği kazasına gelen yazılı emirleri kapsamaktadır. Tamamı 72 sayfa ve 40 pozdan oluşan defterdeki sayfa numaralarının Milli Kütüphane görevlileri tarafından verildiği anlaşılmaktadır.

Tezimizin giriş bölümünde Osmanlı Padişahlarından I. Mahmud (1730-1754), III. Osman (1754-1757), III. Mustafa (1757-1789) ve I. Abdülhamidhan

⁴⁵³ Halil İnalcık, "Osmanlı Arşivleri Görülmeden 20. Yüzyılın Tarihi Yazılamaz", *İzlenim*, Yıl: Tem-Ağs. 1996, Sayı: 35-36, s.42-47.

⁴⁵⁴ Ahmet Akgündüz, *Şer'iyye Sicilleri*, Türk Dünyası Araştırma, İstanbul 1988, C.I, s.12.

⁴⁵⁵ Cahit Baltacı; "Şer'iyye Sicillerinin Tarihsel ve Kültürel Önemi", *Osmanlı Arşivleri ve Araştırmaları Sempozyumu*, Mayıs 1985, s.127-131.

(1774-1789) dönemleri hakkında siyasî tarih açısından kısa özet yapıldıktan sonra I. Bölümde Osmanlı hukuk sistemi ve şer'iyye sicillerinin önemi, kapsadığı belgeler ve mahkemede görev yapan memurlar hakkında bilgi verilmiştir. II. Bölümde Divriği tarihçesi ve eserleri hakkında şeri'iyye siciline atıflar yapılarak ilçe hakkında ön bilgi vermeye çalışılmıştır. Sicil defterinde Sultan Abdülaziz (1861-1876) devrine ait 32/1 ve 33/1 numarada 1284 (1867) tarihli iki adet tereke kaydı bulunmaktadır. III. Bölümde Divriği'nin idarî, adlî, dinî ve sosyal yapısı ile memurların devlet yönetimindeki etkin rolleri ortaya konulmaya çalışılmış olup son bölümler olan IV. ve V. bölümde sırasıyla belge özetleri ve metin transkripsiyonuna yer verilmiştir.

İncelediğimiz defterde alım-satım, alacak-verecek konularının çokluğu göze çarpmakta. Bu satışlar ise genellikle gayrı menkul konularını içermekte olup satışı veya mahkeme intikal eden mülklerin Divriği'de nerde bulunduğu ve özellikleri hakkında bilgi vermektedir. Mülk satışlarında genellikle taraflar Müslümanlardan oluşmakla birlikte birkaç alacak-verecek meselesinde gayr-i Müslimlerle dava olduğu görülmüştür. Ayrıcabu türden belgelerin çokluğu Divriği'de ticari yaşamın canlılığını göstermektedir.

Satışlarda, tereke kayıtlarında, nikâh-talak ve masraf defterlerinde para birimi olarak kuruş ve akçe kullanılmıştır. Defterin ilk belgesi (miras davası) son belgesi ise (şuf'a için vekâlet) konusu ile ilgilidir. Belgelerdeki davalar genellikle Müslümanlarla ilgili olmakla birlikte Asador zimmî ile Müslim bir şahıs ile yine Boğos nâm Veled-i Serkiz, Veled-i Boğos ve Artin nâm zimmîler arasındaki alacak verecek meselesinde olduğu gibi zimmî teba ile sürekli etkileşim içerisinde olduklarını görmekteyiz.

Sicil defteri hemen hemen her toplumunda meydana gelebilecek olan; alım-satım, miras taksimi, alacak-verecek, arsa ve emlak anlaşmazlıkları, hibe ve temlik, darp, vasi ve nafaka tayini, nikâh-talak, yaralama, küfretme ve adi suçlar, görev tevcihi, vergi tahsili, eşkıyanın cezalandırılması, masraf defterleri ve nüfus sayımları yoğunlukta olmakla birlikte narh, diyet, tutuklama emri, feragat, vekâlet ve hatta şimşek çakması, şiddetli rüzgâr esmesi gibi çok çeşitli konuları ihtiva etmektedir.

Devrin siyasî ve ekonomik gelişmelerinden Divriği merkez ve köyleri de önemli ölçüde olumsuz etkilenmiştir. Savaşlarda ardı ardına alınan ağır yenilgiler bazı yeni vergiler ortaya çıkarmıştır. Sicilimizde de görüldüğü gibi vergilerin

toplanmasında yapılan haksızlıklar, adaletsizlik ve keyfilikler halkı fazlasıyla sıkıntıya sokmuştur.

Osmanlı Devleti'nin gerek mali nedenlerle, gerekse savaşa hazırlık sebebiyle uygulamış olduğu vergileri, asker talebini, hayvan temini ve miktarını ve uygulama esaslarını nahiye, köy, kasaba, kaza ve sancak gibi birimlere en ince detayına kadar paylaştırdığını sicilimizde geçen belgelerden öğrenmekteyiz. Bunlar: savaş olmadığı zaman vilayetlerin giderlerini karşılamak için imdâd-ı hazariye, sefer zamanında savaşa katılan valilerin ihtiyaçlarını karşılamak için imdâd-ı seferiye, olağanüstü durumlarda herhangi bir yerin imarı için mâl-ı avârız, ordunun ekmek ihtiyacını karşılamak için zahire bahası ve zimmîlerden alınan ispence ve cizye vergileridir. Divriği ve köyelerine imdâd-ı hazariye ve imdâd-ı seferiye adı altında askerin ekmek ihtiyacını karşılamak için zahire bahasının yanı sıra orduda kullanılan savaş atlarının, arpa ve şayir giderlerinin karşılanması için zaman zaman emirler geldiği görülmektedir.

Gerileme ve duraklama dönemlerinde Anadolu'da bazı isyanların olduğu ve bazı aşiretlerin başkaldırdığı bilinmektedir. Buradan yola çıkarak özellikle III. Osman ve III. Mustafa dönemlerinde isyanların bastırılması ve köy, kasaba ve kazaları tehdit eden eşkıyanın ortadan kaldırılması veya sürgün edilmesi için defaten ferman ve emirlerin geldiği, Sivas, Malatya ve Rakka valilerinin bölgeye sevk edildiği, bazı mübaşirler tayin edildiği, kadılar atandığı görülmektedir. Kısmen başarılı olursa da devletin özellikle Rusya ve İran ile yapmış olduğu mücadelelerden özellikle orta ve Doğu Anadolu bölgelerine hâkim olmakta güçlük çektiği anlaşılmaktadır. Bununla beraber defterimizde bulunan 19 adetlik adi suçlar ve yaralama olaylarını içeren belgelerin bulunması o dönemde asayişte de sorunlarla mücadelede edildiği anlaşılmaktadır.

Görev tevcihi, atama ve mübaşir tayinlerinin çokluğunun bölgeyi idare eden görevlilerin liyakat sorunlarını, merkezî idareden uzak kalınması ve devletin dış sorunlarla uğraşması gibi nedenlerle kontrol mekanizmalarını tam işletilemediği izlenimini vermektedir ki bu dönemlerde özellikle idareci zulümleri Osmanlı merkez teşkilatını en fazla sıkıntıya sokan hususlardan birisi olarak ortaya çıkmaktadır.

Mahkemeye intikal eden davalarda veya halk arasındaki anlaşmazlıklarda kadı'nın yanında müftü, mahalle ve köy imamlarının öncelik aldığı ve söz sahibi

olduğu görülmektedir. Bütün bu olumsuzluklara rağmen Müslim ve gayr-i Müslim teba'a birlikte yaşama gayretlerini sürdürmüşler, birbirleriyle alış-verişte bulunmuşlar. Nüfus sayımlarında merkezdeki 35 mahalle sayıma tabi tutulmuş ve sadece erkekler sayılmıştır. Köylerin sayımının yapıldığına dair bir belge bulunmamaktadır.

Vasiyet, miras davası ve tereke kayıtlarında şehir ve köy halkının yaşam tarzları, giyim-kuşamları, düğün-çeyiz malzemeleri, ev/mutfak eşyaları, çiftçilikle ilgili malzemeleri ve ekonomik durumları hakkında bilgi edinmekteyiz. Bunlara ek olarak tereke kayıtlarında toplumun günlük kullandığı eşyaların nelerden oluştuğunu öğrenmemize kolaylık sağlamaktadır. Aynı zamanda sicilde bulunan belgelerde yapılan paylaşımlarda islam usullere göre davranıldığını söyleyebiliriz. Bu da gerileme devrinde siyas bazı sorunlar olmasına rağmen halkın din değerlerini uygulama hususunda titiz davrandığını göstermektedir. Buna miras mallarının kayıt altına alınması, borçlarını da çıkarıp kalan malın varisler arasında paylaştırılmasını örnek olarak gösterilebilir.

Türk-İslam kültür geleneğinin bir yansıması olarak vakıfların varlığı, mütevellilik sistemi ve vkıfların şartlarına önem verme hususları çok canlı bir şekilde uygulanmıştır.

Çalışmada ana gaye h.1143-1191/m.1730-1777 tarihleri arasında Divriği'nin yaklaşık 50 yıllık durumunu ortaya koyan defterin latinize edilmesi suretiyle ve kısa bir değerlendirmesi yapılarak ekonomik, siyas, idar, din ve ictimai anlamda konunun uzmanları için hazır bir materyal sunmaktan ibarettir.

KAYNAKÇA

- AKDAĞ Musa, *Türk Halkının Dirlik Düzenlik Kavgası Celali İsyanları*, Yapı Kredi Yayınları Ankara 1975.
- AKGÜNDÜZ Ahmet, *Şer'iyeye Sicilleri*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1998.
- AKGÜNDÜZ Ahmet, "İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki:Şer'iyeye Mahkemeleri ve Şer'iyeye Sicillieri", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S/14, (2009), s. (13-48).
- AKGÜNDÜZ, Ahmet – CİN Halil, *"Türk-İslam Hukuk Tarihi, C: 1, Timaş Yay. İstanbul 1990.*
- AKGÜNDÜZ Ahmet, *"Osmanlı Kanunnamelerinin Şer'i Sınırları"Osmanlı, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999.*
- AKŞİN Ahmet, *218 Numaralı Harput Şer'iyeye Sicili*, FÜSBE. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1990.
- AKTAN Ali, *Osmanlı Paleoğrafyası ve Siyasî Yazışmalar*, Osmanlı İlim ve İrfan Vakfı Yayınları, İstanbul 1995.
- AKTAN Ali, "Miras", *DİA*, C: 30, TDV Yay., İstanbul 2005, s. (143-144).Nisâ Suresi, 4/7-8,
- AKTEPE Münir, "Abdülhamid I", *DİA*, C: 1, TDV Yay., İstanbul 1988, s. (213-216).
- AKYILMAZ Gül, *"Osmanlı Devletinde Re'âyâ Kavramı ve Devlet Re'âyâ İlişkileri"* Osmanlı Yay. Ankara 1999.
- AVCI Mustafa , *"Osmanlı Hukukunda Suçlar ve Cezalar"*, Gökkuşbu Yay., İstanbul 2004.
- AYDIN Mehmet Akif, "Gasp", *DİA*, C: 13, TDV Yay., İstanbul 1996, s. (387-392).
- AYDIN Mehmet Akif, "Mahkeme", *DİA*, C: 27, TDV Yay., Ankara 2003, s. (341-344).
- BALGALMIŞ Abdülkadir, "Divriği", *DİA*, C: 9, TDV Yay., İstanbul 1994, s. (452-454).
- BALTACI Cahit, "Şer'iyeye Sicillerinin Tarihsel ve Kültürel Önemi", *Osmanlı Arşivleri ve Araştırmaları Sempozyumu*, 17 Mayıs 1985 İstanbul.
- BARDAKOĞLU Ali, "Hırsızlık", *DİA*, C: 17, TDV Yay., İstanbul1998, s. (384-396).

- BARDAKOĞLU Ali, "Diyet", *DİA*, C: 9, TDV Yay., İstanbul 1994, s. (473-479).
- BAYINDIR Abdülaziz, *İslam Muhakeme Hukûku*, Acar Matbacılık, İstanbul 1996.
- BAYKAL Bekir Sıtkı, "III Mustafa", *İA*, C: 8, MEB Yay., İstanbul 1987, s. (700).
- BAYKARA Tuncer, "Kaza", *DİA*, C: 25, TDV Yay., İstanbul 2002, s. (119-120).
- BAYSUN M. Cavid, "Abdulhamid", *İA*, C: I, MEB Yay. İstanbul 1993, s. (73-76).
- BİLGİN Arif- BOZKURT Fatih, "Bir Mali Gelir Kaynağı Olarak Varissiz Ölenlerin Terekeleri ve Beytülmâl Mukataaları", *Kocaeli Univ. Sos. Bil. Ens. Dergisi*, (20) 2010/2, s. (1-31).
- CEZAR Mustafa, "*Osmanlı Tarihinde Levendler*", Güzel Sanatlar Akademisi Yay., İstanbul 1965.
- CEYHAN Muhammed, "Tanzimat Dönemi Sonrası Şer'iiye Sicil Defterlerinin Muhteva ve Diplomatik Açından Tahlili", *OTAM* (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi). 29/2012, C: 14, s. (50-82).
- CİN Halil, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Hukuku ve Yargı Usulleri*, TTK. Yay., Ankara 1992.
- ÇADIRCI Musa, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları*, TTK.Yay., Ankara 1991.
- ÇAĞRICI Mustafa, "Aklâk", *DİA*, C: 2, TDV Yay., İstanbul 1989, s. (1-9).
- ÇELEBİ Evliya, " Seyahatname" (Çev.: Zuhuri DANIŞMAN), C: V, Danışman Yay., İstanbul 1970.
- ÇOBANOĞLU Ahmet Vefa, "Ulu Cami- Divriği", *DİA*, C: 42, TDV Yay., Ankara 2012, s. (95-96).
- DANIŞMAN Zuhuri, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C: 2, Yeni Matbaa Yay. İstanbul 1993.
- DARKOT Mehmet Besim, "Divriği", *DİA*, C: 3, TDV Yay., s. (586-587).
- DEMİREL Ömer, "*II. Mahmud Döneminde Sivasta Esnaf Teşkilatı Üretim Tüketim İlişkileri*" Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1989.
- DEVELİOĞLU Ferit, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yay. Ankara 1995.
- DÖNMEZ İbrahim Kafi, "Şüf'a", *DİA*, C: 39, TDV Yay., 2010 İstanbul, s. (248-252).

- EKEN Galip, "*Fiziki, Sosyal ve İktisadi Açından Divriği (1775-1845)*" Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 1993.
- EKİNCİ Ekrem Buğra, "*Tanzimat ve Sonrası Osmanlı Mahkemeleri*" Arı Sanat Yayınları, İstanbul 2004.
- EMECAN Feridun, "Cebelü" *DİA*, C: 7, TDV Yay., İstanbul 1993, s. (188-189).
- ERKAL Mehmet, "Beytül-mâl", *DİA*, C: 5, TDV Yay., İstanbul 1992, s. (90-94).
- ERSOY Osman, "Şer'iyye Sicilleri Toplu Kataloğuna Doğru", *A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, S: 21/3-4, Ankara 1963, s. (34-65).
- ESER Erdal, "Divriği Kalesi Kazısı- 2006-2012", *XVI. Ortaçağ- Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, 18-20 Ekim 2012, C:I, Sivas 2014, s. (405-420).
- ESER Erdal, "Divriği Kalesi", *C.Ü. Sos. Bil. Dergisi*, C/S: 34/1, Sivas (2009), s. (38-42).
- GENÇ Mehmet, "Mukata'a", *DİA*, C: 31, TDV Yay., İstanbul 2006, s. (129-132).
- GÜLSOY Ersin, "XVI. Asrın İlk Yarısında Divriği Kazâsı Vakıfları", *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*, S:1 (1995) s.107-130.
- HALAÇOĞLU Yusuf, *XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1991.
- HALAÇOĞLU Yusuf, "Menzil", *DİA*, C: 29, TDV Yayınları, Ankara 2004, s. (159-161).
- İLGÜREL Mücteba, "Eşkiya", *DİA*, C: 11, TDV Yay., İstanbul 1995, s. (466-469).
- İNALCIK Halil, "Kanun", *DİA*, C:2 4, TDV Yay., İstanbul 2001, s. (324-327).
- İNALCIK Halil, "Cizyedar", *DİA*, C: 8, TDV Yay., İstanbul 1993, s. (45-48).
- İNALCIK Halil, "İspence", *DİA*, C: 23 TDV Yay., İstanbul 2001, s. (177).
- İNANÇ Fatih, *Divriği Kalesi Arkeolojik Alanının Jeofizik Yöntemlerle Araştırılması*, C.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Y. Lisans Tezi, Sivas 2014.
- İŞBİLİR Ömer, "Nüzül", *DİA*, C: 33, TDV Yay., İstanbul 2007, s. (311-312).
- İŞBİLİR Ömer, "Kalebend", *DİA*, C: Ek-2, TDV Yay., İstanbul 2016, s. (5-7).
- İŞPİRLİ Mehmet, "Beylerbeyi", *DİA*, C: 6, TDV Yay., İstanbul 1992, s. (69-79).
- İŞPİRLİ Mehmet, "Naib", *DİA*, C: 32, TDV Yay., İstanbul 2006, s. (312-313).
- İŞPİRLİ Mehmet, "Sosyal Tarih Kaynağı Olarak Şer'iyye Sicilleri", *Tarih ve Sosyoloji Semineri*, (28-29 Mayıs 1990), Bildiriler, İstanbul 1991, s. (157-162).

- KALLEK Cengiz, "Narh", *DİA*, C:32, TDV Yay., İstanbul 2006, s. (390-391).
- KAYAOĞLU İsmet, *Ulu Camiinin Vakfiyesinin Değerlendirmesi, Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası*, (Derleyenler: Yılmaz ÖNGE, İbrahim ATEŞ, Sadi BAYRAM), Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara 1978.
- KAZICI Ziya, *"Sosyal Açıdan Vakıflar"*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1985.
- KENANOĞLU M. Macit, "Vergi", *DİA*, C: 43, TDV Yay., İstanbul 2013, s. (52-58).
- KENANOĞLU M. Macit, "Nizâmiye Nahkemeleri", *DİA*, C: 33, TDV Yay., İstanbul 2007, s. (185-188).
- KILIÇ Ünal, "Vali", *DİA*, C: 42, TDV Yay., İstanbul 2012, s. (492-494).
- KÖPRÜLÜ Fuat, *Osmanlı Devletinin Kuruluşu*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1988.
- KURTARAN Uğur, *XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Siyasî ilişkileri*, Tarih Okulu Dergisi, S: 17, (2014), s. (393-419).
- KUTLUAY Sevgi, *Divriği Ulu Camii ve Darüşşifasının Taş Süsleme Programı*, Hacettepe Üniversitesi SBE., Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1988.
- KÜÇÜKAŞÇI Mustafa Sabri, "Müezzin", *DİA*, C: 31, TDV Yay., İstanbul 2006, s. (491-496).
- KÜÇÜKDAĞ Yusuf, "Divriği Darüşşifası'nın Osmanlı Döneminde "Medrese-i Kebir" Adıyla Eğitim Kurumu Olarak İşlevini Sürdüğüne Dair", *İstem Yay.* Yıl:3, Sayı:5, 2005, s. (97-104).
- KÜTÜKOĞLU S. Mübahat, "Narh", *DİA*, C: 32, TDV Yay., İstanbul 2006, s. (390-391).
- MERÇİL Erdoğan, "Peyk", *DİA*, C: 34, TDV Yay., İstanbul 2007, s. (263-264).
- MERT Özcan, "Âyân", *DİA*, C: 4, TDV Yay., İstanbul 1991, s. (195-196).
- ÖĞÜN Tuncay, "Müsadere", *DİA*, C: 32, TDV Yay., İstanbul 2006, s. (67-68).
- ÖRENÇ Ali Fuat, "Mutasarrıf", *DİA*, C: 31, TDV Yay., İstanbul 2006, s. (378-379).
- Öz Mehmet, "Reâyâ", *DİA*, C: 34, TDV Yay., 2007 İstanbul, s. (490-493).
- ÖZBEK Yıldırım, "Divriği Hamamları", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S:16,(2004/1), s. (191-228).
- ÖZCAN Abdülkadir, "Humbaracı Ahmed Paşa", *DİA*, C: 28, TDV Yay., İstanbul 1988, s. (351-353).
- ÖZCAN Abdülkadir, "Serdar", *DİA*, C: 36, TDV Yay., İstanbul 2009, s. (551-552).
- ÖZCAN Abdülkadir, "Çeribaşı", *DİA*, C: 8, TDV Yay., İstanbul 1993, s. (270-272).

- ÖZCAN Abdülkadir, "Çuhadar", *DİA*, C: 8, TDV Yay., İstanbul 1993, s. (381-382).
- ÖZDEMİR Rifat, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1986.
- ÖZKAYA Yücel, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985.
- ÖZTÜRK Said, "Kassam", *DİA*, C: 24, TDV Yay., İstanbul 2001, s. (579-582).
- ÖZTÜRK Nazif, "*Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın Gözüyle Vakıflar*", TDV Yay., Ankara 1995.
- ÖZVAR Erol, "Voyvoda", *DİA*, C: 43, TDV Yay., Ankara 2013, s. (129-133).
- PAKALIN M. Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C: 3, MEB. Yay. İstanbul 1993.
- PALMER Alan, *Osmanlı İmparatorluğu*, Sabah Kitapları Yayınevi, İstanbul 1992.
- PALMER Alan, *Osmanlı İmparatorluğu: Son Üç Yüz Yıl*. (Çev. B. Çorakçı Dişbudak), Sabah Yay. İstanbul 1993.
- PAŞA Mustafa Nuri, "*Netayicü'l-Vukûat, Kurumlarıyla Osmanlı Tarihi 1-4*," C: 3-4, (sad. Neşet Çağatay), TTK Yay., 1992 Ankara.
- SAHİLLİOĞLU Halil, "Avarız", *DİA*, C: 4, TDV Yay., İstanbul 1991, s. (108-109).
- SAKAOĞLU Necdet, *Anadolu DereBeyi Ocaklarından Köse Paşa Hanedanı*, Ankara 1984.
- SAKAOĞLU Necdet, *Bu Mülkün Sultanları*, Oğlak Yay., İstanbul 2000.
- SAMİ Şemseddin, *Kâmusu'l- A'lâm*, C: III, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996.
- SARICAOĞLU Fikret, "Osman III", *DİA*, C: 33, TDV Yay., İstanbul 1988, s. (456-459).
- SERTOĞLU Mithat, *Osmanlı Tarihi Lugatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1986.
- SERTOĞLU Midhat, CEZAR Mustafa, *Resimli Haritalı Mufassal Osmanlı Tarihi*, C: 5, Güven Yay., İstanbul 1962.
- ARIKAN Şeyma, *3 Numaralı Sivas Şer'iyeye Sicili'nin (h.1202-1203/m.1787-1788) Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Erciyes Univ. SBE., Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2009.
- TABAKOĞLU Ahmet, "İmdâdiyye", *DİA*, C: 22, TDV Yay., İstanbul 2000, s. (221-222).

- TURAN Osman, *Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi*, İstanbul 1973.
- UĞUR Yunus, "Şer'iyye Sicilleri", *DİA*, C: 39, TDV Yay., İstanbul 2010, s. (8-11).
- UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, *Osmanlı İlmiye Teşkilatı*. TTK Yay., Ankara 1995.
- UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Ankara 1988.
- UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, *Osmanlı Devlet Teşkilatından Kapıkulu Ocakları I Acemi Ocağı ve Yeniçeri Ocağı*, TTK Yay., Ankara 1984.
- UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı - Rıdvan Nafiz EDGÜER: (haz.: TOPARLI Recep), *Sivas Şehri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014.
- YAMAN Ahmet, "Zimmi", *DİA*, C: 44, TDV Yay., İstanbul 2013, s. (434-438).
- YELOK Veli Savaş, "*Divriği Merkez İlçe Ağzı*" Gazi Univ. Sos. Bil. Enst. Türk Dili ve Edebiyatı, Y. Lisans Tezi, Ankara 1999.
- YÜCEL Abubekir Sıddık, "Sivas Şer'iyye Sicilleri Toplu Kataloğu Üzerine", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, C: 22/Sayı 22 (2018), s. (1059-1079).
- YÜCEL Abubekir Sıddık, *Sivas'ın 15 Yılı 1787-1802 Tarihli Şer'iyye Sicillerine Göre*, Asıtan Kitap Yay., Sivas 2018.
- YÜKSEL Hasan, "Osmanlıda Modern Anlamda Yapılan İlk Nüfus Sayımına Göre Divriği'nin Demografik Yapısı", *Nüfus Bilim Dergisi*, C/S: 28/1(2006), s. (73-89).
- Zeki ARIKAN, "Divriği Kazası'nın İlk sayımı (925/1519)", *Osmanlı Araştırmaları Yay.*, C: 11 İstanbul 1991, s. (50-70).
- <http://ktp.isam.org.tr/?url=kaynaksicil>, Erişim Tarihi, (30.04.2019).
- <http://www.divrigi.bel.tr/divrigi.aspx> Erişim Tarihi, (30.07.2013).
- <http://www.divrigi.gov.tr> Erişim Tarihi, (30.07.2013).
- <https://www.nufusu.com/il/sivas-nufusu>. Erişim Tarihi, (27.04.2019).

EKLER

EK-1 Belgelerin Tarih Gruplarına Göre Sınıflandırılması

1-) 1143-1145 Tarihli (6 Belge)

46/1- 28/ Şevval/1143 (6 Mayıs 1731)

2/1- 22 /R.Evvel/1145 (12 Eylül 1732)

19/1- 18/Zilhicce/1144 (12 Haziran 1732)

19/2- 18/Zilhicce/1144 (12 Haziran 1732)

47/1- 22/Zi'l-hicce/1144 16 Haziran 1732)

52/2- 16/Safer/1144 (20 Ağustos 1731)

2-) 1157 Tarihli (2 Belge)

9/1- Safer/1157 (Nisan 1744), 61/5 fi evâhır-ı saferi'l-hayr/1157 (Mart 1744)

3-) 1161-1165-1167Tarihli (14 Belge)

57/1- 8/RE/1161(8 Mart 1748)

61/1- 16/1165 (1752)

60/2- 1165 (1752)

60/3- Receb/1165 (Mayıs 1752)

60/1- Cemâziye'l-Evvel/1167 (Mart 1754)

62/1- 1166 (1753)

42/1- RE/1167 (15 Ocak 1754)

57/2- 25/Ra/1167 (19 Nisan 1754)

57/3- Şevval/1167 (Temmuz 1754)

43/1- Muharrem/1167 (Kasım 1753)

58/1- Safer/1167 (Kasım 1753)

62/2- Safer/1167 (Aralık 1752)

42/2- 2 RE/1167/ (28 Aralık 1753)

43/2- 1167 (1753)

4-) 1170-1172 Tarihli (10 Belge)

65/1- Zi'l-hicce /1170 (Eylül 1757)

1/2- 8/Ra/1170 (31 Aralık 1756)

64/1- 16/ safer/1170 (10 Kasım 1756)

8/1- Şa'ban/1171(Nisan 1758)

65/2- 19/R.A /1170 (m.11 Ocak 1757)

38/1- Fî evâ' il-i rabi' l-ahir/1170 (m. Ocak 1757)

67/1- Cemaziye'l-evvel/1170 (Şubat 1757)

66/3- 1 Muharrem 1171(15 Eylül 1757)

66/1- Cemâziye'l-âhir/1171 (Şubat 1758)

39/1- 4/1172 (1758)

5-) 1174-1175 Tarihli (2 Belge)

41/1- 8/Zi'l-hicce/1174 (11 Temmuz 1761)

59/4- Receb/1175 (Ocak 1762)

6-) 1177-1179 Tarihli (9 Belge)

61/3- 10/M/ 1177 (13 Mart 1764)

20/1- 22/RA/1177 (30 Ekim 1763)

20/3- Muharrem/1177 (Temmuz 1763)

40/1- 6/Safer/1177 (16 Ağustos 1763)

40/3- 12/ Rabû'l-âhir/1177(20 Ekim 1763)

23/1- 1179 (1765)

26/1- 1177 (1763)

35/1- 15 Cemâziyel-âhir 1178 (10 Aralık 1764)

35/2- 23/M/1178 (16 Mart 1765)

7-) 1180-1187 Tarihli (35 Belge)

4/1- Zilhicce/1180 (Nisan 1767)

16/1- 5/ Zi'l-ka'de /1180 (Nisan 1767)
17/1- 20/ Şevval/1180/(20 Mart 1767)
37/1- 6/ S/1180 (14 Temmuz 1766)
17/3- 1181(1768)
17/4- 1181 (1768)
14/4- 1181(1768)
14/5- 1181(1768)
17/5- 10 /Zi'l-hicce /1181(20 Nisan 1768)
12/2- 6/Safer/1181(4 Temmuz 1767)
18/6- 9/Safer/1181(7 Temmuz 1767)
36/1- Cemâziye'l-ûlâ /1180 (5 Ekim 1766)
7/1- 19/Cemaziye'l-Evvel/1181(13 Ekim 1767)
27/2- 27/C.Evvel/1181 (21 Ekim 1767)
14/2- 5/D/1181(25 Ocak 1768)
55/1- 25/Ra/1181(22 Kasım 1767)
63/1- 20/D/1182 (28 Ocak 1769)
10/1- 3/Muharrem/1182 (20 Mayıs 1768)
15/2- 11/M/1182 (28 Mayıs 1768)
10/2- 15/Safer/1182 (1 Temmuz 1768)
3/3- Recep/1182 (Kasım 1768)
56/1-a- 27/ Safer 1183 (2 Temmuz 1769)
70/4- 17/Safer/1184 (12 Haziran 1770)
70/5- 19/Safer/1184 (14 Haziran 1770)
68/3- 13/Ra/1184 (6 Ağustos 1770)
68//1- 23/C/1184 (14 Eylül 1770)
69/1- 20/B(Receb)/1184. (12 Aralık 1767)

69/3- Şevval/1184 (17 Ocak 1771)
69/4- 7/Şevval/1184 (24 Ocak 1771)
68/2- 1184(1770)
70/3- 5/Safer/1185 (20 Mayıs 1771)
¾- 29/RA/1185 (11 Ağustos 1771)
58/2- 4/M/1186 (29 Kasım 1772)
24/1- 1187 (1773)
56/1b- 22 /Cemâziyel Ahir /1187 (10 Eylül 1773)

8-) 1191 Tarihli (12 Belge)

28/1- Evâsıtı Zi'l-hicce/1191(14 Ocak 1778)
29/1- 23/ Zi'l-hicce/1191(22 Ocak 1778)
7/3- 2/ Cemaziye'l ûlâ/1191(8 Haziran 1777)
11/3- 2/C ûla /1191(8 Haziran 1777)
13/1- 3/D/1191(5 Ekim 1777)
13/2- 5/D/1191(7 Ekim 1777)
36/3- 23/1191 (m. 1777)
36/4- 24/D/1191(26 Ekim 1777)
7/4- 1191 (1777)
11/1- 23/1191 (1777)
11/2- M/1191(1777)
11/3- 2/1191(1777)

9-) 1284 Tarihli (2 Belge)

33/1- 19/Cemâziye'l-ûlâ/1284 (18 Eylül 1867)
32/1- 17/Zil-hicce/1284/ (10 Nisan 1868)

EK-2. Belgelerin Konularına Göre Tasnifi

KONULAR	ADEDİ	BELGE NUMARALARI
Alım-Satım	31	1/4, 4/8, 9, 6/3, 4, 5 7/3, 11/3,4, 12/4, 13/1,2, 14/2,4,5, 17/2, 3, 4, 20/1, 27/3, 29/1, 36/2, 36/4, 57/1, 58/2, 59/3, 61/5, 68/1, 70/2, 3, 4,
Alacak Verecek	5	6/6, 14/3, 40/3, 59/1, 61/4,
Tereke Kaydı	8	3/1, 5/4, 5, 18/2,3, 24/1, 32/1, 33/1,
Nüfus Sayımı	5	30/1, 48/1, 49/1, 50/1, 51/1,
Yaralama ve Adi Suçlar	19	4/3, 4/4, 4/6, 4/7, 5/2, 7/2, 14/6, 7, 18/4,5, 23/3, 35/2,3, 40/2, 43/2, 59/2, 59/5, 69/2, 70/6,
İhbar-Uyarı	3	5/3, 27/2, 43/1,
Şahidlik	2	6/2, 21/2,
Nikah- Talak	2	7/4, 18/7,
Vakfiye ve Vakf, Tevliyet	7	8/1, 12/2, 14/8, 57/2, 58/1, 60/1, 61/2,
Miras Davası ve Mal Taksimi	10	1/1, 2, 3, 12/1, 12/3, 12/5, 15/3, 21/1, 70/1,5,
Vasiyet	2	1/5, 36/3,
Vergi Tahsili, Vergi Emri ve Muafiyeti	18	2/1, 9/1, 10/1, 19/1, 38/1, 2, 3, 39/1, 41/1, 47/1, 60/3, 66/1, 26/1, 34/1, 37/1, 42/2, 55/1, 63/1,
Görev Tevcihi, Atama ve Mübaşir Tayini	11	3/4, 20/3, 36/1, 40/1, 46/1, 56/a-1, 57/3, 59/4, 61/1, 64/1, 69/4,
Rakka Valisi Mehmed Paşanın Malatya ve Divriğiği teftişi	1	10/1
Borç Tahsili	3	15/5, 42/2, 67/1,
Diyet	7	3/2, 5/1, 10/3, 14/1, 15/1, 18/6, 68/5,
Narhlar	5	4/1, 11/2, 21/3, 4, 68/4,
Eşkiyanın Cezalandırılması, Sürgün ve Azl	10	7/1, 15/4, 16/1, 2, 60/2, 65/1,2, 68/2, 68/3, 69/1,
Tutuklama Emri	3	4/2, 11/1, 15/2,
Cizye Ferman Kaydı	1	17/1,
Nuzül Akçesi	1	19/2,
Feragatlar	3	3/3, 6/1, 23/2,
Masraf Defterleri	8	23/1, 27/1, 44/1, 45/1, 2, 54/1, 62/1, 66/2,
Hattı Humayun	1	28/1
Malikane Berat Sureti ve Tevliyet	1	52/1,
Mukata'a Emri	2	62/2, 38/3
Mütesellimlik Nasbı	1	69/3,
Vekalet, Şu'fa İçin Vekalet	2	4/5, 72/2,
Nezir Hücçeti	1	10/2,
Şimşek veya Gökten Bir Cisim Düşmesi	1	56/1-b,
Silah sayımı	1	67/1,
Boş ve silik belgeler	6	17/5, 18/1, 25/1, 41/2, 53/1, 71/2
TOPLAM	184	

EK-3. Belgelerin Türlerine Göre Tasnifi

KONULAR	BELGE NUMARALARI
Hüccet (53)	1/3, ¼, 1/5, 3/1, 3/2, 4/4, 5,6, 4/8, 5/1,2,4,5, 6/1,2,4,5, 7/3,4, 11/2,3, 17/5, 21/2,3,4, 23/3, 24/1, 26/1, 27/3, 29/1, 33/1, 34/1, 36/3, 37/1, 42/1,2, , 55/1, 56/b-1, 58/2, 59/2,3,5, 61/5, 63/1, 68/1,5, 70/1,2,3,4,5,6, 72/1
İ'lam (62)	1/1, ½, 4/2, 4/3, 7/4, 17/3, 27/2, 4/7,9, 6/3,6, 7/2 10/3, 11/1,4, 12/1,3,4,5, 13/1,2, 14/1,2,3,4,5,6,7,8, 15/1,3,5, 16/2, 17/2,3,4, 18/2,3,4,5,6,7, 20/1, 21/1, 23/1, 27/1,2, 32/1, 36/2,4, 44/1, 45/1,2,54/1, 57/1, 59/1, 62/1, 66/2,
Ferman (2)	2/1, 17/1,
Emr-i Âli Şan (27)	5/3, 9/1, 10/1, 2, 15/4, 16/1, 19/1, 2, 28/1, 38/1,3, 40/3, 41/1,2, 43/1, 43/2, 46/1, 56/a-1, 57/3, 59/4, 60/2,3, 62/2, 64/1, 65/1, 68/3, 69/3,
Berat (8)	3/3, 12/2, 23/2, 38/2, 47/1, 52/1, 57/2, 58/1, 60/1,
Buyruldu (12)	¾, 4/1, 7/1, 15/2, 20/3, 36/1, 39/1, 65/1, 66/1, 67/2, 69/1, 69/4,
Arzu Hal/ Maruz (6)	35/3, 40/1, 2, 61/1, 2, 4, 68/2, 69/2,
Vakfiye (2)	8/1, 35/1,
Narh (1)	68/4,
Nüfus Sayımı (5)	30/1, 48/1, 49/1, 50/1, 51/1,
Mürasele (1)	61/3,
Boş ve silik olup okunamayan belgeler (3)	26 . Sayfa (boş), (41/2, sehven ikinci kez kopyalanmış), 71/1 (silik)
Toplam (184)	

EK- 4. Sicil Defterinde Geçen Tarihli Belgelerin Padişah Dönemlerine Göre Taksimi

I. Mahmud (1730-1754) Dönemi 22 adet tarihli belge.

2/1 (m.1730), 9/1 (m. 1744), 19/1 (m.1732), 19/2 (m.1731), 42/1 (m. 1754), 42/2 (m.1753), 43/1,2 (m. 1753), 46/1 (m. 1731), 47/1 (m.1732), 52/2 (m.1731), 57/1(m.1748), 57/2 (m.1754),57/3 (m.1754), 58/1 (m.1753), 60/1 (m.1752), 60/2 (m.1752), 60/3 (m.1752), 61/1 (m.1752), 61/5 (m. Mart 1744), 62/1 (m.1752), 62/2 (m.1752).

III. Osman (1754-1757) Dönemi 6 adet tarihli belge.

½ (m.1756), 38/1(m.1756), 64/1 (m.1756), 65/1 (m.1757), 65/2 (M.11 Ocak 1757), 66/3 (m.1754).

III. Mustafa (1757-1774) Dönemi 50 adet tarihli belge.

3/3 (m.1768), ¾ (m.1771), 4/1 (m.1767), 7/1 (m. 1767), 8/1 (m.1758), 10/1 (m.1768), 10/2 (m.1768), 12/2 (m.1767), 14/2 (m.1768), 14/4 (m.1768), 14/5 (m.1768), 15/2 (m.1768), 16/1 (m.1767), 11/1 (m.1767), 17/3 (m.1768), 17/4 (m.1768), 17/5 (m.1768), 18/6 (m.1767), 20/1 (m.1763), 20/2 (m.1763), 20/3 (m.1763), 23/1 (m.1765), 24/1 (m.1773), 26/1 (m.1763), 27/2 (m.1767), 28/1 (m.1778), 35/1 (m.1764), 35/2 (m.1765), 36/1 (m.1766), 37/1 (m.1766), 39/1 (m.1758), 40/1 (m.1763), 40/3 (m.1763), 41/1 (m.1761), 55/1 (m.1767), 56/1-a (M1769), 56/1-b (M1773), 57/2 (m.1772), 59/4 (m.1762), 61/3 (m.1764), 63/1 (m.1769), 66/1 (m.1758), 67/1 (1757), 68/1 (m.1770), 68/2 (m.1770), 68/3 (m.1770), 69/1 (m.1770), 70/3 (m.1771), 70/4 (m.1770), 70/5 (m.1770).

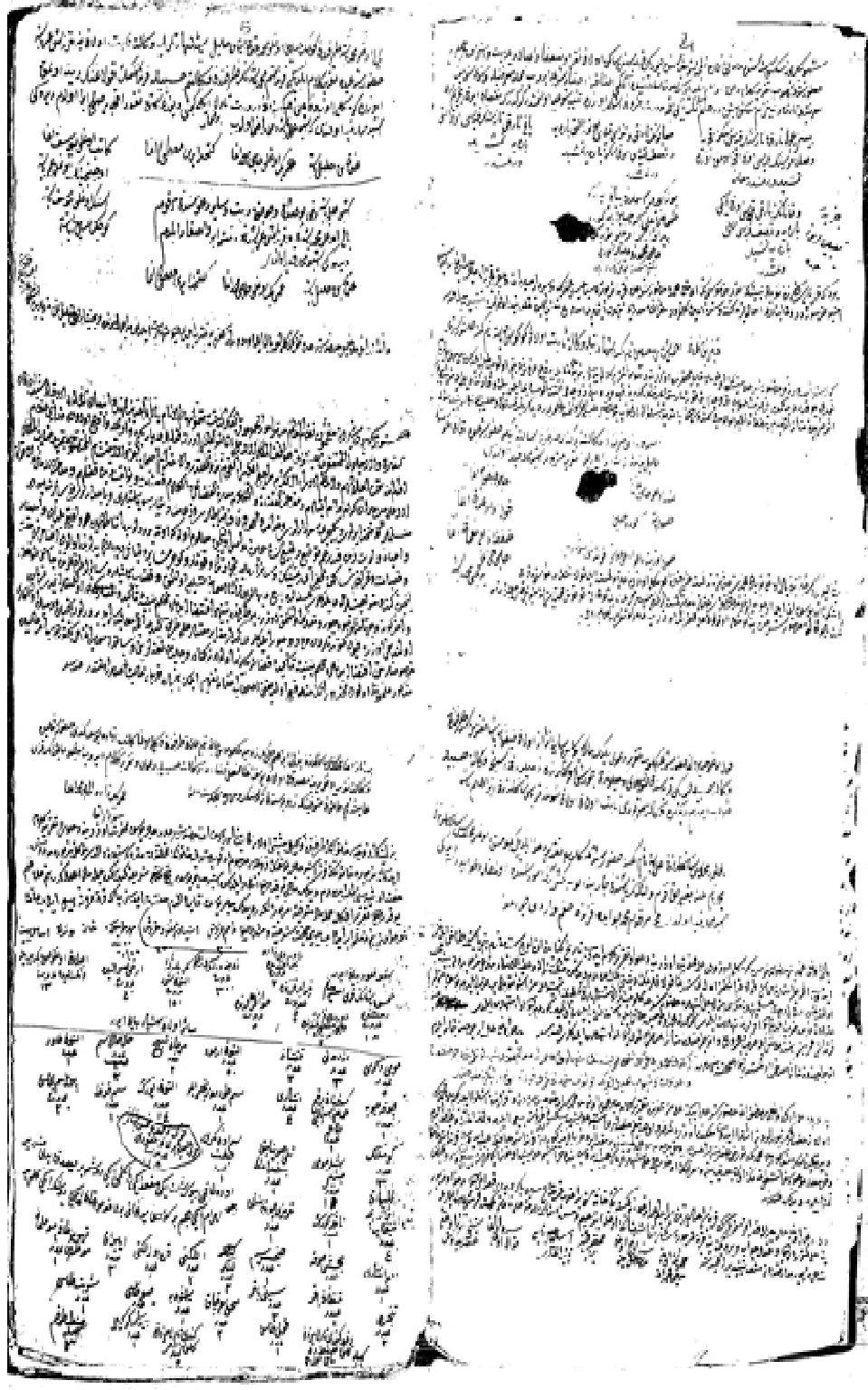
I. Abdülhamid (1774-1789) Dönemi 12 adet tarihli belge.

7/3 (m.1777), 7/4 (m.1777), 11/1, 2, 3, 4 (m.1777), 13/1 (m.1777), 13/2 (m.1777), 28/1 (m.1778), 29/1 (m. 178), 36/3 (m.1777), 36/4 (m.1777).

Abdülaziz (1861-1876) Dönemi iki adet tarihli belge.

32/1 (m.1868), 33/1 (m.1867).

EK- 5. Osmanlıca Metin Örnekleri

The first part of the book is a
 history of the city of London
 from the time of its first
 settlement to the present
 time. It is a very
 interesting and useful
 work, and is well
 adapted for the use of
 schools and libraries.

The second part of the book
 is a history of the city of
 London from the time of its
 first settlement to the present
 time. It is a very
 interesting and useful
 work, and is well
 adapted for the use of
 schools and libraries.

1711	1712	1713	1714	1715	1716	1717	1718	1719	1720	1721	1722	1723	1724	1725	1726	1727	1728	1729	1730	1731	1732	1733	1734	1735	1736	1737	1738	1739	1740	1741	1742	1743	1744	1745	1746	1747	1748	1749	1750	1751	1752	1753	1754	1755	1756	1757	1758	1759	1760	1761	1762	1763	1764	1765	1766	1767	1768	1769	1770	1771	1772	1773	1774	1775	1776	1777	1778	1779	1780	1781	1782	1783	1784	1785	1786	1787	1788	1789	1790	1791	1792	1793	1794	1795	1796	1797	1798	1799	1800
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

The third part of the book
 is a history of the city of
 London from the time of its
 first settlement to the present
 time. It is a very
 interesting and useful
 work, and is well
 adapted for the use of
 schools and libraries.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : **Mehmet YÜREK**
Uyruğu : **T.C**
Doğum Tarihi ve Yeri : **01.05.1973/ Yahyalı**
e-posta : **hmyurek_38_@hotmail.com**

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Erciyes Üniversitesi İlahiyat fakültesi	2001
Yüksek Lisans	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
1997-2001	Talas Müftülüğü	İmam-Hatip
2002-2005	Konya Dinî Yüksek İhtisas Merkezi	Müftülük-Vaizlik Kursiyer.
2005-2007	Tokat- Almus İlçe Müftülüğü	İlçe Vaizi
2007-2012	Hollanda- Rotterdam Ataşeliği	Amsterdam- Fatih Camii
2012-2015	Adıyaman- Tul İlçe Müftülüğü	İlçe Müftüsü
2015- 2019	Hollanda- Deventer Ataşeliği	Harderwijk- Din Görevlisi
2016-2018	Hollanda Diyanet Vakfı	Sekreter/ Başkan Vekilliği
2017-2018	T.C Lahey Büyükelçiliği	Din Hiz. Müşavir Vekilliği
2017-2018	T.C Deventer Başkonsolosluğu	Din Hiz. Ataşe Vekilliği
10.03.2019- 24.05.2019	Hollanda Diyanet Vakfı 19. Dönem	Yönetim Kurulu Başkanlığı

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı KPDS () ÜDS () TOEFL () EILTS ()